

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

Οι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών

The roles of libraries in crisis and disaster management

ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΤΟΥΝΙΑ / GEORGIA NTOUNIA

A.M. / R.N. : 16155

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. 2018188

Αθήνα, Οκτώβριος 2018

Athens, October 2018

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

Οι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών

The roles of libraries in crisis and disaster management

ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΤΟΥΝΙΑ / GEORGIA NTOUNIA

A.M. / R.N. : 16155

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Λέκκας Ε.,
Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Βασιλάκης Ε.,
Επικ. Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Αντωνίου Β.,
Δρ. Γεωλόγος, Ε.Δ.Ι.Π. ΕΚΠΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Π.Μ.Σ. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΚΑΙ
ΚΡΙΣΕΩΝ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Τίτλος: Οι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών /

The Roles of Libraries in Crisis and Disaster Management

Ντούνια Γεωργία / Ntounia Georgia

A.M. / R.N.: 16155

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Λέκκας Ευθύμιος, Επιβλέπων Καθηγητής, Καθηγητής Ε.Κ.Π.Α.

Βασιλάκης Εμμανουήλ, Επίκουρος Καθηγητής Ε.Κ.Π.Α.

Αντωνίου Βαρβάρα, Ε.Δι.Π. Ε.Κ.Π.Α.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2018

Αφιερώνεται
στον σύζυγο μου Κωνσταντίνο
και στις κόρες μας Δέσποινα-Ελπίδα και Σοφία-Μαρία.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	iii
Περίληψη	v
Abstract	vi
Πρόλογος και Ευχαριστίες.....	vii
Κατάλογος Πινάκων	x
Κατάλογος Εικόνων	xi

Κεφάλαιο 1. Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων..... 1

1.1. Καταστροφές και Κρίσεις: Ορολογία.....	1
1.2. Διαχείριση καταστροφών και κρίσεων	8
1.2.1. Κύκλος της Διαχείρισης Καταστροφών	8
1.2.2. Διαχείριση του κινδύνου	11
1.2.3. Διαχείριση κατάστασης έκτακτης ανάγκης	11
1.2.4. Σχεδιασμός διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης	11
1.3. Θεσμικό Πλαίσιο: Πολιτική Προστασία.....	12
1.3.1. Η Πολιτική Προστασία στην Ευρώπη	13
1.3.2. Η Πολιτική Προστασία στην Ελλάδα	14
1.3.3. Μονάδες με Ειδική Λειτουργία	15
1.3.4. Άλλοι Φορείς	16
1.4. Διαχείριση καταστροφών και κρίσεων σε Βιβλιοθήκες και Πολιτιστικά Ιδρύματα ...	18
1.4.1. Προετοιμασία για την αντιμετώπιση καταστροφών σε Βιβλιοθήκες και Πολιτιστικά Ιδρύματα	20
1.4.2. Διαδικτυακά Εργαλεία.....	26
1.4.3. Η Ελληνική Πραγματικότητα	27

Κεφάλαιο 2. Οι παραδοσιακοί και οι νέοι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων 29

2.1. Οι παραδοσιακοί και οι αναδυόμενοι ρόλοι των Βιβλιοθηκών και των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες	29
2.1.1. Οι παραδοσιακοί ρόλοι των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες.....	29
2.1.2. Αναδυόμενοι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων	33
2.1.3. Η Εθνική Ιατρική Βιβλιοθήκη (Η.Π.Α.) και ο ρόλος της στη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων.....	37
2.2. Μελέτες Περίπτωσης.....	39
2.2.1. Ο τυφώνας Κατρίνα.....	39
2.2.2. Ο τυφώνας Σάντυ.....	40
2.2.3. Η κρίση από την υπερβολική χρήση οπιοειδών στη Βιβλιοθήκη McPherson.....	41
2.2.4. Η κοινωνική κρίση στο Φέργκιουσον	43
2.2.5. Η κοινωνική κρίση στη Βαλτιμόρη	44
2.2.6. Οι πλημμύρες στο Ασσάμ της Ινδίας	46
2.2.7. Ο ιός Ebola και η Εθνική Ιατρική Βιβλιοθήκη (Η.Π.Α.).....	46
2.2.8. Η διαρροή αερίου στην κοιλάδα Σαν Φερνάντο στο Λος Άντζελες	47
2.2.9. Η κρίση υδάτων στο Φλυντ του Μίσιγκαν	47
2.2.10. Ο σεισμός στο Νεπάλ.....	49

Κεφάλαιο 3. Η μεθοδολογία της έρευνας..... 53

3.1. Το ερευνητικό πρόβλημα.....	53
----------------------------------	----

3.2. Πληθυσμός και δείγμα	54
3.3. Οι μέθοδοι έρευνας που χρησιμοποιήθηκαν	54
3.4. Τα ερευνητικά ερωτήματα.....	56
3.5. Οι στατιστικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν	56
3.6. Η συνεισφορά της εργασίας	58

Κεφάλαιο 4. Ανάλυση αποτελεσμάτων	59
4.1. Το δείγμα της έρευνας.....	59
4.2. Αξιοπιστία του ερωτηματολογίου.....	63
4.3. Αντιλήψεις των εργαζόμενων στις βιβλιοθήκες σχετικά με τα σχέδια διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών στις βιβλιοθήκες	64
4.4. Νέοι ρόλοι τους οποίους μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών οι οποίες συμβαίνουν στην τοπική κοινότητα.....	68
4.5. Αναγκαιότητα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών και μορφές εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.....	74
4.6. Συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών-αντιλήψεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες.....	77
4.7. Ανάλυση παραγόντων.....	79
4.8. Έλεγχοι στατιστικής σημαντικότητας για τις ομοιότητες-διαφορές των αντιλήψεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες.....	83
4.8.1. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με το φύλο	84
4.8.2. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με τη θέση που έχουν οι εργαζόμενοι στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζονται.....	85
4.8.3. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με το επίπεδο σπουδών των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες	86
4.8.4. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με το είδος της Βιβλιοθήκης	88
4.8.5. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης.....	89

Κεφάλαιο 5. Συζήτηση – Συμπεράσματα	91
--	-----------

Βιβλιογραφία.....	99
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία.....	99
Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία	104

Παράρτημα Α. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα	107
---	------------

Παράρτημα Β. Δήλωση μεταβλητών στο αρχείο δεδομένων της έρευνας στο SPSS	116
---	------------

Παράρτημα Γ. Αρχείο δεδομένων της έρευνας στο SPSS	117
---	------------

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει σκοπό να διερευνήσει τους ρόλους των Βιβλιοθηκών και των Κέντρων Πληροφόρησης στη διαχείριση μιας καταστροφής ή μιας κρίσης. Ο πρώτος άξονας της μελέτης αυτής αφορά τον προγραμματισμό που έχει πραγματοποιηθεί πριν από μία καταστροφή ή μια κρίση και πως ο προγραμματισμός αυτός μπορεί να ελαχιστοποιήσει τις επιπτώσεις της καταστροφής ή της κρίσης σε μία Βιβλιοθήκη ή ένα Πολιτιστικό Ίδρυμα. Ο δεύτερος κύριος άξονας της εργασίας είναι η διερεύνηση των πιθανών ρόλων που μπορούν να αναλάβουν οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες σε περιπτώσεις καταστροφών και κρίσεων στην τοπική κοινότητα την οποία εξυπηρετούν, εκτός από τις τακτικές ή συνήθειες εργασίες τους. Ειδικότερα: α) Παρουσιάζονται και αναλύονται μελέτες περίπτωσης από τη διεθνή βιβλιογραφία κατά τις οποίες κάποια ή κάποιες βιβλιοθήκες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση συγκεκριμένων κρίσεων και καταστροφών, μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης, και β) Διερευνώνται η ύπαρξη σχεδίων διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών σε Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και οι αντιλήψεις των εργαζόμενων σε Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα σχετικά με τους ρόλους, τους οποίους μπορεί να έχει μία Βιβλιοθήκη στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, μέσω πρωτότυπης εμπειρικής έρευνας.

Στην έρευνα συμμετείχαν εργαζόμενοι σε Βιβλιοθήκες (ακαδημαϊκές, δημόσιες, δημοτικές βιβλιοθήκες και βιβλιοθήκες ιδρυμάτων) στην Ελλάδα. Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν ότι μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης, αν και η μεγάλη πλειοψηφία επισημαίνει ότι η Βιβλιοθήκη τους δεν έχει κάποιο τέτοιο σχέδιο. Ως προς το ποιος έχει αναπτύξει τα υπάρχοντα σχέδια διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων, οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες ανέφεραν κυρίως ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφείο ή άτομο εκτός της βιβλιοθήκης αλλά εντός του ιδρύματος ή ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθήκη με εκπαίδευση ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών. Η συντριπτική πλειοψηφία επίσης ανέφερε ότι δεν έχει προσωπικά ασχοληθεί με σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης.

Οι εργαζόμενοι που συμμετείχαν στην έρευνα εμφάνισαν πολύ μεγάλα ποσοστά θετικών διαθέσεων, αναφορικά με όλους τους πιθανούς ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη, τόσο πριν από μια κρίση ή μια καταστροφή, όσο και κατά τη διάρκεια ή μετά από μια κρίση ή καταστροφή. Επίσης θεωρούν στη συντριπτική τους πλειοψηφία απαραίτητη την εκπαίδευση και την επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, η μεγάλη πλειοψηφία όμως δεν έχει παρακολουθήσει κάποιο αντίστοιχο πρόγραμμα. Η ανάλυση παραγόντων επιβεβαίωσε το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας. Οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα δεν παρουσιάζουν διαφορές στις αντιλήψεις τους αναφορικά με το φύλο τους, τη θέση που έχουν στη Βιβλιοθήκη, το επίπεδο σπουδών τους, το είδος της Βιβλιοθήκης και τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης, εκτός από τις αντιλήψεις για τους νέους ρόλους πριν από μία καταστροφή ή κρίση αναφορικά με τη θέση των εργαζομένων, όπου τις θετικότερες απόψεις εμφανίζουν οι υπεύθυνοι Βιβλιοθηκών και οι Βιβλιοθηκονόμοι.

Λέξεις κλειδιά: Καταστροφές και κρίσεις, Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων, Βιβλιοθήκες, Πολιτιστικά Ίδρυματα, Ρόλοι Βιβλιοθηκών

Abstract

This thesis aims in exploring the roles of Libraries and Information Centers in the management of a disaster or a crisis. The first axis of this study focuses on the programming that has taken place before a disaster or a crisis and how it can minimize the impact of a disaster or crisis on a Library or a Cultural Foundation. The second axis of the study aims in exploring the possible roles that Librarians can undertake in disasters and crises in the local community they serve, in addition to their regular or routine work. In particular: a) Case studies from the international literature are presented and analyzed, in which Libraries played an important role in the management of specific crises and disasters, via literature review and b) The existence of crisis and disaster management plans in Libraries in Greece are examined and the perceptions of Library employees in Greece about the roles that a Library can have in crisis and disaster management are examined, by means of original empirical research.

The research involved Library employees (in academic, public, municipal and foundation Libraries) in Greece. The overwhelming majority of Library employees that participated in the research believe that a Library needs a crisis and disaster, or emergency management plan; however a large majority points out that their Library does not have such a plan. Regarding who has developed existing disaster and crisis management plans, Library employees mainly reported a particular department, office or individual outside the library but within the institution, or a Library employee with education or training in Crisis and Disaster Management. The overwhelming majority also stated that they have not personally dealt with a crisis and disaster or emergency management plan.

The Library employees who participated in the research expressed very high percentages of positive attitudes, regarding all the possible roles that a Library can take, both before a crisis or a disaster and during or after the crisis or the disaster. The overwhelming majority of the Library employees that participated in the research consider that education and training in crisis and disaster management are essential, but the vast majority has not attended a relevant program. Factor analysis confirmed the theoretical framework of the thesis. The Library employees who participated in the research do not differ in their perceptions corresponding to their gender, their position in the Library, their level of education, the type and the geographical area of the Library, except from the perceptions about new roles before a disaster or a crisis with regard to the position of Library employees, where the most positive views are presented by Libraries' supervisors and Librarians.

Keywords: Disaster and Crisis, Disaster and Crisis Management, Libraries, Cultural Foundations, Roles of Libraries

Πρόλογος και Ευχαριστίες

Σε παγκόσμια κλίμακα, ο άνθρωπος κινδυνεύει σήμερα ολοένα και πιο συχνά από φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές. Φυσικά φαινόμενα όπως σεισμοί, πλημμύρες, ηφαιστειακές εκρήξεις και ακραίες θερμοκρασίες κάνουν την εμφάνισή τους τόσο σε αναπτυσσόμενες όσο και σε αναπτυγμένες χώρες. Ταυτόχρονα, οι τεχνολογικές καταστροφές συμβαίνουν με αυξανόμενη συχνότητα τα τελευταία χρόνια και η ανθρωπότητα απειλείται από τεχνολογικά ατυχήματα, όπως εκρήξεις βιομηχανικών εγκαταστάσεων, διαρροή τοξικών και ραδιενεργών αποβλήτων, από ατυχήματα μεταφοράς επικίνδυνων ουσιών, καθώς και από επιθετικές ενέργειες. Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις και οι τοπικές αρχές των κρατών σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν αναπτύξει συστήματα Πολιτικής Προστασίας για τη θωράκιση των τοπικών κοινωνιών και του περιβάλλοντος έναντι των απειλών από φυσικά φαινόμενα και τεχνολογικά ατυχήματα.

Οι φυσικές καταστροφές δεν είναι κάτι το ασυνήθιστο για την Ελλάδα, μία χώρα η οποία έχει υποφέρει από σεισμούς, πυρκαγιές, πλημμύρες, ανεμοστρόβιλους ακόμα και από εκρήξεις ηφαιστειών (αν πάμε πίσω μερικές χιλιάδες χρόνια). Τελευταία συμβάντα ήταν οι πλημμύρες στη Δυτική Αττική (οι οποίες έπληξαν περισσότερο τις περιοχές Μάνδρα, Νέα Πέραμο, Μαγούλα και Ελευσίνα), προκαλώντας τον θάνατο 23 ατόμων, ενώ υπήρξαν και μεγάλες υλικές καταστροφές, και πρόσφατα, οι φονικές πυρκαγιές της Δευτέρας 23ης Ιουλίου 2018, στην Ανατολική Αττική (Ν. Βουτζάς, Μάτι), που άφησαν πίσω τους δεκάδες νεκρούς (μέχρι στιγμής 97).

Η φυσική καταστροφή, όταν συμβεί, αποτελεί συνήθως ένα κοινωνικό γεγονός και όχι ένα φυσικό γεγονός. Μια φυσική καταστροφή με την καθαρή έννοια του όρου συνήθως δεν υπάρχει. Μάλλον υπάρχει η αλληλεπίδραση των φυσικών φαινομένων με υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες, αφού η φυσική καταστροφή συνήθως συμβαίνει μέσα στην κοινωνία. Η ταξινόμηση των καταστροφών σε φυσικές και ανθρωπογενείς, αφορά τα γενεσιουργά αίτια και όχι το μέγεθος και τις επιπτώσεις τους. Για παράδειγμα, η δασική πυρκαγιά που προκαλείται από κεραυνό θεωρείται ως φυσική καταστροφή, ενώ όταν προκαλείται από εμπρησμό θεωρείται ανθρωπογενής (Καραμάνου, 2014).

Από τη δεκαετία του 1990 και μετά, η διαχείριση και η πρόληψη καταστροφών γίνεται ολοένα και πιο σημαντική. Αυτό εντείνει την ανάγκη ενίσχυσης των υπηρεσιών της Πολιτικής Προστασίας και προς αυτήν την κατεύθυνση προσανατολίζονται όλα τα σύγχρονα κράτη. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και διεθνείς οργανισμοί, οι οποίοι συστήνουν μηχανισμούς Πολιτικής Προστασίας και μέσω της διεθνούς συνεργασίας, επιδιώκουν την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων.

Είναι πλέον δεδομένο ότι η **πρόβλεψη**, η **ενημέρωση** και η **ετοιμότητα** είναι η ασπίδα του ανθρώπου απέναντι στους σεισμούς, τις πλημμύρες, τις κατολισθήσεις, τα ακραία καιρικά φαινόμενα που λαμβάνουν χώρα στο φυσικό του περιβάλλον και απειλούν τη ζωή του, την περιουσία και την πολιτιστική του κληρονομιά.

Οι Βιβλιοθήκες ανά τον κόσμο έχουν υποστεί πολλές καταστροφές (σεισμοί, πυρκαγιές, λεηλασίες, πλημμύρες κ.α.) και πολλές από αυτές ή μέρος αυτών έχουν χαθεί. Η παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά βρίσκεται στις Βιβλιοθήκες, στα Αρχεία αλλά και στα Μουσεία και καθέκον κάθε οργανωμένου κράτους είναι η διαφύλαξη της και η παράδοσή της

σε μελλοντικές γενιές. Όμως η καταστροφή είναι ένα μη προγραμματισμένο γεγονός του οποίου τα αποτελέσματα είναι πολύ σοβαρά έως «τραγικά». Ο προγραμματισμός που έχει πραγματοποιηθεί πριν από μια καταστροφή, μπορεί να μειώσει σημαντικά τα αποτελέσματά της. Η πρόνοια και ο σχεδιασμός αντιμετώπισης κινδύνων/καταστροφών μπορεί να ελαχιστοποιήσει τις επιπτώσεις τους σε ανθρώπους και συλλογές.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να υπογραμμίσει τη σημασία της συμμετοχής των Βιβλιοθηκών και των Κέντρων Πληροφόρησης στη διαχείριση μιας καταστροφής ή κρίσης. Ο κύριος άξονας της εργασίας είναι η διερεύνηση των πιθανών ρόλων που μπορούν να αναλάβουν οι εργαζόμενοι των Βιβλιοθηκών σε περιπτώσεις καταστροφών και κρίσεων εκτός από τις τακτικές ή συνήθειες εργασίες τους.

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει και να προτείνει τους ρόλους που μπορούν να αναλάβουν ή να εκτελέσουν οι εργαζόμενοι μιας Βιβλιοθήκης κατά τη διάρκεια μιας καταστροφής, κρίσης ή έκτακτης ανάγκης. Οι άλλες οπτικές γωνίες αυτής της μελέτης είναι να διερευνήσει πώς οι Βιβλιοθήκες και τα Κέντρα Πληροφόρησης μπορούν να βοηθήσουν σε οποιαδήποτε κατάσταση έκτακτης ανάγκης τις κοινότητες στις οποίες ανήκουν και πώς μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης μπορεί να αντιμετωπιστεί όταν υπάρχει ο προ-σχεδιασμός και η προετοιμασία. Η εργασία αυτή στοχεύει επίσης να ευαισθητοποιήσει τους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες για τους μελλοντικούς τους ρόλους σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Η έρευνα στο χώρο των Βιβλιοθηκών και των Κέντρων Πληροφόρησης σχετικά με τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων παραδοσιακά εστιάζεται σε σχέδια αντιμετώπισης καταστροφών και κρίσεων (Disaster Plans), για μία συγκεκριμένη Βιβλιοθήκη ή ένα Κέντρο Πληροφόρησης, για τις συλλογές, τα αρχεία και τον εξοπλισμό, αλλά και για το προσωπικό και τους αναγνώστες/ ερευνητές της βιβλιοθήκης ή του κέντρου.

Τα τελευταία χρόνια, έχει αναπτυχθεί στο εξωτερικό σημαντική έρευνα σχετικά με τους ρόλους τους οποίους μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες, στη διαχείριση μιας κρίσης ή μιας καταστροφής στην κοινότητα την οποία εξυπηρετούν, ανεξάρτητα αν η κρίση ή η καταστροφή έχει πλήξει τις ίδιες τις Βιβλιοθήκες. Οι Βιβλιοθήκες αναλαμβάνουν νέους ρόλους σε μια καταστροφή ή κρίση και αποκτούν στρατηγικές επιχειρησιακές ευθύνες πέρα από τις παραδοσιακές δραστηριότητες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων (συλλογές, αρχεία εξοπλισμός). Στο παρελθόν, τα σχέδια αντιμετώπισης καταστροφών στις βιβλιοθήκες εστιάζονταν στην ανάκτηση του υλικού. Η νέα κατεύθυνση στην έρευνα δίνει έμφαση και στις συνεχιζόμενες επιχειρησιακές λειτουργίες. Οι Βιβλιοθήκες μπορούν να γίνουν τα κέντρα επικοινωνίας για τις κοινότητές τους σε μια κρίση ή καταστροφή (Hamilton & Brown, 2016a).

Η εργασία αυτή είναι οργανωμένη σε πέντε κεφάλαια, από τα οποία στα πρώτα δύο γίνεται η ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας και στα επόμενα τρία παρουσιάζονται και αναλύονται η μεθοδολογία, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας.

Ως προς το θεωρητικό μέρος, στο Κεφάλαιο 1 παρουσιάζονται κάποιες εισαγωγικές έννοιες σχετικές με τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων, ειδικότερα παρουσιάζονται η σχετική ορολογία, οι βασικές έννοιες της διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων, το θεσμικό πλαίσιο και θέματα σχετικά με τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων σε Βιβλιοθήκες και Πολιτιστικά Ιδρύματα. Στο Κεφάλαιο 2 παρουσιάζονται οι παραδοσιακοί και οι νέοι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων, καθώς και μελέτες περίπτωσης στις

οποίες Βιβλιοθήκες συμμετείχαν με νέους επιχειρησιακούς ρόλους στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών στην τοπική κοινότητα την οποία εξυπηρετούν.

Ως προς το μέρος της εμπειρικής έρευνας, στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας, ειδικότερα παρουσιάζονται το ερευνητικό πρόβλημα, ο πληθυσμός και το δείγμα, οι μέθοδοι έρευνας που χρησιμοποιήθηκαν, τα ερευνητικά ερωτήματα, οι στατιστικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν και η συνεισφορά της εργασίας. Στο Κεφάλαιο 4 παρουσιάζεται η ανάλυση των αποτελεσμάτων, ειδικότερα το δείγμα της έρευνας, η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου, οι αντιλήψεις των εργαζόμενων στις Βιβλιοθήκες σχετικά με τα σχέδια διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών, τους νέους ρόλους που μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες και την αναγκαιότητα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών. Επίσης ελέγχονται συσχετίσεις μεταξύ των αντιλήψεων των εργαζομένων, εφαρμόζεται η ανάλυση παραγόντων και ελέγχονται ομοιότητες-διαφορές των αντιλήψεων των εργαζομένων αναφορικά με το φύλο, τη θέση που έχουν στη Βιβλιοθήκη, το επίπεδο σπουδών τους, το είδος και τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης. Στο Κεφάλαιο 5 παρουσιάζονται και ερμηνεύονται τα συμπεράσματα της εργασίας. Στα Παραρτήματα επισυνάπτονται το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα, η δήλωση των μεταβλητών στο αρχείο δεδομένων της έρευνας στο SPSS και το αρχείο δεδομένων της έρευνας στο SPSS.

Πριν την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω ορισμένους από τους ανθρώπους που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην πραγματοποίησή της. Θα ήθελα από τη θέση αυτή να ευχαριστήσω των Επιβλέποντα Καθηγητή κ. Ευθύμιο Λέκκα, για την άψογη συνεργασία που είχαμε στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας, αλλά και των μαθημάτων του, τα οποία παρακολούθησα στο Πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών καθώς και τα μέλη της Τριμελούς Επιτροπής (κα. Αντωνίου και κ. Βασιλάκη). Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες καθηγητές μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, για τις γνώσεις και πληροφορίες τις οποίες αποκόμισα από τα μαθήματα τους και τις οποίες χρησιμοποίησα στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω όλους τους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα και οι οποίοι αφιέρωσαν πολύτιμο χρόνο αλλά και έδωσαν μεγάλη προσοχή και σημασία στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω την υπηρεσία μου, η οποία μου χορήγησε τρίμηνη άδεια προκειμένου να διεκπεραιώσω την έρευνα. Τέλος θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για όλη την υποστήριξη και υπομονή που μου παρείχε στην παρακολούθηση των μαθημάτων του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, αλλά και στην εκπόνηση αυτής της εργασίας.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 4.1 Συντελεστής α του Cronbach.....	63
Πίνακας 4.2 Συντελεστής α του Cronbach αν εξαιρεθεί μία ερώτηση κάθε φορά	63
Πίνακας 4.3 Συντελεστής συσχέτισης r του Pearson για τις μεταβλητές ανά δύο.....	78
Πίνακας 4.4 Πίνακας ιδιοτιμών και ποσοστού διασποράς των δεδομένων ανά παράγοντα-άξονα	80
Πίνακας 4.5 Περιγραφικά μέτρα των τριών παραγοντικών αξόνων	81
Πίνακας 4.6 Πίνακας περιστροφής παραγόντων	82
Πίνακας 4.7 Αποτελέσματα κριτηρίου Mann-Whitney ως προς το φύλο	84
Πίνακας 4.8 Αποτελέσματα κριτηρίου Kruskal-Wallis ως προς τη θέση που έχουν οι εργαζόμενοι στη Βιβλιοθήκη	85
Πίνακας 4.9 Αποτελέσματα κριτηρίου Kruskal-Wallis ως προς το επίπεδο σπουδών των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες	87
Πίνακας 4.10 Αποτελέσματα κριτηρίου Kruskal-Wallis ως προς το είδος της Βιβλιοθήκης	88
Πίνακας 4.11 Αποτελέσματα κριτηρίου Kruskal-Wallis ως προς τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης.....	89

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1.1 Λογότυπο ορολογίας για τη μείωση των κινδύνων καταστροφών	2
Εικόνα 1.2 Ταξινόμηση των γενεσιουργών μηχανισμών, των τρόπων εκδήλωσης και των επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών	3
Εικόνα 1.3 Κατηγορίες κινδύνων σύμφωνα με το πλαίσιο Sendai (2015-2030)	6
Εικόνα 1.4 Κύκλος Διαχείρισης Καταστροφών	9
Εικόνα 1.5 Φάσεις και Στάδια του Κύκλου Διαχείρισης Καταστροφών	10
Εικόνα 1.6 Πυρκαγιά στη Βιβλιοθήκη του Georgetown το 2007	21
Εικόνα 1.7 Πυρκαγιά στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Triana στην Αλαμπάμα το 2009	22
Εικόνα 2.1 Γενικό σχεδιάγραμμα οργάνωσης παραδοσιακής βιβλιοθήκης σε τμήματα..	30
Εικόνα 2.2 Εξέλιξη εργασιακών ρόλων για έναν βιβλιοθηκονόμο	31
Εικόνα 2.3 Βιβλιοθήκη Queens Library κατά τη διάρκεια της κρίσης	41
Εικόνα 2.4 Συλλογή βελόνων γύρω από το McPherson Square Branch στο Kensington	42
Εικόνα 2.5 Συνεδρίαση της ομάδας δράσης McPherson για την καταπολέμηση της κρίσης των οπιοειδών στο Κένσινγκτον	43
Εικόνα 2.6 Ferguson Municipal Public Library	44
Εικόνα 2.7 Μαθήματα στη Βιβλιοθήκη του Ferguson	44
Εικόνα 2.8 Βίαια επεισόδια στη Βαλτιμόρη (2015)	45
Εικόνα 2.9 Enoch Pratt Free Library	45
Εικόνα 2.10 Χάρτης του Ασσάμ	46
Εικόνα 2.11 Εγκατάσταση της Aliso Canyon της εταιρείας φυσικού αερίου της Νότιας Καλιφόρνιας	47
Εικόνα 2.12 Flint Public Library	48
Εικόνα 2.13 Ο σεισμός στο Νεπάλ όπως φαίνεται από το διάστημα	49
Εικόνα 2.14 Βιβλία που ανήκουν στην Εθνική Βιβλιοθήκη του Νεπάλ αποθηκεύονται σε αίθουσα της Σχολής Mahendra Bhawan, στο Κατμαντού	52
Εικόνα 2.15 Η Βιβλιοθήκη της κοινότητας Kumari, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως «γραμμής ζωής», μέσω των ηλιακών συλλεκτών της	52
Εικόνα 4.1 Σύνθεση δείγματος ως προς το κοινωνικό φύλο	59
Εικόνα 4.2 Σύνθεση δείγματος ως προς την ηλικία	60
Εικόνα 4.3 Σύνθεση δείγματος ως προς το ανώτερο επίπεδο σπουδών	60
Εικόνα 4.4 Σύνθεση δείγματος ως προς το συνολικό χρόνο υπηρεσίας σε βιβλιοθήκες	61
Εικόνα 4.5 Σύνθεση δείγματος ως προς τη θέση εργασίας	61
Εικόνα 4.6 Σύνθεση δείγματος ως προς το είδος της βιβλιοθήκης	62
Εικόνα 4.7 Σύνθεση δείγματος ως προς το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ανήκει η βιβλιοθήκη	62
Εικόνα 4.8 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση B1	64

Εικόνα 4.9 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση B2	64
Εικόνα 4.10 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση B4	65
Εικόνα 4.11 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση B6	66
Εικόνα 4.12 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ1α	68
Εικόνα 4.13 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ1β	69
Εικόνα 4.14 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ1γ	69
Εικόνα 4.15 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ1δ	70
Εικόνα 4.16 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2α	71
Εικόνα 4.17 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2β	72
Εικόνα 4.18 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2γ	72
Εικόνα 4.19 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2δ	73
Εικόνα 4.20 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2ε	73
Εικόνα 4.21 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Δ1	74
Εικόνα 4.22 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Δ2	75
Εικόνα 4.23 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Δ3	75
Εικόνα 4.24 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Δ5	77
Εικόνα 4.25 Γράφημα ιδιοτιμών ως προς των αριθμό των παραγόντων (Scree Plot)	81
Εικόνα 4.26 Διάγραμμα διασποράς για τους άξονες 1 και 2	82
Εικόνα 4.27 Διάγραμμα διασποράς για τους άξονες 1 και 3	83
Εικόνα 4.28 Διάγραμμα διασποράς για τους άξονες 2 και 3	83
Εικόνα 4.29 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με το φύλο	85
Εικόνα 4.30 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με τη θέση που έχουν οι εργαζόμενοι στη Βιβλιοθήκη	86
Εικόνα 4.31 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με το επίπεδο σπουδών	87
Εικόνα 4.32 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με το είδος της Βιβλιοθήκης	89

Εικόνα 4.33 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη.....	90
--	----

Κεφάλαιο 1.

Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων

1.1. Καταστροφές και Κρίσεις: Ορολογία

Για τους σκοπούς αυτής της εργασίας, είναι σημαντικό να καθορίσουμε τι εννοούμε όταν αναφερόμαστε στους όρους "καταστροφή", "κρίση", "κίνδυνο", "τρωτότητα", "διακινδύνευση" και άλλους σχετικούς όρους. Υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί όροι και ορισμοί των εννοιών αυτών από κυβερνητικές υπηρεσίες, ερευνητικά κέντρα, επιστήμονες, συγγραφείς κ.α. Ο λόγος είναι ότι εξυπηρετούν συγκεκριμένο σκοπό και απευθύνονται σε συγκεκριμένο κοινό (π.χ. οικονομική προσέγγιση). Σε γενικές γραμμές μπορούμε να επισημάνουμε ότι οι απόψεις και οι προσεγγίσεις συγκλίνουν στην παραδοχή ότι οι καταστροφές που προέρχονται από φυσικούς κινδύνους δεν μπορούν να οριστούν μόνο από το φυσικό φαινόμενο αυτό καθ' αυτό. Τα επιστημονικά πεδία που εμπλέκονται καλύπτουν το ευρύ φάσμα των γεωεπιστημών, των κοινωνικών και των εφαρμοσμένων επιστημών. Εδώ θα αναφερθούμε στους ορισμούς που δίνονται κυρίως στο πεδίο της Διαχείρισης Καταστροφών και οι περισσότεροι ορισμοί έχουν ληφθεί από το λεξικό όρων που δημοσίευσε η Γραμματεία της Διεθνούς Στρατηγικής για τη Μείωση των Καταστροφών (UNISDR - Terminology on Disaster Risk Reduction, 2017).

Σύμφωνα με τον ορισμό του UNISDR¹, «**καταστροφή**» (disaster) είναι μια σοβαρή διατάραξη της λειτουργίας μιας κοινότητας ή μιας κοινωνίας οποιασδήποτε κλίμακας, λόγω επικίνδυνων γεγονότων που αλληλεπιδρούν με συνθήκες έκθεσης, ευπάθειας και χωρητικότητας, οδηγώντας σε ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα: ανθρώπινες, υλικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές απώλειες και επιπτώσεις (Εικόνα 1.1).

Η καταστροφή ορίζεται περισσότερο ποιοτικά σύμφωνα με τον ορισμό του UNDR0², δηλαδή ως ένα γεγονός, καθορισμένο στο χώρο και το χρόνο, κατά το οποίο μια κοινότητα υφίσταται σοβαρό κίνδυνο και τα μέλη της αντιμετωπίζουν τέτοιες απώλειες που διαταράσσεται η κοινωνική δομή ενώ παρεμποδίζεται η εκπλήρωση όλων ή μερικών από τις ουσιώδεις λειτουργίες της.

Οι Blaikie et al (1994) αναφέρουν ότι οι καταστροφές είναι ένας συνδυασμός φυσικών κινδύνων και ανθρωπογενών δραστηριοτήτων. Είναι τροχοπέδη της οικονομίας και της ανθρώπινης ανάπτυξης, τόσο σε επίπεδο νοικοκυριού (ιδίως όταν πλήττονται καλλιέργειες, κτηνοτροφία, σπίτια και εξοπλισμοί – μηχανήματα κ.α.), όσο και σε εθνικό επίπεδο όταν υπάρχουν

¹ UNISDR : Διεθνής στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών για τη μείωση των καταστροφών (UNISDR)

² UNDR0: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση των Καταστροφών

επιπτώσεις σε δημόσια κτίρια και τεχνικά έργα όπως οδικό δίκτυο, γέφυρες, νοσοκομεία, σχολεία και σε λοιπές εγκαταστάσεις.

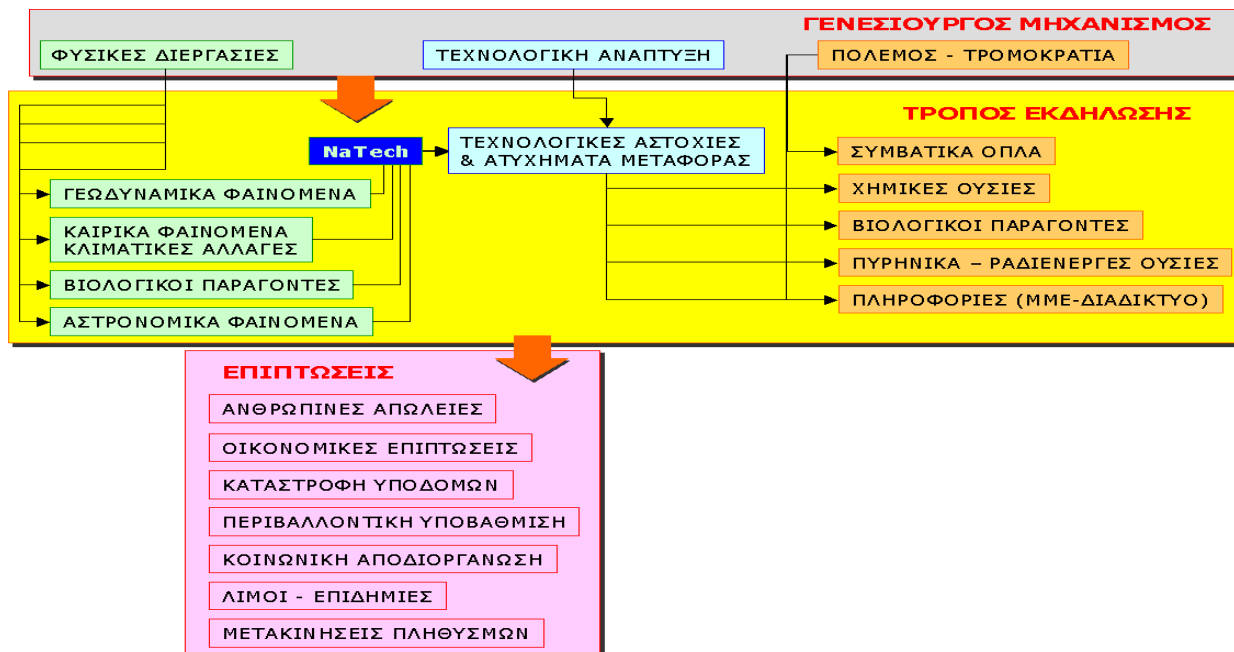

Εικόνα 1.1 Λογότυπο ορολογίας για τη μείωση των κινδύνων καταστροφών

(Πηγή: <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology>)

Ο Λέκκας (2000) ορίζει την φυσική καταστροφή ως την πιθανότητα εμφάνισης ενός δυνητικά καταστροφικού γεγονότος μέσα σε μία χρονική περίοδο και σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Μια φυσική καταστροφή είναι δυνατό να προκαλέσει πολυδιάστατο και πολυποίκιλο φάσμα απωλειών, όπως απώλεια της ζωής, τραυματισμό, ζημιές σε υλικές ιδιωτικές και εθνικές υποδομές, απώλειες οικονομικές και περιβαλλοντικές, απώλειες πολιτισμικών μνημείων και μια σειρά ακόμα απωλειών που η πλήρης καταγραφή τους θα ήταν ένα δύσκολο έργο. Επίσης μπορεί να προκαλέσει διοικητική, πολιτική και κοινωνική δυσλειτουργία τόσο σε τοπικό και εθνικό περιβάλλον όσο και σε πολυεθνικό περιβάλλον, αναλόγως της έκτασης της καταστροφής και της γεωγραφικής της χωρητικότητας.

Οι καταστροφές με βάση τους μηχανισμούς γέννησής τους διακρίνονται σε φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές. Στις φυσικές καταστροφές ο γενεσιουργός μηχανισμός σχετίζεται με διεργασίες που λαμβάνουν χώρα στη φύση (σεισμοί, πλημμύρες, καύσωνες, ηφαιστειακές εκρήξεις, τυφώνες κ.λ.π), ενώ οι ανθρωπογενείς σχετίζονται με την τεχνολογική ανάπτυξη ή τις επιθετικές ενέργειες (πόλεμος, τρομοκρατία, εμφύλιες συρράξεις κ.λ.π) (Λέκκας & Ανδρεαδάκης, 2015) (Εικόνα 1.2).

Εικόνα 1.2 Ταξινόμηση των γενεσιουργών μηχανισμών, των τρόπων εκδήλωσης και των επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών

(Πηγή: Λέκκας & Ανδρεαδάκης, 2017)

Η **έννοια της κρίσης**, ως πολυδιάστατη που είναι, έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως, ακόμη και από απλούς ανθρώπους για να περιγράψουν με μια λέξη ότι αντιμετωπίζουν ένα δύσκολο πρόβλημα, ότι διανύουν περίοδο ανωμαλίας ή βρίσκονται σε κρίσιμη φάση. Με τον όρο «κρίση», περιγράφεται συνήθως μια απρόβλεπτη κατάσταση, η οποία χαρακτηρίζεται από ένταση και ανασφάλεια μπορεί δε να αφορά στον εαυτό μας, στην οικογένεια, στην επιχείρηση, στον Οργανισμό, στην κοινωνία, στους θεσμούς ή στο διεθνές περιβάλλον και η οποία πιθανολογείται ότι θα επιφέρει δυσμενή αποτελέσματα.

Η έννοια της κρίσης είναι μια δύσκολη και διφορούμενη έννοια. Πρόκειται για μία έννοια που χαρακτηρίζεται από πολυσημία (Σαπουντζάκη & Δανδουλάκη, 2016). Ο εννοιολογικός προσδιορισμός της κρίσης ποικίλλει και διαφοροποιείται ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο εκδηλώνεται. Σύμφωνα με το ερμηνευτικό λεξικό, ως κρίση ορίζεται η «περίοδος ανωμαλίας με δυσχέρειες και κινδύνους» (Τεγόπουλος-Φυτράκης, 1997). Ο όρος «**κρίση**» (crisis) χρησιμοποιείται όταν μια κοινότητα ανθρώπων (ένας οργανισμός, μια πόλη, ένα έθνος) αντιλαμβάνεται μια επείγουσα απειλή σε θεμελιώδεις αξίες ή ζωτικές λειτουργίες, η οποία πρέπει να αντιμετωπιστεί υπό συνθήκες αβεβαιότητας (Rosenthal, Boin & Comfort, 2001). Αυτός ο ορισμός καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δυσχερειών: φυσικές καταστροφές, περιβαλλοντικές απειλές, οικονομικές καταρρεύσεις, τρομοκρατικές επιθετικές ενέργειες, ομηρίες, επιδημίες, τεχνολογικά ατυχήματα, αστοχίες υποδομών και οργανισμών.

Κατά την κρίση, μεταβάλλεται η συνήθης ροή των πραγμάτων και εισερχόμαστε σε μια καμπή, σε μια μεταβατική περίοδο με δυσχέρειες και κινδύνους. Κάθε κρίση λειτουργεί ως δοκιμή της σταθερότητας του συστήματος. Κρίση μπορεί να εκδηλωθεί σε κάθε τι που υπάρχει και λειτουργεί, χωρίς προειδοποίηση οπουδήποτε και οποτεδήποτε. Η κρίση αποτελεί περισσότερο μια πραγματικότητα παρά μια κακή είδηση και εφόσον την αποδεχτούμε, θα συνειδητοποιήσουμε ότι με τον κατάλληλο σχεδιασμό, είναι δυνατόν να υπάρξει όχι μόνο αρνητική αλλά και θετική

πλευρά σε μια κρίση. Η πρόληψη, η προετοιμασία, η ανταπόκριση και η ανάκαμψη είναι οι κοινώς αποδεκτές βασικές αρχές της καταστροφής και της διαχείρισης κρίσεων.

Ως «**κίνδυνος**» (hazard)³ ορίζεται ένα δυνητικά καταστροφικό γεγονός, φαινόμενο ή μία ανθρώπινη δραστηριότητα το οποίο/η οποία μπορεί να προκαλέσει απώλειες ζωής ή τραυματισμούς, ζημιές σε περιουσίες, κοινωνικές και οικονομικές διαταραχές ή περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Τα συστήματα ταξινόμησης για τους κινδύνους διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων ερευνητικών ιδρυμάτων και κυβερνήσεων, αλλά μπορούν να χωριστούν σύμφωνα με το UNISDR (2017) σε: φυσικούς, ανθρωπογενείς ή κοινωνικο-φυσικούς.

Οι **φυσικοί κίνδυνοι** (natural) συνδέονται κυρίως με φυσικές διεργασίες και φαινόμενα. Οι **ανθρωπογενείς κίνδυνοι** (Anthropogenic) ή οι κίνδυνοι που προκαλούνται από τον άνθρωπο προκαλούνται εξ ολοκλήρου ή κατά κύριο λόγο από ανθρώπινες δραστηριότητες και επιλογές. Ο όρος αυτός δεν περιλαμβάνει την εμφάνιση ή τον κίνδυνο ένοπλων συγκρούσεων και άλλων καταστάσεων κοινωνικής αστάθειας ή έντασης που υπόκεινται στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και στην εθνική νομοθεσία. Αρκετοί κίνδυνοι είναι **κοινωνικο-φυσικοί** (socionatural), δεδομένου ότι συνδέονται με ένα συνδυασμό φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής.

Οι κίνδυνοι μπορεί να είναι μεμονωμένοι, διαδοχικοί ή συνδυασμένοι στην προέλευση και τα αποτελέσματά τους. Κάθε κίνδυνος χαρακτηρίζεται από τη θέση, την ένταση ή το μέγεθος, τη συχνότητα και την πιθανότητα. Οι βιολογικοί κίνδυνοι ορίζονται επίσης από τη μολυσματικότητα ή την τοξικότητά τους ή από άλλα χαρακτηριστικά του παθογόνου παράγοντα, όπως η περίοδος επώασης, το ποσοστό θνησιμότητας των περιπτώσεων και η εκτίμηση του παθογόνου για μετάδοση.

Οι κίνδυνοι⁴ περιλαμβάνουν (όπως αναφέρονται στο πλαίσιο του Σεντάι (Sendai)⁵ για την μείωση του κινδύνου καταστροφών, 2015-2030) βιολογικές, περιβαλλοντικές, γεωλογικές, υδρομετεωρολογικές και τεχνολογικές διεργασίες και φαινόμενα (Εικόνα 1.3):

³ Συχνά στην ελληνική βιβλιογραφία ο όρος Hazard ορίζεται άλλοτε ως κίνδυνος, ενώ άλλοι μελετητές τον αποδίδουν ως επικινδυνότητα ή ως συνώνυμο της διακινδύνευσης. Στην εργασία ακολουθήθηκε η απόδοση των όρων σύμφωνα με τους Λέκκα και Ανδρεαδάκη (2015), Σελ 135.

⁴ <http://preventionweb.net/go/488>

⁵ Το Πλαίσιο Σεντάι αποτελεί 15ετή, εθελοντική, μη δεσμευτική συμφωνία που αναγνωρίζει τον πρωταρχικό ρόλο του κράτους στη μείωση του κινδύνου καταστροφών, ταυτόχρονα όμως αναγνωρίζει την ευθύνη όλων των αρμοδίων φορέων, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών, του ιδιωτικού τομέα και λοιπών εταίρων. Στόχος είναι η ουσιαστική μείωση του κινδύνου καταστροφής και της απώλειας ανθρώπινης ζωής. Το Πλαίσιο Σεντάι αποτελεί τη συνέχεια του Πλαισίου Δράσης Hyogo 2005-2015 «Οικοδομώντας την Ανθεκτικότητα των Εθνών και των Κοινοτήτων στις Καταστροφές».

<https://www.unisdr.org/we/coordinate/sendai-framework>

Οι βιολογικοί κίνδυνοι είναι οργανικής προέλευσης ή μεταφέρονται από βιολογικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένων παθογόνων μικροοργανισμών, τοξινών και βιοδραστικών ουσιών. Παραδείγματα είναι τα βακτηρίδια, οι ιοί ή τα παράσιτα, καθώς και η δηλητηριώδης άγρια πανίδα και τα έντομα, τα δηλητηριώδη φυτά και τα κουνούπια που φέρουν παράγοντες που προκαλούν ασθένεια.

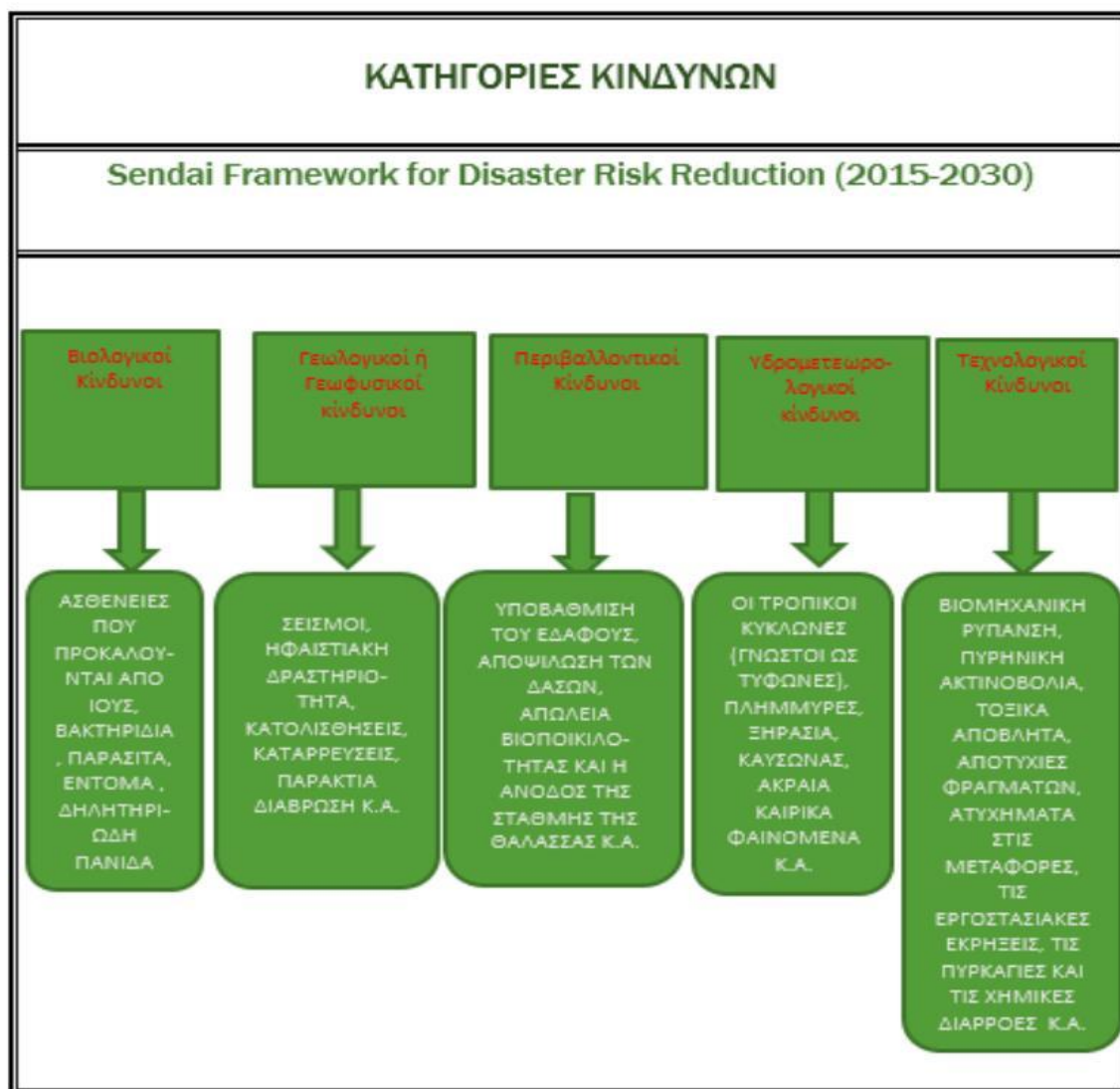
Οι γεωλογικοί ή γεωφυσικοί κίνδυνοι προέρχονται από εσωτερικές διαδικασίες της γης. Παραδείγματα είναι οι σεισμοί, η ηφαιστειακή δραστηριότητα και οι εκπομπές και οι σχετικές γεωφυσικές διεργασίες, όπως οι μαζικές κινήσεις, οι κατολισθήσεις, οι καταρράκτες των πετρωμάτων, οι καταρρεύσεις στην επιφάνεια και τα συντρίμια ή οι ροές λάσπης. Οι υδρομετεωρολογικοί παράγοντες είναι σημαντικοί συντελεστές σε ορισμένες από αυτές τις διεργασίες. Τα τσουνάμι είναι δύσκολο να ταξινομηθούν: αν και προκαλούνται από υποθαλάσσιους σεισμούς και άλλα γεωλογικά γεγονότα, εκδηλώνονται ως κίνδυνος παράκτιας πλημμύρας.

Οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι μπορεί να περιλαμβάνουν χημικούς, φυσικούς και βιολογικούς κινδύνους. Μπορούν να δημιουργηθούν από περιβαλλοντική υποβάθμιση ή φυσική ή χημική ρύπανση στον αέρα, το νερό και το έδαφος. Ωστόσο, πολλές από τις διαδικασίες και τα φαινόμενα που εμπίπτουν σε αυτήν την κατηγορία μπορούν να χαρακτηριστούν ως οδηγοί κινδύνου και κινδύνου και όχι ως αυτοσκοπός, όπως η υποβάθμιση του εδάφους, η αποψίλωση των δασών, η απώλεια βιοποικιλότητας και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας.

Οι υδρομετεωρολογικοί κίνδυνοι είναι ατμοσφαιρικής, υδρολογικής ή ωκεανογραφικής προέλευσης. Παραδείγματα είναι οι τροπικοί κυκλώνες (επίσης γνωστοί ως τυφώνες), οι πλημμύρες, η ξηρασία, οι καύσωνες και ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως έντονες βροχοπτώσεις. Οι υδρομετεωρολογικοί κίνδυνοι μπορεί επίσης να είναι παράγοντες σε άλλους κινδύνους όπως για παράδειγμα οι κατολισθήσεις, οι μολυσματικές ασθένειες, οι επιδημίες και η μεταφορά και διασπορά τοξικών ουσιών και υλικού ηφαιστειακής έκρηξης.

Οι τεχνολογικοί κίνδυνοι προέρχονται από τεχνολογικές ή βιομηχανικές συνθήκες, επικίνδυνες διαδικασίες, αποτυχίες υποδομής ή συγκεκριμένες ανθρώπινες δραστηριότητες. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τη βιομηχανική ρύπανση, την πυρηνική ακτινοβολία, τα τοξικά απόβλητα, τις αποτυχίες των φραγμάτων, τα ατυχήματα στις μεταφορές, τις εργοστασιακές εκρήξεις, τις πυρκαγιές και τις χημικές διαρροές. Οι τεχνολογικοί κίνδυνοι μπορούν επίσης να προκύψουν άμεσα ως αποτέλεσμα των επιπτώσεων ενός συμβάντος φυσικού κινδύνου. Στη βιβλιογραφία τα τεχνολογικά ατυχήματα που έπονται φυσικών καταστροφών, αναφέρονται με τον όρο *NaTech* (Natural hazard triggering a Technological disaster). Τα ατυχήματα του είδους αυτού, είναι τεχνολογικά ατυχήματα μεγάλης έκτασης, όπως προσδιορίζονται στην Οδηγία Seveso III⁶, αλλά τα εναρκτήρια γεγονότα ή οι άμεσες αιτίες για την πρόκλησή τους, είναι φυσικές καταστροφές (σεισμοί, πλημμύρες, κ.ά.).

⁶ Η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε για πρώτη φορά το 1982 την Κοινοτική Οδηγία 82/501/ΕΚ, γνωστότερη ως Οδηγία SEVESO με την οποία καθόριζε μέτρα και περιορισμούς για την αντιμετώπιση των κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης, όπως πυρκαγιές, εκρήξεις, διαρροές τοξικών και επικινδύνων αερίων σε βιομηχανικές δραστηριότητες. Σήμερα η Οδηγία αυτή έχει αναθεωρηθεί και ισχύει η SEVESO III (Κ.Υ.Α. 172058/2016 ή Κ.Δ.Π. 347/2015).

Εικόνα 1.3 Κατηγορίες κινδύνων σύμφωνα με το πλαίσιο Sendai (2015-2030)

Ως «**τρωτότητα**» (vulnerability) σύμφωνα με τον ορισμό του UNISDR, ορίζονται οι συνθήκες που καθορίζονται από φυσικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες ή διαδικασίες που αυξάνουν την ευαισθησία ενός ατόμου, μιας κοινότητας, περιουσιακών στοιχείων ή συστημάτων, στις επιπτώσεις των κινδύνων. Οι επιστήμονες και οι ερευνητές ενδιαφέρονται για όλες τις διαστάσεις, τις κοινωνικές, ανθρωπολογικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και τεχνικές διαστάσεις. Αντιθέτως, οι φορείς για τη μείωση των καταστροφών και την ανάπτυξη, τείνουν να απλοποιούν τον όρο στις πρακτικές του διαστάσεις, προκειμένου να εκτιμήσουν ποσοτικά και να μειώσουν αποτελεσματικά την τρωτότητα (Σαπουντζάκη & Δανδουλάκη, 2016).

Ο όρος «**διακινδύνευση**» (risk), ορίζεται, σύμφωνα με τον ορισμό του UNISDR, ως η πιθανότητα επιβλαβών συνεπειών ή αναμενόμενων απωλειών όπως θάνατοι, τραυματισμοί, απώλειες περιουσιών, κατάρρευση οικονομικών δραστηριοτήτων και περιβαλλοντικών καταστροφών ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των φυσικών ή ανθρωπογενών κινδύνων

(hazards) και των συνθηκών τρωτότητας (vulnerability)». Η μαθηματική έκφραση του παραπάνω ορισμού είναι η εξής:

$$\text{Risk} = \text{Hazard} \times \text{Vulnerability}.$$

Η «**κατάσταση έκτακτης ανάγκης**» χρησιμοποιείται ενίοτε εναλλακτικά με τον όρο καταστροφή, όπως για παράδειγμα στο πλαίσιο βιολογικών και τεχνολογικών κινδύνων ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης για την υγεία, οι οποίες ωστόσο μπορούν να αφορούν και επικίνδυνα συμβάντα που δεν οδηγούν σε σοβαρή διατάραξη της λειτουργίας μιας κοινότητας ή κοινωνίας (UNISDR, 2017).

Ο «**αντίκτυπος στις καταστροφές**» είναι το συνολικό αποτέλεσμα, συμπεριλαμβανομένων των αρνητικών επιπτώσεων (π.χ. οικονομικές απώλειες) και των θετικών επιπτώσεων (π.χ. οικονομικά οφέλη), ενός επικίνδυνου γεγονότος ή μιας καταστροφής. Ο όρος περιλαμβάνει οικονομικές, ανθρώπινες και περιβαλλοντικές επιπτώσεις και μπορεί να περιλαμβάνει θανάτους, τραυματισμούς, ασθένειες και άλλες αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη σωματική, ψυχική και κοινωνική ευημερία. Το αποτέλεσμα της καταστροφής μπορεί να δοκιμάσει ή να υπερβεί την ικανότητα μιας κοινότητας ή μιας κοινωνίας να το αντιμετωπίσει με τους ιδίους πόρους της και, ως εκ τούτου, μπορεί να χρειαστεί βοήθεια από εξωτερικές πηγές, οι οποίες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν γειτονικά κράτη ή βοήθεια σε ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο.

Οι επιπτώσεις των καταστροφών σύμφωνα με τον Δελλαδέτισμα (2009) χωρίζονται σε άμεσες, έμμεσες και δευτερογενείς. Αναλυτικά:

- Άμεσες Επιπτώσεις: Θεωρούνται οι σημαντικότερες και αφορούν ανθρώπινες απώλειες (θανάτους, τραυματισμούς, ψυχολογικές επιπτώσεις) καθώς και κάθε μορφής υλική καταστροφή (ολοσχερείς καταστροφές, ζημιές, απώλειες ή βλάβες σε κτίρια και υποδομές).
- Έμμεσες Επιπτώσεις: Καταμετρώνται και αναλύονται ποσοτικά σχετικά με τις απώλειες, καταστροφές, βλάβες, αστοχίες και ορίζουν τους οικονομικούς δείκτες κόστους της καταστροφής. Οι πλέον ολοκληρωμένες προσεγγίσεις μέχρι σήμερα σε σχέση με τις έμμεσες επιπτώσεις κατηγοριοποιούνται σε:
 1. Συνθήκες στέγασης των νοικοκυριών π.χ. άστεγοι, προβλήματα από την μετεγκατάσταση.
 2. Κατάσταση υγείας π.χ. ψυχική υγεία, υγείας, διατροφή, επιδημία σε χώρους καταυλισμών.
 3. Λειτουργία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα π.χ. λόγω καταστροφής της υποδομής αδυναμία λειτουργίας.
 4. Διακοπή λειτουργίας βασικών παροχών - δικτύων π.χ. γραμμών ζωής.
- Δευτερογενείς Επιπτώσεις: Αφορούν μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία της περιοχής που συνέβη η καταστροφή. Συνήθως οι επιπτώσεις αυτές χάνουν το ενδιαφέρον τους για καταγραφή κατά το τέλος της διαδικασίας αποκατάστασης. Τέτοιες μπορεί να είναι: η επέκταση της πόλης και η αλλαγή χρήσεως γης, η αλλαγή οικονομικών σχέσεων σε σχέση με οικονομικές

συνεργασίες ή οικονομικούς τομείς που προϋπήρχαν προ της καταστροφής (Δελλαέτιμας, 2009).

1.2. Διαχείριση καταστροφών και κρίσεων

Η συνεχής αύξηση της συχνότητας και του μεγέθους των καταστροφικών φαινομένων όλα αυτά τα χρόνια, οδήγησε κάθε οργανωμένη πολιτεία του αναπτυγμένου και αναπτυσσόμενου κόσμου, στην δημιουργία ειδικού θεσμικού πλαισίου σχετικά με την διαχείριση φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών-κινδύνων.

Διαχείριση Καταστροφών είναι το σύνολο των τακτικών και διαχειριστικών αποφάσεων και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων για τα διάφορα στάδια μιας καταστροφής σε όλα τα επίπεδα και στοχεύει στη μείωση ή την αποφυγή των πιθανών απωλειών από τους κινδύνους, στην εξασφάλιση άμεσης και κατάλληλης βοήθειας στα θύματα καταστροφών και στην ταχεία και αποτελεσματική ανάκαμψη (UNDP, 1992).

Η διαχείριση των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών ως θεσμός, μπορεί να συνίσταται στις χώρες που τον έχουν υιοθετήσει με διαφορετική οργανωτική, διοικητική, θεσμική ή και τεχνοδομική έκφανση, αλλά αναμφίβολα με κοινό και κυριότερο σκοπό της σύστασής του, την προάσπιση της ασφάλειας, τόσο των πολιτών/επισκεπτών της εκάστοτε χώρας, όσο και της προστασίας του πολιτισμού, του φυσικού πλούτου αλλά και της οικονομίας γενικότερα, απέναντι σε κάθε απειλή ή κίνδυνο, προερχόμενο είτε από την ίδια τη φύση, είτε από τον άνθρωπο. Για την επιτυχία του προαναφερόμενου θεσμού, είναι αναγκαίο ένα καλά οργανωμένο σύστημα πολιτικής προστασίας, να διαθέτει επαρκή σχεδιασμό διαχείρισης καταστροφών ο οποίος θα μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα σε κάθε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

1.2.1. Κύκλος της Διαχείρισης Καταστροφών

Η Διαχείριση Καταστροφών είναι μια κυκλική διαδικασία, διότι ο σχεδιασμός και οι δράσεις αντιμετώπισης, αποκατάστασης και ανασυγκρότησης μετά από μια καταστροφή, θέτουν τις βάσεις για πρόληψη μελλοντικών καταστροφών.

Ο κύκλος διαχείρισης καταστροφών απεικονίζει τη συνεχιζόμενη διαδικασία με την οποία οι κυβερνήσεις, οι επιχειρήσεις και η κοινωνία των πολιτών σχεδιάζουν και μειώνουν τις επιπτώσεις των καταστροφών, αντιδρούν κατά τη διάρκεια και αμέσως μετά από μια καταστροφή και λαμβάνουν μέτρα για την ανάκαμψη μετά από μια καταστροφή. Οι κατάλληλες ενέργειες σε όλα τα σημεία του κύκλου οδηγούν σε μεγαλύτερη ετοιμότητα, καλύτερες προειδοποιήσεις, μειωμένη ευπάθεια ή πρόληψη καταστροφών κατά την επόμενη επανάληψη του κύκλου. Ο πλήρης κύκλος διαχείρισης των καταστροφών περιλαμβάνει τη διαμόρφωση δημόσιων πολιτικών και σχεδίων που είτε τροποποιούν τις αιτίες των καταστροφών είτε μετριάζουν τις επιπτώσεις τους στους ανθρώπους, την ιδιοκτησία και την υποδομή (Εικόνα 1.4).

Εικόνα 1.4 Κύκλος Διαχείρισης Καταστροφών

(Πηγή: Δανδουλάκη, 2011)

Ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης καταστροφών, σύμφωνα με πληθώρα μελετητών της διαχείρισης καταστροφών, θα πρέπει να περιλαμβάνει τέσσερις (4) φάσεις:

- πρόληψης - προστασίας (prevention - mitigation)
- ετοιμότητας (preparedness)
- εκδήλωσης του φαινομένου - απόκρισης (emergency - response)
- ανάκαμψης - αποκατάστασης (recovery -reconstruction).

Η **πρόληψη** περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργειών - δράσεων οι οποίες πρέπει να γίνουν πριν την καταστροφή και οι οποίες διασφαλίζουν ότι οι καταστροφές θα αποτραπούν ή οι συνέπειές τους θα μετριαστούν σε ένα βαθμό.

Η **ετοιμότητα** αναφέρεται στο σύνολο των ρυθμίσεων που διασφαλίζουν ότι όλες οι υπηρεσίες και οι πόροι που είναι απαραίτητοι για την αντιμετώπιση των συνεπειών της καταστροφής θα κινητοποιηθούν αποτελεσματικά.

Η **αντιμετώπιση** περιλαμβάνει το σύνολο των δράσεων που υλοποιούνται κατά τη διάρκεια και αμέσως μετά την καταστροφή, για να διασφαλίσουν ότι οι επιπτώσεις της ελαχιστοποιούνται και ότι δίδονται στους πληγέντες τα απαραίτητα.

Η **αποκατάσταση** είναι το σύνολο των δράσεων με τις οποίες υποστηρίζονται οι πληγείσες περιοχές στην ανακατασκευή των υποδομών. Διασφαλίζεται έτσι η επαναφορά στην προ της καταστροφής κατάσταση από οικονομικής, κοινωνικής και ψυχολογικής πλευράς (Γκουντρομίχου, 2011).

Ως βασικός στόχος κάθε ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης καταστροφών, πρέπει να είναι ο σχεδιασμός, που αποσκοπεί επί της ουσίας στην πρόληψη, μετριάζοντας έτσι τις επιπτώσεις και εμφανίζοντας τις λιγότερες κατά το δυνατόν απώλειες. Σημαντικό εργαλείο στο στάδιο του σχεδιασμού για την πρόληψη - προστασία έναντι των κινδύνων αποτελεί και η μελέτη της τρωτότητας, αφού μπορεί να αποτελέσει ένα καλό δείκτη για την ορθή διαχείριση των

επεμβατικών ενεργειών, ώστε να μειωθεί ο βαθμός επιρρέπειας του εν γένει πληγέντος συστήματος σε περίπτωση έκθεσης του σε οποιαδήποτε απειλή (Εικόνα 1.5).

Εικόνα 1.5 Φάσεις και Στάδια του Κύκλου Διαχείρισης Καταστροφών

(Πηγή: Λέκκας & Ανδρεαδάκης, 2015)

Ο κύκλος διαχείρισης καταστροφών σύμφωνα με τους Λέκκα και Ανδρεαδάκη (2017) περιλαμβάνει τρεις ποιοτικά διαφορετικές χρονικές φάσεις:

- **τη φάση ανάπτυξης και σχεδιασμού (κυρίως) πριν από μια καταστροφή (pre-disaster planning).** Η φάση ανάπτυξης συμπεριλαμβάνει όλα τα στάδια που σχετίζονται με τις δράσεις μιας κοινωνίας πριν την εκδήλωση ενός καταστροφικού φαινομένου. Η φάση ανάπτυξης περιλαμβάνει τα στάδια:
 - Πρόληψη. Η πρόληψη βασίζεται στο επίπεδο των κοινωνικών και τεχνολογικών επιτευγμάτων και στη σχέση κόστος/όφελος, επενδύοντας σε προληπτικά μέτρα σε περιοχές που πλήττονται συχνά από καταστροφές.
 - Μετριασμού. Το στάδιο του μετριασμού περιλαμβάνει θεσμικά και μη θεσμικά μέτρα, όπως η κατασκευή έργων με υψηλό βαθμό ασφάλειας και ο σχεδιασμός και τυποποίηση των χρήσεων γης.
 - Ετοιμότητας. Αφορά το σύνολο δράσεων και μέτρων που λαμβάνονται εκ των προτέρων για να διασφαλίσουν αποτελεσματική αντίδραση στις επιπτώσεις των κινδύνων, συμπεριλαμβανομένης, της έκδοσης έγκαιρων και αποτελεσματικών προειδοποιήσεων και προσωρινής εκκένωσης περιοχών και απομάκρυνσης ανθρώπων από περιοχές που απειλούνται. Επίσης περιλαμβάνονται και οι Ασκήσεις Ετοιμότητας (Preparedness Drills) για τη διασφάλιση της λειτουργικότητας των διεργασιών αποκατάστασης πριν από την καταστροφή.
- **Φάση επιπτώσεων (κυρίως) κατά τη διάρκεια και αμέσως μετά το καταστροφικό γεγονός.** Στη φάση των επιπτώσεων, τίθεται σε εφαρμογή ο σχεδιασμός της διαχείρισης έκτακτης ανάγκης. Η Διαχείριση έκτακτης ανάγκης (Emergency management) είναι η οργάνωση και διαχείριση των διαθέσιμων πόρων και ευθυνών για τον χειρισμό των εκτάκτων αναγκών με όλα τα μέσα, και συγκεκριμένα με την ετοιμότητα, την άμεση

αντίδραση - επέμβαση και την αποκατάσταση. Περιλαμβάνει την καθιέρωση σχεδιασμού, θεσμοθέτησης και διευθετήσεων ώστε να δεσμεύσει την προσπάθεια της κυβέρνησης, εθελοντικών και ιδιωτικών αντιπροσώπων σε ένα κατανοητό και συντονισμένο τρόπο αντίδρασης σε όλο το φάσμα των αναγκών μιας έκτακτης ανάγκης.

- **Φάση ανθρωπιστικής απόκρισης και δράσης (disaster response) μετά από μια καταστροφή.** Η απόκριση στις καταστροφές αφορά την αντιμετώπιση των προβλημάτων μετά από μια καταστροφή και περιλαμβάνει τα στάδια:
 - Άμεση απόκριση / Αρωγή
 - Ανακατασκευή
 - Επανακατοίκηση

Αυτά τα στάδια σχετίζονται με τις δράσεις στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας και αποκατάστασης με στόχο να ανακουφίσει την πληγείσα κοινωνία από τις δυσμενείς επιπτώσεις μιας καταστροφής και να την επαναφέρει στους αρχικούς ρυθμούς ανάπτυξής της.

1.2.2. Διαχείριση του κινδύνου

Η διαχείριση του κινδύνου αφορά τη συστηματική προσέγγιση και πρακτική διαχείρισης της αβεβαιότητας για την ελαχιστοποίηση πιθανών βλαβών και απωλειών. Η διαχείριση κινδύνου αφορά στην **ενίσχυση της ανθεκτικότητας (resilience)** ενός συστήματος μέσα από ένα πλαίσιο εφαρμογής πολιτικών μείωσης των γνωστών κινδύνων, διαχείρισης των επιπτώσεων των καταστροφών και διαδικασιών - δράσεων για την πρόληψη νέων κινδύνων. Βασίζεται στη διαχείριση του ίδιου του κινδύνου, όπου περιλαμβάνει την εκτίμηση και ανάλυση κινδύνου, καθώς και την εφαρμογή συγκεκριμένων δράσεων και στρατηγικών για τον έλεγχο και τη μείωση των επιπτώσεων (UNISDR, 2017).

1.2.3. Διαχείριση κατάστασης έκτακτης ανάγκης

Μια κρίση ή μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι μια απειλητική κατάσταση που απαιτεί επείγουσα δράση. Η επείγουσα δράση μπορεί να αποφύγει αποτελεσματικά την κλιμάκωση μιας καταστροφής. Η Διαχείριση Κατάστασης Έκτακτης Ανάγκης ορίζεται, ως η οργάνωση και η διαχείριση των πόρων για την αντιμετώπιση όλων των πτυχών της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, ιδίως όσον αφορά την ετοιμότητα και την ανταπόκριση και τα πρώτα βήματα της ανάκαμψης (UNDP, ECHO, DIPECHO, 2010). Η Διαχείριση Έκτακτης Ανάγκης περιλαμβάνει σχέδια ετοιμότητας και θεσμικές ρυθμίσεις όπου καθοδηγούν τις προσπάθειες της κυβέρνησης, των μη κυβερνητικών εθελοντικών και ιδιωτικών υπηρεσιών με ολοκληρωμένους και συντονισμένους τρόπους ανταπόκρισης σε όλο το φάσμα των αναγκών έκτακτης ανάγκης. Η διαχείριση των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης γίνεται ως επί το πλείστον από τις αρμόδιες υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, όπου σε πολλές περιπτώσεις, η άμεση και αποτελεσματική διαχείριση των έκτακτων καταστάσεων μπορεί να αποτρέψει την ίδια την καταστροφή. Η έκφραση «διαχείριση καταστροφών» πολλές φορές χρησιμοποιείται αντί του όρου «διαχείριση έκτακτης ανάγκης».

1.2.4. Σχεδιασμός διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης

Ο σχεδιασμός διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης ενός συστήματος, είναι μια διεργασία, που απαιτεί κατανόηση των στόχων της αντιμετώπισης των καταστάσεων έκτακτης

ανάγκης, των πόρων του συστήματος και των λειτουργικών αλληλεπιδράσεων των διαφόρων μονάδων εντός του συστήματος. Υπάρχει λανθασμένη αντίληψη από πολλούς εμπλεκόμενους, ότι ο σχεδιασμός είναι ένα προϊόν, ένα σχέδιο, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η ψευδαίσθηση ότι έχοντας το σχέδιο υπάρχει και σχεδιασμός και επιχειρησιακή ετοιμότητα (Quarantelli, 1977).

Οι θεμελιώδεις αρχές του προϋπάρχοντος σχεδιασμού διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης κατά τον Quarantelli (1982b) είναι:

1. Να αντιμετωπίζει όλους τους κινδύνους, στους οποίους η κοινότητα είναι εκτεθειμένη.
2. Να προκαλεί τη συμμετοχή, τη δέσμευση, και την σαφώς καθορισμένη συμφωνία (με σύναψη μνημονίων συνεργασίας) μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων.
3. Να βασίζεται σε ακριβείς παραδοχές σχετικά με τον υπό απειλή κίνδυνο, την ανθρώπινη συμπεριφορά σε καταστροφές και πιθανόν την υποστήριξη από εξωτερικές πηγές, όπως ευρωπαϊκές και διεθνείς υπηρεσίες, οργανισμούς.
4. Να προσδιορίζει τους τύπους των δράσεων αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης που είναι πιο πιθανό να συμβούν, αλλά και να ενθαρρύνει τον αυτοσχεδιασμό με βάση τη συνεχή αξιολόγηση έκτακτης ανάγκης, όταν αυτή προκύψει.
5. Να αντιμετωπίσει τη σύνδεση της αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης για την αποκατάσταση των καταστροφών και τον μετριασμό των κινδύνων.
6. Να προβλέπει την εκπαίδευση και την αξιολόγηση της οργάνωσης αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σε όλα τα επίπεδα, από άτομο σε άτομο, στην ομάδα, στην οικογένεια, στην εργασία, στην Οργανική Μονάδα, στην Κοινότητα, στο Δήμο, κ.ά.
7. Να αναγνωριστεί ο σχεδιασμός, εν τέλει, από όλους τους εμπλεκόμενους, ως μια συνεχής διαδικασία.

Με δεδομένο ότι στο μέλλον οι καταστροφές θα εξακολουθήσουν να βρίσκονται πολύ ψηλά στην ατζέντα της διεθνούς κοινότητας, μεγάλος αριθμός επιστημόνων, σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει προσανατολιστεί στη συστηματική έρευνα των καταστροφικών φαινομένων, ενώ φορείς όπως η Ε.Ε. και ο Ο.Η.Ε. δραστηριοποιούνται ιδιαίτερα εντατικά σε θεσμικό αλλά και επιχειρησιακό επίπεδο. Ταυτόχρονα, παρατηρείται συσσώρευση τεχνογνωσίας σε ερευνητικά κέντρα, η οποία όμως δεν διοχετεύεται με γρήγορους ρυθμούς στους φορείς αλλά και στα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, με αποτέλεσμα η απόκριση να μην είναι η ενδεδειγμένη, παρόλο που τα γνωστικά πεδία της Διαχείρισης Καταστροφών και Εκτάκτων Καταστάσεων γνωρίζουν αλματώδη ανάπτυξη (Λέκκας Ε. κ.α., 2007).

1.3. Θεσμικό Πλαίσιο: Πολιτική Προστασία

Με το όνομα «Πολιτική Προστασία» αποκαλούνται οι οργανισμοί σε όλο τον κόσμο οι οποίοι επικεντρώνονται στην προστασία των αμάχων πολιτών από τις στρατιωτικές επιθέσεις, καθώς και την παροχή υπηρεσιών διάσωσης μετά από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές.

Διοικείται παγκοσμίως από το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (OCHA). Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (OCHA) είναι μέρος της Γραμματείας των Ηνωμένων Εθνών και υπό την ηγεσία του Αναπληρωτή Γενικού Γραμματέα για τις Ανθρωπιστικές Υποθέσεις και τον Συντονισμό των Έκτακτων Περιστατικών. Ιδρύθηκε το 1998 από τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Το OCHA είναι υπεύθυνο για τη συγκέντρωση των φορέων ανθρωπιστικής βοήθειας ώστε να εξασφαλίσει τη συλλογική δράση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (Wikipedia).

Η Πολιτική Προστασία είναι ένας πολύ σημαντικός φορέας μιας σύγχρονης και πολιτισμένης κοινωνίας, ο οποίος τονίζει τη σημασία της αυτο-δυναμίας των πολιτών και των κοινοτήτων. Δεδομένου ότι η Πολιτική Προστασία είναι πάντοτε έτοιμη για την προστασία του πολίτη και σχεδιάζει προγράμματα για την προστασία της ζωής και της περιουσίας του, είναι βέβαιο πως με αυτόν τον τρόπο μπορούν να αποτραπούν εκατομμύρια θάνατοι, καθώς ο πληθυσμός μιας χώρας είναι πολύτιμος και συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ενίσχυση. Οι άνθρωποι μπορούν να ξαναχτίσουν μια χώρα ύστερα από μια καταστροφή της και ως εκ τούτου, είναι σημαντικό για την οικονομική, κοινωνική αλλά και εθνική ασφάλεια της χώρας να προστατεύσει τους πολίτες της .

Οι στόχοι της Πολιτικής Προστασίας είναι να σώσει, να προστατέψει και να ελαχιστοποιήσει τις ζημιές των περιουσιών των πολιτών, να επαναφέρει την παραγωγή της και να διατηρήσει τις αρμονικές κοινωνικές της συνθήκες.

1.3.1. Η Πολιτική Προστασία στην Ευρώπη

Το 1985 ξεκινούν οι δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Πολιτική Προστασία, καθώς ιδρύεται η υπηρεσιακή μονάδα Πολιτικής Προστασίας. Η συνεργασία των κρατών μελών σε θέματα Πολιτικής Προστασίας, ξεκινά το 1987, όπου θεσπίζεται το πρώτο οργανωμένο δίκτυο Πολιτικής Προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ονομαζόμενο Μόνιμο Δίκτυο των Εθνικών Αντιπροσώπων (Permanent Network of National Correspondents-PNNC).

Τα πρώτα προγράμματα δράσεων της Πολιτικής Προστασίας, τα οποία ενέκρινε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ξεκίνησαν το 1997 και ακολούθησαν περαιτέρω προγράμματα την περίοδο του 2000 μέχρι και το 2004.

Από τον Φεβρουάριο του 2010 η Πολιτική Προστασία μεταφέρεται στη Γενική Δ/ση Ανθρωπιστικής Βοήθειας (DG Humanitarian Aid - ECHO), η οποία πλέον αναφέρεται ως «Ευρωπαϊκή Πολιτική Προστασία και Επιχειρήσεις Ανθρωπιστικής Βοήθειας».

Σημαντική πρωτοβουλία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο αποτέλεσε η καθιέρωση του Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας της Ένωσης ο οποίος θεσπίστηκε το 2001. Για την εφαρμογή του Μηχανισμού η Επιτροπή συνεπικουρείται από επιτροπή εκπροσώπων των κρατών μελών (Επιτροπή Πολιτικής Προστασίας - Civil Protection Committee).

Κάθε χώρα που πλήττεται από μεγάλες καταστροφές μπορεί να ζητήσει βοήθεια, καθώς και την κινητοποίηση επιχειρησιακών μέσων που έχουν εθελοντικά παρασχεθεί στην ΕΕ από τις χώρες του Μηχανισμού. Στον Μηχανισμό συμμετέχουν σήμερα 31 χώρες, τα 28 Κράτη Μέλη της

Ένωσης, οι χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), Ισλανδία και Νορβηγία καθώς και οι χώρες: Μαυροβούνιο, Σερβία, ΠΓΔΜ⁷ και Τουρκία.

Η λειτουργία του Μηχανισμού υποστηρίζεται κυρίως από:

- Το Κέντρο Συντονισμού Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών - Emergency Response Coordination Centre (ERCC), στις Βρυξέλλες.
- Το Κοινό Σύστημα Επικοινωνίας και Πληροφόρησης Εκτάκτων Αναγκών - Common Emergency Communication and Information System – CECIS.
- Τις Ομάδες Επέμβασης, Μονάδες Πολιτικής Προστασίας και Μονάδες Τεχνικής Υποστήριξης με τους διαθέσιμους πόρους και
- Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και το πρόγραμμα ανταλλαγής εμπειρογνομώνων.

1.3.2. Η Πολιτική Προστασία στην Ελλάδα

Στη χώρα μας, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας ιδρύθηκε με το Ν.2344/1995 (ΦΕΚ 212 Α') περί «Οργάνωσης Πολιτικής Προστασίας» και υπαγόταν στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Αποστολή της είναι η μελέτη και ο σχεδιασμός, η οργάνωση και ο συντονισμός της δράσης πολιτικής προστασίας καθώς και η ανάπτυξη και προώθηση των σχέσεων της χώρας με Διεθνείς Οργανισμούς και Φορείς πολιτικής προστασίας άλλων χωρών.

Η προστασία της ανθρώπινης ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών αποτελεί μια από τις βασικότερες προτεραιότητες κάθε δήμου στο πλαίσιο της κοινωνικής του αποστολής, αλλά και υποχρέωσή του ως δύναμη πολιτικής προστασίας (Ν. 3013/2002, Άρθρο 3).

Σύμφωνα με το Άρθρο 1 του Ν.3013/1-5-2002-ΦΕΚ-102Α'/1.5.2002, με στόχο τη μείωση των συνεπειών των καταστροφών, περιλαμβάνεται η μέριμνα των πολιτιστικών αγαθών και των υλικών, των πλουτοπαραγωγικών πηγών και υποδομών της χώρας.

Με το Π.Δ. 184/2009, ιδρύθηκε Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη στο οποίο και μεταφέρθηκε, με διατήρηση των αρμοδιοτήτων και του προσωπικού της, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Π.) από το Υπουργείο Εσωτερικών.

Με το Ν.3852/2010 (ΦΕΚ 87/2010 τ. Α') Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης, προβλέπονται αρμοδιότητες που αφορούν τη διαχείριση εκτάκτων αναγκών τόσο σε επίπεδο πρωτοβάθμιας καθώς και δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης

Μία από τις σημαντικές αρμοδιότητες της Γ.Γ.Π.Π. είναι το κομμάτι της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της επιμόρφωσης σε θέματα Π.Π. Εκπονεί προγράμματα εκπαίδευσης στελεχών Π.Π., μελών εθελοντικών οργανώσεων, μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών κ.α. Τέλος, η Γ.Γ.Π.Π. είναι ο υπεύθυνος φορέας για

⁷ Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ)

την τήρηση μητρώου Εθελοντικών Οργανώσεων και Ειδικευμένων Εθελοντών, την ένταξη, την αξιολόγηση και τη χρηματοδότηση αυτών.

Στο επίπεδο της οργάνωσης και του συντονισμού, η Γ.Γ.Π.Π. είναι αρμόδια για την πρόληψη των καταστροφών, την πληροφόρηση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών, την παροχή ειδικών οδηγιών, την προετοιμασία δυναμικού και μέσων, την κινητοποίηση δυναμικού και μέσων: Ετοιμότητα - Αντιμετώπιση, επιχειρησιακή ένταξη ειδικευμένων εθελοντών του Μητρώου της Γ.Γ.Π.Π., οργανωμένη απομάκρυνση πολιτών, αποκατάσταση των ζημιών, παροχή επιστημονικής και υλικής βοήθειας προς άλλες χώρες/αξιοποίηση παρόμοιας βοήθειας για τη χώρα σε περίπτωση καταστροφής.

Όσον αφορά στη σχέση με Διεθνείς Οργανισμούς και τους αντίστοιχους φορείς προστασίας άλλων χωρών, πόσο μάλλον με τον ευρωπαϊκό μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας, η Γ.Γ.Π.Π. είναι υπεύθυνη για την προώθηση των σχέσεων αυτών και την υποβολή αιτημάτων για συνδρομή σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης.

Στις 9 Αυγούστου 2018 ανακοινώθηκε η κατάργηση του φορέα και η αντικατάστασή του από την Εθνική Υπηρεσία Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών, η οποία θα υπάγεται διοικητικά στο Υπουργείο Εσωτερικών (Εφημερίδα «Το Βήμα», 9 Αυγούστου 2018, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=1013234>).

1.3.3. Μονάδες με Ειδική Λειτουργία

1.Υποστηρικτική Ομάδα Διαχείρισης Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών και Πυρηνικών Απειλών και Συμβάντων

Με τον Ν. 3491/2006, άρθρο 15, συστάθηκε στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, διυπουργική ομάδα η οποία υπάγεται απευθείας στον Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας και αποτελεί Επιτελικό Συμβουλευτικό Όργανο, το οποίο υποστηρίζει σε επίπεδο τακτικό, επιχειρησιακό και πολιτικό τις αρμόδιες δυνάμεις και τα όργανα πολιτικής προστασίας, με την παροχή επιστημονικών πληροφοριών και εξειδικευμένης τεχνογνωσίας για τη διαχείριση Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών & Πυρηνικών Απειλών & Συμβάντων.

2. Ομάδες Αναγνώρισης Θυμάτων Καταστροφών

Με το άρθρο 23 του Ν.3448/2006 συστάθηκαν στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Ομάδες Αναγνώρισης Θυμάτων Καταστροφών οι οποίες έχουν ως αποστολή την αναγνώριση και ταυτοποίηση των θυμάτων από ατυχήματα, καταστροφές και εγκληματικές ή τρομοκρατικές ενέργειες. Οι ομάδες αυτές αποτελούνται από ειδικευμένο ιατρικό προσωπικό, εμπειρογνώμονες και αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας και μπορούν να αποστέλλονται και σε άλλες χώρες κατόπιν σχετικού αιτήματος και με Απόφαση του αρμόδιου Υπουργού.

3. Κέντρο Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας

Το Κέντρο Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας (Κ.Ε.Π.Π.) λειτουργεί στο πλαίσιο της αποστολής της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Π.), (άρθρο 1 Π.Δ.151/2004

«Οργανισμός Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας» και άρθρο 6 Ν.3013/2002 «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις).

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Π.Δ 151/2004 έχει την ευθύνη για τον συντονισμό και τη διαχείριση σε εθνικό επίπεδο των δράσεων του δυναμικού και των μέσων πολιτικής προστασίας για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, σε περιπτώσεις κινητοποίησης πολιτικής προστασίας, με στόχο την ελαχιστοποίηση των συνεπειών τους.

1.3.4. Άλλοι Φορείς

Εκτός από την Γ.Γ.Π.Π. άλλοι κύριοι φορείς Πολιτικής Προστασίας είναι:

1. Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (Ο.Α.Σ.Π.). Ο Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (Ο.Α.Σ.Π.) ιδρύθηκε το 1983. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και εποπτεύεται από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών. Σκοπός του Ο.Α.Σ.Π. είναι η επεξεργασία και ο σχεδιασμός της αντισεισμικής πολιτικής της χώρας στο πλαίσιο των κυβερνητικών κατευθύνσεων καθώς και ο συντονισμός των ενεργειών δημοσίου και ιδιωτικού δυναμικού για την εφαρμογή της πολιτικής αυτής (Φ.Ε.Κ. 52/Α΄/25-4-1983). Ο Ο.Α.Σ.Π. δραστηριοποιείται στους ακόλουθους τομείς:

- Εκτίμηση της Σεισμικής Επικινδυνότητας.
- Ενίσχυση της Σεισμικής Ικανότητας των Κατασκευών.
- Σχεδιασμός Μέτρων Ετοιμότητας – Εκτάκτων Αναγκών για σεισμό.
- Ενημέρωση – Εκπαίδευση του Πληθυσμού.
- Ενίσχυση της Εφαρμοσμένης Έρευνας.
- Αντιμετώπιση Σεισμικών Συμβάντων.
- Παρακολούθηση Ηφαιστείου Σαντορίνης.

Τέλος, από το 2011 το ΙΤΣΑΚ (Ινστιτούτο Τεχνικής Σεισμολογίας και Αντισεισμικών Κατασκευών), συγχωνεύτηκε και λειτουργεί ως μονάδα έρευνας του Ο.Α.Σ.Π.

2. Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.). Η Ελληνική Αστυνομία με τη σημερινή της μορφή δημιουργήθηκε το 1984, με τη συγχώνευση της Χωροφυλακής και της Αστυνομίας Πόλεων (νόμος 1481/1-10-1984, ΦΕΚ Α΄-152). Η Ελληνική Αστυνομία συγκροτείται από Κεντρικές και Περιφερειακές υπηρεσίες. Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας αποτελεί την προϊστάμενη αρχή των υπηρεσιών αυτών. Το έργο του συνίσταται στη μέριμνα για την εκπλήρωση της αποστολής του Σώματος, στα πλαίσια της πολιτικής του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Για το σκοπό αυτό προγραμματίζει, κατευθύνει, παρακολουθεί και ελέγχει τη δράση των Υπηρεσιών του και εξασφαλίζει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

3. Πυροσβεστικό Σώμα Ελλάδος (Π.Σ.). Ιδρύθηκε με το Νόμο 4661/1930 "περί διοργανώσεως Πυροσβεστικού Σώματος" που δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. 153 τ.Α' (12 Μαΐου 1930) και είναι η αρμόδια κρατική υπηρεσία, που είναι υπεύθυνη για την κατάσβεση και πρόληψη αστικών και δασικών πυρκαγιών και για την έρευνα, διάσωση και παροχή συνδρομής σε ατυχήματα και καταστροφές σε όλο τον Ελλαδικό χώρο. Από το καλοκαίρι του 1998 με τον Νόμο 2612, το Πυροσβεστικό Σώμα ανέλαβε και την ευθύνη συντονισμού και κατάσβεσης σε δασικές πυρκαγιές, την οποία μέχρι τότε είχε η Δασική Υπηρεσία. Ο Προορισμός και η αποστολή του Πυροσβεστικού Σώματος είναι η ασφάλεια και προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών και του Κράτους, κατά των κινδύνων πυρός, θεομηνιών και πλημμυρών. Στο Πυροσβεστικό σώμα ανήκουν και οι Ειδικές Μονάδες Αντιμετώπισης Καταστροφών (Ε.Μ.Α.Κ.) των οποίων το προσωπικό είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο για την αντιμετώπιση μεγάλων συμβάντων, όπως σεισμών, βιομηχανικών, τεχνολογικών, περιβαλλοντολογικών ατυχημάτων κ.λπ.

4. Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή (Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ.). Το Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή ιδρύθηκε με τον νόμο 1753(1919) και λειτουργεί ως ένοπλο σώμα ασφαλείας, στρατιωτικώς οργανωμένο, το ένοπλο προσωπικό του οποίου έχει την ιδιότητα του στρατιωτικού. Στο προσωπικό του εφαρμόζονται οι διατάξεις που αφορούν τα άλλα ένοπλα Σώματα καθώς και οι διατάξεις του άρθρου 129 του Κώδικα Προσωπικού Λιμενικού Σώματος, που κυρώθηκε με τον ν. 3079/2002 (ΦΕΚ 311 Α'). Οι πολύπλευρες και πολυδιάστατες δραστηριότητες του αφορούν την επιτήρηση των συνόρων, την αστυνόμευση των λιμένων, την παροχή βοήθειας και διάσωσης, την προστασία του θαλασσιού περιβάλλοντος και την πάταξη της παράνομης δράσης.

5. Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Β). Αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.). Συστήθηκε το 1985, από τον υπουργό Υγείας Γιώργο Γεννηματά, με τον Νόμο 1579/1985. Λειτουργεί υπό την ευθύνη του Υπουργείου Υγείας. Σκοπό έχει την αποστολή εξειδικευμένου προσωπικού στον τόπο ενός εκτάκτου συμβάντος, για την παροχή άμεσης βοήθειας και διακομιδής πασχόντων ατόμων, προς τους πλησιέστερους υγειονομικούς σχηματισμούς (νοσοκομεία, κέντρα υγείας). Το κυριότερο μέσο διακομιδής είναι το ασθενοφόρο, ωστόσο, διατίθενται επίσης ειδικές κινητές Μονάδες Επείγουσας Προνοσοκομειακής Ιατρικής, μοτοσυκλέτες και ελικόπτερα.

6. Ειδικό Τμήμα Ιατρικής των Καταστροφών (Ε.Τ.Ι.Κ.). Είναι υπεύθυνο για τη σύνταξη σχεδίων καθώς και για την εφαρμογή τους σε περιπτώσεις έκτακτων αναγκών και μαζικών απωλειών υγείας λόγω φυσικών ή μη μαζικών καταστροφών. Τα σχέδια που συντάσσει το Ε.Τ.Ι.Κ. εντάσσονται στο γενικότερο σχεδιασμό του κράτους για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών και συγκεκριμένα στο Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη «Ξενοκράτης». Στο τμήμα αυτό συμμετέχουν γιατροί και πληρώματα του Ε.Κ.Α.Β., οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί στην αντιμετώπιση μαζικών απωλειών υγείας λόγω μαζικών ατυχημάτων και καταστροφών

7. Διεύθυνση Αποκατάστασης Επιπτώσεων Φυσικών Καταστροφών (Δ.Α.Ε.Φ.Κ.) Η Διεύθυνση Αποκατάστασης Επιπτώσεων Φυσικών Καταστροφών (ΔΑΕΦΚ) ανήκει στο Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών. Σύμφωνα με το ΠΔ 123/12/10/2017 (Οργανισμός του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών) οι στρατηγικοί σκοποί της Γενικής Διεύθυνσης Αποκατάστασης Επιπτώσεων Φυσικών Καταστροφών είναι:

α. Ο σχεδιασμός για την αντιμετώπιση και αποκατάσταση των επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών στο δομικό πλούτο της χώρας.

β. Ο συντονισμός των δράσεων και επιχειρησιακών λειτουργιών των Διευθύνσεων Αποκατάστασης Επιπτώσεων Φυσικών Καταστροφών.

γ. Η εποπτεία και ο έλεγχος του έργου των Διευθύνσεων Αποκατάστασης Επιπτώσεων Φυσικών Καταστροφών.

δ. Η παρακολούθηση της τήρησης και της εφαρμογής ενιαίων συστημάτων διαχείρισης και Μητρώων, σχετικών με τις φυσικές καταστροφές.

ε. Η ανάπτυξη διαρκούς συνεργασίας με αρμόδια ερευνητικά κέντρα ή φορείς για την επίτευξη των στόχων της Γενικής Διεύθυνσης.

8. Γεωδυναμικό Ινστιτούτο. Το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο, είναι ένα από τα τρία Ινστιτούτα του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, το οποίο αποτελεί Εθνικό Ερευνητικό Κέντρο και υπάγεται στην Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Βασική δραστηριότητα του Ινστιτούτου είναι η συνεχής καθ'όλο το 24ωρο παρακολούθηση της σεισμικότητας του Ελληνικού χώρου και η ενημέρωση της Πολιτείας και του κοινού. Πρόσφατα με νομοθετική ρύθμιση στο Γεωδυναμικό Ινστιτούτο συστάθηκε το «Εθνικό Κέντρο Προειδοποίησης για θαλάσσια σεισμικά κύματα, (tsunamis)» με σκοπό την ενημέρωση και την αντιμετώπιση του κινδύνου από αυτά τα θαλάσσια κύματα.

Σκοπός του Γ.Ι. είναι η μελέτη και η ανάπτυξη της έρευνας στη σεισμολογία, στη φυσική του εσωτερικού της Γης, στη γεωφυσική, στην τεκτονική των πλακών, στην ηφαιστειολογία, τη γεωθερμία, τη σεισμοτεκτονική, την τεχνική σεισμολογία και τα θαλάσσια σεισμικά κύματα, η συλλογή και επεξεργασία διαφόρων σεισμολογικών-γεωφυσικών παραμέτρων, η εκπόνηση έρευνας και η συμμετοχή του σε ερευνητικά προγράμματα και σχετικές μελέτες, καθώς και η παροχή εκπαίδευσης και υπηρεσιών προς τρίτους.

9. Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία (Ε.Μ.Υ.). Η Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία (Ε.Μ.Υ.) ιδρύθηκε το 1931 στο χώρο του τότε νεοσύστατου Υπουργείου Αεροπορίας με κύρια αποστολή τη μετεωρολογική υποστήριξη των φορέων της Εθνικής Άμυνας και της Εθνικής Οικονομίας της χώρας μας. Σήμερα, υποστηρίζει αποτελεσματικά τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες για παροχή μετεωρολογικής υποστήριξης στους τομείς της Εθνικής Άμυνας, της Εθνικής Οικονομίας και των γενικότερων δραστηριοτήτων του κοινωνικού συνόλου.

Τέλος η Γ.Γ.Π.Π. συνεργάζεται με το στρατό, με επιστημονικά ιδρύματα, με ερευνητικά κέντρα, με πανεπιστήμια και άλλους φορείς για την επίτευξη των στόχων της.

1.4. Διαχείριση καταστροφών και κρίσεων σε Βιβλιοθήκες και Πολιτιστικά Ιδρύματα

Σε περιόδους μεγάλης κρίσης ή καταστροφών, ενώ η διαφύλαξη της ζωής και των περιουσιών αποτελούσε πάντα προτεραιότητα, άλλα θέματα όπως η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, έχουν αρχίσει τώρα να συμπεριλαμβάνονται στη διαχείριση των καταστροφών. Οι επιδράσεις των καταστροφών στην πολιτιστική κληρονομιά είναι συνήθως σοβαρές, άμεσες και συχνά μη διορθώσιμες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, έχει παρατηρηθεί ότι οι κύριες ζημιές που

προκαλούνται από τέτοια περιστατικά θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί με την μεθοδική παρέμβαση και την εφαρμογή απλών βασικών κανόνων.

Οι Eden & Mathew (1996) ορίζουν την καταστροφή σε μία Βιβλιοθήκη ως κάθε περιστατικό που απειλεί την ανθρώπινη ασφάλεια ή / και ζημιώνει ή απειλεί να βλάψει, κτίρια της βιβλιοθήκης, συλλογές (ή αντικείμενα), εξοπλισμό και συστήματα. Ο Chandra (2004) χαρακτήρισε την καταστροφή σε μια Βιβλιοθήκη ως ένα γεγονός ή μια σειρά γεγονότων που μπορούν να διαταράξουν σημαντικά την ικανότητα της Βιβλιοθήκης να υποστηρίξει θεσμικές δραστηριότητες και την έρευνα σε μια χρονική περίοδο. Οι καταστροφές στις Βιβλιοθήκες ανήκουν σε δύο κατηγορίες: φυσικές και ανθρωπογενείς (Alegbeleye, 1993). Σύμφωνα με τους συγγραφείς, η καταστροφή δεν μπορεί να αποφευχθεί εντελώς, αλλά οι Βιβλιοθήκες μπορούν και πρέπει να είναι προετοιμασμένες ώστε οι αρνητικές επιπτώσεις των καταστροφών να ελαχιστοποιηθούν.

Ο όρος “risk” (διακινδύνευση) σύμφωνα με τον Robertson (2015) χρησιμοποιείται ως ένας όρος που καλύπτει όλους τους κινδύνους γενικά. Ανάλογα με το πλαίσιο, ο όρος μπορεί επίσης να υποδηλώνει μία ενιαία και συγκεκριμένη απειλή όπως πυρκαγιά, πλημμύρα ή κλοπή. Συνώνυμα με τον όρο “risk” είναι και οι όροι “danger”, “peril” και “threat” (απειλή). Ο όρος “Disaster Planning” δηλαδή «Σχέδιο διαχείρισης ή αντιμετώπισης καταστροφών» περιλαμβάνει μια σειρά διαδικασιών, σχεδίων και προγραμμάτων τα οποία βοηθούν τους οργανισμούς να προετοιμάζονται, να ανταποκρίνονται και να αποκαθιστούν από αρνητικά γεγονότα όλων των ειδών.

Τα σχέδια ετοιμότητας (Disaster Plans) για την αντιμετώπιση καταστροφών μπορούν να βοηθήσουν τους οργανισμούς να ανταποκριθούν αποτελεσματικά σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (Feather 1991, Harvey 1993, Kahn 2003 και Ngulube 2003b). Ένα σχέδιο ετοιμότητας για την αντιμετώπιση καταστροφών σε μία Βιβλιοθήκη (Disaster Plan) είναι «ένα έγγραφο το οποίο περιγράφει τις διαδικασίες που έχουν σχεδιαστεί για την πρόληψη και την προετοιμασία για καταστροφές, καθώς και εκείνες οι οποίες προτείνονται ώστε μια Βιβλιοθήκη να ανταποκριθεί και να ανακάμψει από καταστροφές όταν συμβαίνουν» (Lyll, 1995). Αυτό το σχέδιο παρέχει λεπτομέρειες για προληπτικά και προπαρασκευαστικά μέτρα τα οποία μπορούν να μειώσουν τις επιπτώσεις των καταστροφών και να βοηθήσουν έναν οργανισμό να συνεχίσει τις συνήθειες του δραστηριότητες. Οι τέσσερις κύριες συνιστώσες της ετοιμότητας για καταστροφές οι οποίες αναφέρονται στη βιβλιογραφία είναι η πρόληψη, η ετοιμότητα, η αντίδραση και η ανάκαμψη (Eden & Matthews, 1996, Mansell, 2003 και Kahn, 2003).

Η ταξινόμηση των καταστροφών-κινδύνων σε μία Βιβλιοθήκη ή έναν άλλο Οργανισμό Πληροφόρησης, του Robertson (2015), περιλαμβάνει:

- **Ένα περιστατικό (incident)**, για παράδειγμα μια ελάσσονα παραβίαση της ασφάλειας, μια μικρή απώλεια δεδομένων ή μια ελάχιστη ζημιά του χώρου.
- **Έκτακτη ανάγκη (emergency)**, για παράδειγμα μερικές μικρές απώλειες, μια μικρή τοξική διαρροή ή απώλεια πολύτιμου εξοπλισμού.
- **Σημαντική κατάσταση έκτακτης ανάγκης (major emergency)**, π.χ. ένα σοβαρό ατύχημα ή η ύπαρξη θυμάτων, μία εκτεταμένη ζημιά σε ένα κτίριο ή εξοπλισμό η οποία θα προκαλεί σοβαρή ταλαιπωρία ή η διακοπή ρεύματος η οποία διαταράσσει τη λειτουργία για 24 ώρες.

• **Μια καταστροφή (disaster)**, για παράδειγμα, οποιαδήποτε ζημιά στο κτίριο ή στον εξοπλισμό η οποία θα διαταράξει τις λειτουργίες για περισσότερες από 48 ώρες, οποιοδήποτε φυσικό γεγονός (για παράδειγμα, ισχυροί άνεμοι, καταιγίδα, σεισμός) το οποίο διαταράσσει τη μεταφορά ή τις επικοινωνίες για περισσότερο από 48 ώρες ή οποιαδήποτε άλλη σοβαρή απώλεια δεδομένων (για παράδειγμα, δεδομένα που έχουν χαθεί).

• **Μια μεγάλης έκτασης καταστροφή - Ολέθρια καταστροφή (catastrophe)**, για παράδειγμα μια μεγάλη περιφερειακή καταστροφή η οποία διαταράσσει τις συνθήκες σε μια ολόκληρη περιοχή για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα και αυτό συνεπάγεται πολλαπλές απώλειες (π.χ. εγκαταστάσεις κ.α.).

• **Μια κρίση (crisis)**, για παράδειγμα μια εκδήλωση με αρνητική κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης και αρνητικές δημόσιες σχέσεις, κατά τη διάρκεια ή μετά από οποιαδήποτε από τις παραπάνω περιστάσεις. Όλοι οι προαναφερθέντες όροι έχουν χρησιμοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους από άλλους συγγραφείς.

Μερικά παραδείγματα καταστροφών σε Βιβλιοθήκες και Πολιτιστικά Ιδρύματα είναι:

- Πλημμύρες που προκλήθηκαν είτε από ακραία καιρικά φαινόμενα ή που προκλήθηκαν από ζημιές σε αγωγούς .
- Κλιματικοί παράγοντες που προκαλούν δομικές βλάβες, αλλαγές σε περιβαλλοντικούς παραμέτρους και εκθέτουν τα στοιχεία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε δυσμενείς κλιματικές συνθήκες.
- Διακοπή λειτουργίας των προσφερόμενων υπηρεσιών των οργανισμών κοινής ωφελείας (νερό, φως, φυσικό αέριο, κλπ.), τα οποία συμβαίνουν κατά τη διάρκεια μιας φυσικής καταστροφής (π.χ. ενός σεισμικού γεγονότος, μιας πλημμύρας) και προκαλούν βλάβη των συστημάτων και τροποποιούν το ελεγχόμενο περιβαλλοντικό μικροκλίμα.
- Βιολογικές προσβολές από οργανισμούς, όπως έντομα ή αρουραίους.
- Πυρκαγιές που μπορεί να προκληθούν από κεραυνούς, βραχυκυκλώματα, βλάβη στα ηλεκτρικά καλώδια. Περαιτέρω ζημιές μπορεί να προκληθούν από καπνό, νερό και προϊόντα πυρόσβεσης.
- Εκρήξεις, που μπορεί να προκληθούν από φιάλες αερίου, από το δίκτυο φυσικού αερίου, τις δεξαμενές καυσίμων, κλπ.
- Σεισμοί, που προκαλούν μερική ή ολική κατάρρευση κτιρίου.

1.4.1. Προετοιμασία για την αντιμετώπιση καταστροφών σε Βιβλιοθήκες και Πολιτιστικά Ιδρύματα

Οι καταστροφές, τόσο μεγάλες όσο και μικρές, μπορούν να επηρεάσουν τα τεκμήρια και τις λειτουργίες των Βιβλιοθηκών και των Πολιτιστικών Ιδρυμάτων γενικότερα, με πολλούς τρόπους. Κάποιοι κίνδυνοι, όπως η πλημμύρα ή η πυρκαγιά, είναι άμεσα εμφανείς, αλλά άλλοι, όπως μικρές διαρροές, μούχλα ή παράσιτα, μπορεί να γίνονται σταδιακά αλλά να έχουν εξίσου καταστροφικά αποτελέσματα.

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (2016), τα τελευταία 20 χρόνια, οι συνηθέστερες φυσικές καταστροφές ήταν οι πλημμύρες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 43% όλων των καταγεγραμμένων γεγονότων, το δεύτερο ήταν οι καταιγίδες (28%) και το τρίτο ήταν οι σεισμοί (8%). Ο αριθμός και το είδος των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες αυξάνεται. Εκτός από τις παραδοσιακές ανησυχίες σχετικά με κακές καιρικές συνθήκες, οι κοινωνίες πρέπει να αντιμετωπίσουν όλων των ειδών τις καταστροφές. Οι Βιβλιοθήκες και τα Πολιτιστικά Ιδρύματα καλούνται να αντιμετωπίσουν ένα δύσκολο έργο, αυτό της προστασίας και της διατήρησης του υλικού τους.

Η πολιτιστική κληρονομιά σε μια κοινότητα και η σημασία της διατήρησης της, είναι ενσωματωμένη στο στρατηγικό σχέδιο της IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions)⁸. Η IFLA έχει μακροπρόθεσμη δέσμευση στον τομέα αυτό και ως τμήμα των στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών της, έχει αναπτύξει ένα μητρώο συλλογών και πηγών πληροφόρησης για την πολιτιστική κληρονομιά σε περιοχές που κινδυνεύουν από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, με ευρύτερο στόχο τη συμβατότητα με το Blue Shield⁹ και την UNESCO σε αυτόν τον τομέα.

Εικόνα 1.6 Πυρκαγιά στη Βιβλιοθήκη του Georgetown το 2007

⁸ Η IFLA είναι ο κορυφαίος διεθνής φορέας που εκπροσωπεί τα συμφέροντα των υπηρεσιών Βιβλιοθηκών και των χρηστών τους. Είναι η παγκόσμια φωνή των Βιβλιοθηκών και των Επιστημόνων της Πληροφόρησης.

⁹ Το Blue Shield είναι το πολιτιστικό ισοδύναμο του Ερυθρού Σταυρού. Είναι το προστατευτικό έμβλημα που καθορίζεται στη σύμβαση της Χάγης του 1954 (Σύμβαση για την προστασία της πολιτιστικής περιουσίας σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης). Το δίκτυο Blue Shield αποτελείται από οργανισμούς που ασχολούνται με μουσεία, αρχεία, οπτικοακουστικά μέσα, Βιβλιοθήκες, καθώς και μνημεία και τοποθεσίες. Η αποστολή όλων των εμπλεκόμενων με το Blue Shield είναι να εργαστούν για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Για τη στήριξη της διεθνούς πρωτοβουλίας της Blue Shield σε τοπικό επίπεδο, δημιουργούνται διάφορες εθνικές επιτροπές του Blue Shield (NCBS) (Πηγή: <http://www.ancbs.org/cms/en/about-us>)

(Πηγή: <http://www.dclibrary.org/node/1415>)

Εικόνα 1.7 Πυρκαγιά στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Triana στην Αλαμπάμα το 2009

(Πηγή: <http://huntsvillelibraryfoundation.org/store/donations/triana>)

Ένας από τους στόχους της IFLA είναι να εντοπίσει μοναδικές, αναντικατάστατες συλλογές αξίας για μια περιοχή, αλλά και για τον κόσμο, έτσι ώστε σε περίπτωση ανθρωπογενούς ή φυσικής καταστροφής, οι πληροφορίες αυτές να βοηθήσουν στην εξασφάλιση της ασφάλειάς τους. Παρόμοιες πηγές υπάρχουν ήδη για τα μουσεία (παρέχονται από το ICOM) και τα μνημεία (που παρέχονται από το ICOMOS).

Το Μητρώο Διακινδύνευσης της IFLA (Risk Register) συγκεντρώνει πληροφορίες από ιδρύματα, ιδιώτες και κοινότητες που κατέχουν τεκμηριωμένη κληρονομιά. Οι πληροφορίες δεν θα δημοσιοποιηθούν και θα θεωρηθούν αυστηρά εμπιστευτικές. Η IFLA θα το καταστήσει προσιτό στους εταίρους της Blue Shield και στην UNESCO προκειμένου να εγγυηθούν την ταχεία ανταπόκριση εάν χρειαστεί.

Το Strategic Programme on Preservation and Conservation (PAC) της IFLA έχει έναν μείζονα στόχο: να διασφαλίσει ότι τα βιβλιογραφικά και αρχειακά τεκμήρια, δημοσιευμένα και μη, σε όλες τις μορφές, θα διατηρούνται όσο τον δυνατόν περισσότερο, σύμφωνα με τις ακόλουθες αρχές:

- Η διατήρηση είναι απαραίτητη για την επιβίωση και την ανάπτυξη του πολιτισμού και την ευρυμάθεια.
- Η διεθνής συνεργασία αποτελεί βασική αρχή.
- Κάθε χώρα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για τη διατήρηση των δικών της τεκμηρίων.

Παγκοσμίως διοργανώνονται συνέδρια και ημερίδες με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και περιπτώσιολογικών μελετών για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περιόδους φυσικής καταστροφής, καθώς και συζητήσεις για τις κλιματικές αλλαγές και τις στρατηγικές που εφαρμόζονται για την επίτευξη βιώσιμου μέλλοντος για τις Βιβλιοθήκες και τα Πολιτιστικά Ιδρύματα. Οι περιοχές της Αυστραλίας, της Νέας Ζηλανδίας, της Ασίας και του Ειρηνικού, συχνά πλήττονται από φυσικές καταστροφές και μέσα από αυτές τις συναντήσεις, προωθείται το έργο της Διεθνούς Επιτροπής του Blue Shield, για τη διαφύλαξη των πολιτιστικών αγαθών για τις μελλοντικές γενιές.

Η IFLA διεξήγαγε ειδική έρευνα (Lyll, 1993) για τη διαχείριση καταστροφών και εξέδωσε ένα εγχειρίδιο με τίτλο «IFLA principles for the care and handling of Library material» για τη διαχείριση καταστροφών. Σύμφωνα με τις οδηγίες της IFLA, η διαχείριση των καταστροφών σε επίπεδο πρόληψης είναι απαραίτητη. Στην συνέχεια, πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεπειών των καταστροφών, είτε είναι φυσικές είτε ανθρωπογενείς. Για αυτόν το λόγο, έχουν εκδοθεί βοηθητικά εγχειρίδια, ώστε να εφαρμοστούν από τους οργανισμούς προληπτικά μέτρα και να συνταχθούν αποτελεσματικά σχέδια αντιμετώπισης του κινδύνου και διάσωσης του υλικού.

Στο παραπάνω εγχειρίδιο της IFLA επισημαίνονται ορισμένα βασικά σημεία, συνήθως στο πλαίσιο των σταδίων: α. Αξιολόγηση κινδύνων, β. Πρόληψη, γ. Ετοιμότητα, δ. Ανταπόκριση, και ε. Αποκατάσταση. Σημαντική προϋπόθεση επιτυχημένης εφαρμογής του σχεδίου είναι η επικοινωνία με τις τοπικές αρχές ως προς τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας εναλλακτικών υποδομών και υπηρεσιών σε περίπτωση καταστροφής. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη για συνεργασία με άλλες Βιβλιοθήκες και Υπηρεσίες Πληροφόρησης της περιοχής για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Επίσης, η IFLA στις εκδοθείσες οδηγίες τονίζει την ανάγκη για πρόληψη, προσπαθώντας να αφυπνίσει τους οργανισμούς να λαμβάνουν μέτρα μείωσης και πρόληψης των κινδύνων και όχι μόνο αντιμετώπισης των καταστροφών κατά τη φάση της αντίδρασης και της αποκατάστασης (Μπάνου κ.α., 2008).

Στο πλαίσιο τόσο της πρόληψης, όσο και της αντιμετώπισης των ενδεχόμενων καταστροφών και άλλοι Διεθνείς Οργανισμοί (όπως ICCROM¹⁰) αλλά και Πολιτιστικά Ιδρύματα της Ευρώπης, της Αμερικής, της Αυστραλίας κ.α. προτείνουν την ύπαρξη ενός Σχεδίου Αντιμετώπισης Καταστροφών (Disaster Plan), το οποίο περιγράφει όλες τις ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την αποφυγή ή τη μείωση της εμφάνισης κινδύνων, τις ενέργειες που πρέπει να ακολουθηθούν σε περίπτωση που το καταστροφικό γεγονός δεν αποφευχθεί, καθώς και τις ενέργειες διάσωσης και αποκατάστασης πληγέντων αντικειμένων, κτηρίων και περιβάλλοντος μετά την καταστροφή (Λυρατζή & Μπρίντζεζ, 2014).

Ένα Σχέδιο Αντιμετώπισης Καταστροφών (Disaster Plan) αποτελεί βασικό στοιχείο της υγιούς διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων για τις Βιβλιοθήκες και τα Πολιτιστικά Ιδρύματα γενικότερα. Πολλές καταστροφές, όπως ακραία καιρικά φαινόμενα, δεν μπορούν να αποφευχθούν, αλλά ένας λογικός σχεδιασμός μετριάξει τις ζημιές από ένα τέτοιο γεγονός, όταν αυτό συμβεί. Από την άλλη πλευρά, αυστηρά μέτρα πρόληψης και προστασίας θα αποτρέψουν την εμφάνιση πολλών έκτακτων και καταστροφικών περιστατικών.

Τα περισσότερα ιδρύματα αναγνωρίζουν ότι η αξία των συλλογών Βιβλιοθηκών είναι τεράστια και ορισμένες από τις συλλογές της, μπορούν να αποτελούνται από μοναδικά, αναντικατάστατα αντικείμενα. Είναι σαφές ότι, η πιο λογική προσέγγιση προκειμένου να αποτραπούν οι καταστροφές και οι επιπτώσεις τους, είναι να υπάρξουν προληπτικά μέτρα για την διαχείριση όλων των κινδύνων τους οποίους αντιμετωπίζει μια Βιβλιοθήκη ή ένα Πολιτιστικό Ίδρυμα και οι εργαζόμενοι στη Βιβλιοθήκη ή το Πολιτιστικό Ίδρυμα να αντιδράσουν ήρεμα και αποτελεσματικά σε περίπτωση κινδύνου, καταστροφής ή κρίσης.

¹⁰ ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property)

Ωστόσο, οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες συχνά παραβλέπουν την ετοιμότητα για καταστροφές, ακόμη και αν είναι θεμελιώδους σημασίας για την προστασία του υλικού τους (Buchanan, 2000). Οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες θα πρέπει να προετοιμαστούν για καταστροφές και όχι να περιμένουν γεγονότα όπως το τσουνάμι στην Ασία το 2004 (Amarasiri, 2005) ή τον τυφώνα Katrina ο οποίος κατέστρεψε πλήρως το υποκατάστημα της Martin New Lite King στο New Orleans Library το 2005, προκειμένου να αναλάβουν δράση. Έχοντας εφαρμόσει πολιτικές και διαδικασίες, ελαχιστοποιούν τις ζημιές στις συλλογές που συνδέονται με τις καταστροφές. Επιπλέον, ένα σχέδιο καταστροφών που καλύπτει το κτίριο όπου στεγάζονται οι συλλογές μπορεί να βοηθήσει στην ανάδειξη των ζητημάτων που σχετίζονται με τη διαχείριση εγκαταστάσεων και την ανάγκη προληπτικής συντήρησης του κτιρίου και άλλων πρακτικών ζητημάτων.

Μέσα από τη βιβλιογραφική έρευνα, διαπιστώθηκε πως τα περισσότερα Πολιτιστικά Ιδρύματα στην Αμερική, την Ευρώπη και την Αυστραλία θεωρούν απολύτως απαραίτητη την ύπαρξη ενός τέτοιου σχεδίου. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι αποφάσεις σε αυτή την κατεύθυνση, σε πολλές περιπτώσεις, υπήρξαν μετά από καταστροφές που υπέστησαν.

Ένα Σχέδιο Αντιμετώπισης Καταστροφών αποτελείται από πολλά ανεξάρτητα αλλά αλληλένδετα μικρότερα σχέδια. Κάθε καταστροφή έχει τρεις φάσεις: πριν, κατά τη διάρκεια και μετά. Απαιτείται ποικιλία σχεδίων για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά κάθε μία από αυτές τις φάσεις.

- Στη φάση πριν την καταστροφή πρέπει να λειτουργούν δύο τύποι σχεδίων: πρόληψης και ετοιμότητας. Τα σχέδια πρόληψης προτείνουν δράσεις που θα αποτρέψουν τις περισσότερες καταστροφές και περιλαμβάνουν συστάσεις όπως την επισκευή στεγανών οροφών, τη βελτίωση της συντήρησης και την αναβάθμιση της ασφάλειας. Τα σχέδια ετοιμότητας έχουν σχεδιαστεί για να εξασφαλίσουν ότι οι καταστροφές που εντοπίζονται μπορούν να αντιμετωπιστούν.
- Στη φάση κατά τη διάρκεια της καταστροφής τα αποτελέσματα της καταστροφής αντιμετωπίζονται με βάση τα σχέδια ετοιμότητας. Η αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης συσχετίζεται με την πληρότητα του σχεδίου ετοιμότητας.
- Στη φάση μετά την καταστροφή πρέπει να πραγματοποιηθούν: Εκτίμηση / Αξιολόγηση ζημιών, Προστασία, Στρατηγικές μείωσης, Εφαρμογή και συνεχής αξιολόγηση.

Κάθε Σχέδιο Αντιμετώπισης Καταστροφής πρέπει να ισχύει για ολόκληρη τη βιβλιοθήκη και όλο το περιεχόμενό της, συμπεριλαμβανομένων ανθρώπων, συλλογών, αρχείων και εξοπλισμού (Uidenich, 1999 και Satpathy & Chandra, 2017).

Οι αξιόπιστες εταιρείες και οι ειδικοί επιστήμονες με εμπειρία στη διάσωση κτιρίων και συλλογών (π.χ. ξήρανση υγρών βιβλίων, εγγράφων, ηλεκτρονικών δεδομένων, φωτογραφιών, μικροφίλμ, συντηρητές, χημικοί κ.α), οι υπηρεσίες πολιτικής προστασίας, αλλά και τα στοιχεία των εθελοντών πρέπει απαραίτητα να υπάρχουν στα σχέδια αντιμετώπισης καταστροφών.

Δεδομένου ότι ένα σχέδιο καταστροφής πρέπει να εφαρμοστεί στο κτίριο και σε όλο το περιεχόμενό του, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων, των συλλογών, των αρχείων και του εξοπλισμού, το πιο επιθυμητό θα ήταν να προετοιμαστεί από μια ομάδα και όχι από ένα άτομο. Υπάρχουν πέντε βασικά βήματα για την προετοιμασία ενός σχεδίου καταστροφής:

- Διεξαγωγή ανάλυσης κινδύνου.
- Προσδιορισμός των υφιστάμενων διαδικασιών πρόληψης και ετοιμότητας.
- Διατύπωση συστάσεων για την εφαρμογή πρόσθετων διαδικασιών πρόληψης και ετοιμότητας.
- Κατανομή αρμοδιοτήτων.
- Σχεδιασμός διαδικασιών για την αντιμετώπιση και ανάκαμψη από καταστροφές (Lyll, 1996).

Ένα πρόσφατο παράδειγμα διαχείρισης καταστροφής σε Βιβλιοθήκη αφορά το σπάσιμο μιας σύνδεσης σωληνώσεων στο κεντρικό κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας (τοποθεσία François-Mitterrand) στις 12 Ιανουαρίου 2014, το οποίο προκάλεσε τεράστια πλημμύρα, η οποία έπληξε περισσότερο από 12.000 βιβλία και περιοδικά. Το Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης, το οποίο είχε δημιουργηθεί το 2000, τέθηκε αμέσως σε λειτουργία και κατά τη διάρκεια της αντιμετώπισης, ένα μεγάλο μέρος των ομάδων των εργαζομένων της Βιβλιοθήκης συμμετείχε για να εκκενώσει τη Βιβλιοθήκη, να ελέγξει, να ταξινομήσει, να στεγνώσει και να διασώσει τα τεκμήρια. Υπό τον έλεγχο του συντονιστή του Σχεδίου Έκτακτης Ανάγκης, κατά τις 3 πρώτες ημέρες, πολύ μεγάλες ποσότητες εμποτισμένων ή μόνο απειλούμενων εγγράφων εκκενώθηκαν από τις αίθουσες, στους χώρους του προγράμματος έκτακτης ανάγκης. Ταξινομήθηκαν και τέθηκαν σε ξήρανση ή σε κατάψυξη για την αποφυγή μούχλας. Αυτές οι εντυπωσιακές ενέργειες πραγματοποιήθηκαν γρήγορα χάρη στη συμμετοχή σχεδόν 300 περίπου ατόμων από όλες τις ειδικότητες της Εθνικής Βιβλιοθήκης, οι περισσότεροι από τους οποίους ήταν εθελοντές. Οι βιολόγοι, εξέτασαν στο εργαστήριο περισσότερο από 250 έγγραφα, για τα οποία υπήρχαν υποψίες μόλυνσης από μούχλα. Στη συνέχεια ξεκίνησε η αποκατάσταση από πλήθος ειδικών επιστημόνων. Περισσότερο από 3 εβδομάδες χρειάστηκαν για να ολοκληρωθεί η ξήρανση όλων των εγγράφων. Το συνολικό κόστος αποκατάστασης ανήλθε σε 80.000€, εκτός του κόστους χρόνου εργασίας για το προσωπικό, το οποίο είναι πολύ δύσκολο να υπολογιστεί με ακρίβεια (υπολογίστηκε κατά προσέγγιση σε περίπου 10.000 ώρες).

Η Βιβλιοθήκη, μετά την καταστροφή, έλαβε τα παρακάτω διαρθρωτικά μέτρα για τη διασφάλιση και διαφύλαξη των συλλογών:

- Ένα σύστημα ετοιμότητας λειτουργεί τη νύχτα και τα σαββατοκύριακα, εκτός των ωρών λειτουργίας. Πέντε άτομα σε βάρδιες, προκειμένου να παρέχουν 24ωρη απόκριση έκτακτης ανάγκης όλο το χρόνο.
- Προσδιορίστηκε η δημιουργία ενός δικτύου ηγετών ομάδων, η ευθύνη των οποίων καθορίζεται εκ των προτέρων. Το τμήμα διατήρησης έχει δημιουργήσει ένα σχέδιο ταχείας απόκρισης που αποτελείται από διάφορους εξειδικευμένους επιστήμονες: συντηρητές, χημικούς κλπ.
- Προβλέπεται μια μέθοδος για την ιεράρχηση των συλλογών. Τα αναμενόμενα οφέλη είναι διπλά: Κατά το στάδιο του σχεδιασμού, δίνεται η δυνατότητα στον συντονιστή του σχεδίου έκτακτης δράσης να προβλέψει τις ανάγκες και τεχνικές ανάκτησης και στη συνέχεια, δίνεται η δυνατότητα να αντιμετωπίζονται ταχύτερα οι πιο ευάλωτες και σπάνιες συλλογές (Allain & Vallas, 2014).

Είναι προφανές ότι σχεδόν κανένα τεκμήριο δεν θα είχε διασωθεί χωρίς το σχεδιασμό και τη συμμετοχή του προσωπικού. Αλλά, ακόμη και αν το σχέδιο έκτακτης ανάγκης ήταν πλήρως μελετημένο και επιτυχημένο, ορισμένες πτυχές της οργάνωσής του πρέπει να βελτιωθούν, ιδιαίτερα στον γενικό συντονισμό, την προετοιμασία και τη διαχείριση της ομάδας. Σημαντικό είναι να καθορίζονται επίσης προγράμματα κατάρτισης για την διαχείριση εκτάκτων αναγκών καθώς και ένας σταθερός προϋπολογισμός για την αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης και την τακτική (ετήσια) ανανέωση του σχεδίου εκτάκτων αναγκών.

1.4.2. Διαδικτυακά Εργαλεία

Παγκοσμίως έχουν δημιουργηθεί πρότυπα σχέδια διαχείρισης καταστροφών για τις Βιβλιοθήκες καθώς και διάφορα διαδικτυακά εργαλεία που μπορούν να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση. Ενδεικτικά θα αναφέρω:

- **Foundation of the American Institute for Conservation of Historic and Artistic works. Alliance for Response**

Η Alliance for Response συγκεντρώνει τους επαγγελματίες του τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς και της διαχείρισης έκτακτων αναγκών σε φόρουμ σε τοπικό επίπεδο, όπου αρχίζει ουσιαστικά κάθε αντίδραση σε καταστροφές και βοηθά τις κοινότητες να είναι σε επικοινωνία. Η συνάντηση αυτή οδηγεί σε νέες εταιρικές σχέσεις και σε ποικίλες πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της προστασίας των συλλογών. Η AR είναι αποτελεσματική σε πολλά επίπεδα: ενθάρρυνση των ιδρυμάτων να ολοκληρώσουν σχέδια καταστροφών και να εκπαιδεύουν για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, δημιουργία συνεργατικών δικτύων βοήθειας σε καταστροφές μεταξύ μουσείων, βιβλιοθηκών, αρχείων και ευαισθητοποίησης σχετικά με τη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στις κοινότητες έτσι ώστε να επηρεάζονται οι επίσημες πολιτικές έκτακτης ανάγκης. Το πρόγραμμα αναγνωρίζεται ως ένας αποτελεσματικός τρόπος για την οικοδόμηση συνεργασίας μεταξύ των Πολιτιστικών Ιδρυμάτων, την ενίσχυση των προσπάθειών ετοιμότητας και τη δημιουργία δεσμών με τους τοπικούς υπαλλήλους διαχείρισης έκτακτης ανάγκης (www.heritageemergency.org).

- **Πανεπιστήμιο του Ιλινόις, Normal, IL**

Είναι ένα ολοκληρωμένο σχέδιο με πολύ καλές τεχνικές πληροφορίες (<http://cool.conservation-us.org/bytopic/disasters/plans/isudis.html>).

- **Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης**

Περιλαμβάνει συμβουλές και μια λίστα με χρήσιμες πηγές (www.nysl.nysed.gov/libdev).

- **The Online Disaster-Planning Tool for Cultural and Civic Institutions (dPlan)**

Το dPlan είναι ιδανικό για μικρά και μεσαία Ιδρύματα τα οποία δεν διαθέτουν εσωτερικό προσωπικό συντήρησης. Το dPlan είναι επίσης πολύτιμο για τα μεγάλα συστήματα Βιβλιοθηκών ή τις Πανεπιστημιακές Σχολές οι οποίες πρέπει να αναπτύξουν ξεχωριστά αλλά σχετιζόμενα σχέδια για πολλαπλά κτίρια, τοποθεσίες ή υποκαταστήματα. Το dPlan μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία ενός σχεδίου πρόληψης καταστροφών και αντίδρασης. Το ηλεκτρονικό αυτό πρότυπο σχεδιασμού καταστροφών σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από το Northeast Document Conservation Center

(NEDEC) και το Massachusetts Board of Library Commissioners (MBLC) της Μασαχουσέτης. (<http://www.dplan.org/>).

- **Emergency Management (Preservation, Library of Congress)**

Παρέχει πληροφορίες και οδηγίες για την διαχείριση έκτακτης ανάγκης, οδηγίες αποκατάστασης υλικού από εξειδικευμένους συντηρητές, βιβλιογραφικές παραπομπές εργαλείων και εκπαιδευτικό υλικό όπως πώς να αναπτύξει κάποιος ένα σχέδιο αντιμετώπισης καταστροφών στη Βιβλιοθήκη του, πώς να διασωθούν οι συλλογές, προληπτικά μέτρα κ.λπ. (<https://www.loc.gov/preservation/emergprep/>).

- **NEDCC Preservation Leaflets**

Περιέχει πληροφορίες εμπειρογνομώνων για ένα ευρύ φάσμα θεμάτων συντήρησης και αποκατάστασης υλικού (όπως οδηγίες για έκτακτη διάσωση υλικού από νερό, από μόλυνση, τρόποι κατάψυξης, κ.λπ). Επίσης το Northeast Document Conservation Center (NEDCC) παρέχει δωρεάν συμβουλές συντήρησης σε Ιδρύματα και άτομα παγκοσμίως. Κάθε χρόνο, η NEDCC απαντά σε περισσότερα από 1.200 ερωτήματα (τηλεφωνικά ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) σχετικά με θέματα συντήρησης, όπως παράσιτα εντόμων σε βιβλία, μέχρι βέλτιστες πρακτικές ψηφιοποίησης (<https://www.nedcc.org/free-resources/preservation-leaflets/overview#section3>).

- **Ο οδηγός της Βιβλιοθήκης του New Jersey για τη διαχείριση καταστροφών**

Η βιβλιοθήκη του Νιου Τζέρσεϋ (New Jersey State Library) δημιούργησε έναν οδηγό: «The Librarian's Disaster Planning and Community Resiliency Workbook Librarians Fulfilling Their Role as Information First Responders» ώστε να βοηθηθούν οι Βιβλιοθήκες στο Νιου Τζέρσεϋ και στις Η.Π.Α γενικότερα να είναι καλύτερα προετοιμασμένες ώστε να δεχτούν τους νέους ρόλους των Βιβλιοθηκών οι οποίοι προβλέπουν οι Βιβλιοθήκες να λειτουργούν ως ένα ασφαλές καταφύγιο σε περιόδους κρίσεων. Αυτός ο οδηγός βοηθά τις Βιβλιοθήκες να μπορούν να είναι πιο ανθεκτικές και να ενημερωθούν για τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να συμβάλλουν στην επιτάχυνση της ανάκαμψης της κοινότητάς τους.

Χάρη στην επιχορήγηση του PSE & G, η Κρατική Βιβλιοθήκη του Νιου Τζέρσεϋ προσφέρει 9 εργαστήρια κατάρτισης, βασισμένα σε αυτόν τον οδηγό, τα οποία σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν για τους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες ώστε να βοηθήσουν την κοινότητά τους μετά από μια καταστροφή.

- **New Zealand National Preservation Office**

Έχει δημοσιεύσει το Collection Salvage Guidelines (2010) το οποίο προσφέρει μια σειρά από πρακτικά βήματα σχετικά με το χειρισμό υλικού σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. (<https://natlib.govt.nz/collections/caring-for-your-collections>)

1.4.3. Η Ελληνική Πραγματικότητα

Στην Ελλάδα, οι Βιβλιοθήκες και τα Πολιτιστικά Ιδρύματα, στο πεδίο Διαχείρισης Καταστροφών προχωρούν με αργούς ρυθμούς. Κάθε Σχέδιο Εκτάκτων Αναγκών (ΣΕΑ) στον Ελλαδικό χώρο, πρέπει, βάσει νομοθετικών διατάξεων, να συντονιστεί με το «Εγχειρίδιο Σύνταξης

και Εναρμόνισης Ειδικών Σχεδίων ανά Καταστροφή σε Επίπεδο Υπουργείου ή άλλων Φορέων¹¹» το οποίο δημοσιεύτηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών το 2007.

Το 2011 εκδόθηκε «Οδηγός Πρωτοκόλλων και Διαδικασιών για τη διάσωση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς κατά τη διάρκεια σεισμών» στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος προγράμματος PATCH - European Union (Project co-Funded by DG-ECHO). Το Ερευνητικό Πρόγραμμα αφορά στην καλλιέργεια κουλτούρας πρόληψης σε ότι αφορά στη σεισμική δραστηριότητα στην περιοχή της Μεσογείου και στην υιοθέτηση μιας νέας προσέγγισης σε θέματα παρεμβάσεων ώστε να ενισχυθεί η προστασία των αντικειμένων πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσα από τη συνεργασία Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και τοπικών Αρχών. Επιπλέον, βασική επιδίωξη του προγράμματος είναι η δημιουργία ενός μηχανισμού στήριξης και εκπαίδευσης όλων των εμπλεκόμενων μιας παρέμβασης στην περίπτωση ενός σεισμού. Περιέχει πρωτόκολλα και διαδικασίες για τη διαφύλαξη των ειδών της Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην περίπτωση ενός σεισμικού γεγονότος σε όλες τις φάσεις πριν, κατά και μετά την καταστροφή (http://www.montesca.it/patch/Doc/manual_PP_CY.pdf).

Το πρώτο σεμινάριο (2013) στην Ελλάδα με θέμα: «Σχέδιο Αντιμετώπισης Καταστροφών (Disaster Plan) σε Πολιτιστικά Ιδρύματα της Ελλάδας» διοργανώθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.), το Ίδρυμα Ευγενίδου, την Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών της Αθήνας, το Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του ΤΕΙ Αθηνών και την Αμερικανική Πρεσβεία. Το Σεμινάριο αυτό απευθυνόταν σε Επαγγελματίες των Πολιτιστικών Ιδρυμάτων, όπως Συντηρητές, Μουσειολόγους, Αρχαιολόγους, Βιβλιοθηκονόμους και Αρχειονόμους (Λυρατζή, 2016). Το 2014 εκδόθηκε ο πρώτος «Οδηγός εκπόνησης Σχεδίου Αντιμετώπισης Καταστροφών σε μουσεία και Βιβλιοθήκες» στην Ελληνική γλώσσα (Λυρατζή, 2014).

Το 2017 το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) και το Τμήμα Συντήρησης Έργων Τέχνης και Αρχαιοτήτων του ΤΕΙ Αθήνας συνδιοργάνωσαν την πρώτη συνάντηση φορέων και ιδρυμάτων της Ελλάδας και του εξωτερικού με θέμα «Διαχείριση καταστροφών σε πολιτιστικά ιδρύματα», στις εγκαταστάσεις του ΠΙΟΠ. Η συνάντηση τελούσε υπό την αιγίδα της UNESCO HELLAS και πραγματοποιήθηκε με τη συνδρομή των επιστημόνων του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου, του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών και του Εργαστηρίου Αντισεισμικής Τεχνολογίας της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Η Βιβλιοθήκη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (νυν Ι.Ε.Π. - Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής) είναι από τα πρώτα Πολιτιστικά Ιδρύματα στην Ελλάδα που εκπόνησε και ανήρτησε, από το 2009, στην ιστοσελίδα της «Σχέδιο Αντιμετώπισης Καταστροφών» το οποίο και αποδείχθηκε ιδιαιτέρως χρήσιμο στην πλημμύρα που υπέστη ο υπόγειος χώρος της το 2011. Σήμερα ορισμένες-έλαχιστες Βιβλιοθήκες και Πολιτιστικά Ιδρύματα ασχολούνται με τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων. Η ενασχόλησή τους αφορά κυρίως, την σύνταξη σχεδίων εκτάκτων αναγκών όπως πχ. το Ιστορικό Αρχείο του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τράπεζας Πειραιώς και η Κεντρική Υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους.

¹¹https://www.civilprotection.gr/sites/default/gscp_uploads/media/EgxeiridioSyntaxisEnarmonismenwnEidikwnSxediwn_el_GR.pdf

Κεφάλαιο 2.

Οι παραδοσιακοί και οι νέοι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων

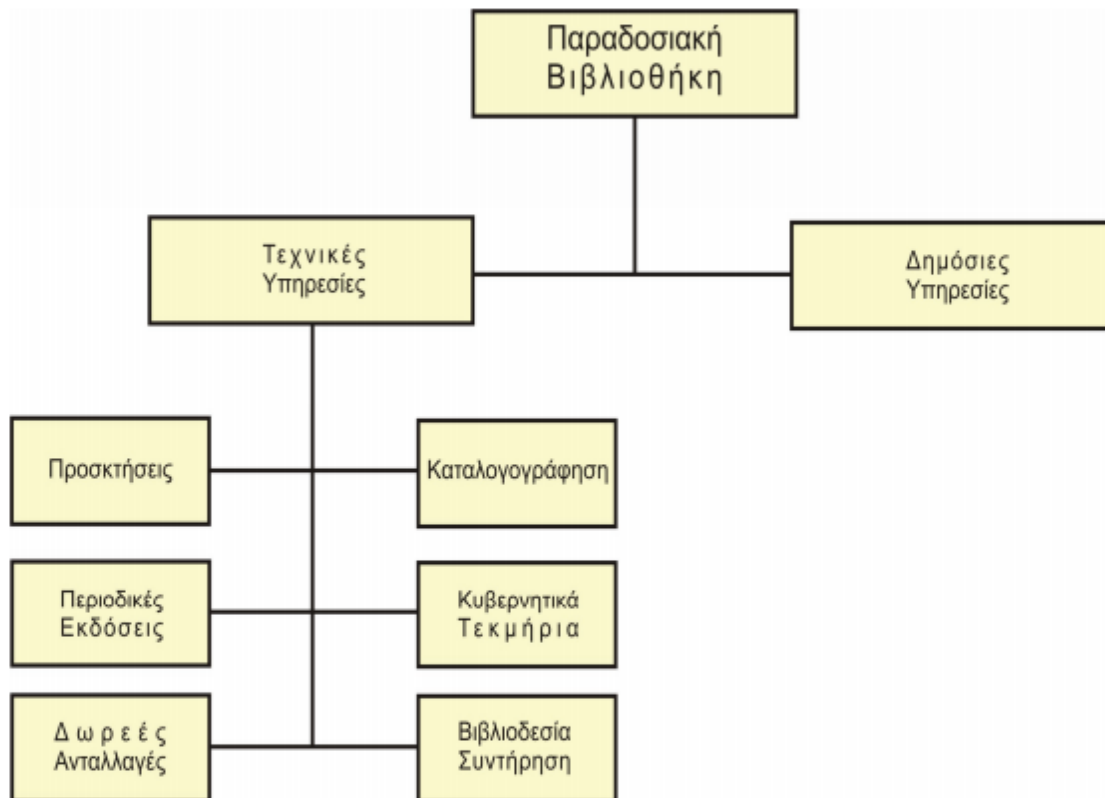
2.1. Οι παραδοσιακοί και οι αναδυόμενοι ρόλοι των Βιβλιοθηκών και των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες

2.1.1. Οι παραδοσιακοί ρόλοι των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες

Παραδοσιακά, ένας βιβλιοθηκονόμος ή ένας αρχειονόμος συνδέεται με συλλογές βιβλίων ή αρχείων, όπως αποδεικνύεται από την ετυμολογία των λέξεων «βιβλιοθηκονόμος» και «αρχειονόμος». Οι Βιβλιοθήκες παραδοσιακά πραγματοποιούν κάποιες βασικές λειτουργίες, ανεξαρτήτως τύπου ή κοινού που εξυπηρετούν, βάσει των οποίων εντοπίζουν το υλικό τους, το επεξεργάζονται και το καθιστούν προσβάσιμο στο κοινό τους (Εικόνα 2.1). Αυτές, λοιπόν, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- Αναγνώριση (Identification). Η βιβλιοθήκη εντοπίζει πιθανό αξιόλογο υλικό προς απόκτηση.
- Επιλογή (Selection). Αποφασίζεται ποιο από το υλικό που έχει αναγνωριστεί θα προστεθεί στη συλλογή της βιβλιοθήκης.
- Πρόσκτηση (Acquisition). Η βιβλιοθήκη αποκτά τα επιλεγμένα τεκμήρια.
- Οργάνωση (Organization). Ευρετηρίαση και καταλογογράφηση των τεκμηρίων με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι προσβάσιμα στο κοινό.
- Προετοιμασία (Preparation). Τα τεκμήρια ετοιμάζονται για τοποθέτηση στα ράφια με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι ανακτήσιμα, π.χ. δημιουργία ταμπελών.
- Αποθήκευση (Storage). Γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτρέπεται η απρόσκοπτη πρόσβαση στα τεκμήρια για το προσωπικό και τους χρήστες, ενώ λαμβάνεται υπόψη και η μακροχρόνια διατήρησή τους.
- Επεξήγηση (Interpretation). Παροχή βοήθειας στους χρήστες για τον εντοπισμό του υλικού που καλύπτει τις ανάγκες τους.
- Αξιοποίηση (Utilization). Ύπαρξη κατάλληλου χώρου και εξοπλισμού ώστε το προσωπικό και το αναγνωστικό κοινό να μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατάλληλα τη συλλογή.

- Διάδοση (Dissemination). Καθιέρωση συστήματος που επιτρέπει τη χρήση των αντικειμένων στις συλλογές ή του περιεχομένου τους και εκτός των ορίων της βιβλιοθήκης.

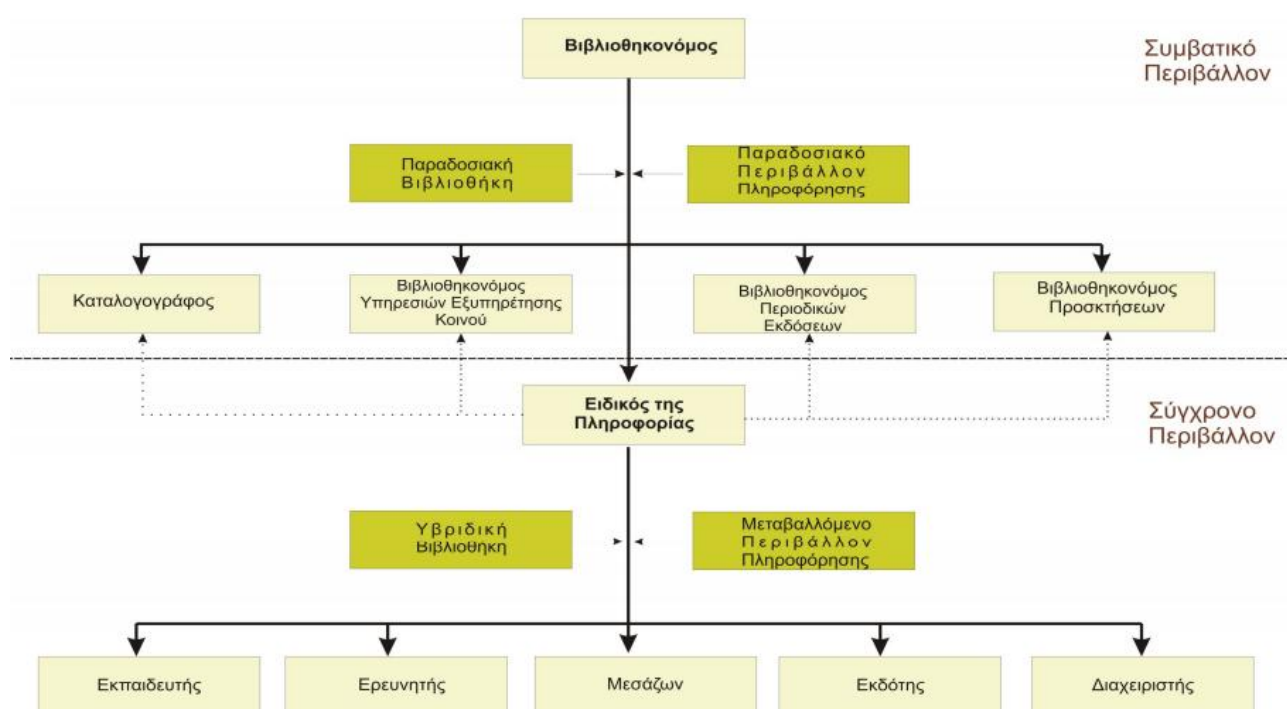
Εικόνα 2.1 Γενικό σχεδιάγραμμα οργάνωσης παραδοσιακής βιβλιοθήκης σε τμήματα
(Πηγή: Γερόλιμος, 2008)

Η Κοινωνία της Πληροφορίας, δημιούργησε στους επαγγελματίες της πληροφόρησης, νέες ευκαιρίες για απόκτηση νέων ρόλων και για εργασίες πέρα των φυσικών ορίων της Βιβλιοθήκης. Νέες θέσεις δημιουργήθηκαν σε καινούργια πεδία και οι παλαιές μετασχηματίστηκαν (Crosby, 2000). Ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου εξελίσσεται συνεχώς για να καλύψει τις κοινωνικές και τεχνολογικές ανάγκες. Ένας σύγχρονος βιβλιοθηκονόμος-αρχιονόμος μπορεί να ασχολείται με την παροχή και τη διατήρηση πληροφοριών σε πολλές μορφές, όπως: βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες, εγγραφές ήχου, βίντεο, χάρτες, χειρόγραφα, φωτογραφίες και άλλους είδους αρχειακό υλικό αλλά και βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων, διαδικτυακούς και ψηφιακούς πόρους. Ένας εργαζόμενος Βιβλιοθήκης ή Αρχείου μπορεί επίσης να παρέχει και άλλες υπηρεσίες πληροφόρησης, όπως: διδασκαλία πληροφοριακής παιδείας, παροχή και κατάρτιση ψηφιακών υπηρεσιών, συνεργασία με κοινοτικές-δημοτικές ή ερευνητικές ομάδες για την υλοποίηση προγραμμάτων, παροχή βοηθητικής τεχνολογίας για άτομα με αναπηρίες, διοργάνωση εκδηλώσεων και άλλα πολλά.

Η Crosby (2000) χαρακτήρισε τους βιβλιοθηκονόμους ως «ειδικούς πληροφόρησης στην εποχή της πληροφορίας». Άλλωστε τα Τμήματα Σπουδών Βιβλιοθηκονομίας παγκοσμίως αναφέρονται ως Library and Information Science (LIS) και στην Ελλάδα τα αντίστοιχα τμήματα

σπουδών εδώ και μερικά χρόνια έχουν μετονομαστεί σε «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης» στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (πρώην ΤΕΙ Αθήνας) και ΤΕΙ Θεσσαλονίκης ενώ στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο αναφέρεται ως «Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης».

Με την έλευση και χρήση των τεχνολογιών που απορρέουν από την εφαρμογή των Επιστημών των Τηλεπικοινωνιών και των Υπολογιστών, ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου αποκτά μια νέα διάσταση, καθώς, αλλάζουν σημαντικά τα εργαλεία και τα μέσα που χρησιμοποιεί, αλλά, κυρίως, μεταφέρεται το βάρος της εργασίας του από την ανάπτυξη και διατήρηση συλλογών στην ανακάλυψη και ανάκτηση πληροφοριών. Η «νέα» αυτή ιδιότητα του βιβλιοθηκονόμου αποδίδεται ικανοποιητικά με τον όρο «ειδικός της πληροφορίας», με τον οποίο εκφράζεται μια μεγαλύτερη εξειδίκευσή του στα νέα πληροφοριακά συστήματα και μια ικανοποιητική χρήση των νέων τεχνολογιών (Γερόλιμος, 2008) (Εικόνα 2.2).

Εικόνα 2.2 Εξέλιξη εργασιακών ρόλων για έναν βιβλιοθηκονόμο
(Πηγή: Γερόλιμος, 2008)

Σε μια προσπάθεια προσδιορισμού και κατανόησης αυτών των τεχνολογικών αλλαγών έχουν δημοσιευθεί αρκετές εργασίες με διάφορους τύπους προβλέψεων, αναλύσεις και προτάσεις σχετικά με τους ρόλους και το μέλλον του επαγγέλματος. Σύμφωνα με τις περισσότερες μελέτες, ο σύγχρονος βιβλιοθηκονόμος πρέπει να είναι επαγγελματίας που διαθέτει πρότυπα και αξίες τα οποία λειτουργούν αποτελεσματικά και ομαλά σε ένα τεχνολογικό περιβάλλον. Κατανοεί πλήρως και ξέρει επαρκώς τις πρακτικές της συμβατικής βιβλιοθήκης. Επιθυμεί συνεχώς να αλλάζει, να αναπτύσσεται και να μαθαίνει. Προσαρμόζεται εύκολα σε ένα μόνιμα μεταβαλλόμενο περιβάλλον πληροφόρησης, έχει εμπειρία στην εκπαίδευση και διαθέτει σημαντικές ικανότητες επικοινωνίας (Salter, 2003). Η επιβίωσή του θα εξασφαλιστεί από τις βασικές αρχές της επιστήμης του και τις δεξιότητες και τους ρόλους που προκύπτουν από αυτές. Ο ρόλος του ενδιάμεσου και του εκπαιδευτή θα εξακολουθήσει να είναι ουσιαστικός και ο βιβλιοθηκονόμος θα επικεντρωθεί στη

βοήθεια προς τον χρήστη να προσδιορίσει τις πληροφορίες που χρειάζεται και να του παράσχει εργαλεία αξιολόγησης και χρήσης (Sharp, 2000).

Η Fourie (2004) υπογραμμίζει ότι οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να βρουν την ισορροπία ανάμεσα στους παραδοσιακούς και τους νέους ρόλους που θα κληθούν να εκπληρώσουν, αλλά για να πετύχουν στους νέους τους ρόλους πρέπει να τους διεκδικήσουν πριν ακόμα αυτοί δημιουργηθούν. Αναγνωρίζει ότι υπάρχει αφθονία ρόλων για έναν σύγχρονο βιβλιοθηκονόμο, αρκεί να υπάρχει προσεκτική και έγκαιρη προετοιμασία, ενώ προτείνει και ένα σύνολο πιθανών ρόλων, όπως εκδοτικός, συμβουλευτικός, ανάκτησης και έρευνας κ.λπ.

Η Κορκίδη (2003) αναφέρει για τους βιβλιοθηκονόμους των δημοτικών βιβλιοθηκών μια σειρά από ρόλους :

- Προμηθευτή της πληροφορίας : Πρόσβαση των χρηστών σε έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές που θα καλύψουν τις πληροφοριακές τους ανάγκες.
- Πύλη στη γνώση: Πρόσβαση Των χρηστών στις λεωφόρους της πληροφορίας μέσω της Βιβλιοθήκης.
- Εκπαιδευτή: Ενημέρωση και εκμάθηση των χρηστών στις νέες Βιβλιοθήκες μέσω της Βιβλιοθήκης.
- Οργανωτή της πληροφορίας: Παροχή οργανωμένων τρόπων πρόσβασης στην πληροφορία.
- Παραγωγού πληροφορίας και εκδότη : Παραγωγή online καταλόγων και πληροφοριακών πηγών για θέματα που αφορούν την τοπική κοινωνία.
- Σύμβουλου : Συνεργασία με τις δημοτικές αρχές για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη μιας σειράς πολιτικών που αφορούν την κοινωνία της πληροφορίας στα όρια του δήμου.
- Βιβλιοθηκονόμος ως δάσκαλος

Οι Βασιλακάκη & Μονιάρου (2015) μέσα από βιβλιογραφική έρευνα¹² την περίοδο 2010-2014 ανακάλυψαν έξι ρόλους των επιστημόνων πληροφόρησης:

- Ενσωματωμένος βιβλιοθηκονόμος (“Embedded librarian¹³”)
- Βιβλιοθηκονόμος ως εκπαιδευτικός (“Librarian as teacher”)
- Διαχειριστής γνώσης (“Knowledge manager”)

¹² Το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας επικεντρώθηκε σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και προέρχεται από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ.

¹³ Σε ένα μοντέλο, που έχει γίνει όλο και πιο δημοφιλές τα τελευταία χρόνια, οι ενσωματωμένοι βιβλιοθηκονόμοι δεν βασίζονται στην ίδια την βιβλιοθήκη, αλλά μέσα σε μια ομάδα ενός ιδρύματος. Οι ενσωματωμένοι βιβλιοθηκονόμοι είναι π.χ. εμπειρογνώμονες πληροφόρησης, που προσφέρουν άμεση ερευνητική βοήθεια σε ομάδες καθηγητών και φοιτητών κατά τη διάρκεια ενός εξαμήνου.

- Ειδικός τεχνολογίας (“Technology specialist”)
- Βιβλιοθηκονόμος ειδικών θεμάτων (“Subject librarian”)
- Σύμβουλος Πληροφοριών (“Information consultant”)

Τέλος, οι ρόλοι για τον σύγχρονο βιβλιοθηκονόμο, έπειτα από τη μελέτη των ευρημάτων των ερευνών, τη σύνθεση των απόψεων που εξέφρασαν ειδικοί του χώρου, τη μελέτη της διεθνούς βιβλιογραφίας και τη διερεύνηση των τάσεων της επιστήμης της Βιβλιοθηκονομίας, συμπίπτουν σε αρκετά σημεία με τους ρόλους που παραθέτουν οι Nageswara και Babu (2001). Οι ρόλοι που θεωρούν ότι έχει και θα έχει ένας σύγχρονος επαγγελματίας του χώρου είναι:

- Μεσάζων
- Βοηθός
- Εκπαιδευτής
- Ερευνητής
- Σχεδιαστής επιφάνειας χρήσης
- Διαχειριστής γνώσης
- Δημιουργός ιστοσελίδων
- Αναλυτής πληροφοριακών πηγών

Οι επαγγελματίες της πληροφόρησης εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των χρηστών. Οι παραδοσιακοί ρόλοι έχουν αλλάξει, ενώ νέοι αναδύονται συνεχώς. Ωστόσο, οι επαγγελματίες της πληροφόρησης σιγά-σιγά συνειδητοποιούν ότι η συνεργασία με διάφορους οργανισμούς και με την κοινότητα, είναι αναγκαία για την ανάπτυξη-διάσωση και την επιτυχή λειτουργία της Βιβλιοθήκης και της κοινότητας την οποία εξυπηρετούν.

Το καθήκον ενός βιβλιοθηκονόμου ο οποίος θέλει να εργαστεί σε ένα περιβάλλον διαφορετικό από μια παραδοσιακή Βιβλιοθήκη είναι να προσδιορίσει ένα πεδίο και στη συνέχεια να πείσει κάποιους ότι χρειάζονται έναν βιβλιοθηκονόμο - έναν επαγγελματία πληροφόρησης στο πεδίο αυτό (McGuire, 2003).

2.1.2. Αναδυόμενοι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, τα επιστημονικά δεδομένα αποδεικνύουν ότι το παγκόσμιο κλίμα αλλάζει. Η αλλαγή του κλίματος, γίνεται και θα γίνεται περισσότερο αισθητή, λόγω των ακραίων καιρικών συνθηκών. Για παράδειγμα, η αύξηση της στάθμης της θάλασσας - που προβλέπεται να είναι μεταξύ 9 και 88 εκατοστών έως το 2100 - θα επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τους κινδύνους καταστροφών σε πολλές παράκτιες περιοχές, εν μέρει επειδή θα αυξήσει τον φυσικό κίνδυνο για πλημμύρες, αλλά και επειδή (και οι ευρύτερες κλιματικές αλλαγές) μπορεί να μειώσουν την αντοχή των παράκτιων (οικολογικών) συστημάτων, όπως οι κοραλλιογενείς ύφαλοι. Σε άλλες περιοχές του κόσμου, οι κλιματικές αλλαγές θα επιδεινώσουν την έλλειψη νερού και θα μειώσουν τις πιθανές αποδόσεις των καλλιεργειών. Καθώς οι επιπτώσεις της παγκόσμιας αλλαγής του κλίματος είναι ένας αυξημένος κίνδυνος για φυσικές καταστροφές, τα

δεδομένα αυτά θα πρέπει να ενσωματωθούν στις περιφερειακές και τοπικές στρατηγικές μείωσης των κινδύνων (Van Aalst, 2006).

Οι μελετητές των καταστροφών αναγνώρισαν τη φάση της αντίδρασης μετά την καταστροφή, ως διάσταση της κοινωνικής δομής (Quarantelli & Dynes, 1977). Οι αναδυόμενες κοινωνικές δομές αντικατοπτρίζουν αυθόρμητες οργανωτικές δομές όπως νέα προγράμματα ή δημιουργία νέων σχέσεων (Neal & Phillips, 1988). Κατά τη διάρκεια καταστάσεων συλλογικού στρες, για παράδειγμα, τα άτομα και οι ομάδες γίνονται πιο συνεκτικές, αναστέλλουν συχνά τις συνήθεις δραστηριότητές τους και αναλαμβάνουν ευθύνες οι οποίες συνδέονται με καταστροφές για να βοηθήσουν όσους επλήγησαν από την κρίση (Auf der Heide, 1989). Η κλιματική αλλαγή αλλά και η αύξηση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών παγκοσμίως έχουν ωθήσει ορισμένες κοινωνικές οργανώσεις, ομάδες και υπηρεσίες, να αναπτύξουν μηχανισμούς "έξω από το κουτί" (outside of the box) για την αντιμετώπιση των πιεστικών αναγκών της κοινότητας. Κατά την ανάληψη αυτών των ενεργειών και ρόλων, οι εν λόγω φορείς έχουν συχνά επιδείξει νέα ικανότητα ανθεκτικότητας μέσω της εκτέλεσης σκόπιμων επιλογών και ενεργειών. Καθώς οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν αυτές τις προκλήσεις, οι δημόσιοι οργανισμοί καλούνται ολοένα και περισσότερο να βοηθούν σε κάθε είδους σχεδιασμό και σε κάθε είδους προσπάθειες διαχείρισης καταστροφών.

Σε Βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο, το προσωπικό των Βιβλιοθηκών συμμετέχει όλο και περισσότερο στον σχεδιασμό και διαχείριση καταστροφών. Αυτό αφορά κυρίως δημόσιες ή κοινοτικές Βιβλιοθήκες, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν σημαντική συνιστώσα των δραστηριοτήτων αντιμετώπισης καταστροφών και ανακούφισης. Από φυσικές καταστροφές, όπως σεισμοί, ανεμοστρόβιλοι, πυρκαγιές, πλημμύρες και τυφώνες έως και ανθρωπογενείς καταστροφές και κρίσεις, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής, οι Βιβλιοθήκες βρίσκονται συχνά στην πρώτη γραμμή της παροχής υποστήριξης και κάποιου βαθμού σταθερότητας στις κοινότητες. Αυτή η υποστήριξη μπορεί να πάρει πολλές μορφές, όπως η παροχή ενός κεντρικού κόμβου της κοινότητας με πληροφορίες, πρόσβαση σε τηλεπικοινωνίες, παροχή προσωρινού καταφύγιου, παροχή σχολικών αιθουσών διδασκαλίας, παροχή χώρου συνεδριάσεων για πρώτες ανταποκρίσεις και προσπάθειες ανακούφισης, καθώς και παροχή χώρου για χρήση ως ιατρείο και για κάθε είδους προμήθειες. Ίσως υπάρχουν και περισσότερες μορφές.

Οι δημόσιες Βιβλιοθήκες είναι σε θέση να παράσχουν έναν «φάρο ελπίδας» για κανονικότητα κατά τη διάρκεια της καταστροφής ή κρίσης (Flaherty, 2016). Οι δημόσιες Βιβλιοθήκες είναι παρούσες ακόμα και σε ορισμένες απομονωμένες αγροτικές περιοχές. Δεδομένης της αποστολής τους και της φιλοσοφίας της ανοικτής και ισότιμης πρόσβασης, οι Βιβλιοθήκες βρίσκονται σε μια μοναδική θέση για να βοηθήσουν τις κοινότητες σε περιόδους δυσκολιών.

Οι τεχνικές πληροφόρησης για τις νέες πρωτοποριακές πρακτικές διαχείρισης φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών μέσα από πρωτότυπα μοντέλα και δράσεις διαχείρισης έχουν τον πρωταρχικό ρόλο. Για την ενημέρωση των αρχών και των ομάδων πληθυσμού, η χρήση σύγχρονων τεχνολογιών διαδικτύου που μπορούν να μεταφέρουν άμεσα νέες επιστημονικές γνώσεις και πληροφορίες σχετικά με τους ενδεχόμενους φυσικούς κινδύνους και καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, είναι καθοριστική.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των καταστροφών και κρίσεων εξαρτάται από την ακριβή και **έγκαιρη διάδοση των πληροφοριών**, η οποία είναι ένα σημαντικό στοιχείο της διαχείρισης των καταστροφών. Οι Βιβλιοθήκες μπορούν να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο ενεργώντας ως κέντρα πληροφόρησης για τις καταστροφές και τις κρίσεις (Satpathy & Chandra, 2017).

Η πρόληψη είναι το κλειδί για την επιβίωση, είτε μιλάμε για ένα άτομο, μια οικογένεια, μια κοινότητα ή ένα δημόσιο ίδρυμα όπως μια δημόσια βιβλιοθήκη. Έτσι, η διαχείριση των καταστροφών θα πρέπει να αποτελεί βασική μέριμνα για κάθε δημόσια Βιβλιοθήκη που θέλει να επιβιώσει (Kuricz, 2006). Επιπλέον, το κοινό αναμένει ότι οι δημόσιες Βιβλιοθήκες θα είναι ανοιχτές κατά τη διάρκεια των καθορισμένων ωρών και οι υπηρεσίες της θα είναι διαθέσιμες, επομένως εκτεταμένα κλεισίματα για την αποκατάσταση ζημιών δεν εκπληρώνουν την αποστολή της Βιβλιοθήκης. Το καθήκον των βιβλιοθηκονόμων, κυρίως των Δημόσιων, είναι να διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες διατηρούνται και διατίθενται στους χρήστες όταν αυτό απαιτείται (Oelkrung, 2006). Η ετοιμότητα για την αντιμετώπιση καταστροφών, με έμφαση στην ταχεία ανάκαμψη και την αποκατάσταση των Βιβλιοθηκών, σε περίπτωση καταστροφής μπορεί να βοηθήσει εν μέρει τις Βιβλιοθήκες να διασφαλίσουν ότι οι υπηρεσίες δεν θα διαταράσσονται χωρίς λόγο. Για το λόγο αυτό, ο σχεδιασμός διαχείρισης καταστροφών θα πρέπει να αποτελέσει ουσιαστικό στοιχείο του συνολικού σχεδίου διαχείρισης μιας Βιβλιοθήκης ή ενός Αρχείου (Lyll, 1995).

Ωστόσο, η **διατήρηση των συλλογών** μακροπρόθεσμα δεν είναι η μοναδική συμβολή των Βιβλιοθηκών. Οι Βιβλιοθήκες διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στη διαχείριση του κινδύνου και στην αντιμετώπιση καταστροφών στο πλαίσιο ευρύτερων στρατηγικών, καθώς και λειτουργούν **ως υπηρεσία έκτακτης ανάγκης για τις κοινότητες** οι οποίες πλήττονται από κρίσεις.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο Ομοσπονδιακός Οργανισμός Διαχείρισης Έκτακτης Ανάγκης (FEMA¹⁴) περιλαμβάνει πλέον τις δημόσιες βιβλιοθήκες ως βασική υπηρεσία (Stafford, Disaster Relief and Emergency, 2011). Οι βιβλιοθήκες είναι «βασικές κοινοτικές υπηρεσίες» οι οποίες είναι επιλέξιμες για ομοσπονδιακή βοήθεια «για την παροχή προσωρινών εγκαταστάσεων» κατηγοριοποιώντας της με άλλες οντότητες «πρώτης αντίδρασης», όπως πυροσβεστικά τμήματα, αστυνομία κ.λπ.

Η αντίληψη για τις Βιβλιοθήκες και οι δυνητικοί ρόλοι που μπορούν να έχουν μετά από καταστροφές φαίνεται να αλλάζει. Αυτό αποτελεί σημαντικό βήμα προς τα εμπρός για τις Βιβλιοθήκες. Ταυτόχρονα δίνει μεγαλύτερη ευθύνη να προγραμματίσουν επαρκώς τις δυνατότητές τους στις καταστροφές. Οι Βιβλιοθήκες πρέπει να καταβάλλουν προσπάθειες ώστε να σκεφτούν ακόμα πιο λεπτομερώς τα βήματα τα οποία απαιτούνται για την αποκατάσταση, τη λειτουργία και τον απαραίτητο εξοπλισμό, ώστε αυτό να γίνει σωστά. Ένα ζωτικό κομμάτι είναι η ανάπτυξη ενός διεξοδικού σχεδίου διαχείρισης καταστροφής και ο καθορισμός του «ποια άτομα» θα το υποστηρίζουν. Η **εκπαίδευση προσωπικού** και η πραγματοποίηση σειράς ασκήσεων είναι σημαντική. Αυτό πρέπει να γίνεται σε τακτική βάση, ώστε να αυξηθεί η εξοικείωση του προσωπικού με τις σχετικές διαδικασίες αλλά και με διαδικασίες σωστής συνεργασίας τόσο μεταξύ του προσωπικού όσο και των φορέων που μετέχουν.

¹⁴ Federal Emergency Management Agency, (FEMA). Ο πρωταρχικός σκοπός του οργανισμού είναι να συντονίζει τις προσπάθειες, σε περίπτωση που έχει συμβεί καταστροφή στις Ηνωμένες Πολιτείες και εξάντληση των πόρων των τοπικών και κρατικών αρχών. Είναι η αντίστοιχη Πολιτική Προστασία των Η.Π.Α.

Οι Βιβλιοθήκες δεν έχουν τώρα μόνο την ευθύνη να μετριάσουν τον αντίκτυπο των καταστροφών στις συλλογές, αλλά έχουν και άλλους ζωτικούς ρόλους όπως η πρόσβαση των πολιτών της κοινότητας την οποία εξυπηρετούν στην πληροφόρηση και την επικοινωνία κατά τη διάρκεια της καταστροφής, αλλά και κατά τη διάρκεια της βραχυπρόθεσμης και της μακροπρόθεσμης ανάκαμψης. Για παράδειγμα, οι Βιβλιοθήκες μπορούν να χρησιμεύσουν ως φορείς προώθησης του τουρισμού και ως γραφεία συλλογής πληροφοριών για την απασχόληση κατά τη διάρκεια της μακροπρόθεσμης ανάκαμψης.

Ένας σημαντικός τομέας, που πρέπει να τονιστεί, είναι αυτός της **παιδείας των ευρύτερων ομάδων του πληθυσμού** οι οποίες μπορούν να εκπαιδευτούν σε διάφορα θέματα πρόληψης, αλλά και διαχείρισης των καταστροφών, ώστε να συμβάλλουν στη συνεργασία για τη μείωση των συνεπειών από καταστροφές. Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια από τις πιο σεισμογενείς ζώνες του πλανήτη και δεδομένου ότι σύμφωνα με τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, ο σεισμός ως φυσικό φαινόμενο δεν μπορεί να προβλεφθεί, χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στην πρόληψη και στην ετοιμότητα. Το ίδιο μπορεί να γίνει και για άλλα φαινόμενα όπως πλημμύρες, πυρκαγιές κ.α. Ο ρόλος των Βιβλιοθηκών ως μέσο πληροφόρησης προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμος, αν και μέχρι σήμερα φαίνεται πως δεν έχει αξιοποιηθεί.

Οι Βιβλιοθήκες με τη βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, λόγω της ευρείας απήχυσής τους, μπορούν μέσω της ενημέρωσης για τους ενδεχόμενους κινδύνους, να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας αντισεισμικής παιδείας και μιας παιδείας για πρόληψη καταστροφών εν γένει, η οποία δύναται να μειώσει σε σημαντικό βαθμό τη σοβαρότητα των επιπτώσεων που μπορούν να υπάρξουν.

Ορισμένοι από τους ζωτικούς ρόλους που μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση καταστροφών, σύμφωνα με τους Satpathy & Chandra, (2017) είναι:

1. Δημιουργία βάσης πληροφοριών σχετικά με τις καταστροφές / διαχείριση καταστροφών μέσω μιας σχετικής συλλογής.
2. Δημιουργία ευαισθητοποίησης και διάδοση πληροφόρησης μέσω δημοσιεύσεων σχετικά με καταστροφές / κρίσεις.
3. Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, εργαστήρια, ομαδικές συζητήσεις, εκπαίδευση, επιμόρφωση σχετικών με καταστροφές, κρίσεις / διαχείριση καταστροφών και κρίσεων.
4. Διατήρηση μιας βάσης δεδομένων εμπειρογνομένων / επιστημόνων και εργαζομένων διάσωσης για την αντιμετώπιση της καταστροφής.
5. Η ανταλλαγή πόρων μεταξύ των διαφόρων βιβλιοθηκών που εμπλέκονται στην καταστροφή.
6. Δημιουργία συστήματος πληροφόρησης / ομάδων διαχείρισης καταστροφών.
7. Ανάπτυξη διαφόρων υλικών πληροφόρησης, εκπαίδευσης και επικοινωνίας για ευρύτερη διάδοση για καλύτερη ενημέρωση.

Υπάρχει ένα πολύ μεγάλο φάσμα αναδυόμενων ρόλων για τον Βιβλιοθηκονόμο στο πεδίο των πληροφοριών για καταστροφές, σε όλη τη φάση από την προετοιμασία έως την ανταπόκριση και την αποκατάσταση. Ο Βιβλιοθηκονόμος είναι ο επαγγελματίας των πληροφοριών, το πρόσωπο που ξέρει πού είναι η πληροφορία και πώς να έχει κάποιος πρόσβαση σε αυτή. Η φάση ανάκαμψης από μια καταστροφή μπορεί μερικές φορές να συνεχιστεί για εβδομάδες ή και μήνες. Ο ειδικός πληροφόρησης για την καταστροφή, μπορεί να καθοδηγήσει τους χρήστες να χρησιμοποιούν πόρους της Βιβλιοθήκης και συνδέσεις στο διαδίκτυο ώστε να εντοπίζουν αγνοούμενους, να έρχονται σε επαφή με μέλη της οικογένειας, να στέλνουν μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, να υποβάλλουν αιτήσεις που συνοδεύουν μια καταστροφή κ.λπ.

Οι πολυσύνθετοι ρόλοι, τους οποίους καλείται να εκπληρώσει ο σύγχρονος βιβλιοθηκονόμος, του δίνουν τη δυνατότητα να αναπτύξει και να καλλιεργήσει ένα ανανεωμένο σύνολο προσόντων, τα οποία θα καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα των δραστηριοτήτων της Βιβλιοθήκης, τουλάχιστον στο κομμάτι που αφορά την κοινωνική της διάσταση.

Συνοπτικά, η βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο αυτής της εργασίας, δείχνει ότι οι δημόσιες Βιβλιοθήκες, έχουν πάρει αυθόρμητα μια ποικιλία ρόλων για την υποστήριξη των κοινοτήτων τους στην διαχείριση καταστροφών και κρίσεων. Ακόμα και χωρίς επίσημο ρόλο, καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες και προσαρμόζουν τις υπηρεσίες τους βάσει των αναγκών της κοινότητας τους. Όταν κάποιος σκέφτεται τα επαγγέλματα και τις υπηρεσίες που μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα όταν υπάρξουν καταστροφές, ίσως να μην σκέφτεται τους βιβλιοθηκονόμους, ούτε τις Βιβλιοθήκες. Όμως οι Βιβλιοθήκες και οι εργαζόμενοι σε αυτές μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση μιας καταστροφής ή μιας κρίσης. Οι Βιβλιοθήκες έχουν δύο κρίσιμα πλεονεκτήματα στις κοινότητές τους. Είναι γεωγραφικά γνωστές από όλους στην κοινότητα και το προσωπικό είναι αξιόπιστο ώστε να παρέχει ακριβείς πληροφορίες. Είτε σε τοπικό, εθνικό είτε διεθνές επίπεδο, υπάρχει πάντα ανάγκη πληροφόρησης.

2.1.3. Η Εθνική Ιατρική Βιβλιοθήκη (Η.Π.Α.) και ο ρόλος της στη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων

Μια καταστροφή δεν προκαλεί μόνο καταστροφή και ανθρώπινο πόνο, αλλά αναπόφευκτη σύγχυση, καθώς η επικοινωνία καταρρέει και οι πτυχές της καταστροφής γίνονται δύσκολες και μερικές φορές αδύνατες να εντοπιστούν. Η αντιμετώπιση αυτής της σύγχυσης είναι ένα από τα πρώτα βήματα για την ανάκαμψη μετά από καταστροφή και ένας από τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκε το 2008 το Κέντρο Έρευνας για τη Διαχείριση Πληροφοριών Καταστροφών (DIMRC¹⁵) της Εθνικής Ιατρικής Βιβλιοθήκης (NLM¹⁶) των Η.Π.Α., με σκοπό την παροχή υγειονομικών πόρων από βιβλιοθηκονόμους. Η DIMRC έχει ως καθήκον τη συλλογή, οργάνωση και διάδοση πληροφοριακών πηγών για την υγεία σχετικά με καταστροφές φυσικής, τεχνολογικής ή οποιαδήποτε προέλευσης. Οι δραστηριότητες τις οποίες συντονίζει και υλοποιεί είναι:

¹⁵ Disaster Information Management Research Center (DIMRC)

¹⁶ National Library of Medicine (NLM), Η.Π.Α.

- Συλλογή, οργάνωση και διάδοση πληροφοριών για την υγεία για κάθε είδους καταστροφή - φυσική, τυχαία ή σκόπιμη.
- Ανάπτυξη εργαλείων ηλεκτρονικής πληροφόρησης για καταστροφές.
- Εκπαιδευμένους βιβλιοθηκονόμους για να χρησιμεύσουν ως «ειδικοί πληροφόρησης σε καταστροφές».
- Συνεργασία μεταξύ Βιβλιοθηκών που ανήκουν στο Εθνικό Δίκτυο Βιβλιοθηκών της Ιατρικής. Ένα δίκτυο περίπου 5.800 βιβλιοθηκών, το οποίο μπορεί να βοηθήσει στη μεταφορά πληροφοριών.
- Διεξαγωγή έρευνας Πληροφορικής για τη διερεύνηση και ανάπτυξη νέων και καλύτερων τρόπων επικοινωνίας, πρόσβασης σε πληροφορίες και ανταλλαγής πληροφοριών κατά τη διάρκεια καταστροφών και καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.
- Συνεργασία με άλλες ομοσπονδιακές, κρατικές και τοπικές κυβερνητικές υπηρεσίες.

Η DIMRC, μεταξύ άλλων, έχει δημιουργήσει και τις παρακάτω βάσεις δεδομένων:

- Wireless Information System for Emergency Responders (WISER), μία βάση η οποία χρησιμοποιείται για να βοηθήσει στην αντιμετώπιση χημικών, ραδιολογικών και βιολογικών καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Το WISER χρησιμοποιήθηκε στη Λουιζιάνα μετά τον τυφώνα Κατρίνα και στο Ιράκ για να βοηθήσει στον εντοπισμό δυνητικά τοξικών ουσιών. Πιο πρόσφατα, η NLM βοήθησε αξιωματούχους της δημόσιας υγείας να ανταποκριθούν στην επιδημία Ebola (2014-2015), στην ανάκαμψη από τον τυφώνα Sandy και στην πετρελαιοκηλίδα του Κόλπου του Μεξικού, παρέχοντας έγκαιρες και τεκμηριωμένες πληροφορίες.
- REMM (Radiation Emergency Medical Management), ο δικτυακός τόπος έκτακτης ιατρικής διαχείρισης ακτινοβολίας, ο οποίος αναπτύχθηκε από το Υπουργείο Υγείας και Ανθρωπίνων Υπηρεσιών, τον Υφυπουργό Ετοιμότητας και Αντιδράσεων (HHS / APSR), το Εθνικό Ινστιτούτο Καρκίνου (NCI), τα Κέντρα Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (CDC) και την Εθνική Ιατρική Βιβλιοθήκη (NLM) των Η.Π.Α. για να παράσχει στους επαγγελματίες του κλάδου της υγείας κρίσιμες πληροφορίες για τη διαχείριση όλων των τύπων ακτινοβολίας, από βόμβες μέχρι ατυχήματα πυρηνικών αντιδραστήρων. Το REMM μπορεί να μεταφορτωθεί σε έναν υπολογιστή και είναι διαθέσιμο στον ιστό ή σε κινητές συσκευές.
- CHEMM (Chemical Hazards Emergency Medical Management), ο δικτυακός τόπος για την επείγουσα ιατρική διαχείριση των χημικών κινδύνων. Το CHEMM έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τους υπευθύνους έκτακτης ανάγκης και των πάροχων υπηρεσιών υγείας να διαχειρίζονται χημικά περιστατικά μεγάλης κλίμακας.

Η NLM διερευνά επίσης τη χρήση νέων τεχνολογιών επικοινωνίας σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και καταστροφών και χρησιμοποιεί κοινωνικά μέσα για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών, της επικοινωνίας, της διαλειτουργικότητας και της συνεργασίας σε θέματα που συνδέονται με καταστροφές.

Οι Βιβλιοθήκες δεν αποτελούν μόνο μια πηγή αξιόπιστων πληροφοριών κατά τη διάρκεια μιας κρίσης, αλλά ένα μη κερδοσκοπικό κέντρο εξυπηρέτησης της τοπικής κοινότητας. Για

παράδειγμα, μετά τη διαρροή φυσικού αερίου στο Bhopal της Ινδίας το 1984, η NLM παρείχε τοξικολογικές πληροφορίες. Όταν ο τυφώνας Mitch προκάλεσε καταστροφές το 1998, η NLM προσχώρησε στον Παναμερικανικό Οργανισμό Υγείας (PAHO) για τη βελτίωση της υποδομής πληροφοριών για την υγεία στην Κεντρική Αμερική. Μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου, η NLM σχεδίασε λογισμικό για την ταχεία ανάλυση δειγμάτων DNA χαμηλής ποιότητας ώστε να εντοπιστεί η ταυτότητα των θυμάτων.

Το Πρόγραμμα Ειδικών Πληροφοριών της NLM προωθεί το ρόλο των ειδικών πληροφόρησης στην παροχή πόρων πληροφόρησης για την υγεία σε σχέση με τις καταστροφές. Το Πρόγραμμα διευκολύνει ένα δίκτυο επαγγελματιών πληροφορικής και βιβλιοθηκονόμων που είναι έτοιμοι να αναλάβουν το ρόλο του «ανταποκριτή των πληροφοριών» στις κοινότητές τους και στους οργανισμούς τους. Παρέχει ευκαιρίες για την ενίσχυση των δεξιοτήτων για την υποστήριξη του εργατικού δυναμικού καταστροφών μέσω μαθημάτων κατάρτισης, μηνιαίων webinars και συνδέσεων με άλλους εργαζόμενους, με παρόμοια ενδιαφέροντα.

Η NLM Disaster Health προσφέρει δωρεάν ηλεκτρονικά μαθήματα κατάρτισης σχετικά με την πρόσβαση και τη χρήση πληροφοριών σχετικά με την υγεία σε περιπτώσεις καταστροφών. Επίσης διοργανώνει webinars σχεδόν κάθε δεύτερη Πέμπτη του μήνα. Τα σεμινάρια είναι ανοιχτά σε όλους και μπορούν να παρακολουθήσουν διαζώσης ή εξ' αποστάσεως.

Μία από τις πιο επιτυχημένες προσπάθειες εξωστρέφειας του DIMRC είναι η δημιουργία και η ανάπτυξη ενός διεθνούς καταλόγου πληροφοριών σε θέματα υγείας σε περίπτωση καταστροφής (DISASTR-OUTREACH-LIB), ο οποίος σήμερα έχει πάνω από 600 μέλη που μοιράζονται πληροφορίες (<https://list.nih.gov/cgi-bin/wa.exe?SUBED1=disastr-outreach-lib&A=1>).

Τέλος για τους Βιβλιοθηκονόμους η NLM έχει συλλέξει βιβλιογραφία σχετική με τον τρόπο με τον οποίο οι βιβλιοθηκονόμοι και οι Βιβλιοθήκες προετοιμάζονται και ανταποκρίνονται σε καταστροφές (<https://disasterinfo.nlm.nih.gov/bibliography>).

2.2. Μελέτες Περίπτωσης

2.2.1. Ο τυφώνας Κατρίνα

Ο τυφώνας Κατρίνα τον Αύγουστο του 2005 ήταν μια από τις πιο θανατηφόρες καταιγίδες των τελευταίων 100 ετών και η πιο δαπανηρή φυσική καταστροφή που έχει πλήξει ποτέ τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Επηρέασε μια πολύ μεγάλη περιοχή και κατέστρεψε αρκετές Βιβλιοθήκες. Από τις 188 Βιβλιοθήκες στη Λουιζιάνα, 23 καταστράφηκαν, 33 υπέστησαν σοβαρές ζημιές και 37 είχαν ελαφρές ζημιές. Στο Μισσισιπή καταστράφηκαν 8 Δημόσιες Βιβλιοθήκες και 43 Σχολικές Βιβλιοθήκες. Μία από τις βιβλιοθήκες τις οποίες κατέστρεψε ο τυφώνας ήταν η βιβλιοθήκη Memorial του Howard-Tilton στο Tulane University. Το υπόγειο της βιβλιοθήκης πλημμύρισε για τρεις εβδομάδες με 8 πόδια νερό. Συνολικά 700.000 αντικείμενα από τη συλλογή καταστράφηκαν (Eberhart, 2005, Clareson & Long, 2006 και Torper, 2011).

Ο τυφώνας Κατρίνα, απροσδόκητα και με θαυματικό τρόπο, έφερε στο προσκήνιο τις Βιβλιοθήκες κατά μήκος της ακτής του Κόλπου των Ηνωμένων Πολιτειών, ιδιαίτερα τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες, δεδομένου ότι οι Βιβλιοθήκες βοήθησαν έναν πρωτοφανή αριθμό εκτοπισμένων

χρηστών να βρουν καταφύγιο, να εντοπίσουν τους αγαπημένους τους, να συμπληρώσουν και να υποβάλουν αιτήσεις για κάρτες ανεργίας, για ασφαλιστικές εισφορές, για επανέκδοση πιστοποιητικών γέννησης, αδειών οδήγησης και πολλά άλλα. Έγινε φανερό σε όλους στην κοινότητα της Λουιζιάνα, ότι οι προηγούμενες επαναλήψεις των σχεδίων διαχείρισης καταστροφής δεν ήταν επαρκείς για να αντιμετωπίσουν μια καταστροφή αυτού του μεγέθους. Μέχρι τότε, το μεγαλύτερο μέρος του σχεδιασμού διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων για τις Βιβλιοθήκες σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε γύρω από την εξασφάλιση κτιρίων και συλλογών (συντήρηση συλλογής, αποκατάσταση συλλογής, αντικατάσταση συλλογής). Δεν υπήρχαν σχέδια που να περιγράφουν λεπτομερώς τον τρόπο διαχείρισης μιας κατάστασης κατά την οποία όλες οι δημόσιες υποδομές να έχουν υποστεί σοβαρές βλάβες ή να μην υπάρχουν. Η ύπαρξη λίστας τηλεφωνικών αριθμών των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης, όπως η Πυροσβεστική και η Αστυνομία, ήταν άχρηστη, καθώς αυτές οι οντότητες βρίσκονταν κάτω από το νερό ή ήταν απενεργοποιημένες (Hamilton & Brown, 2016a και Hamilton, 2011).

Οι ρόλοι που διαδραμάτισαν οι Βιβλιοθήκες στους τυφώνες Κατρίνα και Ρίτα το 2005 ήταν πολύ σημαντικός, εφόσον τα υπάρχοντα σχέδια έκτακτης ανάγκης ήταν ανεπαρκή και οι βιβλιοθήκες προσέφεραν τη συνέχιση της επιχειρησιακής τους δραστηριότητας. Ο τρόπος διατήρησης των Βιβλιοθηκών ανοιχτών αμέσως μετά την καταστροφή, δεν ήταν χαρακτηριστικό του προγραμματισμού καταστροφών σε Δημόσιες Βιβλιοθήκες.

Πολλοί άνθρωποι οι οποίοι δεν είχαν ποτέ χρησιμοποιήσει τη Βιβλιοθήκη ήρθαν στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες για βοήθεια, γεγονός που αναδεικνύει το ρόλο των Δημόσιων Βιβλιοθηκών σε μια καταστροφή (Hamilton, 2011). Καθώς οι περισσότερες υπηρεσίες (τοπικές, κρατικές, ομοσπονδιακές, κυβερνητικές) ήταν διαθέσιμες μόνο στο διαδίκτυο, οι Βιβλιοθήκες έγιναν τα *de facto* κέντρα επικοινωνίας για τις κοινότητές τους σε καθημερινή βάση. Η εμπειρία του προσωπικού των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση και χρήση ηλεκτρονικών αρχείων και εγγράφων άλλαξε ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο οι Βιβλιοθήκες επικοινωνούν και εξυπηρετούν το κοινό πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από μια καταστροφή. Λόγω του διαδικτύου, κατά τη διάρκεια μίας καταστροφής, οι Βιβλιοθήκες αποτελούν την ουσιαστική σύνδεση με τον κόσμο έξω από τη ζώνη καταστροφής (Hamilton & Brown, 2016a και Hamilton & Brown, 2016b).

2.2.2. Ο τυφώνας Σάντυ

Ο τυφώνας Σάντυ κατέστρεψε τις κοινότητες των παραθαλάσσιων περιοχών στο Queens της Νέας Υόρκης στα τέλη Οκτωβρίου του 2012. Η χειρότερη περιοχή που χτυπήθηκε ήταν η παραλία Rockaways (ή Rockaway Beach). Το κύμα της καταιγίδας έπληξε μεγάλο μέρος της χερσονήσου. Τα σπίτια και οι επιχειρήσεις καταστράφηκαν. Τα τρόφιμα και το πόσιμο νερό δεν μπορούσαν να παραδοθούν στην περιοχή. Τα καταστήματα λιανικής πώλησης, οι εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης, οι τράπεζες και τα σχολεία ήταν όλα κατεστραμμένα. Οι μεταφορές, η ηλεκτρική ενέργεια και οι βασικές υπηρεσίες χρειάστηκαν εβδομάδες για να αποκατασταθούν. Οι τηλεπικοινωνίες ήταν σχεδόν ανύπαρκτες. Οι οικογένειες έπρεπε να μετεγκατασταθούν. Όσοι ήταν σε θέση να παραμείνουν, υπέφεραν σωματικά και συναισθηματικά. Τέσσερις Δημόσιες Βιβλιοθήκες, μεταξύ πολλών άλλων κτιρίων, καταστράφηκαν. Η Queens Library, μετά από 2 μέρες από την καταιγίδα, άνοιξε χωρίς ηλεκτρική ενέργεια προκειμένου να διανείμει έκτακτης ανάγκης. Μέσα σε 3 μέρες από την καταιγίδα, η κινητή βιβλιοθήκη σταθμεύθηκε σε άλλη τοποθεσία, 2 μίλια μακριά, εξοπλισμένη με μέλη του προσωπικού και ενημερωτικά δελτία για να βοηθήσει τους κατοίκους να έχουν πρόσβαση σε πόρους έκτακτης ανάγκης (Εικόνα 2.3).

Εικόνα 2.3 Βιβλιοθήκη Queens Library κατά τη διάρκεια της κρίσης

(Πηγή: <https://ibibliothecary.wordpress.com/2012/11/08/libraries-find-ways-to-serve-their-communities-during-hurricane-sandy/>)

Η Βιβλιοθήκη μοίρασε εμφιαλωμένο νερό, πάνες, τρόφιμα, μπαταρίες, έδινε πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο υποβολής αίτησης για χορήγηση εκτάκτων βοηθημάτων για τα επείγοντα περιουσιακά στοιχεία. Το υποκατάστημα Far Rockaway λόγω έλλειψης ηλεκτρικού ρεύματος, λειτουργούσε μόνο κατά τη διάρκεια της ημέρας. Μετά από 13 ημέρες το προσωπικό και οι εθελοντές κατάφεραν να λύσουν το πρόβλημα και το υποκατάστημα παρέμενε ανοικτό όλο το 24ωρο. Το υποκατάστημα Far Rockaway φιλοξένησε επίσης επείγουσες ιατρικές υπηρεσίες. Συνεργάστηκε με κέντρα υποστήριξης ψυχικής υγείας και άλλους κοινοτικούς φορείς υγείας, για την υλοποίηση προγραμμάτων σχετικά με ζητήματα ψυχικής υγείας που σχετίζονται με καταστροφές.

Το Rockaways ήταν, σε μεγάλο βαθμό, κοινότητα ανθρώπων χαμηλού εισοδήματος. Όπως συνηθίζεται στις κοινότητες χαμηλού εισοδήματος, το μορφωτικό επίπεδο, η ψηφιακή παιδεία και η πρόσβαση στην τεχνολογία, ήταν χαμηλές. Η Βιβλιοθήκη χρησίμευσε ως ασφαλές καταφύγιο, ως κόμβος πληροφοριών και τεχνολογίας, ως έδρα για τοπικές εθελοντικές οργανώσεις που διανέμουν τρόφιμα, είδη ένδυσης και προμήθειες.

2.2.3. Η κρίση από την υπερβολική χρήση οπιοειδών στη Βιβλιοθήκη McPherson

Η χρήση οπιοειδών, τα τελευταία χρόνια φτάνει σε κρίσιμα επίπεδα σε πολλές πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Σε κάποιες Βιβλιοθήκες (όπως στο Ντένβερ και τη Φιλαδέλφεια) υπήρξαν θάνατοι εντός των Βιβλιοθηκών από υπερβολική δόση οπιοειδών και κάποιοι βιβλιοθηκονόμοι που εργάζονται σε Δημόσιες Βιβλιοθήκες ανέλαβαν νέες δράσεις.

Για δεκαετίες, η γειτονιά του Κένσινγκτον της Φιλαδέλφειας ήταν διαβόητη για την εδραιωμένη φτώχεια, το υψηλό ποσοστό εγκληματικότητας και την ανεξέλεγκτη εξάρτηση από τα οπιοειδή. Είναι μια πόλη με υψηλά ποσοστά θανάτων λόγω υπερβολικής δόσης οπιοειδών. Είναι επίσης η έδρα της Βιβλιοθήκης McPherson Square του Free Library of Philadelphia (FLP), η οποία βρίσκεται σε ένα μικρό πάρκο, με το παρατσούκλι Needle Park, όπου οι τοξικομανείς κάνουν συνήθως εκεί την χρήση ναρκωτικών.

Ο Judi Moore, εργάστηκε ως διευθυντής υποκαταστήματος και βιβλιοθηκονόμος στη Βιβλιοθήκη McPherson, η οποία εξυπηρετεί μια γειτονιά με πολλούς χρήστες ναρκωτικών ουσιών, γύρω από τις λεωφόρους Kensington και Indiana. Μετά από τέσσερα κρούσματα υπερβολικών δόσεων στο κτίριο της κατά τη διάρκεια ενός έτους, η Βιβλιοθήκη McPherson αποφάσισε να αναλάβει δράση. Το προσωπικό της Βιβλιοθήκης ζήτησε προληπτικά την κατάρτιση σε φάρμακα κατά της υπερβολικής δόσης και εκπαιδεύτηκε στο πώς να τα χρησιμοποιεί. Οι εργαζόμενοι της Βιβλιοθήκης χορηγούν, όταν υπάρχει κρούσμα, εισπνεόμενο φάρμακο (Narcan) κατά της υπερβολικής δόσης, ώστε να αντιμετωπίζουν τα συμβάντα. Επίσης έλαβαν και άλλα προληπτικά μέτρα, όπως νέους κανόνες για τη χρήση των αποχωρητηρίων (τουαλέτες) και αυξημένη παρακολούθηση των χώρων και της δραστηριότητας των επισκεπτών (Εικόνα 2.4).

Εικόνα 2.4 Συλλογή βελόνων γύρω από το McPherson Square Branch στο Kensington
(Πηγή: Newall, 2017)

Τον Φεβρουάριο του 2017, 26 άτομα εκπαιδεύθηκαν, βιβλιοθηκονόμοι, βοηθητικό προσωπικό βιβλιοθηκών και φρουροί και πέρασαν την εκπαίδευση αντιστροφής της υπερβολικής δόσης. Η Βιβλιοθήκη διαθέτει κιτ διάσωσης για υπερβολική δόση οπιοειδών. Είναι ένα εργαλείο διάσωσης, στην ίδια κατηγορία με τους πυροσβεστήρες και τους αυτοματοποιημένους εξωτερικούς απινιδωτές. Εκτός από το εκπαιδευμένο προσωπικό στη χρήση του φαρμάκου Narcan, η Βιβλιοθήκη προσέλαβε και κοινωνικό λειτουργό. Συνεργάζονται στενότερα με την αστυνομική υπηρεσία, η οποία έχει πλέον πιο τακτική παρουσία στο κτίριο για να αντιμετωπίσουν οποιοδήποτε κρούσμα.

Η ενασχόληση με τα κοινωνικά ζητήματα έρχεται συχνά στο προσκήνιο στις Βιβλιοθήκες. «Για να ασχοληθούμε πλήρως με τις κοινότητές μας, αντιμετωπίζοντας αυτές τις προκλήσεις, επαναπροσδιορίζεται η έννοια της Δημόσιας Βιβλιοθήκης» τονίζουν οι βιβλιοθηκονόμοι οι οποίοι εκπαιδεύθηκαν στην αντιμετώπιση της υπερβολικής χρήσης οπιοειδών. Το μοντέλο αυτό της διαχείρισης της κρίσης έχει επεκταθεί και σε άλλες Βιβλιοθήκες οι οποίες αντιμετωπίζουν παρόμοιες καταστάσεις.

Οι βιβλιοθηκονόμοι θα μπορούσαν να μην κάνουν τίποτε από τα παραπάνω. Θα μπορούσαν να έχουν κλείσει τις πόρτες τους ή να καλέσουν απλώς την αστυνομία να αντιμετωπίσει τα περιστατικά αυτά. Αλλά αυτό θα ήταν για τους εθισμένους και για την ζωή γύρω από το πάρκο μια περιφρόνηση. Δεν μπορούν να λύσουν μια κρίση σε όλη την πόλη, όμως μπορούν να σώσουν ζωές στην τοπική κοινότητα την οποία εξυπηρετούν (Newall, 2017) (Εικόνα 2.5).

Εικόνα 2.5 Συνεδρίαση της ομάδας δράσης McPherson για την καταπολέμηση της κρίσης των οπιοειδών στο Κένσινγκτον

(Πηγή: Newall, 2017)

2.2.4. Η κοινωνική κρίση στο Φέργκιουσον

Άλλη μία περίπτωση, στην οποία μία Βιβλιοθήκη απέκτησε σημαντικό ρόλο σε μία κοινωνική αυτή τη φορά κρίση, είναι η περίπτωση της Βιβλιοθήκης Ferguson Municipal Public Library (FMPL), στο Μιζούρι των Η.Π.Α. κατά τη διάρκεια κοινωνικών αναταραχών το καλοκαίρι του 2014. Την κρίση στο Φέργκιουσον πυροδότησε ο θάνατος ενός νεαρού Αφροαμερικάνου από πυρά αστυνομικού, του 18χρονου Μάικλ Μπράουν, ο οποίος ήταν έτοιμος να ξεκινήσει τη φοίτηση του στο κολέγιο. Ο θάνατος του νεαρού πυροδότησε μια σειρά από διαμαρτυρίες, για τον άδικο θάνατό του. Ο Κυβερνήτης της Πολιτείας Μιζούρι κύρηξε το Φέργκιουσον σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου κοινωνικής αναταραχής, τα σχολεία έκλεισαν, οι δρόμοι ήταν σε χάος και ο κυβερνήτης απαγόρευσε την κυκλοφορία από τα μεσάνυχτα έως τις 05.00 καθημερινά. Τα συναισθήματα των ανθρώπων ήταν πολύ δύσκολο να ελεγχθούν. Όταν συνέβη το πρώτο ξέσπασμα της αναταραχής τον Αύγουστο του 2014, ο διευθυντής της FMPL βρισκόταν μόλις στην πέμπτη εβδομάδα της εργασίας του. Πολλοί περίμεναν ότι η Βιβλιοθήκη θα

έκλεινε. Αντί αυτού, το προσωπικό είχε το θάρρος και τη δέσμευση προς την κοινότητα, να διατηρήσει τη Βιβλιοθήκη ανοικτή και να συνεργαστεί με εκπαιδευτικούς και κοινοτικούς οργανισμούς ώστε να παρέχουν πληροφορίες και συναισθηματική υποστήριξη στους πολίτες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών (Alajmi, 2016) (Εικόνα 2.6).

Εικόνα 2.6 Ferguson Municipal Public Library
(Πηγή: Cleveland, 2015)

Όταν τα σχολεία έκλεισαν κατά τη διάρκεια διαμαρτυριών, οι μαθητές συγκεντρώθηκαν στη Βιβλιοθήκη του Ferguson. Το προσωπικό της Βιβλιοθήκης οργάνωσε περισσότερους από 100 εθελοντές εκπαιδευτικούς, οι οποίοι συνέβαλαν στη διαμόρφωση της Βιβλιοθήκης ως καταφύγιο για μαθητές (Εικόνα 2.7).

Εικόνα 2.7 Μαθήματα στη Βιβλιοθήκη του Ferguson
(Πηγή: Cleveland, 2015)

2.2.5. Η κοινωνική κρίση στη Βαλτιμόρη

Ο 25χρονος Αφροαμερικανός Freddie Gray πέθανε από τις επιπλοκές κατάγματος αυχενικών σπονδύλων μετά τη σύλληψή του στις 12 Απριλίου 2015, σύμφωνα με τις τοπικές αρχές

και τα μέσα ενημέρωσης. Σύμφωνα με την εφημερίδα Baltimore Sun, η αστυνομία δεν εξήγησε πώς τραυμάτισε τον νεαρό και γιατί τον συνέλαβε. Η υπόθεση αυτή ήρθε να προστεθεί σε έναν μακρύ κατάλογο αφροαμερικανών, οι οποίοι έχουν σκοτωθεί από λευκούς αστυνομικούς, οι οποίοι κατηγορούνται για ρατσισμό και κατάχρηση εξουσίας σε βάρος υπόπτων που συλλαμβάνουν.

Με αφορμή την κηδεία του Freddie Gray, η Βαλτιμόρη μετατράπηκε σε ένα απέραντο πεδίο μάχης, εξαιτίας των σφοδρών συγκρούσεων που σημειώθηκαν ανάμεσα στις αρχές και τους διαδηλωτές. Η κατάσταση για πολλές μέρες ήταν έκρυθμη, με εκτεταμένα επεισόδια και πυρκαγιές σε κτίρια. Η περιοχή κηρύχθηκε σε κατάσταση έκτακτου ανάγκης και κινητοποιήθηκε η Αστυνομία για να αποκατασταθεί η τάξη. Πάνω από 15 αστυνομικοί μεταφέρθηκαν τραυματισμένοι σε νοσοκομεία. Στο στόχαστρο των διαδηλωτών βρέθηκαν κρατικά οχήματα, περιπολικά και δημόσια κτίρια (Εικόνα 2.8).

Εικόνα 2.8 Βίαια επεισόδια στη Βαλτιμόρη (2015)

(Πηγή : <https://www.newsbomb.gr>)

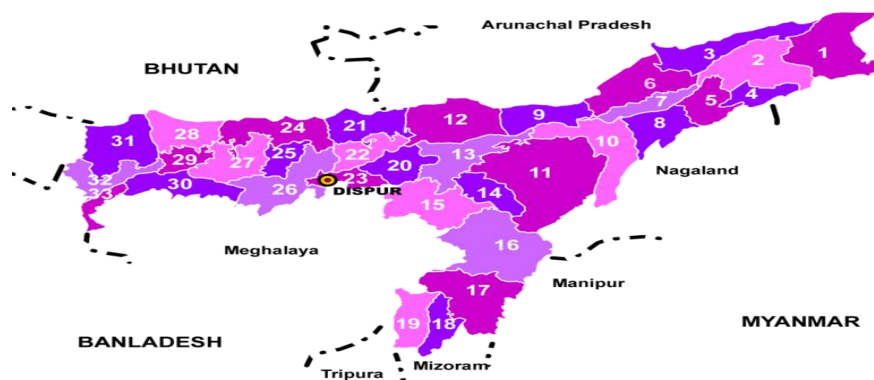
Εικόνα 2.9 Enoch Pratt Free Library

(Πηγή: Wikipedia)

Εκείνη τη νύχτα που ξέσπασε η κοινωνική κρίση στη Βαλτιμόρη, τον Απρίλιο του 2015, η Κάρλα Χέιντεν, υπεύθυνη της Βιβλιοθήκης Enoch Pratt Free Baltimore, είχε εντολή να κλείσει τη Βιβλιοθήκη, μέχρι να καταλαγιάσουν τα βίαια επεισόδια που ξέσπασαν εξαιτίας του θανάτου του Freddie Gray. Τη στιγμή που ο κυβερνήτης του Μέριλαντ κήρυττε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, η Χέιντεν και οι συνάδελφοί της αποφάσισαν να ανοίξουν τις πόρτες της Βιβλιοθήκης την επόμενη ημέρα και να δεχθούν τους ανήσυχους συμπολίτες τους. «Οι κάτοικοι της περιοχής προστάτευσαν τη βιβλιοθήκη», δήλωσε η Δρ. Χέιντεν σε συνέντευξή της «Οι νεαροί άνδρες που στέκονταν απ' έξω ήταν ένα σύμβολο» (Καθημερινή, 2016) (Εικόνα 2.9).

2.2.6. Οι πλημμύρες στο Ασσάμ της Ινδίας

Το Ασσάμ είναι μία από τις 28 Ομόσπονδες Πολιτείες που συγκροτούν σήμερα την Ινδία. Βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της χώρας και η συνολική της έκταση είναι 78.438 τ.χλμ., ενώ ο πληθυσμός της είναι 29.198.000. Πρωτεύουσά της είναι η πόλη Ντισπούρ (Εικόνα 2.10).

Εικόνα 2.10 Χάρτης του Ασσάμ

(Πηγή:Wikipedia)

Τον Ιούνιο του 2004 περισσότεροι από 200 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και εκατομμύρια εκτοπίστηκαν λόγω της σφοδρής κακοκαιρίας που έπληξε την περιοχή αυτή. Η πλημμύρα από τον ποταμό Brahmaputra κατέκλυσε το Assam. Τα επίπεδα των υδάτων των ποταμών αυξήθηκαν λόγω των σφοδρών βροχοπτώσεων, με αποτέλεσμα οι ποταμοί να υπερχειλήσουν. Το αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος ήταν οι καταστροφικές πλημμύρες στις κοιλάδες Brahmaputra και Barak. Εκτός από σπίτια, οι γέφυρες, οι σιδηροδρομικές γραμμές, οι δρόμοι καταστράφηκαν και διακόπηκε η επικοινωνία σε πολλά μέρη. Ολόκληρη η κοιλάδα του Barak παρέμεινε αποκομμένη από τον υπόλοιπο κόσμο για σχεδόν ένα μήνα.

Η Δημόσια Βιβλιοθήκη του Cachar μετατράπηκε σε στρατόπεδο διάσωσης και κέντρο αποκατάστασης για άτομα που πλήγησαν κατά τη διάρκεια της πλημμύρας. Έγινε η κύρια πηγή πληροφοριών και διάδοσης πληροφοριών, καθώς άλλα δίκτυα επικοινωνίας δεν λειτουργούσαν (Satpathy & Chandra, 2017).

2.2.7. Ο ιός Ebola και η Εθνική Ιατρική Βιβλιοθήκη (Η.Π.Α.)

Το 2014, η εκδήλωση της νόσου του ιού της Ebola (EVD), στη Δυτική Αφρική, ανακηρύχθηκε, από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, ως Διεθνής Κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης για την Δημόσια Υγεία.

Η Εθνική Ιατρική Βιβλιοθήκη των Η.Π.Α. (NLM) προσέφερε χρήσιμες πηγές για την αντιμετώπιση της επιδημίας Ebola στην Αφρική. Οι διαδικτυακές πηγές για επαγγελματίες υγείας, σχεδιαστές, ανταποκριτές και ερευνητές περιελάμβαναν το PubMed, το Disaster Lit, την ιστοσελίδα "Ebola Outbreak 2014" και τη βάση δεδομένων των παραλλαγών του ιού *Ebolavirus*. Σε συνεργασία με εκδότες, η NLM προσέφερε δωρεάν πρόσβαση σε άρθρα πλήρους κειμένου σε περισσότερα από 650 βιοϊατρικά περιοδικά και 4000 ηλεκτρονικά βιβλία αναφοράς μέσω της πρωτοβουλίας έκτακτης πρόσβασης.

2.2.8. Η διαρροή αερίου στην κοιλάδα Σαν Φερνάντο στο Λος Άντζελες

Στις 23 Οκτωβρίου 2015, η Southern California Gas Co. ανακάλυψε διαρροή αερίου στην εγκατάσταση αποθήκευσης φυσικού αερίου Aliso Canyon, η οποία διοχέτευε καθημερινά στην ατμόσφαιρα περίπου 1.200 τόνους μεθανίου. Οι κάτοικοι ανέφεραν προβλήματα υγείας, όπως ρινορραγίες, ναυτία, κεφαλαλγίες, πόνους στο στομάχι και αναπνευστικά προβλήματα. Ο κυβερνήτης Τζέρι Μπράουν, στις 6 Ιανουαρίου, κήρυξε την περιοχή σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Η διαρροή σταμάτησε προσωρινά στις 11 Φεβρουαρίου και σφραγίστηκε μόνιμα στις 18 Φεβρουαρίου (Εικόνα 2.11).

Εικόνα 2.11 Εγκατάσταση της Aliso Canyon της εταιρείας φυσικού αερίου της Νότιας Καλιφόρνιας (Πηγή: <https://americanlibrariesmagazine.org/2016/04/05/porter-ranch-library-gas-leak/>)

Πολλοί άνθρωποι μετακόμισαν σε κοντινές περιοχές στην οικογένεια ή σε φίλους τους, αλλά πολλοί άλλοι αναγκάστηκαν να μετακινηθούν σε ξενοδοχεία, σε πόλεις αρκετά μίλια μακριά, όπως στις Burbank, Calabasas και Thousand Oaks.

Η Βιβλιοθήκη και οι υπάλληλοι στο υποκατάστημα Porter Ranch της Δημόσιας Βιβλιοθήκης του Λος Άντζελες παρέμειναν ως πηγή πληροφοριών, υπηρεσιών και υποστήριξης για την κοινότητα. Η Βιβλιοθήκη παρείχε ενημερωμένες πληροφορίες σχετικά με τη διαρροή φυσικού αερίου και σχετικά με ιατρικά θέματα, επίσης παρείχε πρόσβαση σε πολλά εγχειρίδια και σεμινάρια σχετικά με το θέμα. Προηγουμένως όμως, πήρε απαραίτητα μέτρα ασφαλείας εφόσον ήταν 2 μίλια μακριά από το ατύχημα. Εκτός των υπολοίπων τακτικών υπηρεσιών, η Βιβλιοθήκη παρείχε και άλλες υπηρεσίες όπως, μαθήματα γιόγκα και διαλογισμού, έτσι ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να ανακουφίσουν το άγχος τους.

2.2.9. Η κρίση υδάτων στο Φλυντ του Μίτσιγκαν

Στις 25 Απριλίου 2014, οι αξιωματούχοι του Μίτσιγκαν, οι οποίοι επιθυμούσαν να εξοικονομήσουν χρήματα, άλλαξαν την παροχή πόσιμου νερού για την περιοχή του Φλυντ, από το σύστημα πόλης του Ντιτρόιτ, στον ποταμό Φλυντ. Στη περιοχή αυτή, είχε την έδρα της, η G.Motors. Λίγο μετά από την αλλαγή αυτή, οι κάτοικοι του Flint παραπονέθηκαν για σκούρο και δύσσομο νερό, φαγούρα, απώλεια μαλλιών καθώς και για παράξενα δερματικά εξανθήματα. Ανεξάρτητες δοκιμές διαπίστωσαν ότι οι κάτοικοι εμφάνισαν επίπεδα μολύβδου μεγαλύτερα από

100 φορές από το επιτρεπτό επίπεδο. Περίπου 9.000 παιδιά, τα οποία είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στο μόλυβδο και τα αποτελέσματά του, εκτέθηκαν σε μολυσμένο νερό (Πηγή: <https://www.nrdc.org/flint>).

Καθώς όλο και περισσότεροι πολίτες εξέφραζαν τις ανησυχίες τους, οι πολιτειακοί αξιωματούχοι ήταν «σκληροί και αποτρεπτικοί», σύμφωνα με έκθεση της ανεξάρτητης Task Force Flint, την οποία ίδρυσε ο κυβερνήτης του Μίτσιγκαν, Rick Snyder, τον Οκτώβριο του 2015. Οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι αναγνώρισαν το πρόβλημα, μόνο αφού οι κάτοικοι αύξησαν την ευαισθητοποίηση του κοινού και όταν τον Ιανουάριο του 2016, υπέβαλαν μηνύσεις ώστε να πιέσουν για την άμεση αντικατάσταση όλων των σωλήνων νερού και την αλλαγή του δικτύου υδροδότησης.

Τον Νοέμβριο του 2016, ο ομοσπονδιακός δικαστής, διέταξε τους πολιτειακούς αξιωματούχους του Μίτσιγκαν και το Δήμο της πόλης του Φλυντ να εξασφαλίσουν ότι κάθε σπίτι θα είχε πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό. Μέχρι αυτό το σημείο, το βάρος της κάλυψης του ασφαλούς πόσιμου νερού, καθημερινά, ήταν στους κατοίκους, ένας εξαντλητικός αγώνας που διαταράζε τη ζωή τους.

Εικόνα 2.12 Flint Public Library

(Πηγή:Wikipedia)

Παρά την θετική απόφαση του δικαστηρίου και παρά τις προσπάθειές να αναγκάσουν το το Δήμο και την Πολιτεία να συμμορφωθεί με την δικαστική απόφαση, οι τοπικοί αξιωματούχοι αρνήθηκαν, αναφέροντας "οικονομικές, υλικοτεχνικές και πρακτικές δυσκολίες." Το Δεκέμβριο του 2016, το δικαστήριο όρισε έναν διαμεσολαβητή για να βοηθήσει στην επίλυση των παραπάνω ζητημάτων. Τέλος, τον Μάρτιο του 2017, η πόλη Φλυντ και η πολιτεία του Μίτσιγκαν συμφώνησαν να αντικαταστήσουν τις κύριες γραμμές εξυπηρέτησης και να δημιουργήσουν ένα αποτελεσματικό σύστημα παρακολούθησης μολύβδου.

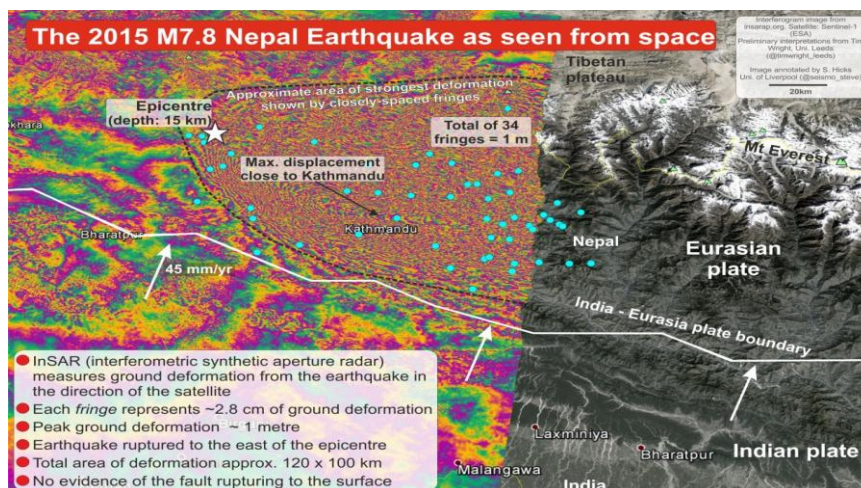
Η Hordyk (2016) υποστήριξε ότι η Δημόσια Βιβλιοθήκη του Φλυντ διαδραμάτισε βασικό ρόλο στην υποστήριξη της κοινότητας με τρεις τρόπους κατά τη διάρκεια της κρίσης των υδάτων: πρώτον, το προσωπικό της ασχολήθηκε άμεσα με τον καθορισμό της πορείας δράσης και του

χειρισμού των πόρων, δεύτερον, χρησίμευσε ως αξιόπιστη και προσβάσιμη πύλη για κρίσιμες πληροφορίες για τα μέλη της κοινότητας και, τρίτον, συνέδεσε τους δωρητές εκτός της πόλης με το τοπικό σύστημα απόκρισης της κοινότητας (Εικόνα 2.12).

Μετά την κρίση Φλυντ, η Βιβλιοθήκη συνεργάστηκε με την StoryCorps, έναν οργανισμό αρχειοθέτησης ομιλίας, ώστε να δημιουργήσει συνεντεύξεις προφορικών ιστοριών για τις εμπειρίες των κατοίκων, ξεκινώντας από το 2016. Η Δημόσια Βιβλιοθήκη του Φλυντ άνοιξε το στούντιο ηχογράφησης για τους κατοίκους, ώστε να πουν την εμπειρία τους από τη ζωή τους με το δηλητηριασμένο νερό. Οι ηχογραφήσεις γίνονταν με τη μορφή συνεντεύξεων και η ομάδα της Βιβλιοθήκης αρχειοθετούσε τις ηχογραφήσεις. Με την άδεια του αφηγητή, το StoryCorps έστελνε το υλικό αυτό, στη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου.

2.2.10. Ο σεισμός στο Νεπάλ

Το Νεπάλ, επίσημα η Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία του Νεπάλ είναι μια ασιατική χώρα, με έκταση 147.181 τ.χλμ. και πληθυσμό 29.218.867 κατοίκους. Πρωτεύουσά του είναι η Κατμαντού (Wikipedia).

Εικόνα 2.13 Ο σεισμός στο Νεπάλ όπως φαίνεται από το διάστημα

(Πηγή: <https://ds.iris.edu/ds/nodes/dmc/specialevents/2015/04/25/nepal/>)

Στις 25 Απριλίου 2015 εκδηλώθηκε σεισμός μεγέθους 7.8 Richter, με επίκεντρο 82 χιλιόμετρα βορειοδυτικά του Κατμαντού στην περιφέρεια Gorkha και είχε ως αποτέλεσμα να σημειωθούν εκτεταμένες ζημιές στο κεντρικό τμήμα του Νεπάλ. Ακολούθησαν αρκετοί μετασεισμοί, με ισχυρότερο αυτόν στις 12 Μαΐου 2015, με μέγεθος 7.3 της κλίμακας Richter. Ο σεισμός αυτός και οι μετασεισμοί που τον ακολούθησαν, προκάλεσαν χιλιάδες θανάτους, κατέστρεψαν ολόκληρα χωριά και εκτόπισαν εκατομμύρια ανθρώπους. Τους σεισμούς συνόδευσαν άλλα γεωδυναμικά φαινόμενα και κυρίως κατολισθήσεις και χιονοστιβάδες. Το Νεπάλ έχει εξαιρετικά απότομη τοπογραφία γεγονός που διευκόλυνε την δημιουργία τους και αύξησε επίσης τον βαθμό επικινδυνότητάς τους. Έτσι οι κατολισθήσεις υπήρξαν υπεύθυνες για εκατοντάδες θανάτους και κλείσιμο δρόμων ζωτικής σημασίας που οδηγούσαν σε χωριά που πλήγησαν (Γκανέτσου, 2016) (Εικόνα 2.13).

Οι επιπτώσεις του σεισμού ήταν μεγάλες σε όλους τους τομείς. Σημειώθηκαν καταστροφές σε υποδομές, κατοικίες, κτίρια και μνημεία πολιτισμικής κληρονομιάς. Το συνολικό εκτιμώμενο κόστος των ζημιών υπολογίστηκε στα 7 δισεκατομμύρια δολάρια. Οι επιπτώσεις έγιναν αισθητές σχεδόν σε όλους τους τομείς, αλλά περισσότερο στον κοινωνικό τομέα. Ο σεισμός άφησε πίσω του περίπου 9.000 θύματα και 23.000 τραυματίες με τις 31 από τις 75 επαρχίες της χώρας να έχουν επηρεαστεί από αυτόν. Οι πληγέντες αναγκάστηκαν να μείνουν σε σκηνές ή σε συνωστισμένα καταφύγια, με κακή υγιεινή και με αυξημένο τον κίνδυνο εκδήλωσης ασθενειών. Για μια χώρα με χαμηλό εισόδημα και περιορισμένους πόρους, όπως το Νεπάλ, ο φόρτος εργασίας των υπηρεσιών διπλασιάστηκε μετά τον καταστροφικό σεισμό. Η κυβέρνηση του Νεπάλ ανακοίνωσε ότι η χώρα βρισκόταν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, δηλώνοντας ότι 14 επαρχίες είχαν υποστεί το σοβαρότερο πλήγμα και απεύθυνε έκκληση για διεθνή υποστήριξη. Σχεδόν άμεσα 34 χώρες ανταποκρίθηκαν και έστειλαν 4050 διασώστες και 87 ιατρικές ομάδες, οι οποίες σε συνεργασία με τις εθνικές ομάδες, προσέφεραν τη βοήθειά τους, μεταξύ άλλων και η χώρα μας (Γκανέτσου, 2016).

Περίπου το 90% των στρατιωτικών δυνάμεων του Νεπάλ, απεστάλη στις πληγείσες περιοχές. Οι βροχοπτώσεις και οι μετασεισμοί ήταν παράγοντες οι οποίοι δεν διευκόλυναν τις προσπάθειες διάσωσης, με δυνητικά δευτερεύοντα αποτελέσματα όπως, οι επιπρόσθετες κατολισθήσεις και οι περαιτέρω ανησυχίες για τις οικοδομές. Οι αδιάβατοι δρόμοι και η κατεστραμμένη υποδομή επικοινωνιών δημιούργησαν σημαντικές προκλήσεις για τις προσπάθειες διάσωσης (Rajbhandari et al., 2015).

Οι Βιβλιοθήκες και τα Αρχεία της χώρας υπέστησαν μεγάλες ζημιές. Ο σεισμός κατέστρεψε και το κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης του Νεπάλ στο Harihar Bhawan, του Pulchowk. Το κτίριο το οποίο φιλοξενούσε περίπου 105.000 βιβλία κατέρρευσε. Τα βιβλία μεταφέρθηκαν σε κούτες και σάκους σε κτίρια σχολείων τα οποία δεν καταστράφηκαν, αλλά και εκεί υπέστησαν φθορές λόγω υγρασίας και μούχλας. Δημιουργήθηκε «Ταμείο Ανακούφισης της Βιβλιοθήκης του Νεπάλ» από την American Library Association (ALA) προκειμένου να ανοικοδομηθούν Αρχεία και Βιβλιοθήκες στο Νεπάλ, τα οποία/οι οποίες υπέστησαν ζημιές από τους σεισμούς (Dhakal, 2017 και Green , 2016) (Εικόνα 2.14).

Επίσης, πολλές από τις Βιβλιοθήκες του Δικτύου της READ (Rural Education and Development)¹⁷, υπέστησαν μεγάλες ζημιές, όπως και οι κοινότητες τους. Αμέσως μετά το σεισμό, οι Βιβλιοθήκες του Δικτύου της READ αποδείχτηκαν ως σημαντικοί πόροι για την άμεση ανακούφιση από καταστροφές. Χρησίμευσαν ως αξιόπιστοι πόροι, οι οποίοι συνέλαβαν ώστε να καλύψουν πολλές από τις ανάγκες των κοινοτήτων τους. Περισσότεροι από 1.000 εθελοντές κινητοποιήθηκαν μέσω των Βιβλιοθηκών και μαζί με την ομάδα του Δικτύου READ του Νεπάλ, παρείχαν βοήθεια για την αντιμετώπιση καταστροφών σε περισσότερους από 50.000 ανθρώπους τους μήνες μετά τους σεισμούς.

Το πλεονέκτημα του READ, μετά το σεισμό, ήταν η ικανότητά του να κινητοποιήσει την τοπική ηγεσία και να οργανώσει τους πόρους ώστε να προσφέρει άμεση ανακούφιση, αλλά και να

¹⁷ Το δίκτυο Rural Education and Development (READ) Global ήταν εμπνευσμένο από μια απλή επιθυμία: να έχει κάθε χωριό μια βιβλιοθήκη. Η Δρ Antonia "Toni" Neubauer, εκπαιδευτικός, δημιούργησε το READ Global το 1991 στο Νεπάλ. Το Δίκτυο αποτελείται από 62 Βιβλιοθήκες στο Νεπάλ.

συντονίσει τις προσπάθειες, μαζί με άλλες μην κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και κυβερνητικές υπηρεσίες, οι οποίες ενδεχομένως να μην είχαν αυτό το είδος άμεσης πρόσβασης στις αγροτικές κοινότητες.

Η Βιβλιοθήκη του Jhuwani¹⁸ (μέλος του READ) της περιοχής Chitwan, στα νότια του Νεπάλ, βρισκόταν σε ασφαλή απόσταση από το επίκεντρο του σεισμού και ο υπεύθυνος της Keshab Acharya, ήξερε ότι ήταν σε θέση να βοηθήσει (Litke, 2015). Ο Keshab άρχισε αμέσως να καλεί τις υπόλοιπες Βιβλιοθήκες μέλη του READ σε ολόκληρη τη χώρα, ώστε να εκτιμήσει τις ζημιές και να συντονίσει τις προσπάθειες ανακούφισης. Οι διακοπές ρεύματος και οι κατεστραμμένες τηλεφωνικές γραμμές είχαν ως επίπτωση τη συνέχιση της προσπάθειας του για μέρες. Μαζί με άλλα μέλη της Βιβλιοθήκης, επισκέφθηκαν κάθε σπίτι στο χωριό τους ώστε να συγκεντρώσουν δωρεές τροφίμων και άλλα υλικά. Όταν μάθαιναν, ότι ένα χωριό αρκετές ώρες μακριά, είχε χτυπηθεί άσχημα από το σεισμό και δεν είχε λάβει εξωτερική υποστήριξη, διοργάνωναν δίκτυο εθελοντών για να παραδώσουν προμήθειες έκτακτης ανάγκης.

Η Βιβλιοθήκη της κοινότητας Kumari στο Nuwakot, καθώς και τα 2.100 σπίτια, καταστράφηκαν. Η Βιβλιοθήκη υπέστη σημαντικές ζημιές. Παρόλα αυτά το προσωπικό της Βιβλιοθήκης κινητοποιήθηκε για άμεση ανακούφιση των πληγέντων διανέμοντας εκατοντάδες σκηνές αλλά και τρόφιμα, ιατρικά αναλώσιμα, ηλιακά φώτα και πακέτα φροντίδας νεογνών.

Οι ηλιακοί συλλέκτες της Βιβλιοθήκης Kumari, οι οποίοι παρέμειναν άθικτοι, χρησίμευσαν ως η μοναδική πηγή ηλεκτρικής ενέργειας στο χωριό, επιτρέποντας στους ανθρώπους να φορτίζουν τα κινητά τους τηλέφωνα, ώστε να επικοινωνήσουν με την οικογένειά τους και τους φίλους τους (Litke, 2015) (Εικόνα 2.15).

Επειδή οι κοινότητες εξαρτώνταν ήδη από τις Βιβλιοθήκες του Δικτύου READ, οι κάτοικοι ήταν πρόθυμοι να προσφέρουν εθελοντικά το χρόνο τους ώστε να κατασκευάσουν προσωρινές δομές, ώστε τα εκπαιδευτικά προγράμματα να μπορέσουν να συνεχιστούν ακόμα και αν η Βιβλιοθήκη είχε υποστεί βλάβη. Το Δίκτυο Βιβλιοθηκών READ προσέφερε συνεχιζόμενα προγράμματα ώστε να βοηθήσει τα μέλη της κοινότητας να ανακτήσουν την απώλεια των σπιτιών και των μέσων διαβίωσής τους, καθώς και δραστηριότητες και εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά των οποίων τα σχολεία είχαν καταστραφεί. Μακροπρόθεσμα, οι Βιβλιοθήκες του Δικτύου παρέχουν κατάρτιση σε βιώσιμες δραστηριότητες δημιουργίας εισοδήματος, όπως ράψιμο, ύφανση, μελισσοκομία και γαλακτοπαραγωγή, έτσι ώστε οι οικογένειες να μπορούν να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους.

Επιπλέον, για τα άτομα με αναπηρίες, που συχνά παραβλέπονται κατά τη διάρκεια των προσπαθειών για την αντιμετώπιση καταστροφών και συνεπώς διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο τραυματισμού ή θανάτου, το Δίκτυο READ εισάγει, σε συνεργασία με την ALA, τον βασικό προγραμματισμό για την εκπαίδευση ΑΜΕΑ, ο οποίος περιλαμβάνει προσβάσιμη πληροφόρηση

¹⁸ Η Κοινοτική Βιβλιοθήκη Jhuwani άρχισε να λειτουργεί από το 2001 και έκτοτε εξυπηρετεί την κοινότητα. Η Κοινοτική Βιβλιοθήκη Jhuwani έχει λάβει υποστήριξη από το Δίκτυο Βιβλιοθηκών READ, τα μέλη του οποίου είναι εταίροι της American Library Association (ALA), για την ανάπτυξη υποδομών (όπως κτίριο Βιβλιοθήκης, έπιπλα, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και βιβλία) και έχει επίσης υποστηρίξει την διοργάνωση διάφορων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

και επικοινωνία, εκπαίδευση, ενημέρωση, με στόχο τη μείωση του κινδύνου μετά από καταστροφή λόγω αναπηρίας (Sciabica, 2016).

Εικόνα 2.14 Βιβλία που ανήκουν στην Εθνική Βιβλιοθήκη του Νεπάλ αποθηκεύονται σε αίθουσα της Σχολής Mahendra Bhawan, στο Κατμαντού

(Πηγή: <https://thehimalayantimes.com/kathmandu/quake-damaged-nepal-national-library-awaits-reconstruction/>)

Εικόνα 2.15 Η Βιβλιοθήκη της κοινότητας Kumari, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως «γραμμή ζωής», μέσω των ηλιακών συλλεκτών της

(Πηγή: Litke, 2015).

Κεφάλαιο 3.

Η μεθοδολογία της έρευνας

3.1. Το ερευνητικό πρόβλημα

Η έρευνα στο χώρο των Βιβλιοθηκών και των Κέντρων Πληροφόρησης σχετικά με τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων παραδοσιακά εστιάζεται σε σχέδια διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων για μία συγκεκριμένη Βιβλιοθήκη ή ένα Κέντρο Πληροφόρησης για τις συλλογές, τα αρχεία και τον εξοπλισμό, αλλά και για το προσωπικό και τους αναγνώστες / ερευνητές της βιβλιοθήκης ή του κέντρου. Τα σχέδια διαχείρισης καταστροφών περιλαμβάνουν σχέδια διαχείρισης για τις φάσεις πριν την καταστροφή (πρόληψης και ετοιμότητας), κατά τη διάρκεια της καταστροφής (αντιμετώπισης των αποτελεσμάτων) και μετά την καταστροφή (Εκτίμησης ζημιών, Αξιολόγησης).

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί στο εξωτερικό σημαντική έρευνα σχετικά με τους ρόλους τους οποίους μπορούν να διαδραματίσουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση μιας κρίσης ή μιας καταστροφής στην κοινότητα την οποία εξυπηρετούν, ανεξάρτητα αν η κρίση ή η καταστροφή έχει πλήξει τις ίδιες τις Βιβλιοθήκες. Οι Βιβλιοθήκες αναλαμβάνουν νέους ρόλους σε μια καταστροφή και με αυτό αποκτούν στρατηγικές επιχειρησιακές ευθύνες πέρα από τις παραδοσιακές δραστηριότητες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων (συλλογές, αρχεία εξοπλισμός). Η νέα κατεύθυνση στην έρευνα δίνει έμφαση στις συνεχιζόμενες επιχειρησιακές λειτουργίες. Οι βιβλιοθήκες μπορούν να γίνουν τα κέντρα επικοινωνίας για τις κοινότητές τους σε μια κρίση (Hamilton & Brown, 2016a).

Το ερευνητικό πρόβλημα της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετήσει τους ρόλους τους οποίους μπορούν να διαδραματίσουν οι Βιβλιοθήκες πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από μια καταστροφή ή μια κρίση η οποία έχει πλήξει την κοινότητα την οποία εξυπηρετούν, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των καταστροφών και κρίσεων εξαρτάται από την ακριβή και έγκαιρη διάδοση των πληροφοριών, η οποία είναι ένα σημαντικό στοιχείο της διαχείρισης των καταστροφών. Παρουσιάζονται προβλήματα επικοινωνίας εν μέρει από την καταστροφή, τη διακοπή ή τη μη διαθεσιμότητα της επικοινωνίας, τον εξοπλισμό και το δημόσιο σύστημα πληροφοριών. Η έλλειψη συγκεκριμένων πληροφοριών στις κατά τόπους περιοχές, περιορίζει την αποτελεσματικότητα της πρόγνωσης και της αντίδρασης σε καταστροφές. Οι Βιβλιοθήκες μπορούν να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο ενεργώντας ως κέντρα πληροφόρησης για τις καταστροφές και τις κρίσεις (Satpathy & Chandra, 2017).

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να μελετήσει τους ρόλους τους οποίους μπορεί να έχει μία Βιβλιοθήκη στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών. Αυτό γίνεται σε δύο επίπεδα: Αρχικά βιβλιογραφικά, παρουσιάζονται οι διάφοροι τύποι κρίσεων και καταστροφών και κατ' αντιστοιχία με αυτούς, παρουσιάζονται και αναλύονται μελέτες περίπτωσης από τη διεθνή βιβλιογραφία κατά τις οποίες κάποια ή κάποιες βιβλιοθήκες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των συγκεκριμένων κρίσεων και καταστροφών. Δεύτερον, μέσω πρωτότυπης εμπειρικής έρευνας, διερευνώνται αφενός η ύπαρξη σχεδίων διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών σε Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και αφετέρου οι αντιλήψεις των εργαζόμενων σε Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα σχετικά με τους ρόλους τους οποίους μπορεί να έχει μία Βιβλιοθήκη στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών.

3.2. Πληθυσμός και δείγμα

Ο πληθυσμός της έρευνας είναι οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα. Οι Βιβλιοθήκες οι οποίες λειτουργούν στην Ελλάδα είναι οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, οι Δημόσιες Βιβλιοθήκες, οι Δημοτικές Βιβλιοθήκες, Ειδικές Βιβλιοθήκες, Βιβλιοθήκες Ιδρυμάτων, Σχολικές Βιβλιοθήκες, Νοσοκομειακές Βιβλιοθήκες, η Εθνική Βιβλιοθήκη κλπ. Γεωγραφικά αυτές βρίσκονται στην Αττική, στην Πελοπόννησο, στην Ήπειρο, στη Μακεδονία, στη Θράκη, στη Στερεά Ελλάδα, στη Θεσσαλία, στην Κρήτη, στα Νησιά Ιονίου Πελάγους και στα Νησιά Αιγαίου Πελάγους.

Ως δείγμα επιλέχθηκαν 110 εργαζόμενοι οι οποίοι υπηρετούν σε Βιβλιοθήκες των παραπάνω ειδών στην επικράτεια, με γνώμονα το δείγμα να καλύπτει όλα τα είδη των Βιβλιοθηκών, τις ειδικότητες των εργαζομένων και τη γεωγραφική κατανομή των Βιβλιοθηκών σε αντίστοιχα ποσοστά με τον πληθυσμό. Οι Βιβλιοθήκες επιλέχθηκαν από το δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, εκτός από τις ακαδημαϊκές (οι οποίες δεν περιέχονται στο παραπάνω δίκτυο), οι οποίες επιλέχθηκαν προσωπικά από την ερευνήτρια η οποία εργάζεται σε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη.

Το δείγμα μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό του συνόλου των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες των παραπάνω ειδών στην επικράτεια (representative). Επίσης στο δείγμα δεν επικρατούν ειδικές συνθήκες αναφορικά με τους στόχους της έρευνας (unbiased) (Παρασκευόπουλος, 1993α, 1993β και Κορρές 2015α, 2016α).

Στο δείγμα αυτό στάλθηκε ερωτηματολόγιο σε Google forms μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Ανταποκρίθηκαν 75 εργαζόμενοι οι οποίοι συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, με ποσοστό ανταπόκρισης 68,2%. Το ποσοστό ανταπόκρισης θεωρείται επαρκές, επίσης το δείγμα το οποίο συμμετείχε στην έρευνα θεωρείται ικανού μεγέθους συγκριτικά με τον πληθυσμό.

3.3. Οι μέθοδοι έρευνας που χρησιμοποιήθηκαν

Το ερευνητικό πρόβλημα της διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση των ρόλων που μπορούν να παίξουν οι βιβλιοθήκες στη διαχείριση των κρίσεων και των καταστροφών. Η εργασία είναι τόσο βιβλιογραφική, όσο και εμπειρική εφόσον περιέχει πρωτότυπη κυρίως ποσοτική και δευτερευόντως ποιοτική έρευνα.

Στο βιβλιογραφικό μέρος στο κεφάλαιο της ανασκόπησης της βιβλιογραφίας, παρουσιάζονται οι διάφοροι τύποι κρίσεων και καταστροφών και κατ' αντιστοιχία με αυτούς, παρουσιάζονται και αναλύονται μελέτες περίπτωσης από τη διεθνή βιβλιογραφία κατά τις οποίες κάποια ή κάποιες Βιβλιοθήκες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των συγκεκριμένων κρίσεων και καταστροφών.

Στο εμπειρικό μέρος της έρευνας, εφαρμόστηκαν κυρίως ποσοτικές μέθοδοι και δευτερευόντως ποιοτικές μέθοδοι. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2018 και σε αυτήν συμμετείχαν εργαζόμενοι σε Βιβλιοθήκες (ακαδημαϊκές, δημόσιες, δημοτικές Βιβλιοθήκες και Βιβλιοθήκες ιδρυμάτων) στην Ελλάδα. Μέσω της έρευνας διερευνήθηκαν τα παρακάτω θέματα:

1. Στις Βιβλιοθήκες στις οποίες εργάζονται οι συμμετέχοντες στην έρευνα υπάρχουν σχέδια διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων και ποια είναι αυτά;

2. Γνωρίζουν οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες τους νέους ρόλους τους οποίους μπορούν να έχουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών;

3. Με δεδομένους τους ρόλους τους οποίους μπορούν να έχουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, πως αξιολογούν τους συγκεκριμένους ρόλους των Βιβλιοθηκών;

4. Πιστεύουν ότι χρειάζονται εκπαίδευση και / ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών και αν ναι, ποια μορφή θεωρούν ως πλέον αποτελεσματική;

Στους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα στάλθηκε ερωτηματολόγιο σε Google forms μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (Παράρτημα Α), το οποίο περιείχε ερωτήσεις κλειστού τύπου και ερωτήσεις κλιμάκων αξιολόγησης τύπου Likert, οι απαντήσεις στις οποίες μελετήθηκαν μέσω στατιστικής ανάλυσης με τη βοήθεια του SPSS (ποσοτικές μέθοδοι), αλλά και ανοικτού τύπου, οι οποίες αναλύθηκαν μέσω ανάλυσης περιεχομένου (ποιοτικές μέθοδοι).

Οι ερευνητικές προσεγγίσεις (research approaches) οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν είναι η διερευνητική-περιγραφική προσέγγιση (descriptive–investigative), η συναφειακή-συσχετιστική προσέγγιση (correlational) και η σύγκριση διαφορικών ομάδων (ex post facto research) (Παρασκευόπουλος, 1993α, 1993β). Ειδικότερα:

- Το ζητούμενο στις διερευνητικές-περιγραφικές έρευνες είναι η καταγραφή των διαφόρων εκφάνσεων ενός φαινομένου, καθώς και η αναζήτηση και ο εντοπισμός διαφαινόμενων γενικών τάσεων και πιθανών σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών του ερευνητικού προβλήματος.
- Το κύριο χαρακτηριστικό της συναφειακής προσέγγισης είναι ότι προσπαθεί να μελετήσει τις σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών, χρησιμοποιώντας ως μέσο τους αριθμητικούς δείκτες συνάφειας. Οι δείκτες (ή συντελεστές) συνάφειας είναι στατιστικοί δείκτες που ποσοτικοποιούν (εκφράζουν αριθμητικά) το βαθμό της συμμεταβολής των μεταβλητών. Ένα πλεονέκτημα της συναφειακής μεθόδου είναι ότι προσδιορίζει το βαθμό της συνάφειας σε αριθμητική διαβάθμιση (από 0 έως + ή -1).

- Η εφαρμογή της σύγκρισης διαφορικών ομάδων (ή *ex post facto* σύγκρισης) (*Ex post facto* research) προϋποθέτει αρχικά τον εντοπισμό δύο ή περισσότερων ομάδων υποκειμένων οι οποίες αποδεδειγμένα διαφέρουν ως προς τη μία μεταβλητή (η οποία καλείται διαφορική) και στη συνέχεια στον καθορισμό κατά πόσο αυτές οι δύο μεταβλητές διαφέρουν ως προς την άλλη μεταβλητή (η οποία καλείται συγκρινόμενη) (Κορρές, 2015α, 2016α).

3.4. Τα ερευνητικά ερωτήματα

Ερευνητικό ερώτημα 1: Στις Βιβλιοθήκες στις οποίες εργάζονται οι συμμετέχοντες στην έρευνα υπάρχουν σχέδια διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και ποια είναι αυτά;

Ερευνητικό ερώτημα 2: Πως νομίζουν οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες ότι οι Βιβλιοθήκες θα μπορούσαν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από μία κρίση ή μία καταστροφή;

Ερευνητικό ερώτημα 3: Πιστεύουν οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες ότι χρειάζονται εκπαίδευση και / ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών και αν ναι, ποια μορφή θεωρούν ως πλέον αποτελεσματική;

3.5. Οι στατιστικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν

Έγινε εισαγωγή των δεδομένων από τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια στο στατιστικό πακέτο SPSS. Οι μεταβλητές που ορίστηκαν στο SPSS παρουσιάζονται στο Παράρτημα Β.1. Τα δεδομένα τα οποία προέκυψαν από την επεξεργασία των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια παρουσιάζονται στο Παράρτημα Β.2.

Στη συνέχεια έγινε στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων, ειδικότερα έγινε περιγραφική στατιστική ανάλυση, πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι στατιστικής σημαντικότητας και εφαρμόστηκαν μέθοδοι της πολυδιάστατης ανάλυσης δεδομένων (Τσάντας, Μωυσιάδης, Μπαγιάτης & Χατζηπαντελής, 1999, Παρασκευόπουλος, 1990, Παρασκευόπουλος, 1993γ, Κορρές 2015β, 2016β).

Για τη μέτρηση της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου, χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης αξιοπιστίας άλφα του Cronbach. Στη μέθοδο αυτή μετράται η εσωτερική σταθερότητα ενός τεστ. Ο δείκτης συνάφειας άλφα του Cronbach συγκρίνει τη διακύμανση της συνολικής βαθμολογίας του ερωτηματολογίου, με άλλα λόγια το άθροισμα των διακυμάνσεων όλων των ερωτήσεων με κάθε μια ερώτηση ξεχωριστά. Η εσωτερική σταθερότητα του ερωτηματολογίου επιτυγχάνεται με τον υπολογισμό του συντελεστή άλφα του Cronbach συμπεριλαμβάνοντας ή όχι κάθε ερώτηση (Κούπα, 2008).

Εφαρμόσαμε το συντελεστή συσχέτισης r του Pearson ώστε να ελέγξουμε αν οι αντιλήψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στις ερωτήσεις στις οποίες απάντησαν σε πενταβάθμια κλίμακα αξιολόγησης τύπου Likert συσχετίζονται μεταξύ τους. Ο συντελεστής συσχέτισης r του Pearson ελέγχει αν υπάρχει γραμμική συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών-χαρακτηριστικών, έχοντας ως

προϋποθέσεις οι μεταβλητές να είναι συνεχείς και να ακολουθούν την κανονική κατανομή. Το εύρος που μπορεί να πάρει ο r είναι από -1 έως και +1. Το πρώτο μέγεθος μας δείχνει μια τέλεια αρνητική σχέση (αντιστρόφως ανάλογη σχέση), ενώ το δεύτερο μια τέλεια θετική (ευθέως ανάλογη) σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Το μηδέν αντιπροσωπεύει μηδενική σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών (Εμβαλωτής, Κατσής & Σιδερίδης, 2006).

Εφαρμόσαμε την ανάλυση παραγόντων (Factor Analysis), η οποία είναι ουσιαστικά μία τεχνική μείωσης δεδομένων (data reduction technique) (Μπεχράκης, 1999), ώστε να ομαδοποιήσουμε τις 12 ερωτήσεις πενταβάθμιας κλίμακας τύπου Likert, σε σύνθετες μεταβλητές – παράγοντες. Βασικές προϋποθέσεις της ανάλυσης παραγόντων είναι οι μεταβλητές να είναι συνεχείς ή διάταξης, κάθε μεταβλητή θα πρέπει να συσχετίζεται με άλλες, ο αριθμός των μεταβλητών να είναι αρκετά μεγάλος ώστε να περιλαμβάνονται τουλάχιστον 3 μεταβλητές σε κάθε παράγοντα και το μέγεθος του δείγματος να είναι τουλάχιστον ίσο το τριπλάσιο του αριθμού των μεταβλητών. Στην περίπτωση της έρευνας μας, οι μεταβλητές μπορούν να θεωρηθούν ως συνεχείς (scale), έχουμε 12 μεταβλητές και το μέγεθος του δείγματος είναι 75 εργαζόμενοι σε βιβλιοθήκες (> του τριπλάσιου του αριθμού των μεταβλητών = 36). Επίσης επαληθεύθηκε ότι κάθε μεταβλητή συσχετίζεται με άλλες με τη βοήθεια του συντελεστή συσχέτισης του Pearson.

Προκειμένου να μελετήσουμε ομοιότητες και διαφορές στις αντιλήψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες, όπως αποτυπώνονται στις σύνθετες μεταβλητές (παράγοντες-άξονες), αναφορικά με τη σύνθεση του δείγματος και ειδικότερα με το φύλο, τη θέση που έχουν στη Βιβλιοθήκη, το επίπεδο σπουδών τους, το είδος της Βιβλιοθήκης και τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης, ελέγξαμε τις προϋποθέσεις εφαρμογής παραμετρικών και μη παραμετρικών κριτηρίων (Κορρές 2015β, 2016β). Θεωρήσαμε παραμετρικά και μη παραμετρικά κριτήρια. Ως προς τα παραμετρικά κριτήρια σχετικά με τις ομοιότητες-διαφορές απαντήσεων, τα πλέον κατάλληλα είναι το t -test για τον έλεγχο των μέσων δύο ανεξάρτητων δειγμάτων (Independent Samples t -test) και η Ανάλυση διασποράς με έναν παράγοντα (One-Way ANOVA). Εφόσον οι προϋποθέσεις των παραμετρικών κριτηρίων δεν ικανοποιούνται, δηλαδή ούτε τα μεγέθη όλων των υποομάδων είναι ≥ 30 , ούτε οι συναρτήσεις των κατανομών των υποομάδων ακολουθούν την κανονική κατανομή όπως προκύπτει από το κριτήριο Kolmogorov-Smirnov για τον έλεγχο της κανονικότητας (One Sample Kolmogorov-Smirnov test), χρησιμοποιήθηκαν τα αντίστοιχα μη παραμετρικά κριτήρια. Ειδικότερα χρησιμοποιήθηκαν το κριτήριο Mann-Whitney, το οποίο συγκρίνει δύο ανεξάρτητα δείγματα ως προς το αν παρουσιάζουν διαφορές στις συναρτήσεις κατανομών τους και το κριτήριο Kruskal-Wallis, το οποίο συγκρίνει τρία ή περισσότερα ανεξάρτητα δείγματα ως προς το αν παρουσιάζουν διαφορές στις συναρτήσεις κατανομών τους. Η μηδενική υπόθεση και στα δύο κριτήρια είναι ότι τα δείγματα είναι υποσύνολα πληθυσμών με την ίδια συνάρτηση κατανομής. Η εναλλακτική υπόθεση είναι ότι είτε οι συναρτήσεις κατανομών είναι στοχαστικά διατεταγμένες (stochastically ordered) ή ότι είναι άνισες (Κορρές 2015β, 2016β).

Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου του ερωτηματολογίου αναλύθηκαν μέσω ανάλυσης περιεχομένου. Ειδικότερα διερευνήθηκαν οι διαφορετικές απόψεις και εμπειρίες των συμμετεχόντων στην έρευνα τις οποίες κατέγραψαν στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου του ερωτηματολογίου και σε περιπτώσεις που εκφράστηκαν κοινές απόψεις ή εμπειρίες, υπολογίστηκαν τα αντίστοιχα ποσοστά επί του συνόλου των συμμετεχόντων.

3.6. Η συνεισφορά της εργασίας

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μία σειρά από τύπους κρίσεων και καταστροφών και κατ' αντιστοιχία με αυτούς, μελέτες περίπτωσης από τη διεθνή βιβλιογραφία κατά τις οποίες κάποια ή κάποιες Βιβλιοθήκες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των συγκεκριμένων κρίσεων και καταστροφών. Επίσης παρουσιάζει πρωτότυπα αποτελέσματα έρευνας, από ανάλυση των απαντήσεων εργαζομένων σε Ακαδημαϊκές, Δημόσιες, Δημοτικές Βιβλιοθήκες, Νοσοκομειακές, Σχολικές Βιβλιοθήκες και Βιβλιοθήκες Ιδρυμάτων, σε ερωτήματα σχετικά με τα υπάρχοντα σχέδια διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων στις Βιβλιοθήκες στις οποίες εργάζονται, αν γνωρίζουν οι εργαζόμενοι τους νέους ρόλους τους οποίους μπορούν να έχουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, πως νομίζουν ότι οι Βιβλιοθήκες θα μπορούσαν να βοηθήσουν στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών και αν πιστεύουν ότι χρειάζονται εκπαίδευση ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών και ποια μορφή θεωρούν ως πλέον αποτελεσματική.

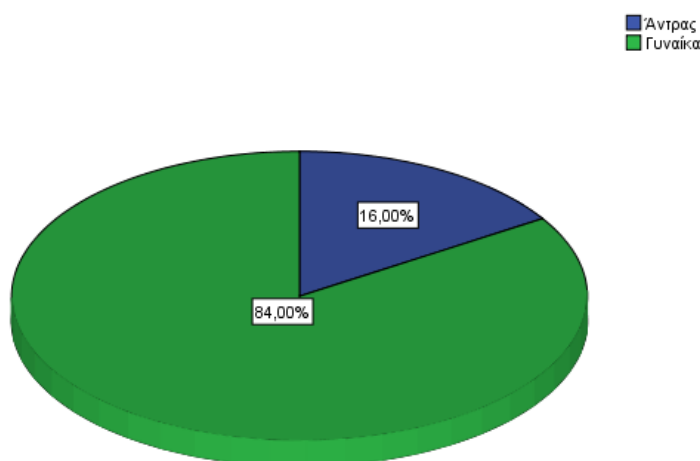
Η εργασία συνεισφέρει στο κενό γνώσης, το οποίο υπάρχει σχετικά με τη συμμετοχή των Βιβλιοθηκών και των εργαζομένων σε αυτές, στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, οι οποίες πλήττουν την κοινότητα την οποία εξυπηρετούν, σε δύο επίπεδα: Πρώτον, συγκεντρώνει και αναλύει μελέτες περίπτωσης στις οποίες κάποια ή κάποιες Βιβλιοθήκες συμμετείχαν στη διαχείριση συγκεκριμένων κρίσεων και καταστροφών οι οποίες δεν έπληξαν μόνο τις ίδιες τις Βιβλιοθήκες και το υλικό τους, αλλά την κοινότητα, αναλαμβάνοντας νέους επιχειρησιακούς ρόλους. Δεύτερον, καταγράφει εμπειρικά αποτελέσματα για τις αντιλήψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες σχετικά με υπάρχοντα σχέδια διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων, τους νέους επιχειρησιακούς ρόλους τους οποίους μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες και την αναγκαιότητα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων.

Κεφάλαιο 4.

Ανάλυση αποτελεσμάτων

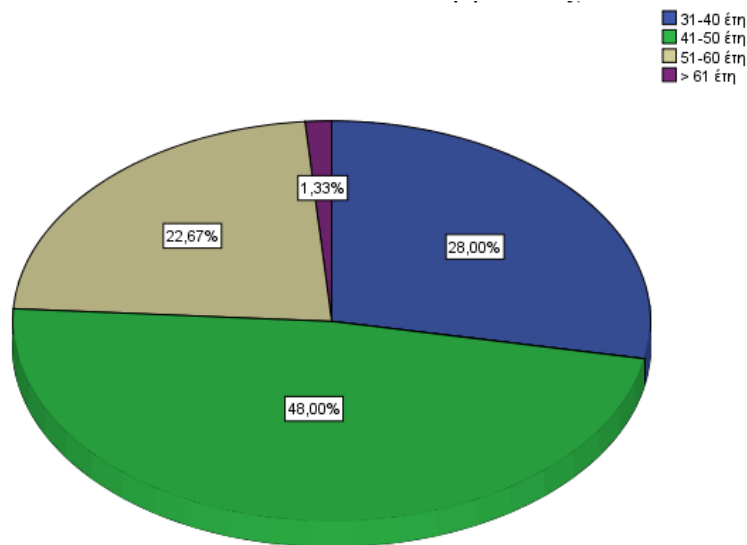
4.1. Το δείγμα της έρευνας

Στην ερώτηση «Α1. Ποιο είναι το κοινωνικό σας φύλο;», το 16% απάντησε Άντρας και το 84% Γυναίκα (Σχήμα 4.1).

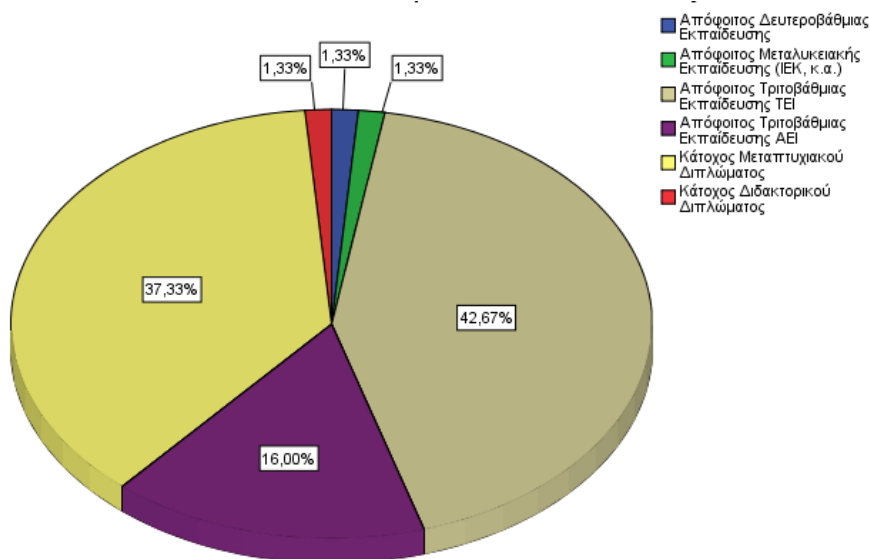
Εικόνα 4.1 Σύνθεση δείγματος ως προς το κοινωνικό φύλο

Στην ερώτηση «Α2. Ποια είναι η ηλικία σας;», το 48% απάντησε 41-50 έτη, το 28% 31-40 έτη, το 22,67% 51-60 έτη, το 1,33% μεγαλύτερη από 61 έτη, ενώ κανένας δεν απάντησε 22-30 έτη (Σχήμα 4.2).

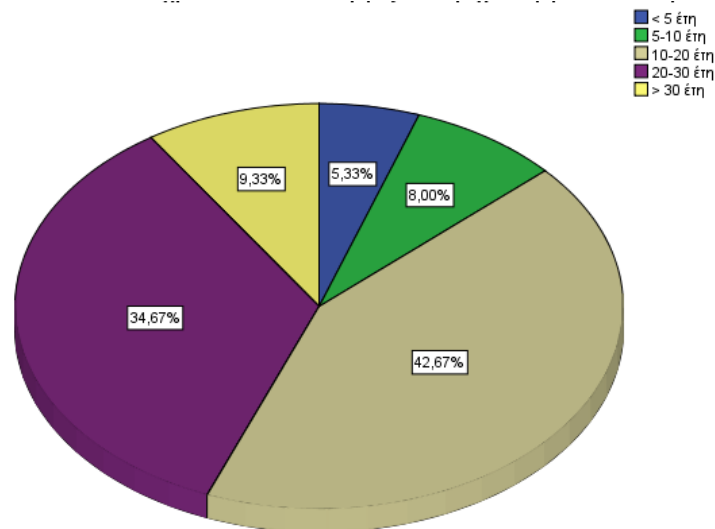
Εικόνα 4.2 Σύνθεση δείγματος ως προς την ηλικία

Στην ερώτηση «Α3. Ποιο είναι το ανώτερο επίπεδο σπουδών σας;» το 42,67% απάντησε Απόφοιτος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ΤΕΙ, το 37,33% Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος, το 16% Απόφοιτος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ΑΕΙ, το 1,33% Απόφοιτος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το 1,33% Απόφοιτος Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης (ΙΕΚ, κ.α.) και το 1,33% Κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος (Σχήμα 4.3).

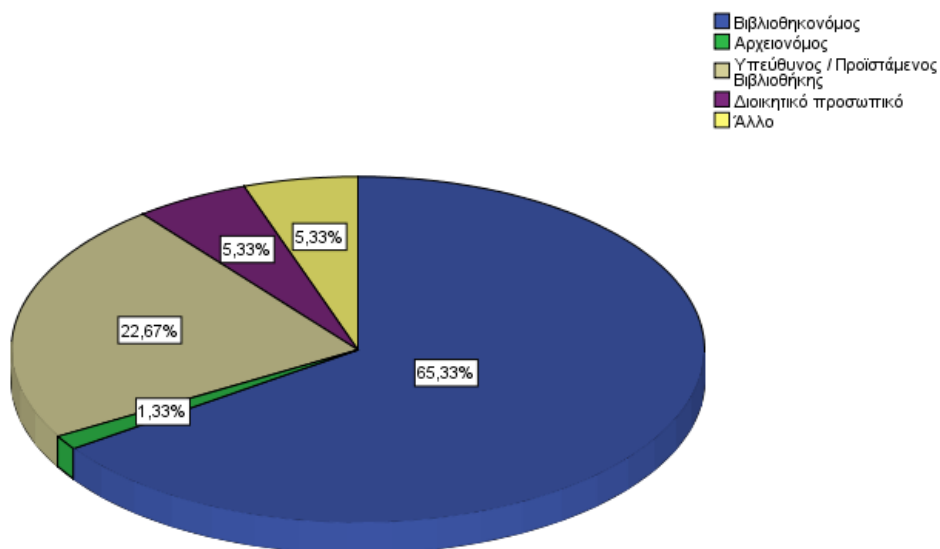
Εικόνα 4.3 Σύνθεση δείγματος ως προς το ανώτερο επίπεδο σπουδών

Στην ερώτηση «Α4. Πόσα χρόνια συνολικά εργάζεστε ή έχετε εργαστεί σε Βιβλιοθήκες;», το 42,67% απάντησε 10-20 έτη, το 34,67% 20-30 έτη, το 9,33% περισσότερο από 30 έτη, το 8% 5-10 έτη και το 5,33% απάντησε λιγότερο από 5 έτη (Σχήμα 4.4).

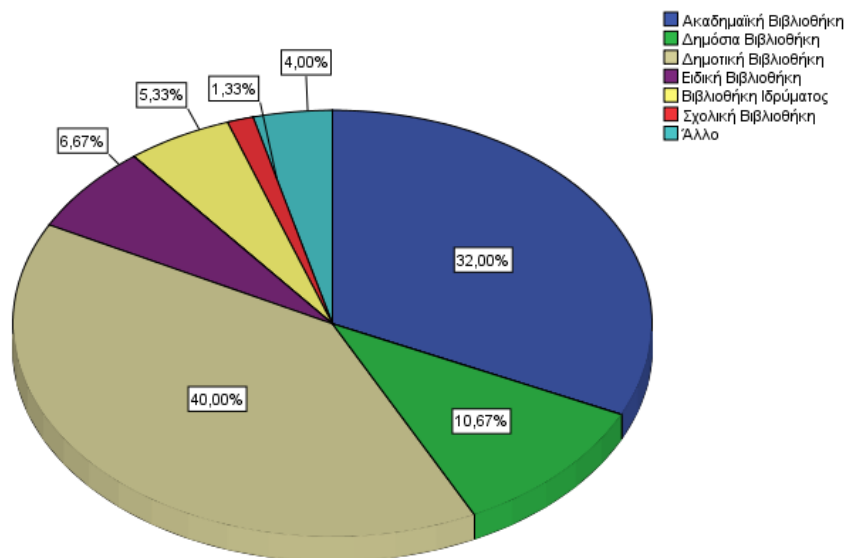
Εικόνα 4.4 Σύνθεση δείγματος ως προς το συνολικό χρόνο υπηρεσίας σε βιβλιοθήκες

Στην ερώτηση «Α5. Τι θέση έχετε στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;» το 65,33% απάντησε Βιβλιοθηκονόμος, το 22,67% Υπεύθυνος / Προϊστάμενος Βιβλιοθήκης, το 5,33% Διοικητικό προσωπικό, το 5,33% απάντησε Άλλο, το 1,33% Αρχειονόμος, ενώ κανένας δεν απάντησε Βοηθητικό προσωπικό. Αυτοί που απάντησαν Άλλο, διευκρίνισαν ότι εργάζονται ως Διευθυντής Βιβλιοθήκης (1 άτομο), ως Αποσπασμένη (1 άτομο), ως ΕΤΕΠ (1 άτομο) και ως Εθελόντρια (1 άτομο) (Σχήμα 4.5).

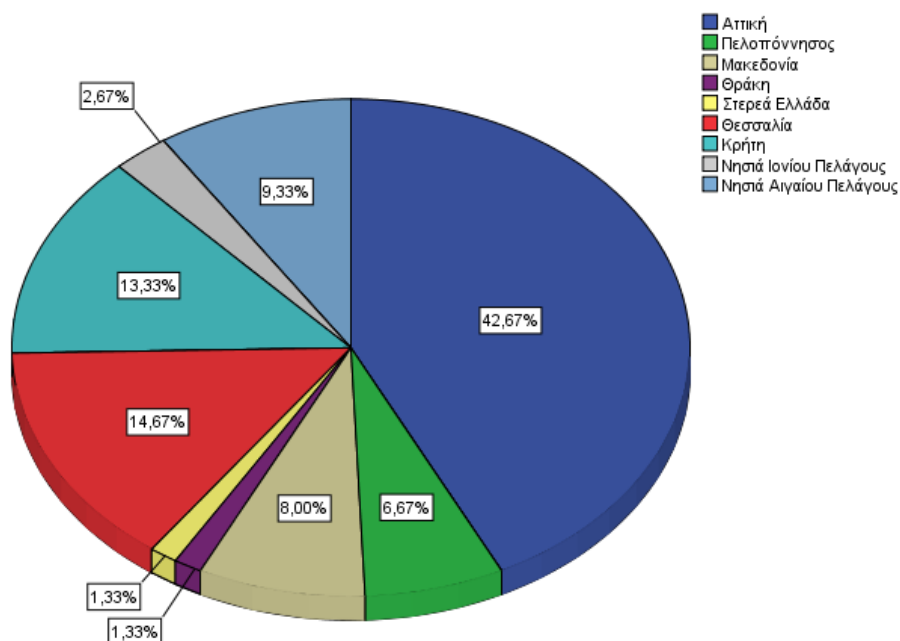
Εικόνα 4.5 Σύνθεση δείγματος ως προς τη θέση εργασίας

Στην ερώτηση «Α6. Παρακαλώ επιλέξτε το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε», το 40% επέλεξε Δημοτική Βιβλιοθήκη, το 32% επέλεξε Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη, το 10,67% Δημόσια Βιβλιοθήκη, το 6,67% Ειδική Βιβλιοθήκη, το 5,33% Βιβλιοθήκη Ιδρύματος, το 4% Άλλο, το 1,33% Σχολική Βιβλιοθήκη, ενώ κανένας δεν επέλεξε Εθνική Βιβλιοθήκη. Αυτοί που απάντησαν Άλλο, διευκρίνισαν ότι εργάζονται σε Παιδική-Εφηβική Βιβλιοθήκη (1 άτομο) και σε Νοσοκομειακή Βιβλιοθήκη (2 άτομα) (Σχήμα 4.6).

Εικόνα 4.6 Σύνθεση δείγματος ως προς το είδος της βιβλιοθήκης

Στην ερώτηση «Α7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;», το 42,67% επέλεξε Αττική, το 14,67% Θεσσαλία, το 13,33% Κρήτη, το 9,33% Νησιά Αιγαίου Πελάγους, το 8% Μακεδονία, το 6,67% Πελοπόννησος, το 2,67% Νησιά Ιονίου Πελάγους, το 1,33% Θράκη, το 1,33% Στερεά Ελλάδα, ενώ κανένας δεν επέλεξε Ήπειρος (Σχήμα 4.7).

Εικόνα 4.7 Σύνθεση δείγματος ως προς το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ανήκει η βιβλιοθήκη

4.2. Αξιοπιστία του ερωτηματολογίου

Στον πίνακα 4.1 υπολογίστηκε ο συντελεστής άλφα του Cronbach συμπεριλαμβάνοντας όλες τις ερωτήσεις κλιμάκων αξιολόγησης τύπου Likert (12 ερωτήσεις), ειδικότερα είναι $\alpha = 0,881$. Παρατηρούμε ότι ο συντελεστής του Cronbach είναι ιδιαίτερα υψηλός, επομένως το ερωτηματολόγιο μπορεί να θεωρηθεί ως αξιόπιστο.

Στον πίνακα 4.2 υπολογίστηκε ο συντελεστής άλφα του Cronbach εξαιρώντας μία ερώτηση κάθε φορά. Παρατηρούμε ότι οι τιμές του συντελεστή άλφα του Cronbach εξαιρώντας μία ερώτηση κάθε φορά ($0,864 \leq \alpha \leq 0,880$), είναι μικρότερες από το συντελεστή άλφα του Cronbach συμπεριλαμβάνοντας όλες τις ερωτήσεις ($\alpha = 0,881$).

Πίνακας 4.1 Συντελεστής α του Cronbach

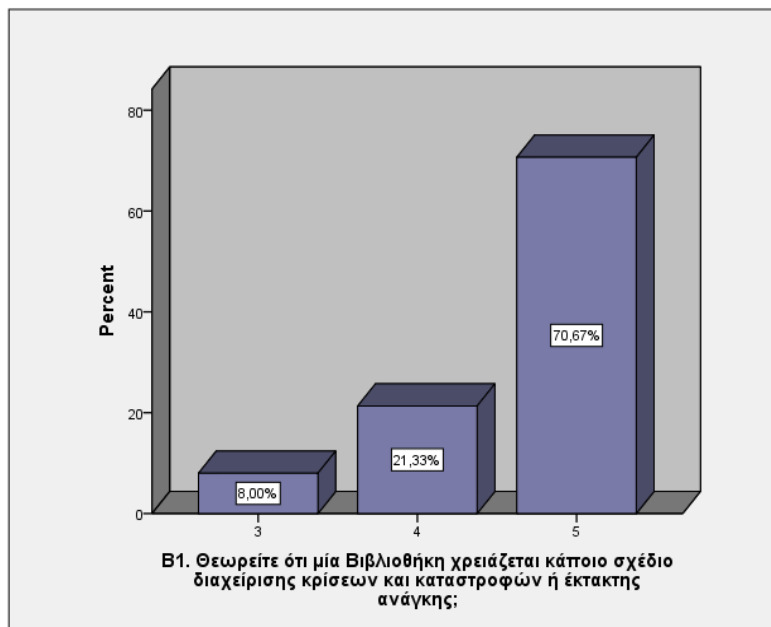
Cronbach's Alpha	N of Items
0,881	12

Πίνακας 4.2 Συντελεστής α του Cronbach αν εξαιρεθεί μία ερώτηση κάθε φορά

	Cronbach's Alpha if Item Deleted
B1. Θεωρείτε ότι μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης;	0,880
Γ1α. Η δημιουργία μιας βάσης πληροφοριών σχετικά με τις καταστροφές / διαχείριση καταστροφών μέσω μιας σχετικής συλλογής	0,866
Γ1β. Η δημιουργία ευαισθητοποίησης και η διάδοση πληροφόρησης στην τοπική κοινότητα μέσω δημοσιεύσεων σχετικών με καταστροφές / κρίσεις	0,864
Γ1γ. Η οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, εργαστηρίων, ομαδικών συζητήσεων, προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, διαδικτυακών σεμιναρίων (Web seminars) σχετικών με καταστροφές, κρίσεις και τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων για την τοπική κοινότητα	0,870
Γ1δ. Η δημιουργία και διατήρηση μιας βάσης δεδομένων για ομάδες διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και υπηρεσίες διάσωσης (Πυροσβεστική, Αστυνομία κλπ) στην οποία να έχει κανείς πρόσβαση από το διαδίκτυο	0,867
Γ2α. Να λειτουργήσει ως σημείο συνάντησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας κατά τη διάρκεια της κρίσης ή της καταστροφής	0,874
Γ2β. Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας για σημεία στα οποία παρέχονται αγαθά πρώτης ανάγκης και πρωτοβάθμια περίθαλψη	0,872
Γ2γ. Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας για το πως θα έρθουν σε επαφή με ομάδες διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και υπηρεσίες διάσωσης (Πυροσβεστική, Αστυνομία κλπ)	0,867
Γ2δ. Να λειτουργήσει ως πόλος επικοινωνίας για τα μέλη της τοπικής κοινότητας παρέχοντας υπηρεσίες δικτύου και τηλεφωνίας αν τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών έχουν υποστεί ζημιές	0,866
Γ2ε. Να δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της τοπικής κοινότητας να υποβάλλουν ηλεκτρονικά αιτήσεις για επανέκδοση εγγράφων που καταστράφηκαν στην κρίση ή την καταστροφή και αιτήσεις για την καταβολή αποζημιώσεων	0,877
Δ3. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση και/ή επιμόρφωση των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών είναι απαραίτητη;	0,873
Δ5. Επιθυμείτε η υπηρεσία σας να οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών;	0,878

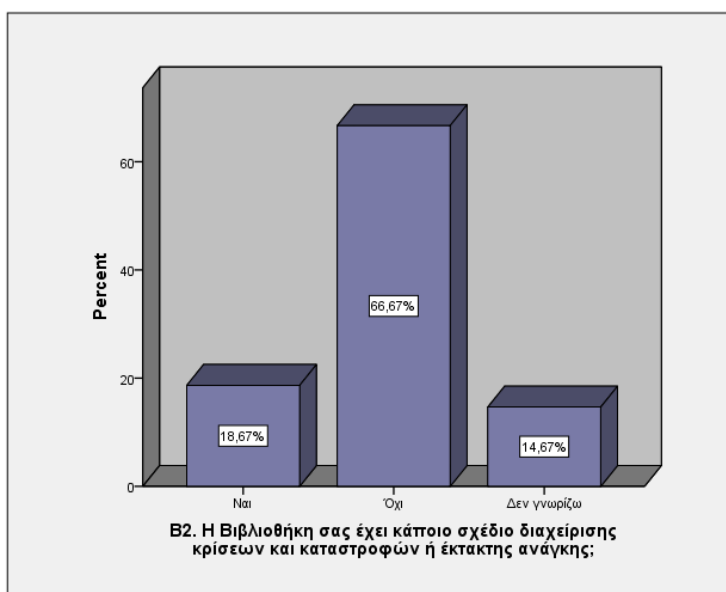
4.3. Αντιλήψεις των εργαζομένων στις βιβλιοθήκες σχετικά με τα σχέδια διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών στις βιβλιοθήκες

Στην ερώτηση «B1. Θεωρείτε ότι μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης;» το 92% απάντησε θετικά (4 ή 5) και το 8% είχε ουδέτερη άποψη. Κανένας δεν απάντησε αρνητικά (Σχήμα 4.8).

Εικόνα 4.8 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση B1

Στην ερώτηση «B2. Η Βιβλιοθήκη σας έχει κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης;», μόνο το 18,67% απάντησε θετικά. Το 66,67% απάντησε αρνητικά, ενώ το 14,67% απάντησε ότι δε γνωρίζει σχετικά (Σχήμα 4.9).

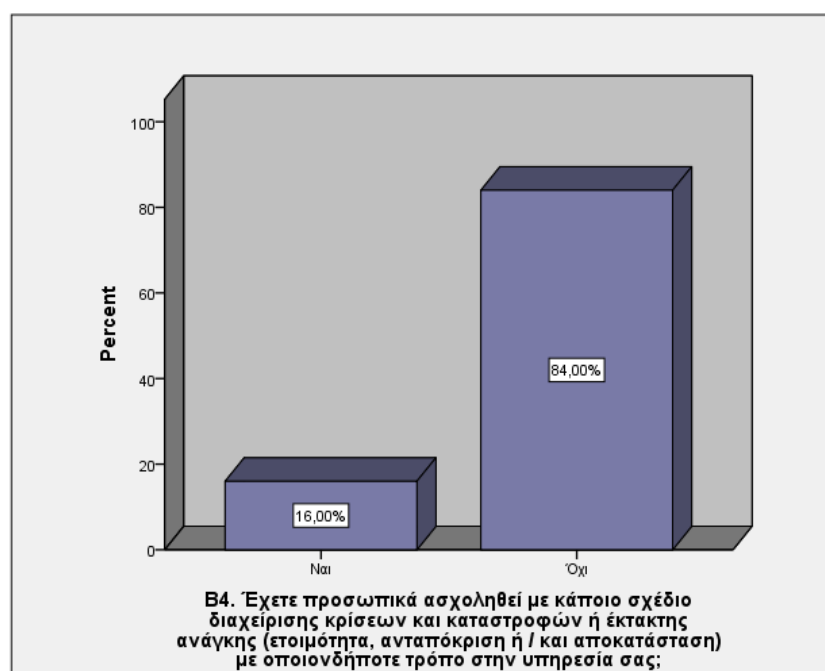

Εικόνα 4.9 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση B2

Στην ερώτηση «B3. Αν απαντήσατε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, να αναφέρετε ποιος ανέπτυξε το υπάρχον σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης στη Βιβλιοθήκη σας;» δόθηκαν οι απαντήσεις:

- «Ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφείο ή άτομο εκτός της βιβλιοθήκης αλλά εντός του ιδρύματος» απάντησαν 8 άτομα (10,7%),
- «Ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθήκη με εκπαίδευση ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών» απάντησαν 3 άτομα (4,0%),
- «Δεν γνωρίζω» απάντησαν 2 άτομα (2,7%),
- «η Επιτροπή Βιβλιοθήκης» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «η Προϊσταμένη της Βιβλιοθήκης» απάντησε 1 άτομο (1,3%) και
- «Μία Επιτροπή θεσμικών οργάνων» απάντησε 1 άτομο (1,3%).

Στην ερώτηση «B4. Έχετε προσωπικά ασχοληθεί με κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης (ετοιμότητα, ανταπόκριση ή / και αποκατάσταση) με οποιονδήποτε τρόπο στην υπηρεσία σας;», το 84% απάντησε αρνητικά, ενώ μόνο το 16% απάντησε θετικά (Σχήμα 4.10).

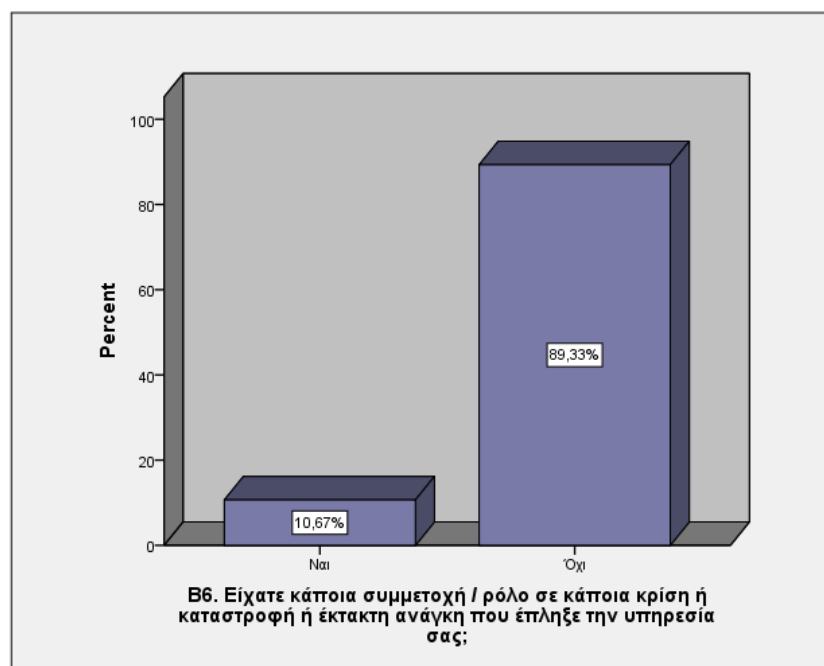
Εικόνα 4.10 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση B4

Στην ερώτηση «B5. Αν απαντήσατε θετικά στην παραπάνω ερώτηση, με ποιους τρόπους έχετε ασχοληθεί με το εν λόγω σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης;» δόθηκαν οι απαντήσεις:

- «Ως μέλος επιτροπών προγραμματισμού διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης» απάντησαν 3 άτομα (4,0%),

- «Ως δημιουργός ενός σχεδίου διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης» απάντησαν 2 άτομα (2,7%),
- «Άσκηση πυρασφάλειας» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Σαν εργαζόμενος στη Βιβλιοθήκη με εκπαίδευση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Ως ειδικός σε σχέδια αντιμετώπισης καταστροφών (μεταπτυχιακή εργασία σχετική) και ως επόπτης κτιρίου Βιβλιοθήκης. Παρότι δεν είναι επίσημα εγκεκριμένο το σχέδιο, υπάρχει ένα ανεπίσημο το οποίο αφορά την εκκένωση του κτιρίου, τις οδηγίες στο κοινό καθώς και ομάδα (από το προσωπικό) για την αντιμετώπιση των αναγκών» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Ως εκπαιδευτής, παρέχοντας εκπαίδευση σε εργαλεία και τρόπους διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών» απάντησε 1 άτομο (1,3%) και
- «Ως συμμετέχων σε σεμινάριο διαχείρισης κρίσεων, καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης» απάντησε 1 άτομο (1,3%).

Στην ερώτηση «6. Είχατε κάποια συμμετοχή / ρόλο σε κάποια κρίση ή καταστροφή ή έκτακτη ανάγκη που έπληξε την υπηρεσία σας;», το 10,67% απάντησε θετικά, ενώ το 89,33% απάντησε αρνητικά (Σχήμα 4.11).

Εικόνα 4.11 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση B6

Στην ερώτηση «B7. Αν απαντήσατε θετικά στην παραπάνω ερώτηση, παρακαλώ αναφέρετε ποια ήταν η συμμετοχή σας, εάν αισθανθήκατε προετοιμασμένοι, τι σας βοήθησε, τι θα θέλατε να είχατε και / ή τα συναισθήματά σας γύρω από την εμπειρία» δόθηκαν οι απαντήσεις:

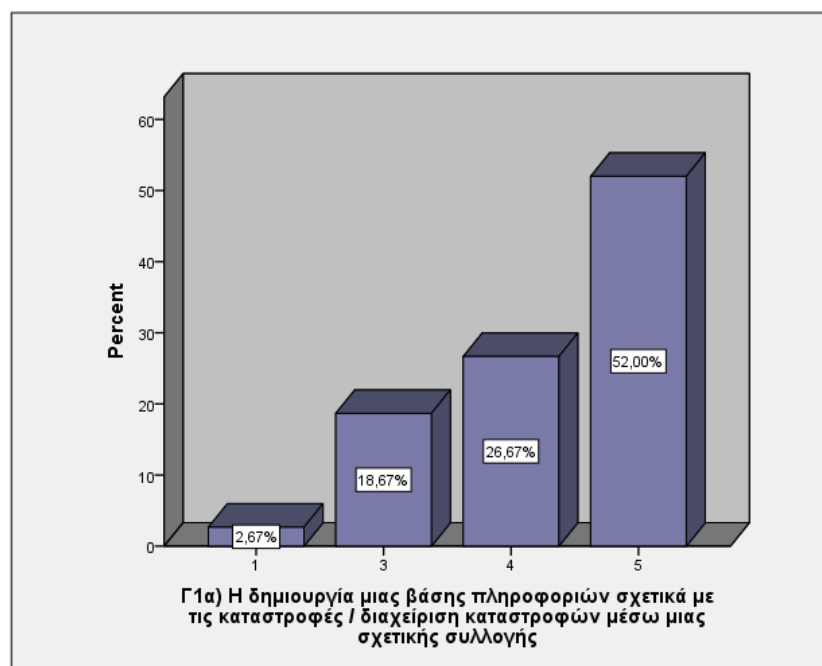
- «1) Αντιμετώπιση φωτιάς. Εφαρμογή του πρόχειρου σχεδίου εκκένωσης του κτιρίου, και άμεση ενημέρωση των αρμόδιων υπηρεσιών. 2) Αντιμετώπιση των επιπτώσεων διαρρήξεων και κλοπών εφαρμόζοντας τα προβλεπόμενα ως επόπτης του κτιρίου.» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Αντιμετώπιση φωτιάς από χαλασμένο υπολογιστή. Με βοήθησε η ψυχραιμία μου.» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Διάσωση βιβλίων από πλημμύρα» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Είχα βάρδια στο μεγάλο σεισμό του 1999, όπου η βιβλιοθήκη ήταν γεμάτη φοιτητές! Με ψυχραιμία προσπάθησα να ηρεμήσω τους φοιτητές μετά τον πανικό που επικράτησε, προσπαθήσαμε να εφαρμόσουμε κάποια από τα μέτρα που γνωρίζουμε σε αυτές τις περιπτώσεις και όταν σταμάτησε ο σεισμός έκλεισα τη βιβλιοθήκη αφού πρώτα εκκενώθηκε ο χώρος!» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Ήμουν υπηρεσία την ώρα του σεισμού της Πάρνηθας το 1999. Πρώτο μέλημά μου ήταν να εκκενώσω τη Βιβλιοθήκη με τη συνάδελφό μου, από τις εξόδους κινδύνου, μετά το πέρας της δόνησης. Αφού ολοκληρώσαμε τον έλεγχο και δεν υπήρχε αναγνώστης στον χώρο, κατεβάσαμε το ρολό της εισόδου με το τηλεχειριστήριο και βγήκα από το κτίριο. Ευτυχώς, παρά την ένταση, ήμασταν και οι δύο ψυχραιμες και όλα κύλησαν ομαλά.» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Καθάρισμα χιονιού, δεν ήμαστε 100% προετοιμασμένοι, βοήθησαν οι συνάδελφοι, δεθήκαμε περισσότερο με τους συναδέλφους, θα θέλαμε να είχαμε πιο οργανωμένο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων κ.τ.λ.» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Πλημμύρισε η βιβλιοθήκη και τρέχαμε να βγάλουμε τα νερά, να βγάλουμε βιβλία που μόλις είχαμε παραλάβει από τις κούτες, οι οποίες βρίσκονταν στο χώρο που πλημμύρισε. Κατάλαβα γρήγορα τι έπρεπε να κάνουμε γιατί είχα εκπαιδευτεί ως αρχιονόμος σε περίπτωση καταστροφών.» απάντησε 1 άτομο (1,3%) και
- «Το 2011 σε τοπική καταιγίδα, πλημμύρισε με 20 πόντους νερό η Βιβλιοθήκη, ότι βιβλίο υπήρχε σε χαμηλό ράφι, καταστράφηκε, ήμουν απελπισμένη, απροετοίμαστη, τουλάχιστον 800 βιβλία ανασύρθηκαν από λασπόνερα για τον κάδο απορριμμάτων, άλλα 400 βιβλία προσπάθησα με μια ομάδα εθελοντών κατοίκων, οι οποίοι ανταποκρίθηκαν, να τα στεγνώσουμε με πιστολάκια μαλλιών, να τοποθετούμε χαρτί κουζίνας ανάμεσα στις σελίδες, αλλά δυστυχώς μετά από αρκετή φροντίδα και έπειτα από δύο χρόνια, αποσύρθηκαν κι αυτά διότι ανέπτυξαν μύκητες.» απάντησε 1 άτομο (1,3%).
- «Εισβολή τρωκτικών (ποντίκια) στους χώρους της Βιβλιοθήκης το καλοκαίρι του 2017. Τοποθετήθηκαν δολωματικοί σταθμοί εντός και εκτός κτιρίου οι οποίοι ανανεώνονταν ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Το πρόβλημα όμως που διαπιστώθηκε ήταν πολύ μεγαλύτερο από όσο φανταζόμασταν. Τα νεκρά ποντίκια δεν μπορούν να απομακρυνθούν διότι ήταν στην οροφή και συγκεκριμένα μέσα στους αγωγούς του κλιματισμού. Το πρόβλημα δυσοσμίας είχε ενταθεί λόγω της αυξημένης θερμοκρασίας που επικρατούσε. Η Βιβλιοθήκη έκλεισε για το κοινό και στη συνέχεια εντοπίσαμε μέσω των πηγών του διαδικτύου ειδική τεχνογνωσία (ρομπότ) που απολυμαίνει και καθαρίζει τους αγωγούς του κλιματισμού και καλέσαμε εταιρείες για προσφορές. Τελικά μετά από δύο μήνες το πρόβλημα λύθηκε

και η Βιβλιοθήκη επαναλειτούργησε. Μέχρι στιγμής δεν έχουν εντοπιστεί προβλήματα στη συλλογή.»

4.4. Νέοι ρόλοι τους οποίους μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών οι οποίες συμβαίνουν στην τοπική κοινότητα

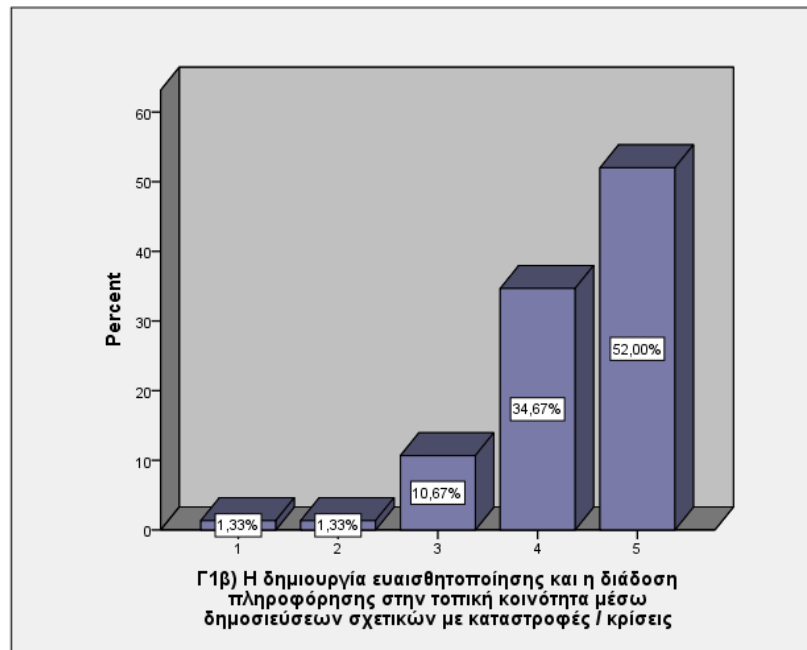
Στους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα, τέθηκε η παρακάτω ερώτηση σχετικά με τους ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη πριν από μια κρίση ή καταστροφή οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα, ώστε σε τέσσερις δεδομένους ρόλους να επιλέξουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους: «Γ1. Ποιοι από τους παρακάτω ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη πριν από μια κρίση ή καταστροφή θεωρείτε ότι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα;»

Σχετικά με τον πρώτο δεδομένο ρόλο: «α) Η δημιουργία μιας βάσης πληροφοριών σχετικά με τις καταστροφές / διαχείριση καταστροφών μέσω μιας σχετικής συλλογής», το 78,67% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 2,67% αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 18,67% εξέφρασε ουδέτερη άποψη (Σχήμα 4.12).

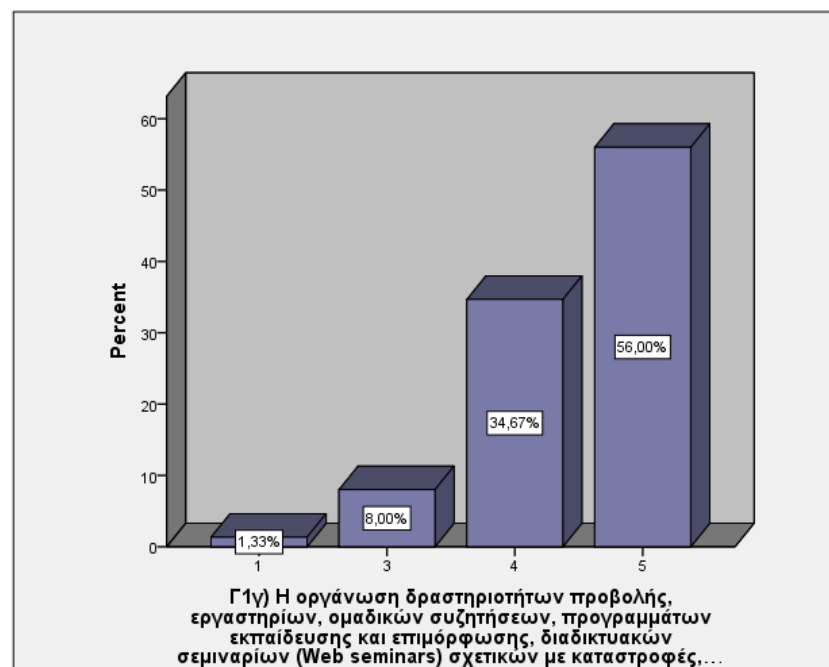
Εικόνα 4.12 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ1α

Σχετικά με το δεύτερο δεδομένο ρόλο: «β) Η δημιουργία ευαισθητοποίησης και η διάδοση πληροφόρησης στην τοπική κοινότητα μέσω δημοσιεύσεων σχετικών με καταστροφές / κρίσεις», το 86,67% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 2,66% αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 10,67% απάντησε ουδέτερα (Σχήμα 4.13).

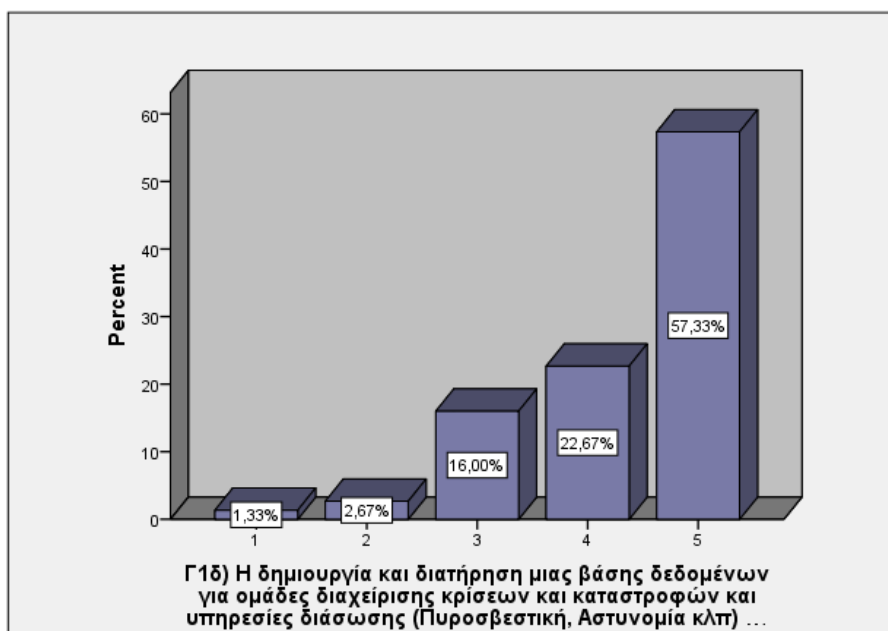
Εικόνα 4.13 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ1β

Σχετικά με τον τρίτο δεδομένο ρόλο: «γ) Η οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, εργαστηρίων, ομαδικών συζητήσεων, προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, διαδικτυακών σεμιναρίων (Web seminars) σχετικών με καταστροφές, κρίσεις και τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων για την τοπική κοινότητα», το 90,67% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 1,33% αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 8% απάντησε ουδέτερα (Σχήμα 4.14).

Εικόνα 4.14 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ1γ

Σχετικά με τον τέταρτο δεδομένο ρόλο: «δ) Η δημιουργία και διατήρηση μιας βάσης δεδομένων για ομάδες διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και υπηρεσίες διάσωσης (Πυροσβεστική, Αστυνομία κλπ) στην οποία να έχει κανείς πρόσβαση από το διαδίκτυο», το 80% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 4% απάντησε αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 16% απάντησε ουδέτερα (Σχήμα 4.15).

Εικόνα 4.15 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ1δ

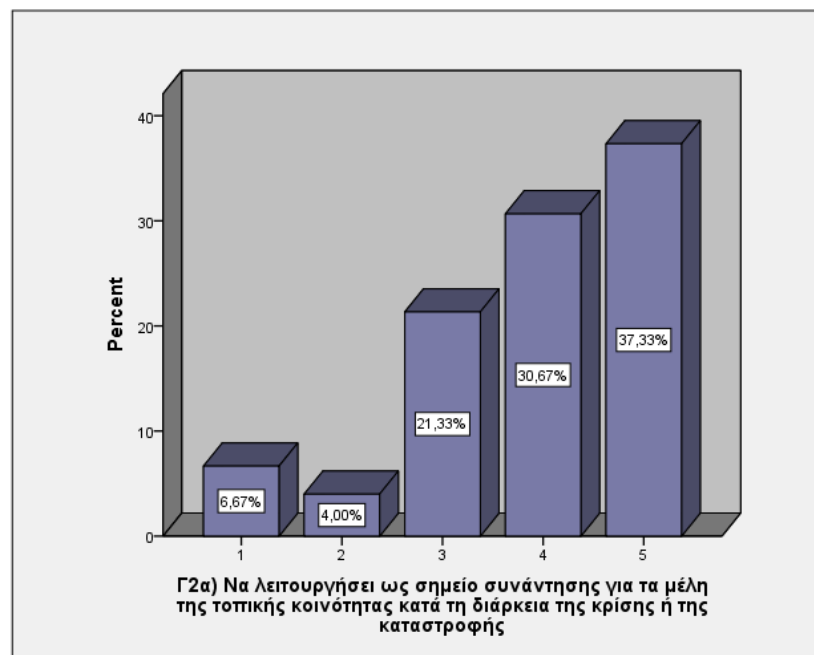
Στην ερώτηση υπήρχε μία επιλογή ώστε να συμπληρώσουν οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες επιπλέον ρόλους, εφόσον το επιθυμούσαν. Οι επιπλέον ρόλοι οι οποίοι επισημάνθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα είναι:

- «Δημιουργία βάσης πληροφοριών σχετική με το θέμα στη Βιβλιοθήκη.» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Επειδή οι δραστηριότητες όπως αναφέρονται στις παραπάνω ερωτήσεις δεν έχουν πάντα μεγάλη συμμετοχή, ίσως κάποιες ξαφνικές ασκήσεις (drills) με πολύ σύντομες και περιεκτικές πληροφορίες φανούν χρήσιμες για ενημέρωση και πρόληψη.» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Η Δημοτική αρχή και ο Στρατός» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Θεωρώ ότι ο ρόλος μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης δεν είναι αυτός.» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Συμφωνώ με την εκπαίδευση, όχι όμως συνέχεια να κουβεντιάζουμε για αυτά τα θέματα, είναι σαν να προετοιμαζόμαστε συνέχεια για την καταστροφή.» απάντησε 1 άτομο (1,3%) και
- «Σχέδιο αντιμετώπισης ανθρωπογενών και φυσικών καταστροφών σε κάθε Βιβλιοθήκη. Αν πρόκειται για αυτοτελή Δημόσια Βιβλιοθήκη τότε πρέπει να έχει σχεδιάσει όλα τα βήματα για την αντιμετώπιση των πιθανών καταστροφών. Αν πρόκειται για Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη η οποία φυσικά συμπεριλαμβάνεται στο

σύνολο των υπηρεσιών και κτιρίων του Ιδρύματος, τότε θα πρέπει να υπάρχει ειδική υπηρεσία συντονισμού ενεργειών και αντιμετώπισης στα πρώτα τουλάχιστον στάδια της όποιας καταστροφής, μειώνοντας την τρωτότητα.» απάντησε 1 άτομο (1,3%).

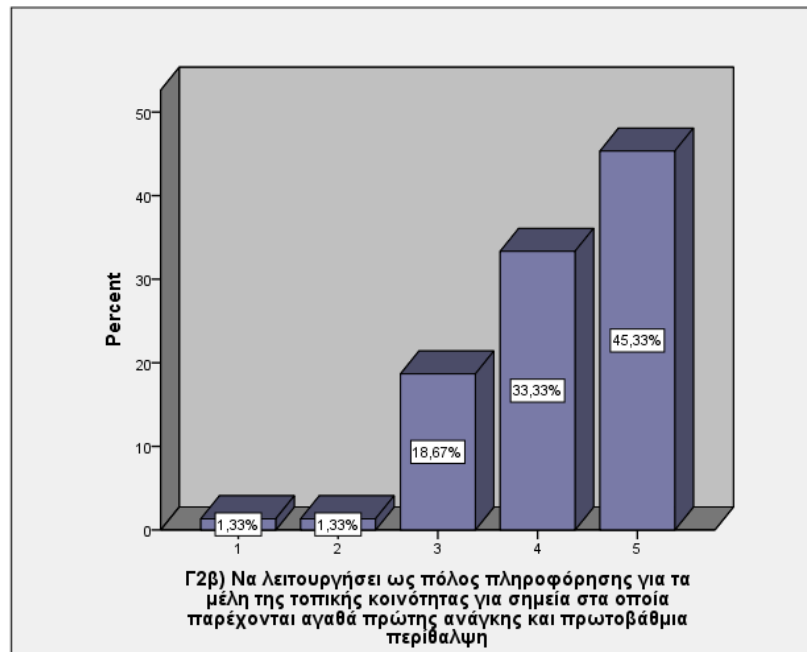
Στους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα, τέθηκε η παρακάτω ερώτηση σχετικά με τους ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη κατά τη διάρκεια ή μετά από μια κρίση ή καταστροφή, οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα, ώστε σε πέντε δεδομένους ρόλους να επιλέξουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους: «Γ2. Ποιοι από τους παρακάτω ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη κατά τη διάρκεια και μετά από μια κρίση ή καταστροφή θεωρείτε ότι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα;»

Σχετικά με τον πρώτο δεδομένο ρόλο: «α) Να λειτουργήσει ως σημείο συνάντησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας κατά τη διάρκεια της κρίσης ή της καταστροφής», το 68% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 10,67% απάντησε αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 21,33% απάντησε ουδέτερα (Σχήμα 4.16).

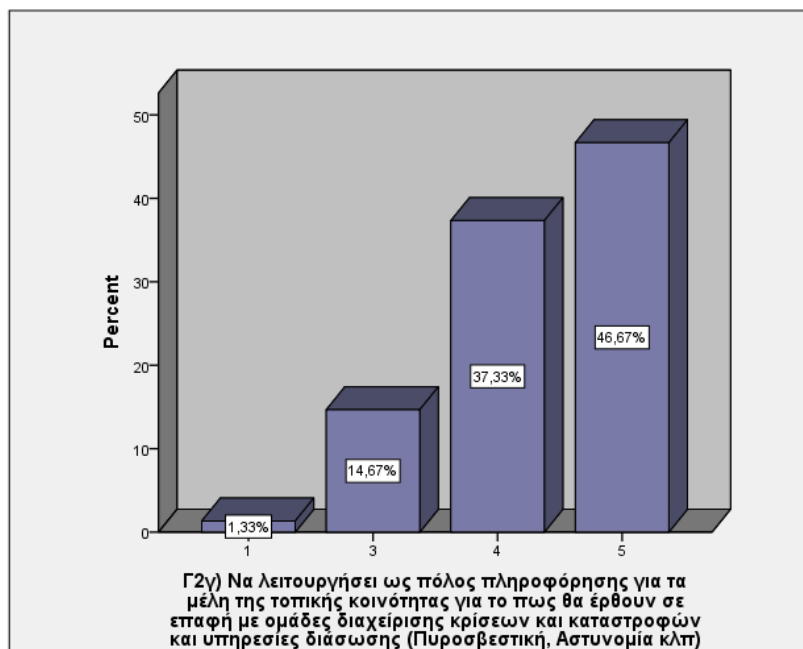
Εικόνα 4.16 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2α

Σχετικά με το δεύτερο δεδομένο ρόλο: «β) Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας για σημεία στα οποία παρέχονται αγαθά πρώτης ανάγκης και πρωτοβάθμια περίθαλψη», το 78,66% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 2,66% αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 10,67% εξέφρασε ουδέτερη άποψη (Σχήμα 4.17).

Εικόνα 4.17 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2β

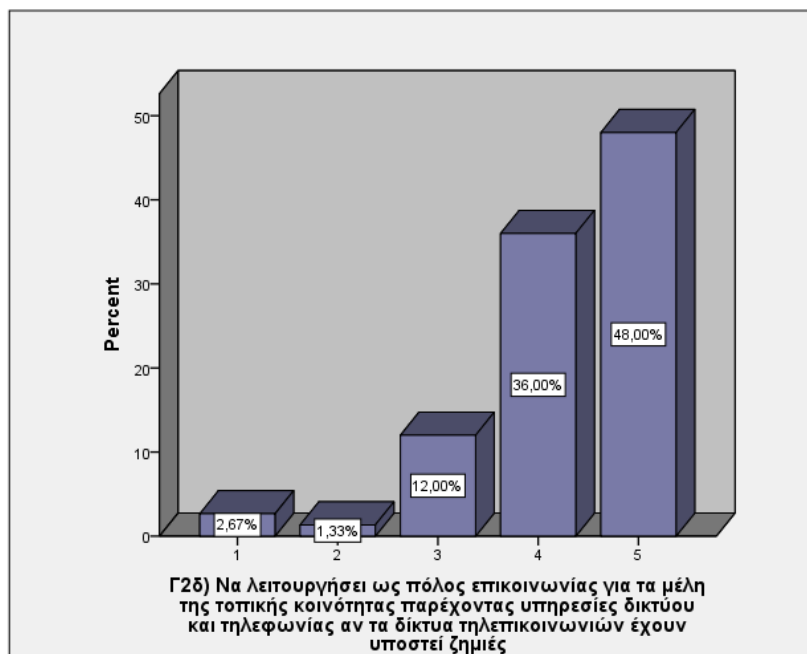
Σχετικά με τον τρίτο δεδομένο ρόλο «γ) Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας για το πως θα έρθουν σε επαφή με ομάδες διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και υπηρεσίες διάσωσης (Πυροσβεστική, Αστυνομία κλπ)», το 84% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 1,33% αρνητικά, ενώ το 14,67% απάντησε ουδέτερα (Σχήμα 4.18).

Εικόνα 4.18 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2γ

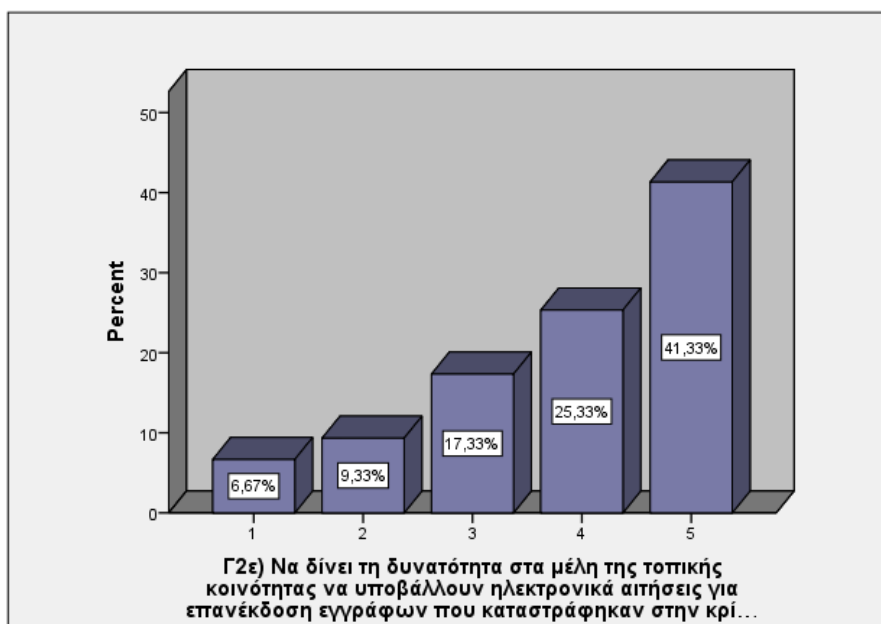
Σχετικά με τον τέταρτο δεδομένο ρόλο: «δ) Να λειτουργήσει ως πόλος επικοινωνίας για τα μέλη της τοπικής κοινότητας παρέχοντας υπηρεσίες δικτύου και τηλεφωνίας αν τα δίκτυα

τηλεπικοινωνιών έχουν υποστεί ζημιές», το 84% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 4% αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 12% απάντησε ουδέτερα (Σχήμα 4.19).

Εικόνα 4.19 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2δ

Σχετικά με τον πέμπτο δεδομένο ρόλο: «ε) Να δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της τοπικής κοινότητας να υποβάλλουν ηλεκτρονικά αιτήσεις για επανέκδοση εγγράφων που καταστράφηκαν στην κρίση ή την καταστροφή και αιτήσεις για την καταβολή αποζημιώσεων», το 66,67% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 16% αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 17,33% απάντησε ουδέτερα (Σχήμα 4.20).

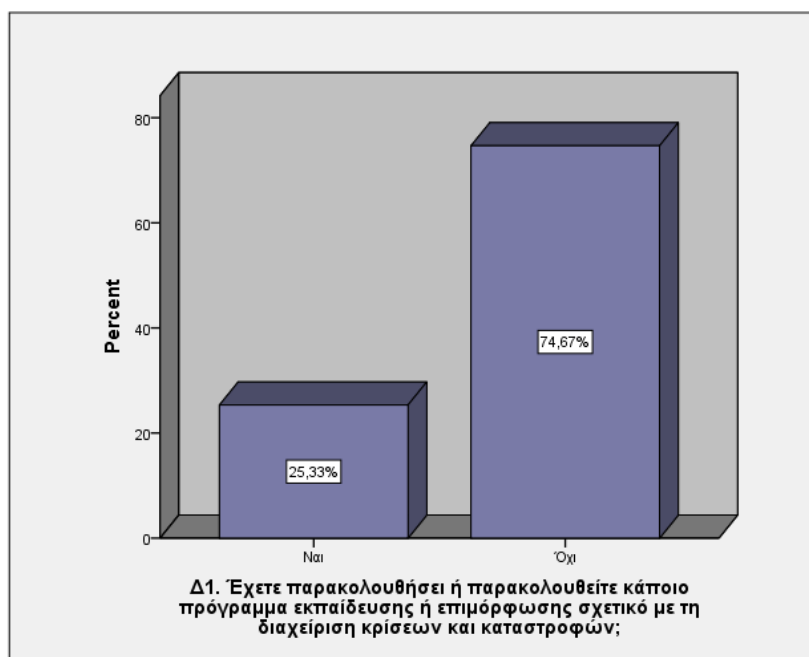
Εικόνα 4.20 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Γ2ε

Στην ερώτηση υπήρχε μία επιλογή ώστε να συμπληρώσουν οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες επιπλέον ρόλους, εφόσον το επιθυμούσαν. Οι επιπλέον ρόλοι οι οποίοι επισημάνθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα είναι:

- «Διάσωση αρχειακού υλικού, έντυπου υλικού ή υλικού προς διάσωση και διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Κ.Ε.Π., Η Δημοτική αρχή» απάντησε 1 άτομο (1,3%) και
- «Ο ρόλος μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης είναι διαφορετικός.» απάντησε 1 άτομο (1,3%).

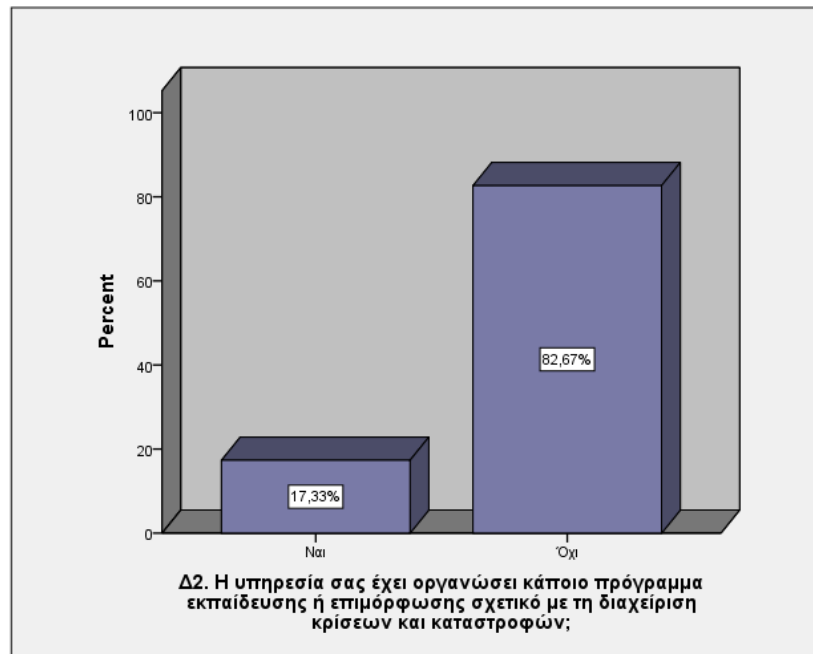
4.5. Αναγκαιότητα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών και μορφές εκπαίδευσης και επιμόρφωσης

Στην ερώτηση «Δ1. Έχετε παρακολουθήσει ή παρακολουθείτε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών;», το 74,67% απάντησε αρνητικά, ενώ μόνο το 25,33% απάντησε θετικά.

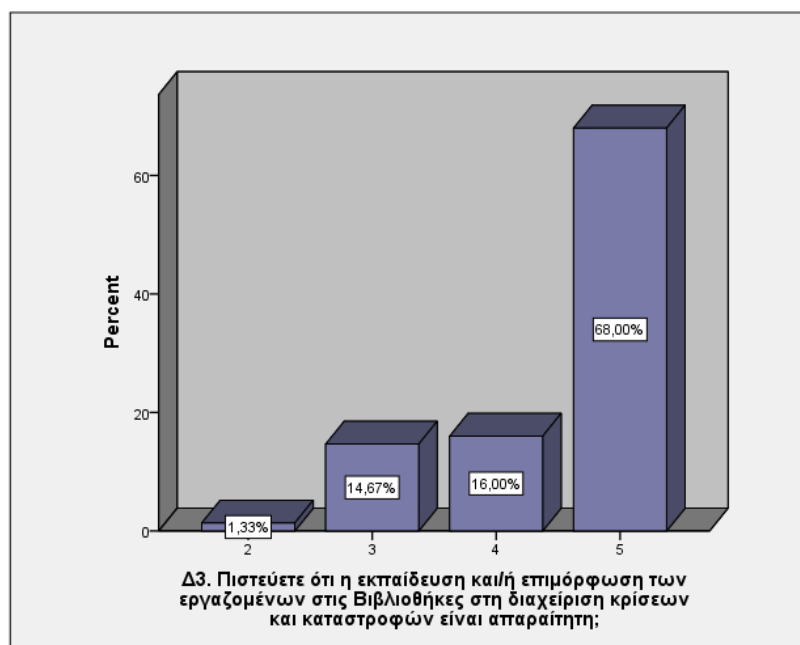
Εικόνα 4.21 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Δ1

Στην ερώτηση «Δ2. Η υπηρεσία σας έχει οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών;», το 82,67% απάντησε αρνητικά, ενώ μόνο το 17,33% απάντησε θετικά.

Εικόνα 4.22 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Δ2

Στην ερώτηση «Δ3. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση και/ή επιμόρφωση των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών είναι απαραίτητη;», το 84% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 1,33% αρνητικά (2), ενώ το 14,67% απάντησε ουδέτερα (Σχήμα 4.23).

Εικόνα 4.23 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Δ3

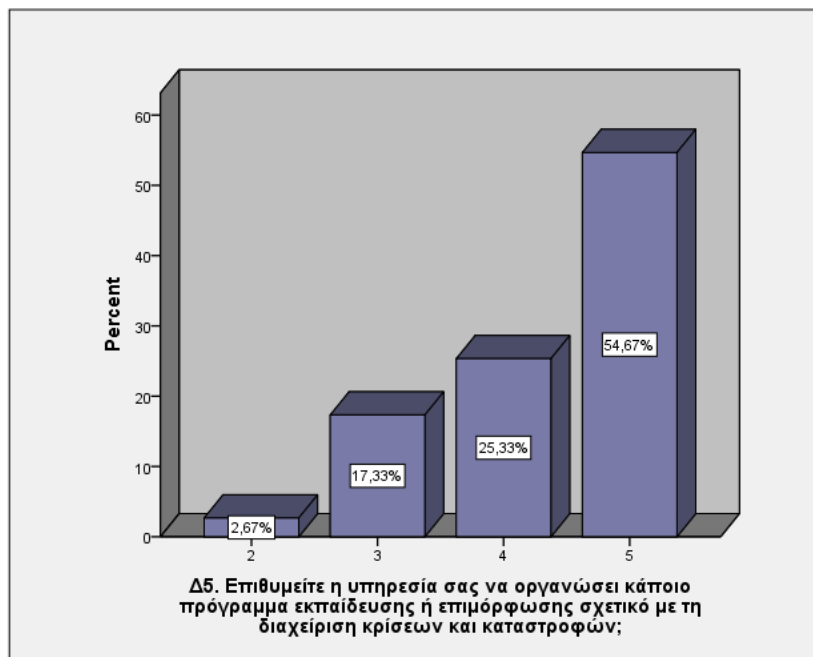
Στην ερώτηση «Δ4. Αν απαντήσατε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, ποια/ποιες μορφές εκπαίδευσης και/ή επιμόρφωσης σχετικής/σχετικών με καταστροφές, κρίσεις/ διαχείριση

καταστροφών και κρίσεων θεωρείτε ως πλέον αποτελεσματική/αποτελεσματικές;», δόθηκαν οι παρακάτω απαντήσεις:

- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, Εργαστήρια, Ομαδικές συζητήσεις, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησαν 14 άτομα (18,7%),
- «Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησαν 10 άτομα (13,3%),
- «Εργαστήρια, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης» απάντησαν 8 άτομα (10,7%),
- «Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης» απάντησαν 7 άτομα (9,3%),
- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης» απάντησαν 5 άτομα (6,7%),
- «Εργαστήρια, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησαν 3 άτομα (4,0%),
- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησαν 3 άτομα (4,0%),
- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, Εργαστήρια, Ομαδικές συζητήσεις, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης» απάντησαν 2 άτομα (2,7%),
- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, Εργαστήρια, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησαν 2 άτομα (2,7%),
- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, Ομαδικές συζητήσεις» απάντησαν 2 άτομα (2,7%),
- «Εργαστήρια, Ομαδικές συζητήσεις» απάντησαν 2 άτομα (2,7%),
- «Ομαδικές συζητήσεις» απάντησαν 2 άτομα (2,7%),
- «Εργαστήρια» απάντησαν 2 άτομα (2,7%),
- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής» απάντησαν δύο άτομα (2,7%),
- «Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Εργαστήρια, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Εργαστήρια, Ομαδικές συζητήσεις, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Εργαστήρια, Ομαδικές συζητήσεις, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Ομαδικές συζητήσεις, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης» απάντησε 1 άτομο (1,3%), «Ομαδικές συζητήσεις, Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησε 1 άτομο (1,3%),
- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars)» απάντησε 1 άτομο (1,3%) και

- «Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, Εργαστήρια, Ομαδικές συζητήσεις» απάντησε 1 άτομο (1,3%).

Στην ερώτηση «Δ5. Επιθυμείτε η υπηρεσία σας να οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών;», το 80% απάντησε θετικά (4 ή 5), το 2,67% αρνητικά (1 ή 2), ενώ το 17,33% ουδέτερα (Σχήμα 4.24).

Εικόνα 4.24 Κατανομή απαντήσεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στην ερώτηση Δ5

4.6. Συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών-αντιλήψεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες

Εφαρμόσαμε το συντελεστή συσχέτισης r του Pearson ώστε να ελέγξουμε αν οι αντιλήψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες, στις ερωτήσεις στις οποίες απάντησαν σε πενταβάθμια κλίμακα αξιολόγησης τύπου Likert, συσχετίζονται μεταξύ τους. Αν ο συντελεστής συσχέτισης r του Pearson είναι κοντά στο 1 και το αντίστοιχο p -value ή sig. value είναι μικρότερο του 0,05, οι δύο μεταβλητές έχουν θετική συσχέτιση, δηλαδή τα άτομα που έχουν θετικές απόψεις ως προς τη μία ερώτηση-άποψη, έχουν θετικές απόψεις και ως προς την άλλη ερώτηση-άποψη. Αντίστοιχα, αν ο συντελεστής συσχέτισης r του Pearson είναι κοντά στο -1 και το αντίστοιχο p -value ή sig. value είναι μικρότερο του 0,05, οι δύο μεταβλητές έχουν αρνητική συσχέτιση, δηλαδή τα άτομα που έχουν θετικές απόψεις ως προς τη μία ερώτηση-άποψη, έχουν αρνητικές απόψεις και ως προς την άλλη ερώτηση-άποψη. Τέλος αν ο συντελεστής συσχέτισης r του Pearson είναι κοντά στο 0 και το αντίστοιχο p -value ή sig. value είναι μεγαλύτερο ή ίσο του 0,05, οι δύο μεταβλητές δεν συσχετίζονται, δηλαδή οι απόψεις των ατόμων στις δύο ερωτήσεις-απόψεις δεν συσχετίζονται.

Από τον πίνακα 4.3 φαίνονται οι συσχετίσεις των μεταβλητών ανά δύο. Μερικές ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις είναι:

- Η άποψη των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες σχετικά με το αν μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο έκτακτης ανάγκης, συσχετίζεται θετικά με όλες τις απόψεις για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν από μία καταστροφή ή κρίση, επίσης θετικά με την άποψη των εργαζομένων σχετικά με το αν πιστεύουν ότι η εκπαίδευση και/ή η επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών είναι απαραίτητη και σχετικά με το αν επιθυμούν η υπηρεσία τους να οργανώσει κάποια εκπαίδευση και/ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών.
- Καθεμία από τις απόψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν από μία καταστροφή ή κρίση, συσχετίζονται θετικά με καθεμία από τις απόψεις για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν αλλά και κατά τη διάρκεια ή μετά από μία καταστροφή ή κρίση, επίσης θετικά με την άποψη των εργαζομένων σχετικά με το αν πιστεύουν ότι η εκπαίδευση και/ή η επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών είναι απαραίτητη και σχετικά με το αν επιθυμούν η υπηρεσία τους να οργανώσει κάποια εκπαίδευση και/ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών.
- Καθεμία από τις απόψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης κατά τη διάρκεια ή μετά από μία καταστροφή ή κρίση, συσχετίζονται θετικά με καθεμία από τις απόψεις για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν αλλά και κατά τη διάρκεια ή μετά από μία καταστροφή ή κρίση.

Πίνακας 4.3 Συντελεστής συσχέτισης r του Pearson για τις μεταβλητές ανά δύο

		B1.	Γ1α.	Γ1β.	Γ1γ.	Γ1δ.	Γ2α.	Γ2β.	Γ2γ.	Γ2δ.	Γ2ε.	Δ3.	Δ5.
B1.	r	1	0,319**	0,302**	0,263*	0,274*	0,049	0,135	0,180	0,165	0,272*	0,543**	0,548**
	Sig.		0,005	0,009	0,023	0,017	0,679	0,247	0,123	0,156	0,018	0,000	0,000
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Γ1α.	r	0,319**	1	0,730**	0,540**	0,658**	0,385**	0,391**	0,345**	0,471**	0,421**	0,312**	0,266*
	Sig.	0,005		0,000	0,000	0,000	0,001	0,001	0,002	0,000	0,000	0,006	0,021
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Γ1β.	r	0,302**	0,730**	1	0,700**	0,623**	0,394**	0,401**	0,494**	0,451**	0,310**	0,468**	0,393**
	Sig.	0,009	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,007	0,000	0,000
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Γ1γ.	r	0,263*	0,540**	0,700**	1	0,544**	0,291*	0,411**	0,498**	0,402**	0,326**	0,320**	0,301**
	Sig.	0,023	0,000	0,000		0,000	0,011	0,000	0,000	0,000	0,004	0,005	0,009
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Γ1δ.	r	0,274*	0,658**	0,623**	0,544**	1	0,348**	0,380**	0,432**	0,362**	0,366**	0,417**	0,310**
	Sig.	0,017	0,000	0,000	0,000		0,002	0,001	0,000	0,001	0,001	0,000	0,007
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Γ2α.	r	0,049	0,385**	0,394**	0,291*	0,348**	1	0,483**	0,493**	0,600**	0,519**	0,198	0,175
	Sig.	0,679	0,001	0,000	0,011	0,002		0,000	0,000	0,000	0,000	0,088	0,134
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Γ2β.	r	0,135	0,391**	0,401**	0,411**	0,380**	0,483**	1	0,633**	0,503**	0,320**	0,315**	0,128
	Sig.	0,247	0,001	0,000	0,000	0,001	0,000		0,000	0,000	0,005	0,006	0,273
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75

Γ2γ.	r	0,180	0,345**	0,494**	0,498**	0,432**	0,493**	0,633**	1	0,718**	0,386**	0,362**	0,238*
	Sig.	0,123	0,002	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000		0,000	0,001	0,001	0,040
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Γ2δ.	r	0,165	0,471**	0,451**	0,402**	0,362**	0,600**	0,503**	0,718**	1	0,517**	0,304**	0,222
	Sig.	0,156	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000		0,000	0,008	0,055
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Γ2ε.	r	0,272*	0,421**	0,310**	0,326**	0,366**	0,519**	0,320**	0,386**	0,517**	1	0,267*	0,234*
	Sig.	0,018	0,000	0,007	0,004	0,001	0,000	0,005	0,001	0,000		0,021	0,043
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Δ3.	r	0,543**	0,312**	0,468**	0,320**	0,417**	0,198	0,315**	0,362**	0,304**	0,267*	1	0,771**
	Sig.	0,000	0,006	0,000	0,005	0,000	0,088	0,006	0,001	0,008	0,021		0,000
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
Δ5.	r	0,548**	0,266*	0,393**	0,301**	0,310**	0,175	0,128	0,238*	0,222	0,234*	0,771**	1
	Sig.	0,000	0,021	0,000	0,009	0,007	0,134	0,273	0,040	0,055	0,043	0,000	
	N	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

4.7. Ανάλυση παραγόντων

Εφαρμόσαμε την ανάλυση παραγόντων (Factor Analysis), ώστε να ομαδοποιήσουμε τις 12 ερωτήσεις της πενταβάθμιας κλίμακας τύπου Likert, σε σύνθετες μεταβλητές-παραγόντες. Οι 12 ερωτήσεις της πενταβάθμιας κλίμακας τύπου Likert αν και είναι διάταξης (ordinal), μπορούν να θεωρηθούν ως συνεχείς (scale). Η ανάλυση παραγόντων θεωρείται από τους περισσότερους ερευνητές ως μέθοδος για μεγάλα μεγέθη δειγμάτων. Οι De Winter, Dodou & Wieringa (2009) έχουν θέσει ένα δείγμα μεγέθους 50 ως ελάχιστο. Στην εργασία αυτή έδειξαν ότι όταν τα δεδομένα είναι «καλών συνθηκών» (well conditioned), παραδείγματος χάριν όταν υπάρχουν υψηλές τιμές των loadings, μικρός αριθμός παραγόντων και μεγάλος αριθμός μεταβλητών, η ανάλυση παραγόντων μπορεί να έχει αξιόπιστα αποτελέσματα ακόμη και όταν το μέγεθος του δείγματος είναι πολύ μικρότερο από 50. Το μέγεθος του δείγματος είναι 75 εργαζόμενοι σε βιβλιοθήκες, το οποίο είναι επαρκές για την εφαρμογή της Factor Analysis. Επίσης επαληθεύθηκε ότι οι κάθε μεταβλητή συσχετίζεται με άλλες, με τη βοήθεια του συντελεστή συσχέτισης του Pearson (Πίνακας 4.3).

Τα βήματα της Factor Analysis συνήθως είναι:

- Υπολογισμός του πίνακα συσχέτισεων (Correlation matrix)
- Εξαγωγή παραγόντων (Factor extraction)
- Περιστροφή παραγόντων (Factor rotation), προκειμένου να επιτευχθεί απλή δομή (Simple structure)
- Ερμηνεία παραγοντικών αξόνων (Interpretation of factor axes)

- Διερεύνηση συσχέτισης παραγοντικών αξόνων με μεταβλητές που δεν εισήχθησαν στην ανάλυση (Correlation of factors with variables)

Ως κριτήρια καθορισμού του αριθμού παραγόντων θεωρήσαμε αφενός οι Eigen values (ιδιοτιμές) να είναι μεγαλύτερες του 1 (Kaiser's criterion, ή Kaiser-Guttman rule) και το Scree plot των Eigen values (γράφημα ιδιοτιμών ως προς των αριθμό των παραγόντων) να μην είναι επίπεδο.

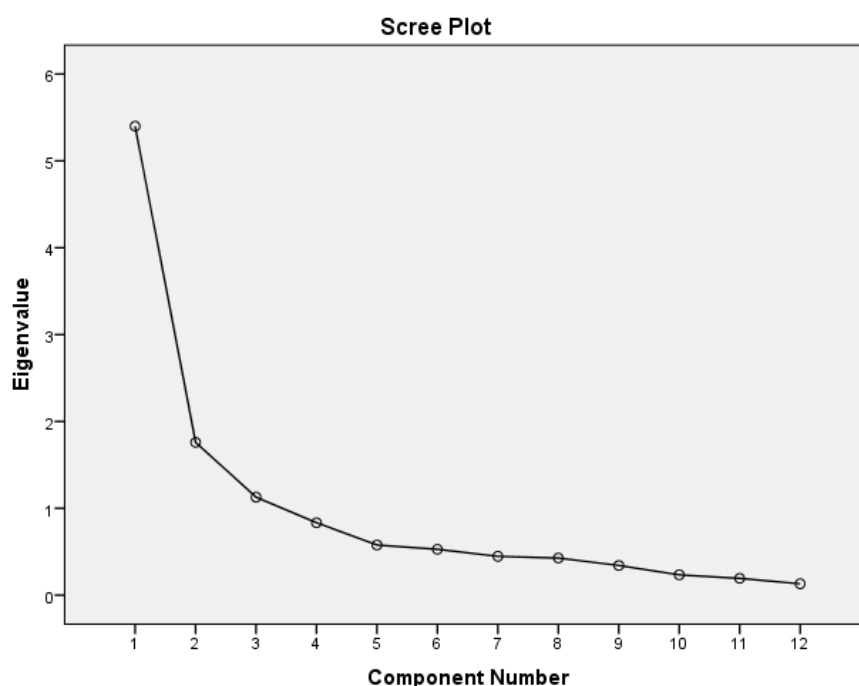
Η περιστροφή των παραγόντων (factor rotation) αποσκοπεί στην καλύτερη ανίχνευση και ερμηνεία των παραγόντων που μπορούν να περιγράψουν τα δεδομένα και την επίτευξη απλής δομής (simple structure). Επιλέξαμε ως μέθοδο περιστροφής την Varimax rotation (orthogonal solution), η οποία προϋποθέτει ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των παραγόντων.

Επιλέξαμε τρεις παράγοντες-άξονες οι οποίοι είχαν ιδιοτιμές μεγαλύτερες του 1. Οι τρεις αυτοί άξονες εξηγούν συνολικά το 69,048% της διασποράς των δεδομένων (Πίνακας 4.4). Το ποσοστό αυτό είναι επαρκές για την εφαρμογή της ανάλυσης παραγόντων. Η επιλογή των τριών παραγόντων επιβεβαιώνεται και από το αντίστοιχο γράφημα ιδιοτιμών (scree plot) (Εικόνα 4.25). Στον πίνακα 4.5 παρατίθενται τα περιγραφικά μέτρα των τριών παραγοντικών αξόνων.

Πίνακας 4.4 Πίνακας ιδιοτιμών και ποσοστού διασποράς των δεδομένων ανά παράγοντα-άξονα

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,399	44,989	44,989
2	1,759	14,660	59,649
3	1,128	9,399	69,048
4	,834	6,951	75,999
5	,578	4,815	80,814
6	,528	4,397	85,211
7	,447	3,725	88,935
8	,427	3,561	92,496
9	,342	2,851	95,347
10	,234	1,950	97,297
11	,193	1,611	98,908
12	,131	1,092	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Εικόνα 4.25 Γράφημα ιδιοτιμών ως προς των αριθμό των παραγόντων (Scree Plot)

Πίνακας 4.5 Περιγραφικά μέτρα των τριών παραγοντικών αξόνων

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness	Kurtosis
Factor 1	75	-3,19967	1,40482	,0000000	1,00000000	-,998	1,318
Factor 2	75	-4,42939	1,52805	,0000000	1,00000000	-1,447	4,032
Factor 3	75	-3,16207	2,18247	,0000000	1,00000000	-1,023	,805
Valid N (listwise)	75						

Στον πίνακα 4.6 παρατίθενται τα loadings της κάθε ερώτησης-μεταβλητής ως προς τον κάθε παραγοντικό άξονα, μετά την περιστροφή των παραγόντων για την επίτευξη απλής δομής:

- Ο πρώτος παραγοντικός άξονας ξεκάθαρα σχετίζεται με τις απόψεις των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης κατά τη διάρκεια ή μετά από μια κρίση ή καταστροφή (ερωτήσεις-μεταβλητές Γ2α, Γ2β, Γ2γ, Γ2δ και Γ2ε).
- Ο δεύτερος παραγοντικός άξονας ξεκάθαρα σχετίζεται με τις απόψεις των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν από μια κρίση ή καταστροφή (ερωτήσεις-μεταβλητές Γ1α, Γ1β, Γ1γ και Γ1δ).
- Ο τρίτος παραγοντικός άξονας ξεκάθαρα σχετίζεται με τις απόψεις των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με την ανάγκη ύπαρξης σχεδίων έκτακτης ανάγκης και την εκπαίδευση και την επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και/ή καταστροφών (ερωτήσεις-μεταβλητές Β1, Δ3 και Δ5).

Πίνακας 4.6 Πίνακας περιστροφής παραγόντων

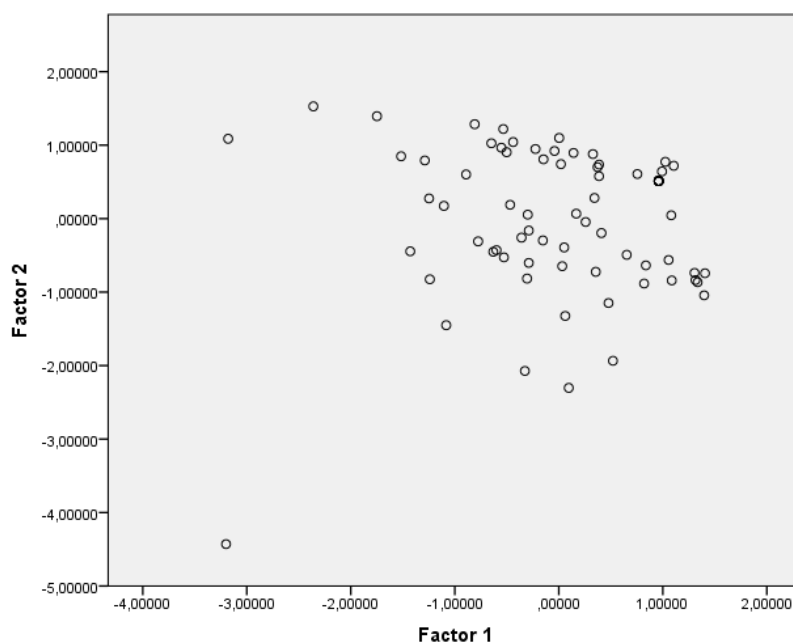
Rotated Component Matrix ^a	Component		
	1	2	3
B1.	0,030	0,183	0,777
Γ1α.	0,272	0,805	0,141
Γ1β.	0,272	0,821	0,250
Γ1γ.	0,265	0,759	0,150
Γ1δ.	0,244	0,761	0,206
Γ2α.	0,793	0,167	0,008
Γ2β.	0,685	0,290	0,047
Γ2γ.	0,766	0,287	0,140
Γ2δ.	0,826	0,231	0,111
Γ2ε.	0,634	0,170	0,215
Δ3.	0,219	0,212	0,845
Δ5.	0,108	0,150	0,883

^a Extraction Method: Principal Component Analysis.

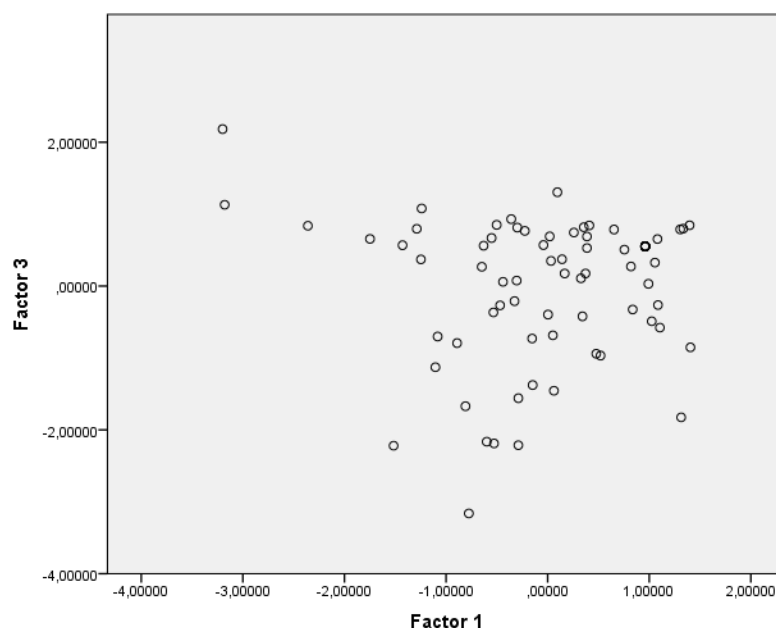
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Rotation converged in 5 iterations.

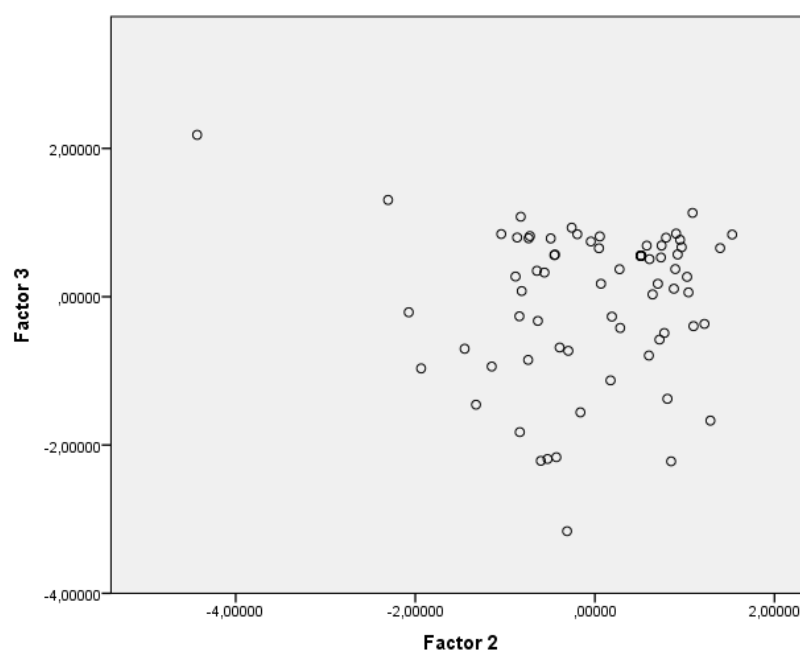
Στις εικόνες 4.26, 4.27 και 4.28 παρουσιάζονται τα διαγράμματα διασποράς (scatter plots) των παραγοντικών αξόνων ανά δύο ως προς τις τιμές τους μετά την περιστροφή τους.

Εικόνα 4.26 Διάγραμμα διασποράς για τους άξονες 1 και 2

Εικόνα 4.27 Διάγραμμα διασποράς για τους άξονες 1 και 3

Εικόνα 4.28 Διάγραμμα διασποράς για τους άξονες 2 και 3

4.8. Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας για τις ομοιότητες-διαφορές των αντιλήψεων των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες

Παρακάτω γίνεται μελέτη των ομοιοτήτων-διαφορών στις αντιλήψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες, όπως αποτυπώνονται στις σύνθετες μεταβλητές (παράγοντες-άξονες), αναφορικά με το φύλο τους, τη θέση που έχουν στη Βιβλιοθήκη, το επίπεδο σπουδών τους, το είδος της Βιβλιοθήκης και τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης.

Εφόσον οι προϋποθέσεις των παραμετρικών κριτηρίων δεν ικανοποιούνται, δηλαδή ούτε τα μεγέθη όλων των υποομάδων είναι ≥ 30 , ούτε οι συναρτήσεις των κατανομών των υποομάδων ακολουθούν την κανονική κατανομή όπως προκύπτει από το κριτήριο Kolmogorov-Smirnov για τον έλεγχο της κανονικότητας (One Sample Kolmogorov-Smirnov test), χρησιμοποιήθηκαν τα αντίστοιχα μη παραμετρικά κριτήρια, ειδικότερα το κριτήριο Mann-Whitney, το οποίο συγκρίνει δύο ανεξάρτητα δείγματα ως προς το αν παρουσιάζουν διαφορές στις συναρτήσεις κατανομών τους και το κριτήριο Kruskal-Wallis, το οποίο συγκρίνει τρία ή περισσότερα ανεξάρτητα δείγματα ως προς το αν παρουσιάζουν διαφορές στις συναρτήσεις κατανομών τους.

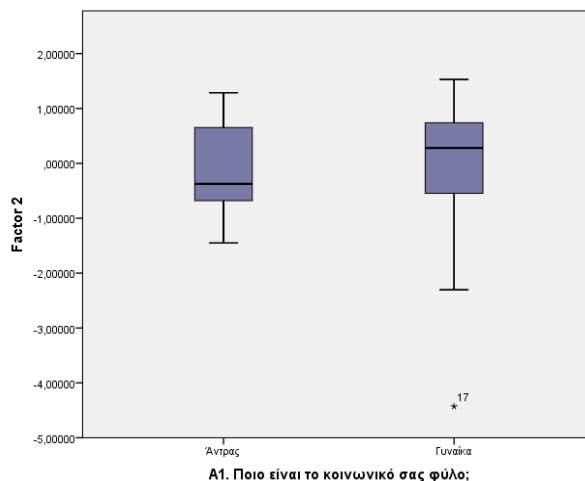
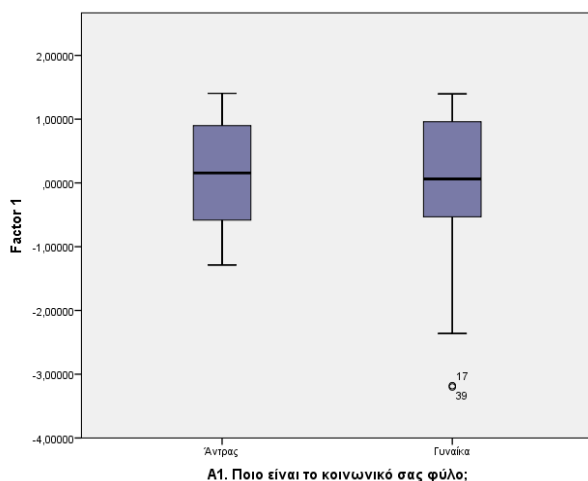
4.8.1. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με το φύλο

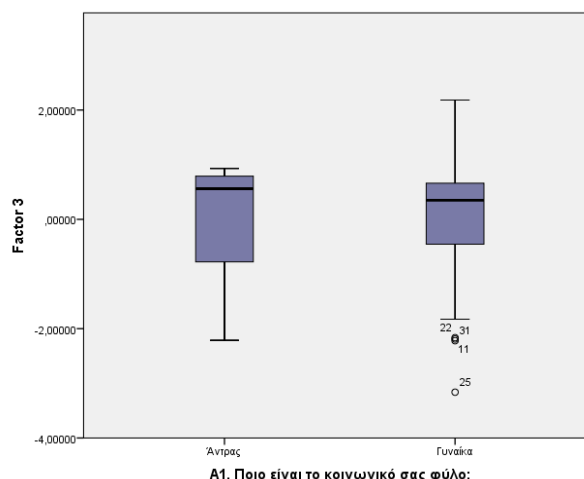
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του κριτηρίου Mann-Whitney test (Πίνακας 4.7), οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα ομαδοποιημένες σύμφωνα με το φύλο, μπορούν να θεωρηθούν ως υποσύνολα πληθυσμών με την ίδια συνάρτηση κατανομής σε επίπεδο σημαντικότητας 5% σε όλες τις περιπτώσεις. Αυτό φαίνεται και από τα αντίστοιχα θηκογράμματα (Box Plots) (Εικόνα 4.29).

Πίνακας 4.7 Αποτελέσματα κριτηρίου Mann-Whitney ως προς το φύλο

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Factor 1 is the same across categories of A1. Ποιο είναι το κοινωνικό σας φύλο;	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,828	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of Factor 2 is the same across categories of A1. Ποιο είναι το κοινωνικό σας φύλο;	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,461	Retain the null hypothesis.
3	The distribution of Factor 3 is the same across categories of A1. Ποιο είναι το κοινωνικό σας φύλο;	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,739	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Εικόνα 4.29 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με το φύλο

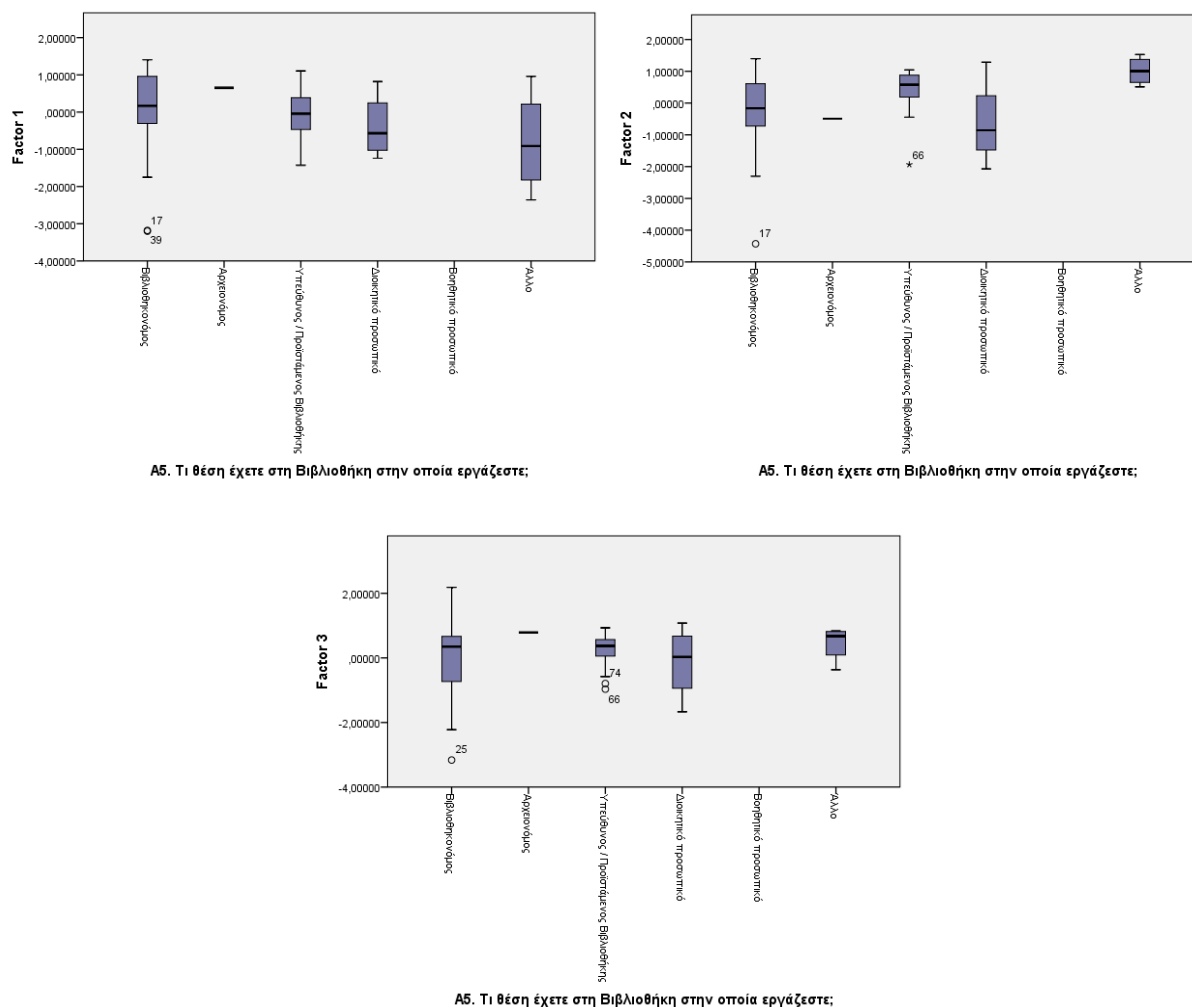
4.8.2. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με τη θέση που έχουν οι εργαζόμενοι στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζονται

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του κριτηρίου Kruskal-Wallis test (Πίνακας 4.8), οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα ομαδοποιημένες σύμφωνα με τη θέση που έχουν οι εργαζόμενοι στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζονται, μπορούν να θεωρηθούν ως υποσύνολα πληθυσμών με την ίδια συνάρτηση κατανομής σε επίπεδο σημαντικότητας 5% σε όλες τις περιπτώσεις εκτός από το δεύτερο άξονα, ο οποίος αφορά τις αντιλήψεις για τους νέους ρόλους πριν από μία καταστροφή ή κρίση αναφορικά με τη θέση των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες, όπου τις θετικότερες απόψεις εμφανίζουν οι υπεύθυνοι Βιβλιοθηκών και τις δεύτερες θετικότερες οι Βιβλιοθηκονόμοι, συγκριτικά με τις άλλες κατηγορίες. Αυτό φαίνεται και από τα αντίστοιχα θηκογράμματα (Box Plots) (Εικόνα 4.30).

Πίνακας 4.8 Αποτελέσματα κριτηρίου Kruskal-Wallis ως προς τη θέση που έχουν οι εργαζόμενοι στη Βιβλιοθήκη

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Factor 1 is the same across categories of A5. Τι θέση έχετε στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;.	T-Samples Kruskal-Wallis Test	,249	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of Factor 2 is the same across categories of A5. Τι θέση έχετε στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;.	T-Samples Kruskal-Wallis Test	,022	Reject the null hypothesis.
3	The distribution of Factor 3 is the same across categories of A5. Τι θέση έχετε στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;.	T-Samples Kruskal-Wallis Test	,618	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Εικόνα 4.30 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με τη θέση που έχουν οι εργαζόμενοι στη Βιβλιοθήκη

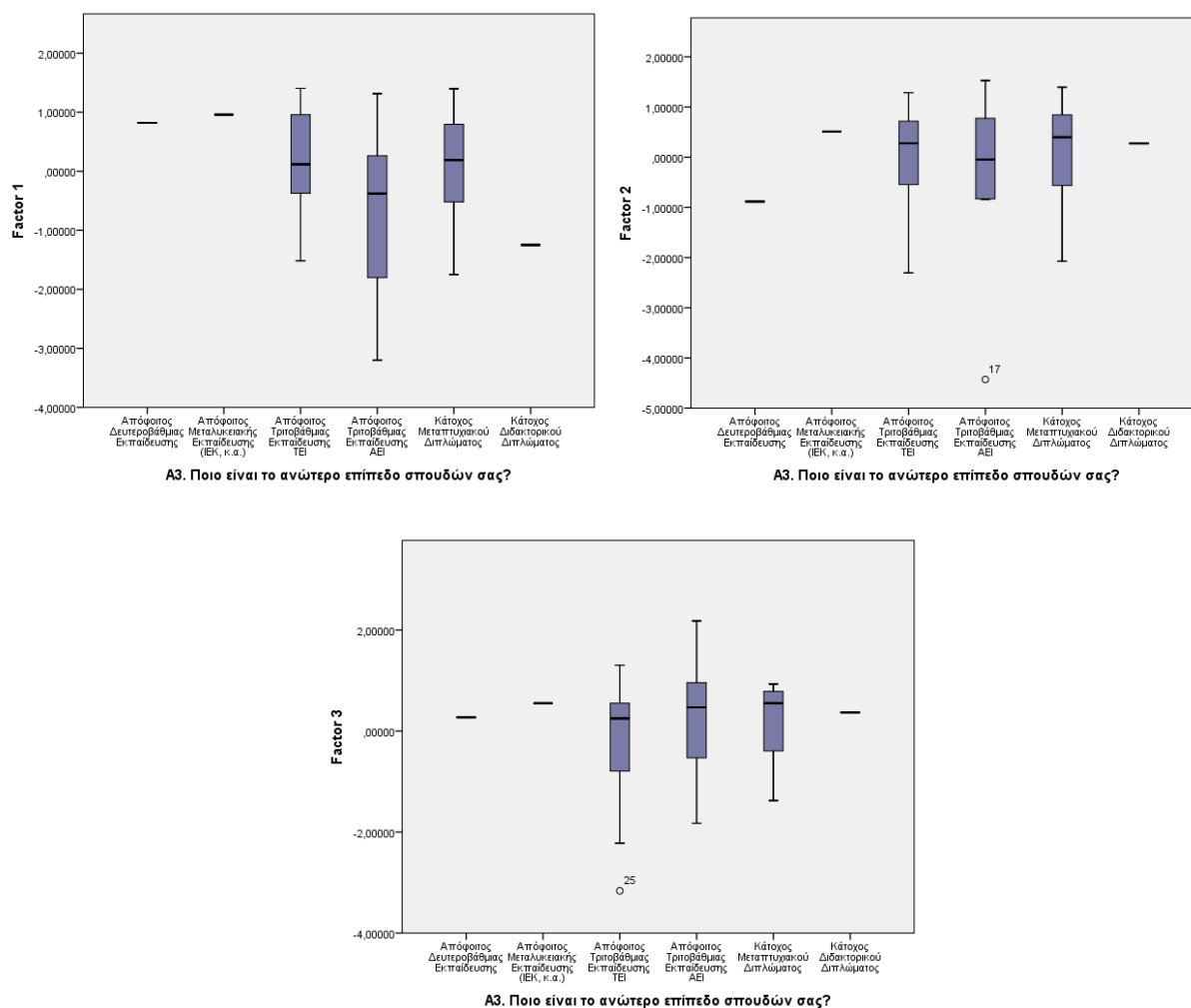
4.8.3. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με το επίπεδο σπουδών των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του κριτηρίου Kruskal-Wallis test (Πίνακας 4.9), οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα ομαδοποιημένες σύμφωνα με το επίπεδο σπουδών των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες, μπορούν να θεωρηθούν ως υποσύνολα πληθυσμών με την ίδια συνάρτηση κατανομής σε επίπεδο σημαντικότητας 5% σε όλες τις περιπτώσεις. Αυτό φαίνεται και από τα αντίστοιχα θηκογράμματα (Box Plots) (Εικόνα 4.31).

Πίνακας 4.9 Αποτελέσματα κριτηρίου Kruskal-Wallis ως προς το επίπεδο σπουδών των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Factor 1 is the same across categories of A3. Ποιο Samples είναι το ανώτερο επίπεδο σπουδών σας?.	Independent-Kruskal-Wallis Test	,247	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of Factor 2 is the same across categories of A3. Ποιο Samples είναι το ανώτερο επίπεδο σπουδών σας?.	Independent-Kruskal-Wallis Test	,801	Retain the null hypothesis.
3	The distribution of Factor 3 is the same across categories of A3. Ποιο Samples είναι το ανώτερο επίπεδο σπουδών σας?.	Independent-Kruskal-Wallis Test	,536	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Εικόνα 4.31 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με το επίπεδο σπουδών

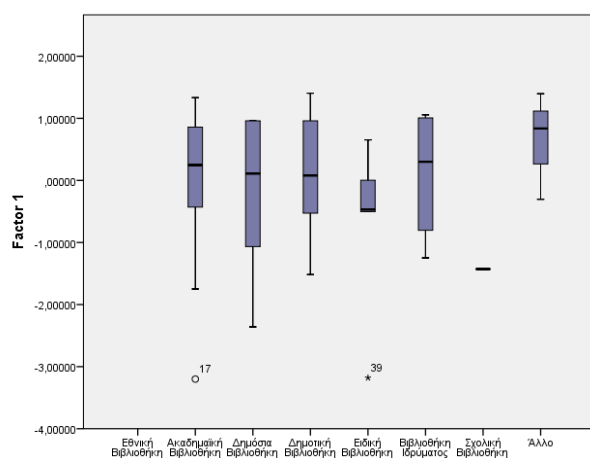
4.8.4. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με το είδος της Βιβλιοθήκης

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του κριτηρίου Kruskal-Wallis test (Πίνακας 4.10), οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα ομαδοποιημένες σύμφωνα με το είδος της Βιβλιοθήκης, μπορούν να θεωρηθούν ως υποσύνολα πληθυσμών με την ίδια συνάρτηση κατανομής σε επίπεδο σημαντικότητας 5% σε όλες τις περιπτώσεις. Αυτό φαίνεται και από τα αντίστοιχα θηκογράμματα (Box Plots) (Εικόνα 4.32).

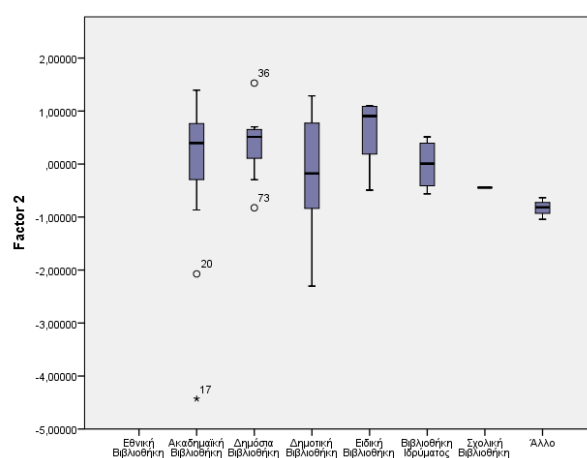
Πίνακας 4.10 Αποτελέσματα κριτηρίου Kruskal-Wallis ως προς το είδος της Βιβλιοθήκης

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Factor 1 is the same across categories of A6. Παρακαλώ επιλέξτε το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε:.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,521	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of Factor 2 is the same across categories of A6. Παρακαλώ επιλέξτε το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε:.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,195	Retain the null hypothesis.
3	The distribution of Factor 3 is the same across categories of A6. Παρακαλώ επιλέξτε το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε:.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,128	Retain the null hypothesis.

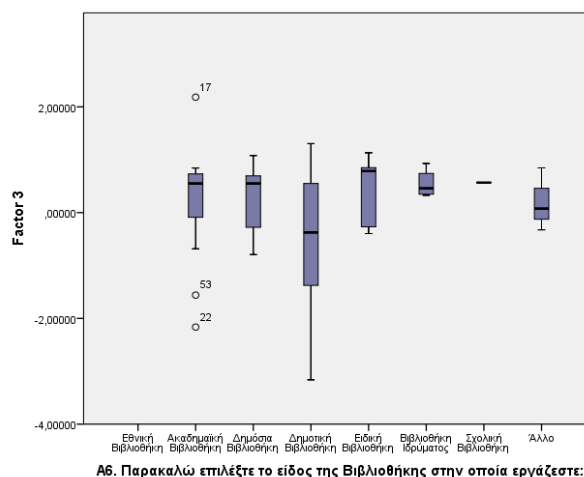
Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

A6. Παρακαλώ επιλέξτε το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε:

A6. Παρακαλώ επιλέξτε το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε:

Εικόνα 4.32 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με το είδος της Βιβλιοθήκης

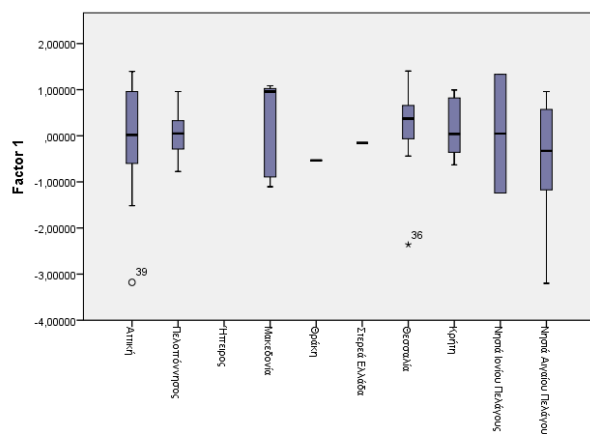
4.8.5. Ομοιότητες-διαφορές αναφορικά με τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του κριτηρίου Kruskal-Wallis test (Πίνακας 4.11), οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα ομαδοποιημένες σύμφωνα με τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης, μπορούν να θεωρηθούν ως υποσύνολα πληθυσμών με την ίδια συνάρτηση κατανομής σε επίπεδο σημαντικότητας 5% σε όλες τις περιπτώσεις. Αυτό φαίνεται και από τα αντίστοιχα θηκογράμματα (Box Plots) (Εικόνα 4.33).

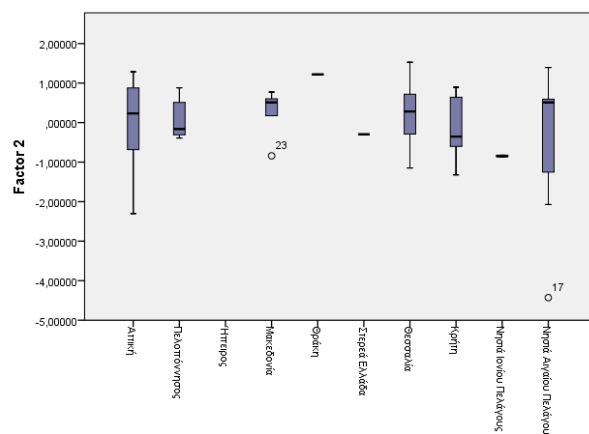
Πίνακας 4.11 Αποτελέσματα κριτηρίου Kruskal-Wallis ως προς τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Factor 1 is the same across categories of A7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,907	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of Factor 2 is the same across categories of A7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,578	Retain the null hypothesis.
3	The distribution of Factor 3 is the same across categories of A7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,134	Retain the null hypothesis.

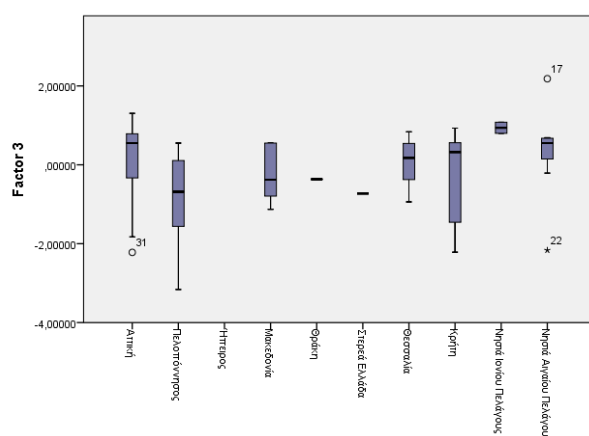
Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

A7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;

A7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;

A7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;

Εικόνα 4.33 Θηκογράμματα (Box Plots) για τις ομοιότητες-διαφορές στους 3 άξονες αναφορικά με το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη

Κεφάλαιο 5.

Συζήτηση – Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια, καταστροφικά φαινόμενα εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα. Οι καταστροφές και οι κρίσεις είναι μη προγραμματισμένα γεγονότα τα οποία ενδέχεται να έχουν πολύ σοβαρά έως και τραγικά αποτελέσματα. Ο προγραμματισμός για τη διαχείριση μιας καταστροφής ή μιας κρίσης μπορεί να μειώσει σημαντικά τα αποτελέσματα της.

Η έρευνα στους χώρους των Βιβλιοθηκών και των Κέντρων Πληροφόρησης σχετικά με τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων παραδοσιακά εστιάζεται σε σχέδια διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων, τα οποία αφορούν τις συλλογές, τα αρχεία και τον εξοπλισμό, αλλά και το προσωπικό και τους αναγνώστες/ερευνητές της Βιβλιοθήκης ή του Κέντρου. Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί στο εξωτερικό σημαντική έρευνα σχετικά με τους ρόλους τους οποίους μπορούν να διαδραματίσουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση μιας κρίσης ή μιας καταστροφής στην κοινότητα την οποία εξυπηρετούν, ανεξάρτητα αν η κρίση ή η καταστροφή έχει πλήξει τις ίδιες τις Βιβλιοθήκες. Οι Βιβλιοθήκες αναλαμβάνουν νέους ρόλους σε μια καταστροφή, ειδικότερα αποκτούν νέους επιχειρησιακούς ρόλους, πέρα από τις παραδοσιακές δραστηριότητες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων (συλλογές, αρχεία εξοπλισμός), με κύριο ρόλο τη λειτουργία τους ως κέντρα επικοινωνίας για τις κοινότητές τους σε μια κρίση ή καταστροφή.

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να διερευνήσει τους πιθανούς ρόλους τους οποίους μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες και τα Κέντρα Πληροφόρησης σε περιπτώσεις καταστροφών και κρίσεων εκτός από τις τακτικές ή συνήθεις εργασίες τους. Ειδικότερα η παρούσα εργασία στοχεύει να διερευνήσει και να προτείνει τους ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες και τα Κέντρα Πληροφόρησης, ώστε σε οποιαδήποτε κατάσταση έκτακτης ανάγκης να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα, επίσης να ευαισθητοποιήσει τους επαγγελματίες της βιβλιοθήκης για τους μελλοντικούς τους ρόλους σε περιπτώσεις έκτακτων αναγκών. Αυτό γίνεται σε δύο επίπεδα: α) Βιβλιογραφικά, παρουσιάζονται και αναλύονται μελέτες περίπτωσης από τη διεθνή βιβλιογραφία κατά τις οποίες κάποια ή κάποιες Βιβλιοθήκες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση συγκεκριμένων κρίσεων και καταστροφών και β) Μέσω πρωτότυπης εμπειρικής έρευνας, διερευνώνται η ύπαρξη σχεδίων διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών σε Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και οι αντιλήψεις των εργαζόμενων σε Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα σχετικά με τους ρόλους τους οποίους μπορεί να έχει μία Βιβλιοθήκη στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται στην παρούσα έρευνα είναι:

1) Στις Βιβλιοθήκες στις οποίες εργάζονται οι συμμετέχοντες στην έρευνα υπάρχουν σχέδια διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και ποια είναι αυτά;

2) Πως νομίζουν οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες, ότι οι Βιβλιοθήκες θα μπορούσαν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από μία κρίση ή μία καταστροφή;

3) Πιστεύουν οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες ότι χρειάζονται εκπαίδευση ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών και αν ναι, ποια μορφή θεωρούν ως πλέον αποτελεσματική;

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2018 και σε αυτήν συμμετείχαν εργαζόμενοι σε Βιβλιοθήκες (Ακαδημαϊκές, Δημόσιες, Δημοτικές Βιβλιοθήκες, Νοσοκομειακές Βιβλιοθήκες, Σχολικές και Βιβλιοθήκες Ιδρυμάτων) στην Ελλάδα. Ο πληθυσμός της έρευνας είναι οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα. Ως δείγμα επιλέχθηκαν 110 εργαζόμενοι, οι οποίοι υπηρετούν σε Βιβλιοθήκες των παραπάνω ειδών στην επικράτεια, με γνώμονα το δείγμα να καλύπτει όλα τα είδη των βιβλιοθηκών και τη γεωγραφική κατανομή των Βιβλιοθηκών, σε αντίστοιχα ποσοστά με τον πληθυσμό. Από αυτούς, ανταποκρίθηκαν 75 εργαζόμενοι οι οποίοι συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο της έρευνας, με ποσοστό ανταπόκρισης 68,2%. Το δείγμα μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού (representative), επίσης στο δείγμα δεν επικρατούν ειδικές συνθήκες σχετικά με τους στόχους της έρευνας (unbiased). Το ποσοστό ανταπόκρισης θεωρείται επαρκές. Επίσης το δείγμα των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι ικανού μεγέθους.

Στους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα στάλθηκε ερωτηματολόγιο σε Google forms μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, το οποίο περιείχε ερωτήσεις κλειστού τύπου και ερωτήσεις κλιμάκων αξιολόγησης τύπου Likert, οι απαντήσεις στις οποίες μελετήθηκαν μέσω στατιστικής ανάλυσης με τη βοήθεια του SPSS, αλλά και ανοικτού τύπου, οι οποίες αναλύθηκαν μέσω ανάλυσης περιεχομένου.

Οι ερευνητικές προσεγγίσεις (research approaches) οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν είναι η διερευνητική–περιγραφική (descriptive–investigative), η συναφειακή–συσχετιστική προσέγγιση (correlational) και η σύγκριση διαφορικών ομάδων (ex post facto research).

Έγινε εισαγωγή των δεδομένων από τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια στο στατιστικό πακέτο SPSS. Στη συνέχεια έγινε στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων, ειδικότερα έγινε περιγραφική στατιστική ανάλυση, πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι στατιστικής σημαντικότητας και εφαρμόστηκαν μέθοδοι της πολυδιάστατης ανάλυσης δεδομένων. Για τη μέτρηση της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου, χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης αξιοπιστίας α του Cronbach. Εφαρμόστηκε ο συντελεστής συσχέτισης r του Pearson ώστε να ελεγχθεί αν οι αντιλήψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στις ερωτήσεις στις οποίες απάντησαν σε πενταβάθμια κλίμακα αξιολόγησης τύπου Likert, συσχετίζονται μεταξύ τους. Εφαρμόστηκε η ανάλυση παραγόντων ώστε να ομαδοποιηθούν οι 12 ερωτήσεις πενταβάθμιας κλίμακας τύπου Likert, σε σύνθετες μεταβλητές-παράγοντες. Προκειμένου να μελετήσουμε ομοιότητες και διαφορές στις αντιλήψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες, όπως αποτυπώνονται στις σύνθετες μεταβλητές (παράγοντες-άξονες), αναφορικά με τη σύνθεση του δείγματος και ειδικότερα με το φύλο, τη θέση που έχουν στη Βιβλιοθήκη, το επίπεδο σπουδών τους, το είδος της Βιβλιοθήκης και τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης, εφόσον οι προϋποθέσεις των παραμετρικών κριτηρίων δεν ικανοποιούνται, χρησιμοποιήθηκαν τα αντίστοιχα μη παραμετρικά κριτήρια, ειδικότερα το κριτήριο Mann-Whitney και το κριτήριο Kruskal-Wallis.

Σχετικά με τα άτομα τα οποία συμμετείχαν στην έρευνα, ως προς το φύλο, το μεγαλύτερο ποσοστό είναι γυναίκες (84%), όπως άλλωστε συμβαίνει και στο σύνολο των εργαζομένων σε Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα. Ως προς την ηλικία, δήλωσαν σε μεγαλύτερα ποσοστά 41-50 έτη (48%) και 31-40 έτη (28%).

Ως προς το ανώτερο επίπεδο σπουδών, οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες δήλωσαν σε μεγαλύτερα ποσοστά ότι είναι απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ΤΕΙ (42,67%), κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διπλώματος (37,33%) και απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ΑΕΙ (16%). Ως προς το συνολικό χρόνο εργασίας σε Βιβλιοθήκες, δήλωσαν σε μεγαλύτερα ποσοστά 10-20 έτη και 20-30 έτη (42,67% και 34,67% αντίστοιχα). Μπορούμε να πούμε λοιπόν, ότι αφενός έχουμε σε επίπεδο σπουδών εργαζομένους με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης/ειδίκευσης, αφετέρου εργαζομένους με μεγάλη εμπειρία στην εργασία σε Βιβλιοθήκες, άρα και μεγάλη εμπειρία στις λειτουργίες αλλά και τις επιχειρησιακές δυνατότητες των Βιβλιοθηκών. Επομένως η αντιλήψεις τους ως προς τους νέους ρόλους τους οποίους μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες στη διαχείριση μιας κρίσης ή μιας καταστροφής έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα.

Ως προς τη θέση την οποία κατέχουν στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζονται, οι εργαζόμενοι που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν σε μεγαλύτερα ποσοστά Βιβλιοθηκονόμοι (65,33%) και Υπεύθυνοι/Προϊστάμενοι Βιβλιοθήκης (22,67%). Ως προς το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζονται, σε μεγαλύτερα ποσοστά απάντησαν Δημοτική Βιβλιοθήκη (40%) και Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη (32%). Ως προς το γεωγραφικό διαμέρισμα στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζονται απάντησαν σε μεγαλύτερα ποσοστά Αττική (42,67%), Θεσσαλία (14,67%), Κρήτη (13,33%) και Νησιά Αιγαίου Πελάγους (9,33%).

Ως προς την αξιοπιστία του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα, μπορούμε να το θεωρήσουμε αξιόπιστο με πολύ υψηλό συντελεστή αξιοπιστίας (μέσω του συντελεστή α του Cronbach) ($\alpha = 0,881$), ο οποίος δεν αυξάνεται περαιτέρω αν εξαιρέσουμε οποιαδήποτε ερώτηση.

Σχετικά με τις αντιλήψεις των εργαζομένων στις βιβλιοθήκες σχετικά με τα σχέδια διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών, αναφορικά με το αν θεωρούν ότι μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης, η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε θετικά (92%).

Αναφορικά με το αν η Βιβλιοθήκη τους έχει κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης, η μεγάλη πλειοψηφία απάντησε αρνητικά (66,67%). Από αυτούς που απάντησαν θετικά, ανέφεραν σε μεγαλύτερα ποσοστά ότι ανέπτυξε το υπάρχον σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης στη Βιβλιοθήκη τους ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφείο ή άτομο εκτός της Βιβλιοθήκης αλλά εντός του ιδρύματος ή ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθήκη με εκπαίδευση ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών.

Αναφορικά με το αν έχουν προσωπικά ασχοληθεί με κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης, η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε αρνητικά (84%). Από αυτούς που απάντησαν θετικά, ανέφεραν σε μεγαλύτερα ποσοστά ότι έχουν ασχοληθεί με το εν λόγω σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης ως μέλη

επιτροπών προγραμματισμού διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης ή ως δημιουργοί ενός σχεδίου διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης.

Συνοψίζοντας, η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν ότι μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης, αν και η μεγάλη πλειοψηφία επισημαίνει ότι η Βιβλιοθήκη τους δεν έχει κάποιο τέτοιο σχέδιο. Ως προς το ποιος έχει αναπτύξει τα υπάρχοντα σχέδια διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων, οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες ανέφεραν κυρίως ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφείο ή άτομο εκτός της βιβλιοθήκης αλλά εντός του ιδρύματος ή ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθήκη με εκπαίδευση ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών. Η συντριπτική πλειοψηφία επίσης ανέφερε ότι δεν έχει προσωπικά ασχοληθεί με σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης.

Ως προς το αν είχαν κάποια συμμετοχή ή ρόλο σε κάποια κρίση ή καταστροφή ή έκτακτη ανάγκη που έπληξε την υπηρεσία τους η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε αρνητικά (89,33%). Από αυτούς που απάντησαν θετικά, επισημάνθηκαν από τους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες η αντιμετώπιση φωτιάς, η ύπαρξη τρωκτικών στη Βιβλιοθήκη, η αντιμετώπιση των επιπτώσεων διαρρήξεων και κλοπών, η αντιμετώπιση πλημμύρας και η διάσωση βιβλίων από την πλημμύρα, η αντιμετώπιση σεισμού με τη Βιβλιοθήκη γεμάτη με φοιτητές/αναγνώστες και το καθαρίσμα χιονιού.

Σχετικά με τους νέους ρόλους, τους οποίους μπορούν να αναλάβουν οι βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, στους εργαζόμενους στις Βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα, τέθηκαν δύο ερωτήσεις σχετικά με τους ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη πριν από μια κρίση ή καταστροφή και κατά τη διάρκεια ή μετά από μια κρίση ή καταστροφή, οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα, ώστε σε τέσσερις και πέντε δεδομένους ρόλους αντίστοιχα να επιλέξουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους.

Αναφορικά με τους ρόλους που μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη πριν από μια κρίση ή καταστροφή, οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα, οι εργαζόμενοι που συμμετείχαν στην έρευνα εξέφρασαν πολύ θετικές απόψεις, με πολύ μεγάλα ποσοστά θετικών διαθέσεων (απαντήσεις 4 ή 5 στην πενταβάθμια κλίμακα Likert), αναφορικά με όλους τους πιθανούς ρόλους, ειδικότερα αναφορικά με:

α) τη δημιουργία μιας βάσης πληροφοριών σχετικά με τις καταστροφές/διαχείριση καταστροφών μέσω μιας σχετικής συλλογής (78,67%),

β) τη δημιουργία ευαισθητοποίησης και τη διάδοση πληροφόρησης στην τοπική κοινότητα μέσω δημοσιεύσεων σχετικών με καταστροφές/κρίσεις (86,67%),

γ) την οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, εργαστηρίων, ομαδικών συζητήσεων, προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, διαδικτυακών σεμιναρίων (Web seminars) σχετικών με καταστροφές, κρίσεις και τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων για την τοπική κοινότητα (90,67%) και

δ) τη δημιουργία και διατήρηση μιας βάσης δεδομένων για ομάδες διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και υπηρεσίες διάσωσης (Πυροσβεστική, Αστυνομία κλπ) στην οποία να έχει κανείς πρόσβαση από το διαδίκτυο (80%).

Οι επιπλέον ρόλοι οι οποίοι επισημάνθηκαν, μεταξύ άλλων, από τους συμμετέχοντες στην έρευνα είναι η δημιουργία βάσης πληροφοριών σχετική με το θέμα στη βιβλιοθήκη, ασκήσεις (drills) με πολύ σύντομες και περιεκτικές πληροφορίες χρήσιμες για ενημέρωση και πρόληψη και σχέδια αντιμετώπισης ανθρωπογενών και φυσικών καταστροφών σε κάθε βιβλιοθήκη.

Αναφορικά με τους ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη κατά τη διάρκεια ή μετά από μια κρίση ή καταστροφή οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα, οι εργαζόμενοι που συμμετείχαν στην έρευνα εξέφρασαν πολύ θετικές απόψεις, με πολύ μεγάλα ποσοστά θετικών διαθέσεων (απαντήσεις 4 ή 5 στην πενταβάθμια κλίμακα Likert), αναφορικά με όλους τους πιθανούς ρόλους, ειδικότερα αναφορικά με: α) να λειτουργήσει ως σημείο συνάντησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας κατά τη διάρκεια της κρίσης ή της καταστροφής (68%), β) να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας για σημεία στα οποία παρέχονται αγαθά πρώτης ανάγκης και πρωτοβάθμια περίθαλψη (78,66%), γ) να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας για το πως θα έρθουν σε επαφή με ομάδες διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και υπηρεσίες διάσωσης (Πυροσβεστική, Αστυνομία κλπ) (84%), δ) να λειτουργήσει ως πόλος επικοινωνίας για τα μέλη της τοπικής κοινότητας παρέχοντας υπηρεσίες δικτύου και τηλεφωνίας αν τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών έχουν υποστεί ζημιές (84%) και ε) να δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της τοπικής κοινότητας να υποβάλλουν ηλεκτρονικά αιτήσεις για επανέκδοση εγγράφων που καταστράφηκαν στην κρίση ή την καταστροφή και αιτήσεις για την καταβολή αποζημιώσεων (66,67%). Οι επιπλέον ρόλοι οι οποίοι επισημάνθηκαν, μεταξύ άλλων, από τους συμμετέχοντες στην έρευνα είναι η διάσωση αρχειακού υλικού, έντυπου υλικού ή υλικού προς διάσωση και διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Σχετικά με την αναγκαιότητα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών και τις μορφές εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, αναφορικά με το αν έχουν παρακολουθήσει ή παρακολουθούν κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, η μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα απάντησε αρνητικά (74,67%). Αναφορικά με το αν η υπηρεσία τους έχει οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε αρνητικά (82,67%). Αναφορικά με το αν πιστεύουν ότι η εκπαίδευση και επιμόρφωση των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών είναι απαραίτητη, η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε θετικά (84%).

Αναφορικά με το ποια/ποιες μορφές εκπαίδευσης και επιμόρφωσης σχετικής/σχετικών με καταστροφές και κρίσεις και τη διαχείριση τους θεωρούν ως πλέον αποτελεσματική/αποτελεσματικές, οι συμμετέχοντες στην έρευνα, πρότειναν διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars), εργαστήρια, ομαδικές συζητήσεις, προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής και συνδυασμούς των παραπάνω.

Αναφορικά με το αν επιθυμούν η υπηρεσία τους να οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε θετικά (80%).

Παρατηρούμε λοιπόν ότι αν και οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν στη συντριπτική τους πλειοψηφία απαραίτητη την εκπαίδευση και/ή την επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, η μεγάλη πλειοψηφία δεν έχει παρακολουθήσει κάποιο αντίστοιχο πρόγραμμα. Επίσης αν και η συντριπτική πλειοψηφία δήλωσε ότι η υπηρεσία τους δεν έχει οργανώσει κάποιο αντίστοιχο πρόγραμμα, η συντριπτική πλειοψηφία δήλωσε ότι επιθυμούν η υπηρεσία τους να οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών.

Σχετικά με τις απόψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στις ερωτήσεις στις οποίες απάντησαν σε πενταβάθμια κλίμακα αξιολόγησης τύπου Likert συσχετίζονται μεταξύ τους, παρατηρήθηκαν μερικές πολύ ενδιαφέρουσες συσχετίσεις (μέσω του συντελεστή συσχέτισης του Pearson). Ειδικότερα:

α) η άποψη των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες σχετικά με το αν μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο έκτακτης ανάγκης συσχετίζεται θετικά με όλες τις απόψεις για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν από μία καταστροφή ή κρίση, επίσης θετικά με την άποψη των εργαζομένων σχετικά με το αν πιστεύουν ότι η εκπαίδευση και η επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών είναι απαραίτητη και σχετικά με το αν επιθυμούν η υπηρεσία τους να οργανώσει κάποια εκπαίδευση και/ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών.

β) Καθεμία από τις απόψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν από μία καταστροφή ή κρίση, συσχετίζονται θετικά με καθεμία από τις απόψεις για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης, πριν αλλά και κατά τη διάρκεια ή μετά από μία καταστροφή ή κρίση, επίσης θετικά με την άποψη των εργαζομένων σχετικά με το αν πιστεύουν ότι η εκπαίδευση και/ή η επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών είναι απαραίτητη και σχετικά με το αν επιθυμούν η υπηρεσία τους να οργανώσει κάποια εκπαίδευση και/ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών.

γ) Καθεμία από τις απόψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης κατά τη διάρκεια ή μετά από μία καταστροφή ή κρίση, συσχετίζονται θετικά με καθεμία από τις απόψεις για τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν αλλά και κατά τη διάρκεια ή μετά από μία καταστροφή ή κρίση.

Η εφαρμογή της ανάλυσης παραγόντων (Factor Analysis) έδωσε τρεις παράγοντες-άξονες, οι οποίοι εξηγούν συνολικά το 69,048% της διασποράς των δεδομένων. Ο πρώτος παραγοντικός άξονας σχετίζεται με τις απόψεις των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης κατά τη διάρκεια ή μετά από μια κρίση ή καταστροφή. Ο δεύτερος παραγοντικός άξονας σχετίζεται με τις απόψεις των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με τους πιθανούς ρόλους μιας Βιβλιοθήκης πριν από μια κρίση ή καταστροφή. Ο τρίτος παραγοντικός άξονας ξεκάθαρα σχετίζεται με τις απόψεις των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα σχετικά με την ανάγκη ύπαρξης σχεδίων έκτακτης ανάγκης και την εκπαίδευση και/ή την επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και/ή καταστροφών.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ανάλυση παραγόντων επιβεβαιώνει το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, όπου οι τρεις κύριοι άξονες είναι: α) οι νέοι πιθανοί ρόλοι μιας Βιβλιοθήκης πριν από μια καταστροφή ή κρίση, β) οι νέοι πιθανοί ρόλοι κατά τη διάρκεια ή μετά από μια κρίση ή καταστροφή και γ) η ύπαρξη σχεδίων διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και η εκπαίδευση και επιμόρφωση στο αντικείμενο αυτό.

Σχετικά με ομοιότητες και διαφορές στις αντιλήψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες, όπως αποτυπώνονται στις σύνθετες μεταβλητές (παράγοντες-άξονες), αναφορικά με το φύλο τους, τη θέση που έχουν στη Βιβλιοθήκη, το επίπεδο σπουδών τους, το είδος της Βιβλιοθήκης και τη γεωγραφική περιοχή της Βιβλιοθήκης, δεν παρατηρήθηκε κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς το αν οι υποομάδες ανάλογα με τις επιλογές της κάθε ερώτησης παρουσιάζουν διαφορές στις συναρτήσεις κατανομών τους (μέσω του κριτηρίου Mann-Whitney ή του κριτηρίου Kruskal-Wallis για δύο ή τρεις ή περισσότερες υποομάδες αντίστοιχα), εκτός από τις αντιλήψεις για τους νέους ρόλους πριν από μία καταστροφή ή κρίση αναφορικά με τη θέση των εργαζομένων, όπου τις θετικότερες απόψεις εμφανίζουν οι υπεύθυνοι Βιβλιοθηκών και τις δεύτερες θετικότερες οι Βιβλιοθηκονόμοι, συγκριτικά με τις άλλες κατηγορίες.

Αυτό εξηγείται γιατί αφενός το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες είναι απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (πολλοί από αυτούς κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διπλώματος και/ή διδακτορικού διπλώματος), με μεγάλη εμπειρία στην εργασία σε Βιβλιοθήκες (τουλάχιστον 10 ετών), οπότε έχουν καλή γνώση των λειτουργιών και των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των Βιβλιοθηκών, αφετέρου η ομάδα των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες είναι μία ομοιογενής ομάδα, η οποία ενημερώνεται συνεχώς για τις τρέχουσες εξελίξεις στο αντικείμενο τους, το οποίο αποδεικνύεται από τη συμμετοχή του μεγαλύτερου ποσοστού του συνόλου των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες σε συνέδρια και σεμινάρια, με θεματολογία σχετική με το αντικείμενο τους.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διαχείριση καταστροφών είναι ένα πολυτομεακό, διεπιστημονικό θέμα, το οποίο περιλαμβάνει πολλούς “παίκτες”. Ως εκ τούτου, όλοι οι φορείς ρόλων, δηλαδή οι κυβερνήσεις / ΜΚΟ / κοινότητες /επιστήμονες/ βιβλιοθήκες και άλλοι φορείς, θα πρέπει να συνεργαστούν για την επίτευξη ενός στόχου: της ετοιμότητας, του μετριασμού και της αντιμετώπισης των καταστροφών. Με την προγραμματισμένη προσέγγιση, μπορούμε να μειώσουμε τις διάφορες επιπτώσεις των καταστροφών για να μπορούν να υπάρχουν ασφαλέστερες κοινότητες και ασφαλέστερη ζωή.

Τα διδάγματα που αντλήθηκαν από τις μελέτες περίπτωσης, αλλά και τα αποτελέσματα της έρευνας θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ώστε να «οικοδομηθούν» νέοι ρόλοι στη διαχείριση των καταστροφών και κρίσεων, να χρησιμοποιήσουμε τη γνώση και την εμπειρία άλλων χωρών σχετικά με το τι λειτούργησε καλά, ώστε να εφαρμοστούν αποτελεσματικότερα μελλοντικές στρατηγικές με στόχο τη μείωση της επίδρασης των φυσικών καταστροφών στον υπάρχοντα πληθυσμό και να είμαστε πιο προετοιμασμένοι και αποτελεσματικοί στην ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων. Ο αριθμός των φυσικών καταστροφών παγκοσμίως προβλέπεται να αυξηθεί. Ως εκ τούτου, είναι συλλογική μας ευθύνη, να είμαστε καλύτερα προετοιμασμένοι για να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις και τα αποτελέσματα των καταστροφών και να ενεργήσουμε με ταχύτητα, ακρίβεια και σε συντονισμό με άλλους φορείς

ανακούφισης, για να είμαστε πιο ισχυροί και πιο αποτελεσματικοί σε επεμβάσεις αποκατάστασης έκτακτης ανάγκης.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Adcock, E. P. (1998). *IFLA principles for the care and handling of library material*. Washington, D.C.: International Federation of Library Associations and Institutions, Core Programme on Preservation and Conservation.
- Alajmi, B. (2016). "When the Nation is in crisis: libraries respond". *Library Management*, 37 (8/9), 465-481.
- Alegbeleye, B. (1993). *Disaster Control planning for libraries, archives and electronic data processing centre in Africa*. Ibadan: Option Book and information Services.
- Allain, C. & Vallas, P. (2014). "Keep collections alive: The 12th January 2014 flood in the BnF as a lesson for the improvement of the Emergency Plan". Paper presented at: IFLA WLIC 2014 - Lyon - Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge in Session 209 - Strategic Programme on Preservation and Conservation (PAC). In: IFLA WLIC 2014, 16-22 August 2014, Lyon, France.
- Ashcroft, L. (2004) "Developing Competencies, Critical Analysis and Personal Transferable Skills in Future Information Professionals", *Library Review*, 53 (2), 82-88.
- Birkmann, J. (2006). *Measuring vulnerability to promote disaster-resilient societies: Conceptual frameworks and definitions. Measuring vulnerability to Natural Hazards. Towards Disaster Resilient Societies*. United Nations University Press.
- Blaikie, P. C. et al. (1994). *At Risk: natural hazards, people's vulnerability, and disasters (5th Ed.)*. London; New York: Routledge. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/270588923_At_Risk_Natural_Hazards_People_Vulnerability_and_Disasters_1st_edition
- Burda, M. (2017). *Disaster recovery for Delaware: exploring potential partnerships among emergency planners, first responders, librarians and others*. MA Report. Διαθέσιμο στο: <https://nlnm.gov/mar/newsletter/2017/02/disaster-recovery-for-delaware-exploring-potential-partnerships-among-emergency-planners-first-responders-librarians-and-others>
- Carfagno, K. A., & Parnell, J. A. (2016). "Crowdsourcing: Organizations using social media for meaningful crisis management". In *Academy of Management Proceedings (Vol. 2016, No. 1, p. 15076)*. Academy of Management.
- Chandra, H. (2004). *Disaster management in libraries and information centres: strategies & practices*.

- Christensen, T., Andreas Danielsen, O., Laegreid, P., & H. RYKKJA, L. (2016). "Comparing coordination structures for crisis management in six countries". *Public Administration*, 94 (2), 316-332.
- Clareson, T. & Long, J. (2006). "Libraries in the Eye of the Storm: Lesson Learned from Hurricane Katrina". *American Libraries* 37 (7), 38-41.
- Cleveland, L. (2015). 'Library of the year' goes to Ferguson for efforts during protests. CNN World U.S., June 10, 2015. Διαθέσιμο στο: <https://edition.cnn.com/2015/06/10/us/ferguson-library-award/index.html>
- Cohen L., Manion, L. & Morrison, K. (2005). *Research Methods in Education (5th Ed.)*. London and New York: Taylor & Francis.
- Crosby, O. (2000). "Librarians: Information experts in the information age". *Occupational Outlook Quarterly*, 3-15.
- De Winter, J. C. F., Dodou, D. & Wieringa, P. A. (2009). "Exploratory Factor Analysis with Small Sample Sizes". *Multivariate Behavioral Research*, 44 (2), 147-181.
- Delaney, G., & Bates, J. (2015). "Envisioning the academic library: a reflection on roles, relevancy and relationships". *New review of academic librarianship*, 21 (1), 30-51.
- Dhakal, S. (2017). "Quake-damaged Nepal National Library awaits reconstruction". *The Himalayan Times*, August 31, 2017. Διαθέσιμο στο: <https://thehimalayantimes.com/kathmandu/libraries-struggling-survive/>
- Duhl, S., Lyratzi, M. & Petropoulou, A. (2015). *Διαχείριση καταστροφών πολιτιστικών ιδρυμάτων: σύντομη επισκόπηση σε ΗΠΑ, Ευρώπη και Ελλάδα*. Διαθέσιμο στο: <https://www.slideshare.net/disasterplangr/ss-48189480>
- Eberhart, G. M. (2005). "Katrina's Terrible Toll: Librarians Rally to Provide Information for a Devastated Gulf Coast Population". *American Libraries* 36 (9), 14-25.
- Eden, P. & Matthews, G. (1996). "Disaster management in libraries". *Library management*, 17 (3), 5-12.
- Feather, J. (1991). *Preservation and the management of library collections*. London: The Library Association.
- Flaherty, M. G. (2016). "Here, there and everywhere: Disasters and public libraries". IFLA World Library and Information Congress, 82th IFLA General Conference and Assembly, 13-19 August 2016, Columbus, Ohio, United States.
- Flint Water Crisis Fast Facts (2018). *CNN Library*, April 9, 2018. Διαθέσιμο στο: <https://edition.cnn.com/2016/03/04/us/flint-water-crisis-fast-facts/index.html>.
- Foster, M. J., Foster, M. J., Evans, M. R. & Evans, M. R. (2016). "Libraries creating sustainable services during community crisis: Documenting Ferguson". *Library Management*, 37 (6/7), 352-362.

- Fourie, I. (2004). "Librarians and the Claiming Of New Roles: How Can We Try to Make a Difference?". *Aslib Proceedings*, 56 (1), 62-74.
- Green, M. (2016). "Nepal's Public Libraries Still in Distress After 2015 Earthquake". *Public Libraries Online*, July 13, 2016. Διαθέσιμο στο: <http://publiclibrariesonline.org/2016/07/nepals-public-libraries-still-in-distress-after-2015-earthquake/>
- Greenberg, W. (2016). "Flint Public Library to archive stories of residents living through the water crisis". *Michigan Radio*, March 31, 2016. Διαθέσιμο στο: <http://www.michiganradio.org/post/flint-public-library-archive-stories-residents-living-through-water-crisis>
- Hamilton, R. (2011). "The State Library of Louisiana and public libraries' response to hurricanes: Issues, strategies, and lessons". *Public Library Quarterly*, 301, 40-53.
- Hamilton, R. & Brown, D. (2016a). "Disaster management and continuity planning in libraries: Literature review". *International Journal of Risk and Contingency Management (IJRCM)*, 5 (1), 26-41.
- Hamilton, R. & Brown, D. (2016b). "Disaster Management and Continuity Planning in Libraries: Changes since the Year 2000". In *Handbook of Research on Disaster Management and Contingency Planning in Modern Libraries*, 1-24. IGI Global.
- Harvey, R. (1993). *Preservation in libraries: principles, strategies and practices for libraries*. London: Bowker.
- Hordyk, J. (2016). "Flint Public Library: A Gateway to Critical Information". *Public Libraries Online*, March 4, 2016. Public Library Association.
- Houston, J. B., Hawthorne, J., Perreault, M. F., Park, E. H., Goldstein Hode, M., Halliwell, M. R. & Griffith, S. A. (2015). "Social media and disasters: a functional framework for social media use in disaster planning, response, and research". *Disasters*, 39 (1), 1-22.
- Jin, Y., Liu, B. F. & Austin, L. L. (2014). "Examining the role of social media in effective crisis management: The effects of crisis origin, information form, and source on publics' crisis responses". *Communication research*, 41 (1), 74-94.
- Kahn, M. (2003). *Disaster response and planning for libraries (2nd Ed.)*. Chicago: American Library Association.
- Litke, S. (2015). "Role of Community Libraries in Nepal Earthquake Relief". *WebJunction*, June 26, 2015. Διαθέσιμο στο: <https://www.webjunction.org/news/webjunction/the-role-of-community-libraries-in-nepal-earthquake-relief.html>
- Liu, J., Tu-Keefner, F., Zamir, H., & Hastings, S. K. (2017). "Social Media as a Tool Connecting with Library Users in Disasters: A Case Study of the 2015 Catastrophic Flooding in South Carolina". *Science & Technology Libraries*, 1-14.

- Lyll, J. (1995). "Disaster planning for libraries and archives: understanding the essential issues". Στο: Arnoult, J., Kremp, V. and Musembi, M. (Eds.). *Proceedings of the Pan-African conference on the preservation and conservation of library and archival materials*, held in Nairobi on June 21-25, 1993. The Hague: IFLA, pp.103-112. Διαθέσιμο στο: <http://www.nla.gov.au/nla/staffpaper/lyall1.html>
- Mabe, M., Ashley, E. A. (2017). *The Developing Role of Public Libraries in Emergency Management: Emerging Research and Opportunities*. IGI Global.
- Management Association, Information Resources (Ed.) (2017). *Library Science and Administration: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*. IGI Global.
- Mansell, H. (2003). "The disaster control plan". Στο: Matthews, G. & Feather, J. (Eds.) *Disaster management for libraries and archives*, 13-40. Aldershot: Ashgate.
- Matthews, G., Eden, P. & British Library (1996). *Disaster management in British libraries: Project report with guidelines for library managers*. London: British Library.
- Matthews, G. & Eden, P. (1996) "Disaster management training in libraries". *Library Review*, 45 (1), 30-38.
- McGuire, D. (2003). *Librarians in the Information Age: Alternative Uses of MLS Degrees*. Διαθέσιμο στο: http://www.liscareer.com/mcguire_alternativecareers.htm
- Nageswara, Rao K. & Babu (2001). "Role of Librarian in Internet and World Wide Web Environment". *Information Sciences*, 4 (1), 25-34.
- Newall, M. (2017). "Help us, plead the Narcan-administering Needle Park librarians". *The Inquirer*, May 23, 2017. Διαθέσιμο στο: http://www.philly.com/philly/columnists/mike_newall/HEROIN-NEEDLE-PARK-OVERDOSE-LIBRARIANS-NEWALL.html
- Newall, M. (2017). "For these Philly librarians, drug tourists and overdose drills are part of the job". *The Inquirer*, May 21, 2017. Διαθέσιμο στο: http://www.philly.com/philly/columnists/mike_newall/opioid-crisis-Needle-Park-McPherson-narcan.html
- Ngulube, P. (2003). "Putting the horse in front of the cart: the role of disaster planning and security in the protection of documentary materials in Africa. S.A.". *Archives Journal*, 43, 58-68.
- Pundsack, K. (2017). "Other Duties as Assigned – Public Librarians in the Heart of the Opioid Epidemic". *Public Libraries Online*, September 11, 2017. Διαθέσιμο στο: <http://publiclibrariesonline.org/2017/09/other-duties-as-assigned-public-librarians-in-the-heart-of-the-opioid-epidemic/>
- Quarantelli, E. L. (1982). *Human resources and organizational behaviors in community disasters and their relationship to planning, Preliminary paper no 76*. Disaster Research Center, University of Delaware, Newark.
- Quarantelli, E. L. & Dynes, R. R. (1977). "Response to Social Crisis and Disaster". *Annual Review of Sociology*, 3, 23-49.

- Rajbhandari, A. K., Dhital, R., Man, P. & Pradhan, S. (2015). "Aftershocks of a Mega Earthquake on Occupational Health in Nepal". *Annals of Global Health*, 81 (4), 482–486. Διαθέσιμο στο: <http://doi.org/10.1016/j.aogh.2015.08.016>
- Robertson, G. (2015). *Disaster Planning for Libraries Process and Guidelines: Process and Guidelines*. Chandos Publishing Elsevier.
- Rosenthal, U., Arjen, B. & Comfort, L. K. (Eds.) (2001). *Managing Crisis: Threats, Dilemmas, Opportunities*. Springfield, IL: Charles C. Thomas.
- Salter, A. A. (2003). "Wanted – new creations: dinosaurs need not apply". Στο: Bridges, K. (Ed.), *Expectations of Librarian in the Twenty-First Century*. Greenwood, Westport, CT.
- Satpathy, D. & Chandra, K. (2007). "Role of Libraries in Disaster Management: Experience from North East India". Στο: Ricketts, S., Birdie, C. & Isaksson E. (Eds). *Library and Information Services in Astronomy V: Common Challenges, Uncommon Solutions. Astronomical Society of the Pacific Conference Series Vol. 377*, 313-316. San Francisco: Astronomical Society of the Pacific, 2007. Διαθέσιμο στο: http://articles.adsabs.harvard.edu/cgi-bin/nph-iarticle_query?2007ASPC..377..313S&data_type=PDF_HIGH&whole_paper=YES&type=PRINTER&filetype=.pdf
- Sciabica, T. (2016). "Nepal Earthquakes: One Year Later". *READ Global*. Διαθέσιμο στο: <http://www.readglobal.org/our-impact/nepal-earthquakes-one-year-later>
- Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015). Διαθέσιμο στο: <https://www.unisdr.org/we/coordinate/sendai-framework>
- Sharp, K. (2000). "Internet librarianship: traditional roles in a new environment". Στο: *Proceedings of the 66th IFLA Council and General Conference*, 13-18. Jerusalem. Διαθέσιμο στο: www.ifla.org/IV/ifla66/papers/005-120e.htm
- Soehner, C., Godfrey, I. & Bigler, G. S. (2017). "Crisis Communication in Libraries: Opportunity for New Roles in Public Relations". *The Journal of Academic Librarianship*, 43 (3), 268-273.
- Stafford, R. T. (2011). *Disaster Relief and Emergency Assistance Act* (Public Law 93-288 as amended). Διαθέσιμο στο: <http://fema.gov/about/stafact.shtm> & 9523.3 Provision of Temporary Relocation Facilities, http://www.fema.gov/government/grant/pa/9523_3.shtm
- Terminology Hazard (2018). Διαθέσιμο στο: <https://www.preventionweb.net/terminology/view/488>
- Topper, E. F. (2011). "After Hurricane Katrina: The Tulane Recovery Project". *New Library World*, 112 (1/2), 45-51.
- Uidenich, J. (1999). "Library Disaster Recovery Planning". *Disaster Recovery Journal*, 2 (3), 22.
- UNDP/UNDRO Disaster Management Training Programme (1992). *An Overview of disaster management: Trainer's guide*. UNDP/UNDRO Disaster Management Training Programme.

UNISDR (2017). *Terminology on Disaster Risk Reduction*. Διαθέσιμο στο: <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology>

United Nations Development Programme (UNDP) and the European Commission Humanitarian Office (ECHO) through the Disaster Preparedness Programme (DIPECHO) (2010). *Community-based best practices for disaster risk reduction: Regional Initiative in Disaster Risk Reduction*. Maputo–Mozambique. Διαθέσιμο στο: <http://www.undp.org/content/dam/mozambique/docs/Community%20based%20BP.pdf>

Van Aalst, M. K. (2006). "The impacts of climate change on the risk of natural disasters". *Disasters*, 30 (1), 5-18. Διαθέσιμο στο: <https://www.humanitarianlibrary.org/sites/default/files/2013/06/Disasters%2C%20Impacts%20of%20Climate%20Change%2C%20Maarten%202006.pdf>

Vassilakaki, E. & Moniarou-Papaconstantinou, V. (2015). "A systematic literature review informing library and information professionals' emerging roles". *New Library World*, 116 (1/2), 37-66.

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Βαλσαμάκης, Β. (2016). *Φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, που επηρέασαν τις βιβλιοθήκες από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και οι σύγχρονες προδιαγραφές που πρέπει να πληρούν οι βιβλιοθήκες για να θεωρούνται "ασφαλείς" από καταστροφές*. Διπλωματική εργασία. Αθήνα: ΕΚΠΑ.

Γερόλιμος, Μ. (2008). *Ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον πληροφόρησης*. Διδακτορική Διατριβή. Ιόνιο Πανεπιστήμιο.

Γκανέτσου, Σ. Χ. (2016). *Σεισμός στο Νεπάλ: Συνοδά γεωδυναμικά φαινόμενα και ανθρωπιστική απόκριση*. Προπτυχιακή διπλωματική εργασία. ΕΚΠΑ, Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος, Τομέας Δυναμικής και Τεκτονικής Γεωλογίας.

Γκουντρομίχου, Χ. (2011). *Δομή και οργάνωση των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης*. Αθήνα: Ε.Κ.Δ.Δ.Α.

Δανδουλάκη, Μ. (2011). *Καλλικράτης. Πολιτική Προστασία και Αυτοδιοίκηση, Έκδοση*. ΕΕΤΑΑ ΑΕ, Αθήνα.

Δελλαδέτσιμας, Π. Μ. (2009). *Οι ασφαλείς πόλεις*. Αθήνα: Εξάντας.

Εμβαλωτής Α., Κατσή Α. & Σιδερίδης Γ. (2006). *Στατιστική μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας (Έκδοση Α')*. Ιωάννινα 2006.

Καραμάνου, Α. (2014). *Τι είναι φυσική καταστροφή: βασικές έννοιες και ερμηνείες*. Διαθέσιμο στο <https://www.fire.gr/?p=5379>.

Κορκίδη, Μ., (2003). «Ο ρόλος των Δημοτικών Βιβλιοθηκών και η προσφορά τους στην τοπική κοινωνία», Υπηρεσίες Βιβλιοθηκών για την κοινότητα. *Διεθνής Διάσκεψη με θέμα τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, Αθήνα*. Διαθέσιμο στο: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/11136/pol009.pdf?sequence>

- Κορρές, Κ. (2015α). «Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας». *Σημειώσεις μαθήματος «Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας»*. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής», Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Αθήνα, 2015. Διαθέσιμο στο: http://www.kkorres.mysch.gr/htmlinks/research_methods_educ_sciences.htm
- Κορρές, Κ. (2015β). «Εργαστήριο SPSS: Μέθοδοι Στατιστικής Ανάλυσης με το SPSS». *Σημειώσεις μαθήματος «Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας»*. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής», Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Αθήνα, 2015. Διαθέσιμο στο: http://www.kkorres.mysch.gr/htmlinks/research_methods_educ_sciences.htm
- Κορρές, Κ. (2016α). «Βασικές αρχές μεθοδολογίας εκπαιδευτικής έρευνας». *Σημειώσεις μαθήματος «Βασικές αρχές μεθοδολογίας εκπαιδευτικής έρευνας»*. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών STEM. Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Αθήνα, 2016. Διαθέσιμο στο: http://users.sch.gr/kkorres/htmlinks/STEM_Research_Methods.htm
- Κορρές, Κ. (2016β). «Στατιστικά πακέτα ποσοτικής έρευνας». *Σημειώσεις μαθήματος «Στατιστικά πακέτα ποσοτικής έρευνας»*. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών STEM. Παιδαγωγικό Τμήμα, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Αθήνα, 2016. Διαθέσιμο στο: http://users.sch.gr/kkorres/htmlinks/STEM_Stat_packages.htm
- Κούπα Ε. (2008). *Στατιστικές Μέθοδοι σε Ψυχομετρικά Δεδομένα*. Διπλωματική εργασία. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Στατιστικής. Αθήνα.
- Λέκκας Ε., Ανδρεαδάκης, Ε., Καπουράνη Ε., Μίνου – Μινοπούλου, Δ. (2007). «Πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών - Πρόγραμμα συμπληρωματικής εκπαίδευσης εξ' αποστάσεως (e-learning) του ΕΚΠΑ». *Πρακτικά 8^{ου} Πανελληνίου Γεωγραφικού Συνεδρίου Ελληνικής Γεωγραφικής Εταιρίας*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: http://www.elekkas.gr/index.php/en/?option=com_content&view=article&id=206:paper194&catid=2:publications&Itemid=21&lang=el
- Λέκκας, Ε. & Ανδρεαδάκης, Ε. (2015). *Εισαγωγή στη θεωρία της Διαχείρισης Καταστροφών και Κρίσεων*. Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Λέκκας, Ε. & Ανδρεαδάκης, Ε. (2016). *Καταστροφές και Κρίσεις Παγκόσμιας Εμβέλειας*. Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Λέκκας, Ε. (2000). *Φυσικές και Τεχνολογικές Καταστροφές (Β' έκδοση)*. Access Pre-Press, Αθήνα.
- Λυρατζή, Μ. & Μπρίντζη, Χ. (2014). «Περιγραφή του πρώτου σεμιναρίου για την αντιμετώπιση καταστροφών σε Πολιτιστικά Ιδρύματα της Ελλάδας». *Συνεργασία, Ιανουάριος 2014*. Διαθέσιμο στο: <http://www.goethe.de/synergasia>
- Λυρατζή, Μ. (2014). *Οδηγός εκπόνησης Σχεδίου Αντιμετώπισης Καταστροφών σε μουσεία και βιβλιοθήκες*.
- Λυρατζή, Μ. (2009). *Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης για τη Βιβλιοθήκη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*. Διαθέσιμο στο: <http://www.pi-schools.gr/library/plhrof/sea.pdf>

- Λυρατζή, Μ. (2010). «Σύντομος οδηγός εκπόνησης Σχεδίου Έκτακτης Ανάγκης από Μουσεία και Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα». *Archaeology Newsroom*. Διαθέσιμο στο: <http://www.archaiologia.gr/blog/2010/02/12/σύντομος-οδηγός-εκπόνησης-Σχεδίουέκτα-2/>
- Μπάνου, Χ., Παναγοπούλου, Θ. & Κωσταγιόλας, Π. (2007). «Καταστροφές στις βιβλιοθήκες - υπηρεσίες πληροφόρησης: Ιστορική επισκόπηση και σύγχρονες τάσεις για τη διαχείριση». *Τεκμήριον*, 2007, 7, 137-161.
- Μπεχράκης, Θ. (1999). *Πολυδιάστατη ανάλυση δεδομένων: Μέθοδοι και εφαρμογές*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Λιβάνη.
- Οδηγός Πρωτοκόλλων και Διαδικασιών για τη διάσωση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς κατά τη διάρκεια σεισμών*. Ερευνητικό πρόγραμμα PATCH.European Union, Project co-Funded by DG-ECHO, 2011. Διαθέσιμο στο: http://www.montesca.it/patch/Doc/manual_PP_CY.pdf.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1990). *Στατιστική: Περιγραφική Στατιστική (τ. Α')*. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις. Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1993α). *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας (τ. Α')*. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις. Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1993β). *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας (τ. Β')*. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις. Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1993γ). *Στατιστική: Επαγωγική Στατιστική (τ. Β')*. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις. Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Σαπουντζάκη, Κ. & Δανδουλάκη, Μ. (2016). "Οι όροι και τα θεωρητικά εργαλεία του πεδίου της διαχείρισης κινδύνων και καταστροφών: Διεπιστημονικότητα ή βαβέλ;". Στο: Σαπουντζάκη, Κ. & Δανδουλάκη, Μ. (2016). *Κίνδυνοι και Καταστροφές*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/6299>
- Τεγόπουλος-Φυτράκης (1997). *Μείζον Ελληνικό Λεξικό*. Αρμονία.
- Τσάντας, Ν., Μωυσιάδης, Χ., Μπαγιάτης, Ν. & Χατζηπαντελής, Θ. (1999). *Ανάλυση δεδομένων με τη βοήθεια στατιστικών πακέτων*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη.
- «Βίαια επεισόδια στη Βαλτιμόρη», (2015). *NewsBomb*, 28 Απριλίου 2015. Διαθέσιμο στο: <https://www.newsbomb.gr/kosmos/story/581395/viaia-epeisodia-sti-valtimori>
- «Νέες ιδέες στη βιβλιοθήκη Κογκρέσου», (2016) *εφ. Καθημερινή*, 17 Σεπτεμβρίου 2016. Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/875260/article/epikairothta/kosmos/nees-idees-sth-vivlio8kh-kogkresoy>

Παράρτημα Α. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος

Π.Μ.Σ. «Στρατηγικές Διαχείρισης Καταστροφών και Κρίσεων στη Διοίκηση»

Αγαπητέ / Αγαπητή συνάδελφε / συναδέλφισσα,

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει κατά πόσο οι εργαζόμενοι στις Βιβλιοθήκες συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες ετοιμότητας για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, κρίσεων και καταστροφών* και, αν ναι, πώς. Επίσης να εξετάσει τους πιθανούς ρόλους που μπορούν να αναλάβουν οι Βιβλιοθήκες, εκτός από τις τακτικές και συνήθεις υπηρεσίες τους, στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, σύμφωνα με τις απόψεις των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες.

Η έρευνα αυτή γίνεται στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας με τίτλο «Οι ρόλοι των Βιβλιοθηκών στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών» στο Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος (ΠΜΣ Στρατηγικές Διαχείρισης Καταστροφών και Κρίσεων στη Διοίκηση) και τα αποτελέσματα θα παραμείνουν εμπιστευτικά και θα παρουσιαστούν μόνο συνολικά.

Η απάντηση στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου θα διαρκέσει περίπου 10-15 λεπτά, ανάλογα με το βάθος των απαντήσεων σας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Με εκτίμηση

Γεωργία Ντούνια

Βιβλιοθηκονόμος Κεντρικής Βιβλιοθήκης Θετικών Επιστημών

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

e-mail: gedounia@uoa.gr

*Ως καταστροφή ορίζεται μια σημαντική διατάραξη της λειτουργίας μιας κοινότητας ή κοινωνίας που συνδέεται με εκτεταμένες απώλειες και επιπτώσεις (ανθρώπινες, υλικές, οικονομικές ή περιβαλλοντικές) που ξεπερνούν την ικανότητα της κοινότητας ή κοινωνίας να ανταπεξέλθει με ίδιους πόρους (UN/ISDR, 2009).

Οι καταστροφές διακρίνονται σε: 1) Φυσικές (πλημμύρες, τυφώνες, σεισμοί, ανεμοστρόβιλοι κ.α.) και 2) Ανθρωπογενείς (τρομοκρατικό χτύπημα, πόλεμος, πυρηνική απειλή, κοινωνικές εξεγέρσεις κ.α.)

Ως κρίση θα μπορούσαμε να προσδιορίσουμε οποιοδήποτε γεγονός, στη διάρκεια του οποίου διαταράσσονται, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό οι κοινωνικές δομές και σχέσεις καθώς και η ομαλότητα της ζωής και εργασίας μιας ή περισσότερων κοινωνικών ομάδων σε μια πολιτεία.

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ, ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

1. Ποιο είναι το κοινωνικό σας φύλο;

Αντρας ☐ Γυναίκα ☐

2. Ποια είναι η ηλικία σας;

22-30 έτη ☐

31-40 έτη ☐

41-50 έτη ☐

51-60 έτη ☐

> 61 έτη ☐

3. Ποιο είναι το ανώτερο επίπεδο σπουδών σας;

Απόφοιτος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ☐

Απόφοιτος Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης (ΙΕΚ, κ.α.) ☐

Απόφοιτος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ΤΕΙ ☐

Απόφοιτος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ΑΕΙ ☐

Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος ☐

Κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος ☐

4. Πόσα χρόνια συνολικά εργάζεστε ή έχετε εργαστεί σε Βιβλιοθήκες;

< 5 έτη ☐

5-10 έτη ☐

10-20 έτη ☐

20-30 έτη ☐

> 30 έτη ☐

5. Τι θέση έχετε στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;

Βιβλιοθηκονόμος ☐

Αρχειονόμος ☐

Υπεύθυνος / Προϊστάμενος Βιβλιοθήκης ☐

Διοικητικό προσωπικό ☐

Βοηθητικό προσωπικό ☐

Άλλο ☐

Αν απαντήσατε Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε

6. Παρακαλώ επιλέξτε το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε:

Εθνική Βιβλιοθήκη ☐

Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη ☐

Δημόσια Βιβλιοθήκη ☐

Δημοτική Βιβλιοθήκη ☐

Ειδική Βιβλιοθήκη ☐

Βιβλιοθήκη Ιδρύματος ☐

Σχολική Βιβλιοθήκη ☐

Άλλο ☐

Αν απαντήσατε Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε

7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;

Αττική ☐

Πελοπόννησος ☐

Ήπειρος ☐

Μακεδονία	☐
Θράκη	☐
Στερεά Ελλάδα	☐
Θεσσαλία	☐
Κρήτη	☐
Νησιά Ιονίου Πελάγους	☐
Νησιά Αιγαίου Πελάγους	☐

B. ΣΧΕΔΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΣΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

1. Θεωρείτε ότι μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης;

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

2. Η Βιβλιοθήκη σας έχει κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης;

- Ναι ☐ Όχι ☐ Δεν γνωρίζω ☐

3. Αν απαντήσατε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, να αναφέρετε ποιος ανέπτυξε το υπάρχον σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης στη Βιβλιοθήκη σας;

Επιτροπή Βιβλιοθήκης	☐
Ένας υπεύθυνος ή διαχειριστής τμήματος	☐
Ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθήκη με εκπαίδευση ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών	☐
Ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθήκη χωρίς εκπαίδευση ή επιμόρφωση στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών	☐
Ο υπεύθυνος Δημοσίων Σχέσεων / ο Διευθυντής Επικοινωνίας κλπ.	☐

Ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφείο ή άτομο εκτός της βιβλιοθήκης αλλά εντός του ιδρύματος

☐

Μία Επιτροπή θεσμικών οργάνων

☐

Ένας τρίτος ανάδοχος

☐

Δεν γνωρίζω

☐

Άλλο

☐

Αν απαντήσατε Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε

4. Έχετε προσωπικά ασχοληθεί με κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης (ετοιμότητα, ανταπόκριση ή / και αποκατάσταση) με οποιονδήποτε τρόπο στην υπηρεσία σας;

Ναι ☐

Όχι ☐

5. Αν απαντήσατε θετικά στην παραπάνω ερώτηση, με ποιους τρόπους έχετε ασχοληθεί με το εν λόγω σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης;

Ως δημιουργός ενός σχεδίου διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης

☐

Ως ειδικός, παρέχοντας γνώσεις σε θέματα διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης

☐

Ως εκπαιδευτής, παρέχοντας εκπαίδευση σε εργαλεία και τρόπους διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών

☐

Ως μέλος επιτροπών προγραμματισμού διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτακτης ανάγκης

☐

Άλλο

☐

Αν απαντήσατε Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε

6. Είχατε κάποια συμμετοχή / ρόλο σε κάποια κρίση ή καταστροφή ή έκτακτη ανάγκη που έπληξε την υπηρεσία σας;

Ναι ☐

Όχι ☐

7. Αν απαντήσατε θετικά στην παραπάνω ερώτηση, παρακαλώ αναφέρετε ποια ήταν η συμμετοχή σας, εάν αισθανθήκατε προετοιμασμένοι, τι σας βοήθησε, τι θα θέλατε να είχατε και / ή τα συναισθήματά σας γύρω από την εμπειρία.

.....

.....

.....

Γ. ΝΕΟΙ ΡΟΛΟΙ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΛΑΒΟΥΝ ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1. Ποιοι από τους παρακάτω ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη πριν από μια κρίση ή καταστροφή θεωρείτε ότι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα;

α) Η δημιουργία μιας βάσης πληροφοριών σχετικά με τις καταστροφές / διαχείριση καταστροφών μέσω μιας σχετικής συλλογής

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

β) Η δημιουργία ευαισθητοποίησης και η διάδοση πληροφόρησης στην τοπική κοινότητα μέσω δημοσιεύσεων σχετικών με καταστροφές / κρίσεις

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

γ) Η οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, εργαστηρίων, ομαδικών συζητήσεων, προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, διαδικτυακών σεμιναρίων (Web seminars) σχετικών με καταστροφές, κρίσεις και τη διαχείριση καταστροφών και κρίσεων για την τοπική κοινότητα

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

δ) Η δημιουργία και διατήρηση μιας βάσης δεδομένων για ομάδες διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και υπηρεσίες διάσωσης (Πυροσβεστική, Αστυνομία κλπ) στην οποία να έχει κανείς πρόσβαση από το διαδίκτυο

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

ε) Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε

.....

2. Ποιοι από τους παρακάτω ρόλους τους οποίους μπορεί να αναλάβει μία Βιβλιοθήκη κατά τη διάρκεια και μετά από μια κρίση ή καταστροφή θεωρείτε ότι μπορούν να βοηθήσουν την τοπική κοινότητα;

α) Να λειτουργήσει ως σημείο συνάντησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας κατά τη διάρκεια της κρίσης ή της καταστροφής

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

β) Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας για σημεία στα οποία παρέχονται αγαθά πρώτης ανάγκης και πρωτοβάθμια περίθαλψη

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

γ) Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας για το πως θα έρθουν σε επαφή με ομάδες διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών και υπηρεσίες διάσωσης (Πυροσβεστική, Αστυνομία κλπ)

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

δ) Να λειτουργήσει ως πόλος επικοινωνίας για τα μέλη της τοπικής κοινότητας παρέχοντας υπηρεσίες δικτύου και τηλεφωνίας αν τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών έχουν υποστεί ζημιές

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

ε) Να δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της τοπικής κοινότητας να υποβάλλουν ηλεκτρονικά αιτήσεις για επανέκδοση εγγράφων που καταστράφηκαν στην κρίση ή την καταστροφή και αιτήσεις για την καταβολή αποζημιώσεων

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

στ) Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε

.....

Δ. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ/Η ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ / Η ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

1. Έχετε παρακολουθήσει ή παρακολουθείτε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών;

Ναι ☐ Όχι ☐

2. Η υπηρεσία σας έχει οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών;

Ναι ☐ Όχι ☐

3. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση και/ή επιμόρφωση των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες στη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών είναι απαραίτητη;

5	4	3	2	1
Συμφωνώ				Διαφωνώ
απολύτως				απολύτως

4. Αν απαντήσατε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, ποια / ποιες μορφές εκπαίδευσης και / ή επιμόρφωσης σχετικής / σχετικών με καταστροφές, κρίσεις / διαχείριση καταστροφών και κρίσεων θεωρείτε ως πλέον αποτελεσματική / αποτελεσματικές;

Οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής ☐

Εργαστήρια ☐

Ομαδικές συζητήσεις ☐

Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης ☐

Διαδικτυακά σεμινάρια (Web seminars) ☐

Άλλο ☐

Αν απαντήσατε Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε

5. Επιθυμείτε η υπηρεσία σας να οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης σχετικό με τη διαχείριση κρίσεων και καταστροφών;

5 4 3 2 1

Συμφωνώ Διαφωνώ

απολύτως

απολύτως

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία σας!

Παράρτημα Β. Δήλωση μεταβλητών στο αρχείο δεδομένων της έρευνας στο SPSS

Data.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor										
	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure
1	address	String	93	0	Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου	None	None	24	Left	Nominal
2	Agender	Numeric	14	0	A1. Ποιο είναι το κοινωνικό σας φύλο;	{1, Άντρας}...	None	14	Right	Nominal
3	Aage	Numeric	14	0	A2. Ποια είναι η ηλικία σας;	{1, 22-30 έτ...}	None	14	Right	Nominal
4	Aeipir_spoud	Numeric	40	0	A3. Ποιο είναι το ανώτερο επίπεδο σπουδών σας?	{1, Απόφοιτ...}	None	50	Right	Nominal
5	Aeti_ergasias	Numeric	40	0	A4. Πόσα χρόνια συνολικά εργάζεστε ή έχετε εργαστεί σε Βιβλιοθήκες;	{1, < 5 έτη}...	None	14	Right	Nominal
6	Athesi_ergasias	Numeric	40	0	A5. Τι θέση έχετε στη Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;	{1, Βιβλιοθη...	None	50	Right	Nominal
7	Aeidoss_biblioth	Numeric	40	0	A6. Παρακαλώ επιλέξτε το είδος της Βιβλιοθήκης στην οποία εργάζεστε:	{1, Εθνική Β...	None	50	Right	Nominal
8	Adiam_biblioth	Numeric	40	0	A7. Σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει η Βιβλιοθήκη στην οποία εργάζεστε;	{1, Αττική}...	None	42	Right	Nominal
9	B1	Numeric	11	0	B1. Θεωρείτε ότι μία Βιβλιοθήκη χρειάζεται κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και κα...	None	None	11	Right	Scale
10	B2	Numeric	40	0	B2. Η Βιβλιοθήκη σας έχει κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών ή έκτ...	{1, Ναι}...	None	21	Right	Nominal
11	B3	String	546	0	B3. Αν απαντήσατε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, να αναφέρετε ποιος ανέπτυξε τ...	None	None	50	Left	Nominal
12	B4	Numeric	18	0	B4. Έχετε προσωπικά ασχοληθεί με κάποιο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και καταστρο...	{1, Ναι}...	None	6	Right	Nominal
13	B5	String	1734	0	B5. Αν απαντήσατε θετικά στην παραπάνω ερώτηση, με ποιους τρόπους έχετε ασχολη...	None	None	50	Left	Nominal
14	B6	Numeric	18	0	B6. Είχατε κάποια συμμετοχή / ρόλο σε κάποια κρίση ή καταστροφή ή έκτακτη ανάγκ...	{1, Ναι}...	None	6	Right	Nominal
15	B7	String	2787	0	B7. Αν απαντήσατε θετικά στην παραπάνω ερώτηση, παρακαλώ αναφέρετε ποια ήταν...	None	None	50	Left	Nominal
16	C1a	Numeric	11	0	Γ1α) Η δημιουργία μιας βάσης πληροφοριών σχετικά με τις καταστροφές / διαχείριση κ...	None	None	11	Right	Scale
17	C1b	Numeric	11	0	Γ1β) Η δημιουργία ευαισθητοποίησης και η διάδοση πληροφόρησης στην τοπική κοινότ...	None	None	11	Right	Scale
18	C1c	Numeric	11	0	Γ1γ) Η οργάνωση δραστηριοτήτων προβολής, εργαστηρίων, ομαδικών συζητήσεων, πρ...	None	None	11	Right	Scale
19	C1d	Numeric	11	0	Γ1δ) Η δημιουργία και διατήρηση μιας βάσης δεδομένων για ομάδες διαχείρισης κρίσε...	None	None	11	Right	Scale
20	C1e	String	2775	0	Γ1ε) Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε	None	None	50	Left	Nominal
21	C2a	Numeric	11	0	Γ2α) Να λειτουργήσει ως σημείο συνάντησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας κατά ...	None	None	11	Right	Scale
22	C2b	Numeric	11	0	Γ2β) Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας γι...	None	None	11	Right	Scale
23	C2c	Numeric	11	0	Γ2γ) Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας γι...	None	None	11	Right	Scale
24	C2d	Numeric	11	0	Γ2δ) Να λειτουργήσει ως πόλος πληροφόρησης για τα μέλη της τοπικής κοινότητας παρ...	None	None	11	Right	Scale
25	C2e	Numeric	11	0	Γ2ε) Να δίνει τη δυνατότητα στα μέλη της τοπικής κοινότητας να υποβάλλουν ηλεκτρον...	None	None	11	Right	Scale
26	C2f	String	591	0	Γ2στ) Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε	None	None	50	Left	Nominal

Data.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor										
	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure
27	D1	Numeric	18	0	Δ1. Έχετε παρακολουθήσει ή παρακολουθείτε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επι...	{1, Ναι}...	None	6	Right	Nominal
28	D2	Numeric	18	0	Δ2. Η υπηρεσία σας έχει οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμόρφωσης ...	{1, Ναι}...	None	6	Right	Nominal
29	D3	Numeric	11	0	Δ3. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες ...	None	None	11	Right	Scale
30	D4	String	774	0	Δ4. Αν απαντήσατε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, ποια / ποιες μορφές εκπαιδευ...	None	None	50	Left	Nominal
31	D5	Numeric	11	0	Δ5. Επιθυμείτε η υπηρεσία σας να οργανώσει κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή επιμ...	None	None	11	Right	Scale
32	Factor1	Numeric	11	5	Factor 1	None	None	13	Right	Scale
33	Factor2	Numeric	11	5	Factor 2	None	None	13	Right	Scale
34	Factor3	Numeric	11	5	Factor 3	None	None	13	Right	Scale
35	Clusters5groups	Numeric	8	0	Clusters 5 groups	None	None	10	Right	Nominal
36	Clusters7groups	Numeric	8	0	Clusters 7 groups	None	None	10	Right	Nominal
37										
38										
39										
40										
41										
42										
43										
44										
45										
46										
47										
48										
49										
50										
51										
52										

Παράρτημα Γ. Αρχείο δεδομένων της έρευνας στο SPSS

*Data.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor														
File Edit View Data Transform Analyze Direct Marketing Graphs Utilities Add-ons Window Help														
1:														
	Agender	Aage	Aeipip_spo ud	Aeti_ergas ias	Athesi_erg asias	Aeidos_bi blioth	Adiam_bib lioth	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7
1	1	4	5	4	3	2	1	5	1	Ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθ...	1	Σαν εργαζόμενος στη Βιβλιο...	2	
2	1	2	3	2	1	2	1	5	2		2		2	
3	2	3	3	3	1	4	1	5	2		2		2	
4	1	2	5	2	2	5	1	5	2		2		2	
5	2	2	5	1	1	4	7	5	1	Ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθ...	2		2	
6	1	3	4	4	1	2	1	5	1	Μια Επιτροπή θεσμικών οργάνων	2		1	Είχα Βάρδια στο μεγάλο σει...
7	2	3	3	4	1	4	8	5	2		2		2	
8	2	4	3	4	1	2	8	5	2		2		2	
9	2	3	3	3	1	2	1	5	2		2		2	
10	2	4	3	4	1	4	8	5	2		2		2	
11	2	4	3	4	1	4	8	3	2		2		2	
12	1	4	5	5	6	2	1	5	2		1	Ως ειδικός σε σχέδια ανημετ...	1	1) Αντιμετώπιση φωτιάς. Εφ...
13	2	3	3	4	1	2	10	5	3		2		2	
14	2	4	5	4	3	2	7	5	2		1	Άσκηση πυρασφάλειας	2	
15	2	3	5	4	1	2	1	5	2		2		2	
16	2	3	5	4	1	2	10	5	2		2		2	
17	2	2	4	3	1	2	10	5	2		2		2	
18	2	3	3	4	1	2	1	5	2		2		1	Ήμουν υπηρεσία την ώρα το...
19	2	3	5	3	6	2	5	5	2		2		2	
20	2	2	5	1	4	2	10	4	3		2		2	
21	2	3	5	3	1	2	10	5	1	Ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφ...	1	Ως μέλος επιτροπών προγρ...	2	
22	2	2	3	3	1	2	10	3	2		2		2	
23	2	3	4	3	1	4	4	4	2		2			
24	2	3	5	3	1	4	4	5	3		2			

*Data.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor														
File Edit View Data Transform Analyze Direct Marketing Graphs Utilities Add-ons Window Help														
1:														
	C1a	C1b	C1c	C1d	C1e	C2a	C2b	C2c	C2d	C2e	C2f	D1	D2	D3
1	5	5	5	5		3	5	5	5	3		1	2	5
2	5	5	4	5		5	5	5	5	5		2	2	5
3	4	5	4	5		5	5	4	4	4		2	2	5
4	5	5	5	2		5	4	4	5	5		2	2	5
5	4	3	4	3		3	4	4	5	5		2	2	3
6	3	4	5	4		4	5	4	5	3		2	2	5
7	4	4	4	4		3	3	4	4	4		2	2	5
8	5	5	5	5	Η Δημοτική αρχ...	5	5	5	5	5	ΚΕΠ, Η ΔΗΜΟΤΙΚ...	2	2	5
9	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5
10	5	5	5	5		4	4	4	5	5	Διάσωση αρχειακο...	2	2	5
11	3	4	4	3		4	4	3	3	3		2	2	3
12	5	5	4	5	Σχέδιο ανημετώ...	3	4	3	4	3		1	2	5
13	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5
14	5	4	4	5		4	4	4	4	4		1	1	5
15	5	5	5	5		4	4	4	4	4		1	1	5
16	5	5	5	5		3	3	4	4	1		2	2	5
17	1	1	1	1	Θεωρώ ότι ο ρό...	1	1	1	1	1	Ο ρόλος μιας ακαδ...	1	1	5
18	4	5	4	5	Επειδή οι δραστ...	5	3	5	5	4		1	2	5
19	5	5	5	5		4	4	4	4	4		2	2	4
20	1	4	4	2		3	2	5	4	2		2	2	4
21	5	5	5	5		5	5	5	5	4		1	1	5
22	3	4	4	3		2	4	4	4	2		2	2	3
23	4	4	4	4		5	4	5	5	4		2	2	5
24	4	4	4	4		3	4	3	4	2		2	2	3

*Data.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor																	
File Edit View Data Transform Analyze Direct Marketing Graphs Utilities Add-ons Window Help																	
1:																	Visible: 35 of 35 Variables
	C1a	C1b	C1c	C1d	C1e	C2a	C2b	C2c	C2d	C2e	C2f	D1	D2	D3	D4		D5
25	3	3	4	4		4	3	3	3	3		2	2	2	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		2
26	5	5	5	5	Δημιουργία βάσ...	5	5	5	5	1		2	2	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...		5
27	3	3	3	4		4	4	4	3	4		2	2	3	Ομαδικές συζητήσεις		3
28	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5	Εργαστήρια, Ομαδικές συζητήσεις		3
29	4	4	4	4		5	5	5	5	2		1	2	4	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		4
30	5	5	4	3		4	4	3	4	5		2	2	5	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...		5
31	5	4	4	4		3	3	3	3	3		2	2	3			2
32	5	5	5	5		4	5	4	4	5		1	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		3
33	4	4	5	5		3	5	5	5	3		2	1	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		4
34	5	5	5	5		5	3	5	5	5		2	2	4	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		5
35	4	4	3	3		3	4	4	4	2		2	2	3			3
36	5	5	5	5		2	3	3	3	3		2	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		5
37	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...		5
38	5	5	5	5		5	5	5	5	5		1	2	5	Ομαδικές συζητήσεις, Προγράμ...		5
39	3	5	5	5		1	3	3	1	3		1	1	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...		5
40	4	4	4	4		5	5	4	4	5		2	2	5	Ομαδικές συζητήσεις		5
41	4	4	5	4		4	5	4	3	3		2	1	4	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...		4
42	4	4	4	5		4	5	5	5	5		1	1	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		4
43	3	4	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		5
44	5	5	5	3		3	5	5	4	3		2	2	3	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		3
45	4	3	5	3		3	3	3	5	5		2	2	4	Εργαστήρια, Διαδικτυακά σεμνά...		4
46	3	5	5	3		5	5	5	5	5		2	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...		5
47	4	4	5	5		4	4	4	5	4		2	2	5	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...		5
48	5	5	5	5		2	3	5	5	5		2	1	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...		5
49	4	4	4	4		5	5	5	5	4		2	2	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...		3
50	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...		4
Data View Variable View																	

*Data.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor																
File Edit View Data Transform Analyze Direct Marketing Graphs Utilities Add-ons Window Help																
1:	Visible: 35 of 35 Variables															
	Agender	Aage	Aeip_spo ud	Aeti_ergas ias	Athesi_erg asias	Aeidos_bi blioth	Adiam_bib lioth	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7		
51	1	4	3	2	4	4	1	3	2		2		2			
52	1	3	3	4	1	3	4	5	1	Η ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟ...	1	Ως μέλος επιτροπών προγρ...	2			
53	2	2	4	3	1	2	2	4	3		2		2			
54	2	3	3	4	1	4	1	5	2		2		2			
55	2	3	4	3	1	4	1	3	2		2		2			
56	2	4	5	5	3	4	1	5	2		2		2			
57	2	2	5	3	3	2	2	5	1	Ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφ...	2		2			
58	2	4	5	5	3	6	1	5	1	Επιτροπή Βιβλιοθήκης	1	Ως μέλος επιτροπών προγρ...	2			
59	2	2	5	3	1	2	9	5	3		2		1	Πλημμύρισε η βιβλιοθήκη κα...		
60	2	3	3	4	1	2	8	5	1	Ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφ...	2		2			
61	2	3	3	4	1	3	4	5	2		2		2			
62	2	4	4	3	1	4	1	5	2		2		2			
63	2	4	3	4	1	3	6	4	3		2		2			
64	2	4	5	4	3	4	10	5	2		1	Ως δημιουργός ενός σχεδίου...	2			
65	2	2	6	3	3	6	1	5	1	Ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφ...	1		2			
66	2	3	5	4	3	4	1	4	2		2		2			
67	1	3	3	3	1	4	1	5	2		2		2			
68	2	4	2	2	6	4	1	5	2		2		2			
69	2	3	3	3	1	4	1	4	2		2		2			
70	2	3	3	4	1	2	7	5	2		2		2			
71	2	2	3	2	3	4	7	4	2		2		2			
72	2	2	5	3	1	2	2	4	1	Ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφ...	2		2			
73	2	2	4	1	4	3	9	5	2		2		2			
74	2	3	4	3	3	3	4	4	1	Ένας εργαζόμενος στη Βιβλιοθ...	1	Ως δημιουργός ενός σχεδίου...	2			
75	2	5	5	5	3	7	1	5	1	Ένα συγκεκριμένο τμήμα, γραφ...	2		1	Ανημέρωση φωτιάς από χ...		
76																

*Data.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor																
File Edit View Data Transform Analyze Direct Marketing Graphs Utilities Add-ons Window Help																
1:	Visible: 35 of 35 Variables															
	C1a	C1b	C1c	C1d	C1e	C2a	C2b	C2c	C2d	C2e	C2f	D1	D2	D3	D4	D5
51	5	5	5	4		4	4	4	4	1		2	2	4	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	4
52	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...	5
53	4	3	4	5		3	3	4	4	5		2	2	3	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...	3
54	3	3	3	3		3	4	4	4	4		2	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	5
55	3	4	4	4		4	5	5	5	4		2	2	4	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	3
56	5	5	5	5		4	3	4	4	5		2	2	4	Εργαστήρια, Ομαδικές συζητήσε...	5
57	5	5	5	5		4	5	5	4	5		1	1	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	4
58	5	5	5	5		5	5	5	5	5		1	1	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...	5
59	5	4	3	5	Συμφωνώ με την...	5	5	5	5	5		1	1	5	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...	5
60	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...	4
61	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...	5
62	5	5	5	5		1	5	5	5	5		2	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	5
63	4	4	4	4		4	4	4	4	3		2	2	4	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...	4
64	5	5	5	5		5	3	5	5	5		1	2	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...	5
65	3	4	5	5		3	4	4	3	2		1	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	4
66	3	2	4	3		4	4	4	4	4		2	2	3	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...	4
67	3	3	3	3		3	3	3	3	3		2	2	3	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...	3
68	5	5	5	5		5	5	5	5	5		2	2	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...	5
69	4	4	4	4		4	4	4	4	4		2	2	5	Εργαστήρια, Προγράμματα εκπα...	5
70	5	5	5	5		5	5	5	4	4		2	1	5	Προγράμματα εκπαίδευσης και ε...	5
71	5	5	5	5		4	4	4	4	4		2	2	5	Εργαστήρια	5
72	4	4	4	4		4	4	4	4	4		2	2	4	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	4
73	3	3	5	3		1	5	5	2	2		2	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	5
74	5	4	4	5		4	4	3	3	4		1	2	4	Εργαστήρια	4
75	4	4	3	4		1	4	4	4	1		1	2	5	Οργάνωση δραστηριοτήτων προβ...	4
76																